

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Coğrafya Anabilim Dalı
Bölgesel Coğrafya Programı

KUZEY LEFKOŞA KENTİNDE SOSYO-MEKÂNSAL FARKLILAŞMANIN
DİNAMİKLERİ VE YAPISININ ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Hasip SEPETÇİOĞLU

Ankara – 2017

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Coğrafya Anabilim Dalı
Bölgesel Coğrafya Programı

**KUZEY LEFKOŞA KENTİNDE SOSYO-MEKÂNSAL FARKLILAŞMANIN
DİNAMİKLERİ VE YAPISININ ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hasip SEPETÇİOĞLU

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mustafa Murat YÜCEŞAHİN

Ankara – 2017

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Coğrafya Anabilim Dalı
Bölgesel Coğrafya Programı

**KUZEY LEFKOŞA KENTİNDE SOSYO-MEKÂNSAL FARKLILAŞMANIN
DİNAMİKLERİ VE YAPISININ ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa Murat Yüceşahin

Tez Jüri Üyeleri

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. İhsan ÇİÇEK

Doç. Dr. M. Murat YÜCEŞAHİN

Yrd. Doç. Dr. Pınar Yazgan HEPGÜL

İmzası

Tez Sınav Tarihi

04.10.2017

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı Soyadı

İmzası

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR.....	IV
TABLolar LİSTESİ	V
ŞEKİLLER LİSTESİ	VI
1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın amacı, önemi ve araştırma soruları	4
1.2. Araştırmanın kapsamı, çalışma alanı ve sınırlılıkları	6
1.3. Önceki çalışmalar	9
1.3.1. Lefkoşa ve/veya Kuzey Lefkoşa ile ilgili araştırmalar.....	9
1.3.2. Sosyo-mekânsal farklılaşmaya temas eden paralel çalışmalar	11
2. Kavramsal Çerçeve	13
2.1. Kent	13
2.2. Kent ve Göçmenler	17
2.3. Sosyo-Mekânsal Farklılaşma	19
2.3.1. Ekolojik Kuram.....	22
2.3.2. Davranışsal-Etnik Kuram.....	24
2.3.3. Sosyo-Ekonomik Kuram.....	25
2.3.4. Türdeş Mekânlar	27
3. Lefkoşa kentine tarihsel bir bakış	28
3.1. Kuzey Lefkoşa'nın genel özellikleri	33
3.2. Kuzey Lefkoşa'da Sosyo-Ekonomik Yaşam	36
3.2.1. Lefkoşa Türk Belediyesi	38
3.2.2. Eğitim.....	39
3.2.3. Ulaşım.....	39
3.2.4. İletişim.....	39
3.2.5. Sağlık.....	40
3.2.6. Kültür-Sanat.....	40
3.2.7. Turizm.....	40
3.2.8. Dinsel Mekânlar.....	41
3.3. Kuzey Lefkoşa'da Göçmenlik	41
4. Yöntem	43
4.1. Verilerin standardizasyonu.....	43

4.2.	Coğrafi Bilgi Sistemleri.....	44
4.3.	Kümeleme analizi	44
4.4.	Veri Kaynağı, değişkenlerin seçimi	49
4.5.	Değişkenlerin Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Görselleştirilmesi	54
5.	Kuzey Lefkoşa'nın Sosyo-Mekânsal Farklılaşma Analizi.....	92
5.1.	Kuzey Lefkoşa'nın Kümeleme Analizi	92
5.2.	Bulgular	101
5.3.	Kuzey Lefkoşa'nın sosyo-mekânsal bölgeleri	121
5.3.1.	Birinci Küme Özellikleri.....	121
5.3.2.	İkinci Küme Özellikleri	122
5.3.3.	Üçüncü Küme Özellikleri	123
6.	Tartışma ve Sonuç.....	125
KAYNAKÇA.....		131
ÖZET		138
ABSTRACT		139
EKLER		140

ÖNSÖZ

Coğrafya biliminin alt dalı olan Kent Coğrafyası, teknolojik imkânlarla birlikte multi disiplinler bir yaklaşımla çalışıldığında, toplumsal sorunların tespitine ve çözüm üretimine katkı sağlamaktadır.

Günümüzde yoğun şekilde, plansız göç alan Kuzey Lefkoşa kentinin ekolojik yapısı bozulmakta, hizmet üretme ve sosyo-kültürel bütünleşmenin sağlanması noktasında sorun yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu gözlemden hareketle, yüksek lisans tez çalışmamda, Kuzey Lefkoşa'nın artan nüfusu karşısında şekillenen sosyo-mekânsal yapılanması konu edinmektedir.

Tez konu başlığının belirlenmesinde ve çalışmamın her aşamasında bilgi ve önerileriyle beni yönlendirip katkısını esirgemeyen, değerli hocam Doç. Dr. M. Murat Yüceşahin'e, çalışmamda yardımcı olan arkadaşım, dostum Erkan Muhtaroğlu'na ve beni her zaman çalışmam için motive eden hayat arkadaşım, eşim Ayşe Oktan'a en derin duygularıyla teşekkür ederim.

Hasip SEPETÇİOĞLU

Ankara - 2017

KISALTMALAR

BRTK	Bayrak Radyo Televizyon Kurumu
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
PASW	Predictive Analytics Software (Tahmin Edici Analitik Yazılımı)
TC	Türkiye Cumhuriyeti
UN	United Nations (Birleşmiş Milletler)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yıllara göre Lefkoşa'nın nüfus gelişimi. Kaynak Prio Cyprus.....	31
Tablo 2: Kuzey Lefkoşa mahalleleri.	34
Tablo 3: 1-21 nolu bireylerle ilgili olan değişkenler.	50
Tablo 4: 22-28 nolu fiziksel yapı ile ilgili olan değişkenler.	51
Tablo 5: 29-37 nolu ekonomik yaşamla ilgili olan değişkenler.	51
Tablo 6: 1 den 10'a kadar olan değişkenlerin Z skor değerleri.	93
Tablo 7: 11 den 20'ye kadar olan değişkenlerin Z skor değerleri.	94
Tablo 8: 21 den 30'ye kadar olan değişkenlerin Z skor değerleri.	95
Tablo 9: 31 den 37'e kadar olan değişkenlerin Z skor değerleri.	96
Tablo 10: 37 Değişkenli anova tablosu.	99
Tablo 11: 29 değişkenli anova tablosu.	102
Tablo 12: İlk küme merkezleri.	103
Tablo 13: kümeleme işlemi tekrar sayısı.	104
Tablo 14: Kümelerindeki üye sayısı.	104
Tablo 15: Küme üyelikleri.....	105
Tablo 16: Küme üyeleri.....	106
Tablo 17: Değişkenlerin kümelere göre ortalamaları.	107
Tablo 18: Final küme merkezleri arasındaki mesafe.....	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Lefkoşa'nın lokasyonu.	7
Şekil 2: Kuzey Lefkoşa'nın 26 mahallesi.	8
Şekil 3: Venedik döneminde Lefkoşa'yı gösteren gravür. Coronelli V. Maria 1706.	29
Şekil 4: 1905-1951 yıllarında faaliyet gösteren demir yolu ve durakları gösteren harita. .	31
Şekil 5: Ara bölge ile ayrılan Kuzey-Güney Lefkoşa uydu görüntüsü 2014.	32
Şekil 6: Kuzey Lefkoşa nüfus piramidi 2006.	33
Şekil 7: Kuzey Lefkoşa Mahalleleri.	35
Şekil 8: Lefkoşa Surlar içi uydu fotoğrafı 2014.	36
Şekil 9: Kuzey Lefkoşa, Sanayi bölgesi (mavi alan), Otobüs terminali (yeşil alan), alış-veriş merkezleri (sarı çizgiler) 2016.	37
Şekil 10: Küme içi ve kümeler arasındaki uzaklıklar.	46
Şekil 11: K-ortalamlar yöntemiyle elde edilen küme yapısı örneği.	48
Şekil 12: 65 yaş üzeri nüfusun mahalle nüfusuna oranı	55
Şekil 13: 0-14 yaş grubunun mahalle nüfusuna oranı.	56
Şekil 14: Eşi ölmüş nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	57
Şekil 15: Hiç evlenmemiş nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	58
Şekil 16: Doğum yeri TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	59
Şekil 17: Güney Kıbrıs doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	60
Şekil 18: Bulgaristan doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	61
Şekil 19: İngiltere doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	62
Şekil 20: Pakistan doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	63
Şekil 21: Tabiiyeti KKTC ve diğer ülkeler (çift vatandaşlık sahipleri) olanlar.	64
Şekil 22: Tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	65
Şekil 23: Tabiiyeti sadece TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	66
Şekil 24: KKTC'ye Güneyden göç eden nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	67
Şekil 25: KKTC'ye çalışmak için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	68
Şekil 26: KKTC'ye Eğitim için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	69
Şekil 27: KKTC'ye evlenerek gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	70
Şekil 28: KKTC'ye hanede birine bağlı olarak gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	71
Şekil 29: KKTC'ye geri dönüş nedeniyle gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	72
Şekil 30: Okuryazar olmayan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	73
Şekil 31: Üniversite mezunu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	74

Şekil 32: Üniversite öğrencisi olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	75
Şekil 33: 1975 öncesi yapımı tamamlanmış binaların mahalle binalarına olan oranı.	76
Şekil 34: Mülkiyetine göre ev sahipliği olan binaların mahalle binalarına olan oranı.	77
Şekil 35: Binada oturulup kira ödenmeyen binaların mahalle binalarına olan oranı.	78
Şekil 36: Lojman olarak kullanılan binaların mahalle binalarına olan oranı.	79
Şekil 37: Kiracı olunan binaların mahalle binalarına olan oranı.	80
Şekil 38: Tek odalı konutların mahalle binalarına olan oranı.	81
Şekil 39: Altı odalı konutların mahalle binalarına olan oranı.	82
Şekil 40: Kanun yapıcı nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	83
Şekil 41: Profesyonel meslek sahibi nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	84
Şekil 42: Büro çalışanı olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	85
Şekil 43: Zanaatkâr olarak çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	86
Şekil 44: Niteliksiz olarak çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	87
Şekil 45: Emekli olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	88
Şekil 46: İşveren nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	89
Şekil 47: Kendi hesabına çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	90
Şekil 48: İşyerinde ücretli çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.	91
Şekil 49: İki kümeli Kuzey Lefkoşa Mahalleleri.	97
Şekil 50: Üç kümeli Kuzey Lefkoşa Mahalleleri.	97
Şekil 51: 37 değişkenli anova tablosunun istatistiksel açıdan anlamlılık değerleri.	100
Şekil 52: XS1, 65+ yaşın kümelere dağılımı.	108
Şekil 53: XS2, 0-14 yaşın kümelere dağılımı.	108
Şekil 54: XS3, eşi ölmüş nüfusun kümelere dağılımı.	109
Şekil 55: XS4, hiç evlenmemiş nüfusun kümelere dağılımı.	109
Şekil 56: XS5, TC doğumlu nüfusun kümelere dağılımı.	109
Şekil 57: XS6, güney Kıbrıs doğumluların kümelere dağılımı.	110
Şekil 58: XS8, İngiltere doğumluların kümelere dağılımı.	110
Şekil 59: XS11, tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun kümelere dağılımı.	110
Şekil 60: XS12, tabiiyeti sadece TC olan nüfusun kümelere dağılımı.	111
Şekil 61: XS'13, KKTC'ye Güney Kıbrıs'tan göç eden nüfusun kümelere dağılımı.	111
Şekil 62: XS14, KKTC'ye çalışmaya gelen nüfusun kümelere dağılımı.	111
Şekil 63: XS15, KKTC'ye eğitim için gelen nüfusun kümelere dağılımı.	112
Şekil 64: XS16, KKTC'ye evlenerek gelen nüfusun kümelere dağılımı.	112
Şekil 65: XS17, KKTC'ye hanede birine bağımlı gelen nüfusun kümelere dağılımı.	112

Şekil 66: XS18, KKTC'ye geri dönüş nedeniyle gelen nüfusun kümelere dağılımı.....	113
Şekil 67: XS19, okuryazar olmayan nüfusun kümelere dağılımı.....	113
Şekil 68: XS20, üniversite mezunu olan nüfusu kümelere dağılımı.	113
Şekil 69: XS21 üniversite öğrencisi nüfusun kümelere dağılımı.	114
Şekil 70: XF1, 1975 öncesi yapımı tamamlanmış bina sayısının kümelere dağılımı.	114
Şekil 71: XF2, mülkiyet durumuna göre ev sahipliği olan binaların kümelere dağılımı ..	114
Şekil 72: : XF5, özel kiracı olunan binaların kümelere dağılımı.....	115
Şekil 73: XF6, tek odalı binaların kümelere dağılımı.	115
Şekil 74: XF7: altı odalı binaların kümelere dağılımı.	115
Şekil 75: XE1, kanun yapıcı nüfusun kümelere dağılımı.	116
Şekil 76: XE2, profesyonel meslek sahibi nüfusun kümelere dağılımı.....	116
Şekil 77: XE4, zanaatkâr olarak çalışan nüfusun kümelere dağılımı.	116
Şekil 78: XE5, niteliksiz olarak çalışan nüfusun kümelere dağılımı.....	117
Şekil 79: XE6, emekli olan nüfusun kümelere dağılımı.....	117
Şekil 80: XE7, işveren nüfusun kümelere dağılımı.	117
Şekil 81: Son küme merkezleri arasındaki mesafeler.....	118
Şekil 82: Frekans değerleri.....	119
Şekil 83: Değişkenlerin son küme ortalamaları.....	120

KUZEY LEFKOŞA KENTİNDE SOSYO-MEKÂNSAL FARKLILAŞMANIN DİNAMİKLERİ VE YAPISININ ANALİZİ

1. Giriş

Beşeri coğrafya disiplini modern yöntemler ve yeni bakış açılarıyla kendini yenilemektedir. Mekân ve toplum arasındaki karşılıklı değişim süreci incelendiğinde modern coğrafya disiplinin bir tasvir bilimi olmadığı anlaşılmaktadır. Coğrafya biliminin neden sonuç etkileşimine odaklanarak mekânda, toplumsal özelliklere ilişkin örüntülerin nasıl şekillenmekte olduğunu araştıran bir alan olduğu söylenebilir. Böylece coğrafya bilimini “Ayrı ayrı yerlerdeki tüm fiziksel ve beşeri olguların etkileşimi ve yerler arasındaki bu karşılıklı etkilenmenin hangi kalıpları yarattığının ve mekânı nasıl örgütlediğinin incelemesi” olarak tanımlayabiliriz (Tümertekin, Özgüç, 2010).

Günümüzde gelişmiş olan ülkelerde, geleceğe ilişkin öngörülerin değerlendirilmesi ve planlanması süreçlerinde, coğrafya disiplininin etkin bir şekilde yararlanılmaktadır. Çevre problemleri, kent planlama, havza koruma, ulaşım, tarım, hayvancılık, doğal afetler ve çevre kirliliği gibi birçok alanda coğrafya ve coğrafyacılar tarafından yararlanılmaktadır.

Coğrafya bilimi, değişim süreçleri açısından bakıldığında, kendi ana ve alt disiplinleri arasında da farklılıklar göstermektedir. Örneğin yeryüzünün şekillenmesini araştırıp inceleyen fiziki coğrafya disiplini, uzaktan algılama yöntemleri gibi günümüz teknolojik araç gereçleri ile birçok veriye rahatlıkla ulaşıp değerlendirmeler yapılabilirken; yeryüzünün fiziki şekillenmesinde büyük bir tektonik hareketlilik yaşanmadığı sürece veya bu değişimlerin insan yaşamına kıyasla çok daha uzun süreli dönemde meydana gelmesi toplumsal dinamikler kadar dikkat çekmemektedir.

Fakat bir diğer ana disiplin olan beşeri coğrafya çalışma alanının, beşeri aktivitelere dayanıyor olması, insanın mekâna ve mekânın insana olan etkisinin dinamikliğini ve hızlı değişkenliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu etkileşimlerin çok daha kısa zaman dilimleri içerisinde gerçekleşiyor olması, beşeri coğrafyayı fiziki coğrafyadan ayıran en önemli özellik olmasıyla birlikte, bize dünyanın toplumsal olgu ve olaylarını anlamak ve açıklamak için fırsat tanımaktadır.

Beşeri coğrafya içerisinde önemli çalışma konularından biri olan yerleşme coğrafyası, belli bir süreç içerisinde insanların ortaya çıkardığı yerleşmelerin;

- Kökenlerini,

- Gelişim ve değişimlerini,
- Kuruluş yeri özelliklerini (sit ve sitüasyon),
- Görünümlerini (fizyonomi veya morfoloji),
- İşlevlerini (fonksiyon)
- Dağılışı ve patenlerini

araştıran bir coğrafya alanıdır (Özgür, 2010). Kentsel coğrafya ise yerleşme coğrafyasının içerisinde önemli çalışma konusu olup, Özgür'ün (2010) tanımladığı çerçevede kentin varlığını ve gelişim sürecini çevre bileşenleri ile birlikte incelemektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin uyguladığı neoliberal¹ ekonomik yapılanma günümüz dünyasını şekillendirirken, 20. yy'ın ikinci yarısından sonra akademik söylem haline gelen küreselleşme de kentlerin sosyo-mekânsal yapılarında değişime neden olmaktadır. Dolayısıyla küreselleşme ekonomiden siyasete pek çok alanda ilgi konusu olup karşımıza çıkmaktadır.

Sanayii devriminden günümüze ekonominin gelişim trendine bakıldığında kapitalist toplumsal biçimlenme kendisini, sürekli ve hızlı ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik dönüşümlerle göstermektedir. Yeni yatırım alanlarının üretimi, uluslararası sermaye hareketlerinin haberleşme ve bilgi işlem teknolojileri ile serbestleşerek yerellikten dünya yüzeyine yayılması küreselleşme kavramını ortaya atmıştır. Bu nedenle dünyadaki değişime bağlı oluşan gelişmeler toplumların alışkanlıkları, yaşam tarzları ve gereksinimleri üzerinde önemli değişimler meydana getirirken, bu değişimi açıklamak için küreselleşme temel noktalardan biri haline gelmiştir.

Harvey'e (1988) göre küreselleşme, belli güçler tarafından zenginlik ve iktidarlarını, ticaret serbestisi sayesinde artırıp inanılmaz karlar elde etmek için, belli yerlerde sürdürülen ve onaylanan özgül bir projedir. Keleş'e (2012) göre ise küreselleşme, kapitalizmin ortak bir yaşam biçimi olarak yaygınlık kazanarak, uluslararası sermayenin yeryüzündeki egemenliğini güçlendirmesidir.

Küreselleşme birçok literatürde değişik şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle küreselleşmenin tanımı çoğaltılabilir. Küreselleşmenin çok boyutluluğu, olumlu ve

¹ Neoliberalizm, ekonominin devlet işlerinden ayrılmasını ve piyasayı özel teşebbüsün yönetmesi gerekliliğini savunan bir düşünce akımıdır.

olumsuz etkileri bünyesinde barındırması bu sürece farklı açıdan yaklaşılmasına neden olmaktadır.

Küreselleşmeyi olumlu bir süreç olarak değerlendirenler, bilgiye ulaşmanın kolay ve hızlı, ekonomik gelişmelerle büyüyen piyasa ve sermaye birikimi, sosyal etkileşimle gelişen iletişim biçimleri olarak ele alarak kültürler arası etkileşimi vurgulamaktadırlar. Bu sürece olumsuz yaklaşanlar ise kültürler arası etkileşimin milli değerleri oluşturan kimlik ve kültürden ödün verildiğini ileri sürerek toplumların farklı yapılarını koruyamayacakları yönünde kaygılarını dile getirmektedirler (Çelik, 2012).

Bir üçüncü görüşte olanlar ise küreselleşme sürecini olumlu ve olumsuz yönleriyle ele alıp bunu bir dönüşüm süreci olarak değerlendiriyorlar. Bu düşünceye göre küreselleşmeyi işleyen bir süreç olarak kabullenmek ve etki alanlarını tespit ederek yaşanan değişimi anlamak ve iyi yönetebilmek önem kazanıyor (Çelik, 2012).

Şahin'e göre (2011) küreselleşme dünya çapında bir kentler hiyerarşisinin oluşmasını da beraberinde getirmektedir. Bütün kentler öyle ya da böyle küreselleşme ve yerleşme arasında gerilim yaratan sürecin ve hiyerarşilerin içerisinde bir dizilim unsuru olmaktadır. Bu hiyerarşi bir finansman merkezi veya bir kültür merkezi olabileceği gibi daha farklı kriterlere göre de sıralanmaktadır.

Örneğin kentler olimpiyat oyunlarının yapılacağı yerler olmak için birbirleriyle yarışmaktadırlar. 07 Eylül 2013'de Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te 2020 Yaz Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarına ev sahipliği yapacak olan kent oylaması finalinde Türkiye'den İstanbul kenti ile Japonya'dan Tokyo kenti yarıştılar. Uluslararası Olimpiyat komitesinin (IOC) yaptığı açıklamaya göre final oylamasında İstanbul 36 oy alırken; Tokyo 60 oy alarak, 2020 Yaz Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarına ev sahipliği yapma hakkını kazandı. Bir kentin olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapması, kendisini dünya ülkelerine tanıtmada ve pazarlamada araç olarak görülmektedir (Milliyet Gazetesi, 2014).

Küreselleşme süreci temelde ekonomi, siyaset ve kültür alanlarında etkisini gösterirken, sürecin etkilerinin de mekâna yansması kaçınılmazdır. Küreselleşme etkilerinin en yoğun gözlemlendiği heterojen yapılara sahip olan kentlerde yaşanan değişim sosyal ilişkileri şekillendirirken mekâna da farklılaşma olarak yansımaktadır. Özellikle küreselleşmenin tetiklediği göç olgusu, kent ölçeğindeki mekânlarda yaşayan demografik yapıda mozaik bir görünüme bürünürken, bu demografik yapı ekonomik, siyaset ve kültürel dinamiklerin etkisinde toplumsal düzeydeki yapılanmada farklılaşma olarak kenti yeniden üretmektedir.

Bu farklılaşma demografik yapı içerisinde görülen sosyal gruplar arasındaki sosyal-kültürel-ekonomik döngülere bağlı olarak sosyal uzaklığın vurgulandığı kutuplaşmış (polarize), ayrılmış (segregated) ve bölünmüş (divided) kent kavramlarını karşımıza çıkarmaktadır. Mekânsal farklılaşma veya ayrışma olarak ifade edilen bu kavramlar, Işık ve Pınarcıoğlu'na göre ekonomik, sosyo-ekonomik, kültürel ya da etnik temellerde bir grubun kendi iradesiyle ya da iradesi dışında mekânda bir araya gelmesi olarak tanımlanabilir (Pınarcıoğlu ve Işık, 2009).

Günümüz kentlerindeki farklılaşma, ekonomik faaliyetlerin ortaya çıkardığı demografik yapılar, kültür ve politikalar üzerinden gerçekleşmektedir (Özgür, 2010). Planlı-programlı ve sürdürülebilir bir kent hayatı oluşturmak için günümüz kent sorunlarını kavramaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Buna bağlı olarak mekânsal farklılaşmayı coğrafi disiplin ile çalışmak bu tezin ana konusudur.

1.1. Araştırmanın amacı, önemi ve araştırma soruları

Kentler tarih boyunca var olmuştur. Bilim insanları kentlerin etkileri ile 18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl başlarından itibaren ilgilenmeye başlamıştır. İlerleyen süreçte kentler, başlı başına irdelenmesi, sınıflandırılması, tarihi gelişimi ile ortaya konulması gereken bir araştırma konusu haline gelmiştir (Uğurlu vd, 2010).

Kentler karmaşık ve dinamik yapıları olan yerleşim birimleridir. Dinamik yapılarına bağlı olarak sürekli değişim içindedirler. Değişime bağlı olarak kent yerleşmelerine ilişkin araştırma konuları da zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. Örneğin özellikle coğrafya alanında geçmişte kent yerleşmeleri ile ilgili yapılan çalışmalar kentin kuruluş yeri özellikleri, sosyo-ekonomik yapısı ve fonksiyonlarını incelerken, günümüzde küreselleşmenin kentler üzerindeki etkileri, sosyo-mekânsal yapılanma biçimleri, ekonomik örgütlenme ve sosyo-politik yeniden yapılanmaya ilişkin mekânsal organizasyon yaygın çalışma konuları arasında yer almaktadır (Keleş, 2012).

Kentleşme ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısını etkilemektedir. Kentleşmenin hızı ve biçimi topluma olan maliyetinin üstüne çıkıyorsa çarpık, sağlıklı ve dengesiz bir kentleşme süreci oluşmaktadır. Kentleşmenin topluma olan maliyetini azaltmak ancak planlı bir yaklaşımın benimsenmesiyle olur. Plansız bir kentleşme sonucunda belki de geri

dönüşü olmayan değerlerin kaybedilmesi kaçınılmaz olabilmektedir; başta toprak (alan) olmak üzere kentsel ve çevresel değerler bunlara arasında sayılabilir (Keleş, 2012).

Sosyal bilimciler, gelişmiş ve zengin ülkelerde hızla yoksullaşan ve marjinalleşen bölgelerin, kentlerin ve toplumsal grupların sayıca arttığına dikkat çekiyor. Küresel ekonomi ile gelişebilen, küresel ilişkileri avantaja çevirebilen bölgeler, kentler ve toplumsal gruplar hızla zenginleşirken, diğerleri gittikçe daha fazla yoksullaşıp marjinalleşiyor (Köksal, 2012).

Akdeniz'in kuzey doğusunda üçüncü büyük ada olan Kıbrıs, gerek jeopolitik önemi, gerekse doğal zenginlikleri nedeniyle, tarihi süreç içerisinde birçok uygarlığın yönetimi altına girmiş ve bu uygarlıkların etkileri ile yoğrulmuştur. Lefkoşa MS 600 yılında başlayan Arap akınları sonucunda, Bizanslıların idare merkezini Salamis'ten² daha güvenli bir yer olduğu için bugünkü lokasyonuna taşınmıştı (Şekil 1). Böylece adanın idari merkezi haline gelen Lefkoşa, günümüzde de başkent olarak varlığını sürdürmektedir (Gürkan, 2006).

Lefkoşa kenti siyasi nedenlerle kuzey-güney olmak üzere ikiye ayrılarak dünyanın tek bölünmüş başkenti özelliğini taşımaktadır (Calame ve Charlesworth, 2009). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) yönetiminde olan Lefkoşa'nın kuzey bölgesi sosyal ve mekânsal sorunları ile yerel medya organlarının gündeminde yer alırken; bilimsel açıdan aynı ilgiyi gördüğünü söylemek pek mümkün değildir. Bu çalışmada modern coğrafya disiplini, diğer disiplinlerin yaklaşımlarını da gözетerek Kuzey Lefkoşa kentinin sosyal coğrafyasını konu edinmektedir.

Coğrafya çalışmaları arasında yer alan kent coğrafyası, modern anlayış ile ele alındığında çalışmaya değer birçok konu başlığı ortaya çıkmaktadır. “Kuzey Lefkoşa Kentinde Sosyo-Mekânsal Farklılaşmanın Dinamikleri ve Yapısının Analizi” adlı bu tez çalışması modern coğrafya anlayışının bir ürünüdür. Konu ile ilgili başka bir paralel çalışmanın olmaması bu çalışmayı araştırmaya değer kılmıştır.

Bu çalışmanın amacı bölünmüş olan başkent Lefkoşa'nın kuzeyindeki sosyo-demografik ve ekonomik verileri değerlendirip, sosyo-mekânsal farklılaşmasının yapısını incelemektir ve temelde üç soruya cevap aranmıştır.

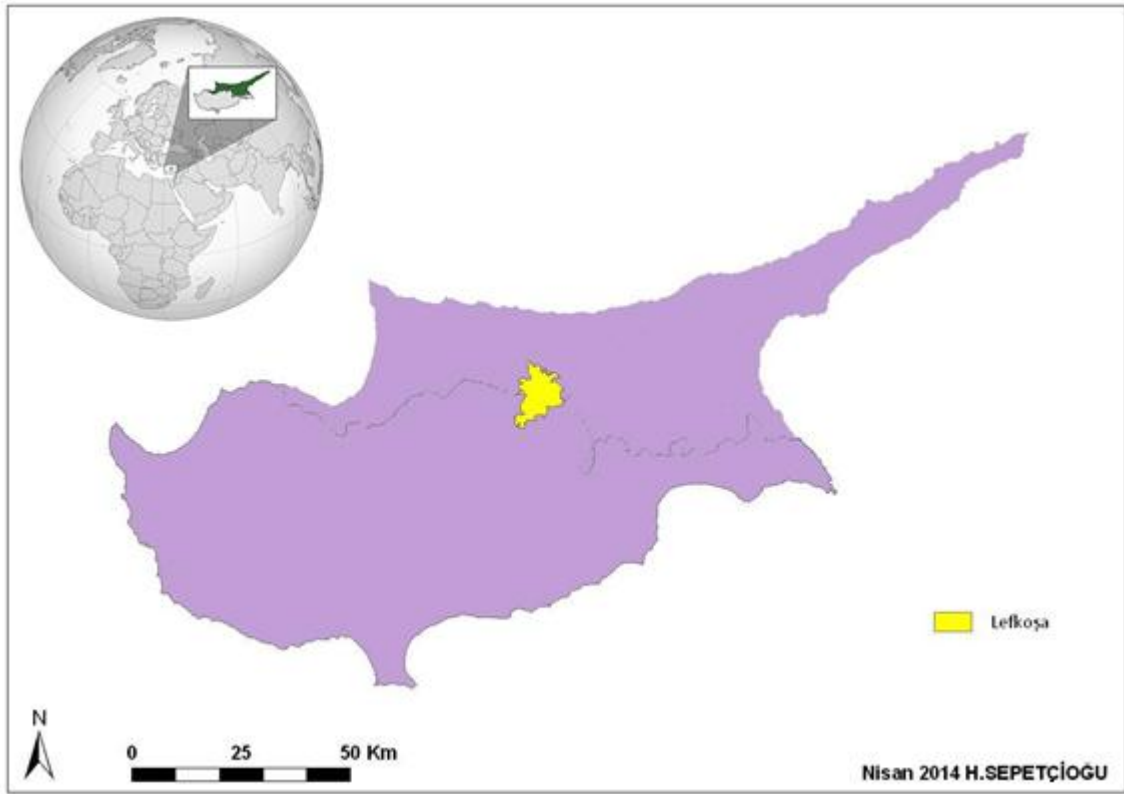
² Salamis, KKTC'nin Mağusa şehrinin 6 km kadar kuzeyinde yer alan antik bir liman kentidir.

- Lefkoşa'nın kuzey kesiminde sosyo-mekânsal farklılaşma var mıdır?
- Sosyo-mekânsal farklılaşma varsa, Kuzey Lefkoşa'ya özgü yapısı nasıldır ve özellikleri nelerdir?
- Farklılaşmanın dinamikleri- belirleyicileri nelerdir?

1.2. Araştırmanın kapsamı, çalışma alanı ve sınırlılıkları

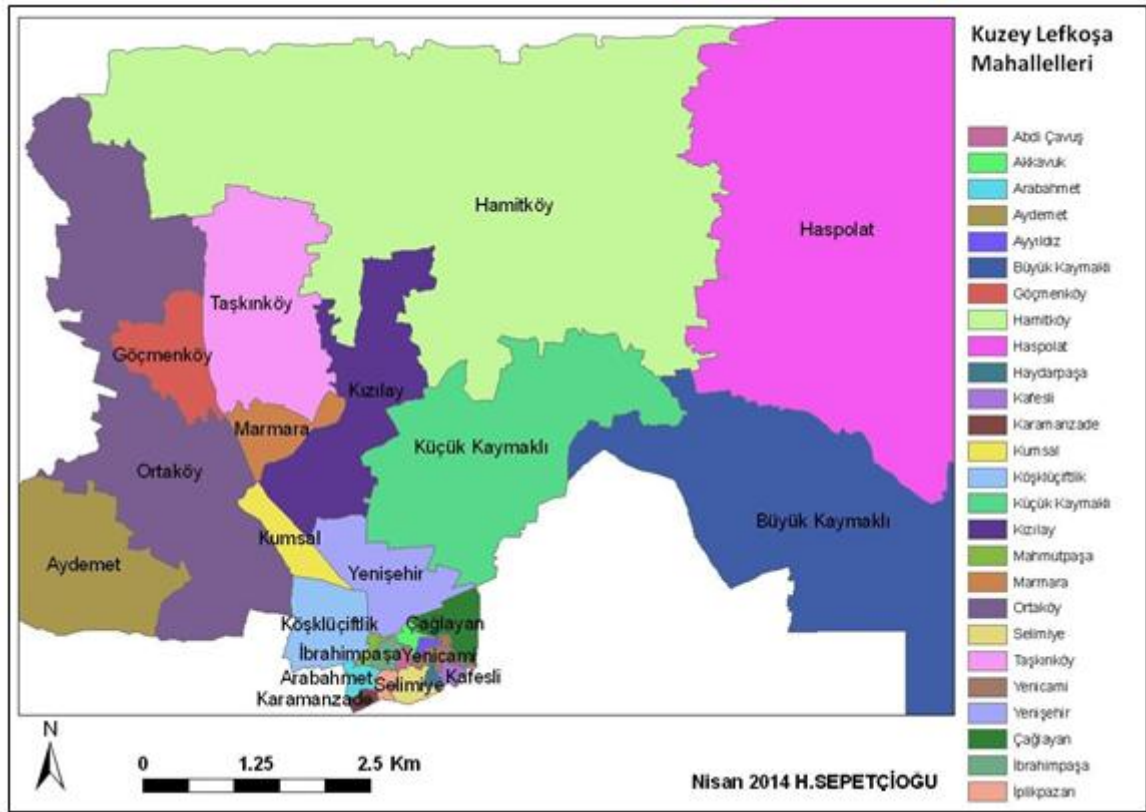
Ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen arz talep ilişkisi kentsel alanda yarattığı eşitsizlik ile birlikte mekânsal farklılaşmalar gerçekleşmektedir. Her ne kadar mekânsal farklılaşma kentin ekonomik yapısı dikkate alınarak daha yaygın araştırılsa da, o kente ilişkin toplumsal ve demografik özelliklerin de önemli belirleyiciler olduğu görülmektedir. Kentlerdeki sosyo-mekânsal farklılaşma biçimlerinde yaş, kültür, etnik köken, göçmen, yerli nüfus, eğitim düzeyi, dini inanç, ideoloji, toplumsal cinsiyet rejimi ve yaşam biçimleri; kümelenme ve kutuplaşma gibi mekânsal ayrışma süreçlerinde çok önemli olabilmektedir. Örneğin Amerika kentlerinde Afrikalı Amerikalılar, Porto Rikolular, İtalyanlar, Yahudiler, Meksikalılar, Vietnamlılar ve Hindistanlılar; İngiltere kentlerinde; Karayipliler, Asyalılar ve İrlandalılar; Almanya kentlerinde; Türkler ve Hırvatlar sosyo-mekânsal bakımdan ayrırmakta ve kümeler oluşturmaktadır (Knox ve Pinch, 2010).

Bu çalışmada, KKTC'de 2006'da yapılan nüfus sayımından elde edilen Kuzey Lefkoşa nüfusunun bazı demografik, sosyal ve ekonomik niteliklerine özgü mahalleler düzeyindeki verilere dayalı olarak, Kuzey Lefkoşa kentinin 2006'daki sosyo-mekânsal farklılaşması ve bunun altında yatan dinamik ve özellikler incelenmiştir.

Şekil 1: Lefkoşa'nın lokasyonu.

Nisan 2006 nüfus sayımında Kuzey Lefkoşa 23 mahalle olarak görülmektedir. Günümüze bakıldığında Lefkoşa Türk Belediye sınırları içerisinde 26 mahalle bulunmaktadır. 2008'de Bakanlar Kurulu tarafından kaymakamlıklara bağlı köylerin, 14/2008 sayılı Belediyeler (Değişiklik) Yasası'nın verdiği yetki uyarınca, belediyelere bağlanması kararı ile Hamitköy, Haspolat ve Büyük Kaymaklı'nın Lefkoşa Türk Belediyesi'ne bağlanma kararı alınarak mahalle sayısı 26 olmuştur. Veri setinin 23mahalleden oluşması nedeniyle, çalışmada 23 mahalle düzeyinde analiz yapılmıştır (Şekil 2).

Şekil 2: Kuzey Lefkoşa'nın 26 mahallesi.

Çalışma sırasında önemli sayılabilecek sınırlılıkların başında veri seti ile ilgili karşılaşılan kısıtlamalardır.

Sınırlılıklardan biri, 1974 sonrası Kıbrıs'ta gelişen siyasi olaylar nedeniyle Kuzey Kıbrıs'ın yaralarını sarması, ekonomik düzenin yeniden kurup kalkınmanın sağlanması amacı ile özellikle Türkiye'den çok göç almıştır. Buna bağlı olarak uluslararası platformlarda, karşı söylemlere yer vermemek için "Kıbrıs'ın Kuzeyindeki Nüfusu" konu edinen çok az sayıda çalışma bulunmaktadır (Kurtuluş ve Purkins, 2014).

Bir diğer sınırlılık ise 2006'da yapılan nüfus sayımında nüfusun gelir düzeyi ilişkin soruların soru kâğıdında yer almamış olmasıdır. Dolayısı ile Kuzey Lefkoşa nüfusunun gelir düzeyini belirtmese de bir anlam ifade edebilecek olan bazı ekonomik göstergeler analize dâhil edilmiştir.

1.3. Önceki çalışmalar

1.3.1. Lefkoşa ve/veya Kuzey Lefkoşa ile ilgili araştırmalar

Lefkoşa'nın yerleşim yeri olarak uzun bir geçmişe sahip olması, bin yıla yakındır başkent olması ve değişik idari dönemlerin özelliklerini taşıyan mimari yapıların bulunması birçok yazar ve araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Ayrıca günümüz Lefkoşa kentinin, Avrupa'nın bölünmüş tek başkent olması akademik düzeyde farklı disiplinlerden araştırmacıların ilgisini çekmiştir.

Şehir ve Bölge Planlama;

- ALPAR, R. (2001). *Bölünmüş Kentler: Lefkoşa Suriçinin Sosyal ve Fiziksel Değişimi Ve Yeniden Oluşumu*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans.
- ALPAR, R. (2004). *Kentsel Bütünleşme Sürecinde Sürdürülebilir Kentsel Yenileşme: Lefkoşa*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Doktora.
- ATUN, C. (2002). *Lefkoşa Suriçi'nin Kültürel Turizm Destekli Kentsel Yerleşimi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans.
- SOYGÜR, A. (2003). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tarihi Değerleri Koruma Anlayışı ve Lefkoşa Suriçi Öneri Koruma Plan Yaklaşımı*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans.

Sanat Tarihi;

- TURKAN, Z. (2000). *K.K.T.C. Lefkoşa'da XIX.yy. Türk Evleri*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora.
- ARSLANGAZİ, H. (2007). *Lefkoşa Kent Dokusunda Mimari Üsluplar*. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Doktora.

Mimarlık;

- NALBANTOĞLU, M. (1993). *Lefkoşa Tarihsel Kent Mekanı Bütününe Yönelik İyileştirme Önerileri Konusunda Analitik Bir İncelenme ve Arab Ahmet Mahallesi Özelinde Bir Örnekleme Denemesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans.

- YILDIRIM, M. (1994). *Lefkoşa'da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde, Arab Ahmet Kentsel Tarihi Konut Dokusunun Korunması ve Sağıklaştırılması Projesi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans.
- TÜZEL, H. (2002). *Lefkoşa Yeni Cami-Lüzinyan Evi Yöresi Rehabilitasyon Projesi ve Kadı Ahmet Efendi Evi Restorasyon Önerisi*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans.
- BERKAY, E. (2014). *Tarihi Kent Alanlarında Sürdürülebilir Gelişmeye Yönelik Bir Model Önerisi: Lefkoşa, Arabahmet Örneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, Yüksek Lisans.

Tarih;

- DURMUŞ, M. A. (1997). *Hicri 1120-21 Tarihli Lefkoşa'nın 7 Numaralı Şer'iyye Sicili (Transkripsiyon-Değerlendirme)*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans.
- ÖZKUL, A. E. (1998). *Lefkoşa'nın 17 Numaralı Şer'i Mahkeme Sicili (H. 1157-1161, M. 1744-1748)*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans.
- KARA, Ö. (2006). *Lefkoşa'nın 5 Numaralı Şeriye Sicili (1087-1089) tarihli (transkripsiyon-değerlendirme)*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans.
- SALMAN, S. (2010). *Lefkoşa'nın 8 numaralı Şer'iyeye Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirme*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Tarih Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans.

Coğrafya;

- ÖZNERGİZ, P. (2011). *Lefkoşa Şehrinin (KKTC) Gelişim ve Planlama Süreçlerinin Coğrafi Yaklaşımla Analizi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans.

Lefkoşa Kenti'nin, akademik çalışmalarda (tümü veya sadece kuzey Lefkoşa) değişik disiplinlerin yaklaşımlarıyla ele alınmış olması Lefkoşa Kenti'nin çok yönlü olarak çalışılmakta olduğunu göstermektedir ki kent araştırmaları zaten multidisipliner bir alandır.

1.3.2. Sosyo-mekânsal farklılaşmaya temas eden paralel çalışmalar

Orta Çağ'daki birçok Avrupa kenti zengin ve yoksul gruplara göre bölümlenmekte ve yoksullar genelde merkeze daha uzak yerlerde yaşamaktadır (Tümtaş, 2012).

Mekânsal farklılaşma her ne kadar tarihsel süreçte doğal bir yapılanma gibi gözükse de, mekânsal farklılaşmanın günümüzdeki etkileri toplumsal sorunlar yaratmaktadır. Modern anlamda kentsel farklılaşma sanayi devrimi ile sanayileşen toplumların oluşturduğu büyük kentlerde ortaya çıkmaya başladı. Erder (2006) kentsel mekânsal farklılaşma konusunu, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin metropoliten kentlerinin ve özellikle Chicago metropoliten alanının üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmış olan şehir sosyologları tarafından ayrıntılı olarak incelendiğini belirtmektedir.

Sosyo-mekânsal farklılaşma ile ilgili literatür incelendiğinde, konu ile ilgili çalışmaların fazla olduğu ve değişik disiplinler tarafından ele alındığı görülmektedir. Uluslararası akademik yazında sosyo-mekânsal farklılaşma konulu çalışmalar; yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren çalışılmaya başlanmışken, Türkiye'de sosyo-mekânsal farklılıklara yönelik çalışmalar hemen hemen 2000'li yılların başlarından itibaren irdelenmeye başlanmıştır.

Şehircilik ve Bölgesel Planlama;

- GEZER, C. Z. (2010). *Tüketim Çağı: Sosyal, Kültürel ve Mekânsal Farklılaşmalar; Nişantaşı, Abdi İpekçi Caddesi Örneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, Yüksek Lisans.
- BEKTAŞ, Y. (2011). *Ankara Eski Altındağ Yerleşim Bölgesinde Mekânsal Ayrışma*. Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans.
- MUTLU, E. (2015). *Bursa Metropoliten Alanının Demografik ve Sosyo-Ekonomik Özelliklerinin Mekânsal Farklılaşması*. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans.
- ÖZGÜR, E.F. (2006). *Sosyal ve Mekânsal Ayrışma Çerçevesinde Yeni Konutlaşma Eğilimleri: Kapalı Siteler İstanbul Çekmeköy Örneği*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Coğrafya;

- IŞIK, D. (2004). *Akdağ-Alaçam Dağları Kuzey Yamaçlarındaki Kırsal Yerleşmelerin Mekânsal Farklılaşması*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans.
- TURUT, H. (2012). *Metropol Kentlerdeki Sosyal ve Mekânsal Ayrışma Üzerine Bir Değerlendirme: İstanbul Kemerpark Evleri örneği*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Coğrafya Bilim Dalı, Yüksek Lisans.

2. Kavramsal Çerçeve

Günümüzde toplum bilimcilerin, mekân konulu çalışmalara artan bir ilgisi olduğu görülmektedir. Küresel süreçle birlikte ekonomik faaliyetlerin kentsel mekânlar üzerinde yoğunlaşması ve buna bağlı nüfus yoğunluklarının da kentsel mekânlarda gözlemlenmesi bu ilgiyi kent çalışmalarına yöneltmektedir.

Kapitalist³ sistemlerde kent alanlarının yeniden düzenlenmesi sermaye mantığının kontrolündedir. Kentsel mekânlar, sermayenin egemenliğine bağımlı bir dünya kavrayışı üzerine gelişmektedir. Ekonomik düzlemdeki dönüşüm, kentlerin uluslararası ilişkiler içine girmesini mümkün kılmıştır. Fakat bu süreç bir diğer taraftan sadece ulus devlet içindeki kentleri farklılaştırmamış, kentler içindeki mekânları da yeniden dönüştürmüştür. Kentlerdeki nüfus ve ekonomik faaliyetlerin artışına bağlı olarak, kentsel mekânda farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip olan grupların yaşam alanları da birbirlerinden farklılaşmaya başlamıştır. Ekonomik dönüşüm, birbirine bağlı üretim kompleksleri küresel bir ağ oluştururken, farklı derecede gelişmiş bölgeler, kentler ve mahaller ortaya çıkmaktadır. Küresel ölçekte ivme kazanan entegrasyon, kentlerde parçalanma ve dağılma süreçlerini doğurmaktadır. Dolayısıyla sermayenin gereksinimlerine bağlı olarak şekillenen mekânlar, toplumu ve mekânı birbirinden uzaklaştırırken aynı zamanda kentlerde mekânsal farklılaşmaya zemin oluşturmaktadır. Kentlerde tanık olunan mekânsal farklılaşma sürecine paralel olarak sosyal grupların toplumsal ve kültürel yaşamları da birbirinden ayrılmaya ve kopmaya başlamıştır (Ertürk ve Tosun, 2009).

Bu bağlamda, “Kuzey Lefkoşa Kentinde Sosyo-Mekânsal Farklılaşmanın Dinamikleri ve Yapısının Analizi” konulu bu tez çalışması, asıl olarak “kent”, “göçmenlik”, “sosyo-mekânsal farklılaşma”, “türdeş ve ayrışık mekânlar” temaları üzerinde durmaktadır.

2.1. Kent

Kentler insanların tesadüfi olarak yoğunlaştığı alanlar değil, tarihi süreçte toplumsal, demografik, ekonomik ve politik ilişkilerle gelişen ve günümüzde sürekli değişim olgusu içerisinde olan yerleşim birimleridir. Kentlerin tarihte ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı

³ Kapitalizm, üretimin salt kar amacı güdülerek yapıldığı ve bu artı değer de pazarda satıldığı ekonomik sistemin adıdır

dönemi saptamak güçtür. Alver'e (2012) göre kent, "insanlık tarihinin belli bir anında ve belli koşullarda oluşan, sosyal kültürel, iktisadi, dini, mimari, estetik yönüyle temayüz eden bir yaşam alanıdır". Uğurlu, Pınarcıoğlu, Kanbak ve Şiriner'e (2010) göre konu ile ilgili yapılan çalışmalarda kent olarak adlandırılabilir yapıların ilk olarak M.Ö. 6000 yıllarında belirmeye, M.Ö. 4000 dolaylarında da kendisini göstermeye başladığı söylenebilir. M.Ö. 4000-3000 yılları arasında maden bilgisindeki gelişme ile birlikte, coğrafi, ekonomik ve kültürel koşullardaki uygunluk kentlerin oluşmasını beraberinde getirmiştir. İlk büyük kent topluluklarına dair incelemeler, kentlerin Nil nehri vadisi, Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki vadiler, İndus nehri çevresi ve Akdeniz kıyıları gibi büyük nehirlerin geçtiği verimli ovalarda kurulduğunu göstermektedir.

Özgür'e (2010) göre ise, günümüzdeki anlamıyla kentleşme 18. ve 19. yüzyıllarda oluşmaya başladı. Sanayi devrimi ile artan üretim ve ticaret ilk endüstri kentlerinin doğmasını mümkün kılmıştır.

Toplumların ortak gereksinimini karşılayıp ortak yaşamayı örgütleyen kentlerin yerleşim birimi olarak lokasyonunun belirmesinde ve gelişmesinde, genel kabul gören, dünya tarihi sürecinde iki dönüm noktası vardır. Bunlardan ilki Neolitik dönemden (*MÖ 8yy Yeni Taş Devri*) itibaren avcılık toplayıcılık ekonomisinden tarım kültürü ve hayvan yetiştiriciliğine bağlı olarak yerleşik hayata geçişin başlamasıdır. Ziraat devrimi olarak da anılan bu dönem zaman içinde tüm dünyaya yayılmış ve gelişerek çiftçilik faaliyetinin ekonomik ve toplumsal bir uzantısı olarak şekillenmiştir (Cipolla, Çev. Gezin, 1980).

Yerleşme coğrafyasının dünya tarihindeki ikinci dönüm noktası ise 18. yüzyıl sonlarında Batı Avrupa'da doğan ve dünyaya yayılan sanayi devrimidir. Basit olarak üretimin makineleşmesi olarak açıklanabilen sanayi devrimi ile insanlığın yaşam tarzı değişmiştir. Nüfus artışı ve yaşam standartlarındaki değişim nedeniyle sanayileşme hareketlerine bağlı olarak kentleşme artmış ve kentlerin fonksiyonel değişimi de hız kazanmıştır (Cipolla, Çev. Gezin, 1980).

Kent kavramının uluslararası literatürde kabul görmüş standart bir tanımı olmamakla birlikte, bilimler arası disiplin anlayışında birçok tanım olduğu görülebilir. İlgili literatüre bakıldığında kent tanımları yapılırken kentin idari merkez oluşu, nüfus büyüklüğü, ekonomik veya toplumsal özellikler kriter olarak kullanılmış ve her bilim dalı farklı bir yaklaşım kullanarak kenti tanımlamaya çalışmıştır.

Türk Dil Kurumuna göre (2014) kentin tanımı “Nüfusun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı”dır. Üretim biçiminin kentleşme üzerindeki belirleyici etkisi açık bir olgudur ve Türk Dil Kurumu kent tanımlamasında bu olgu üzerinden hareketle bir tanımlama yapmıştır.

- Mark ve Engels’in “The German Ideology” isimli eserlerinde kenti, “nüfusun, üretim aletlerinin, sermayenin, zevklerin ve gereksinimlerin bir merkezde toplanması” şeklinde tanımlamıştır (Marx ve Engels, Çev. Geridönmez 2013).
- Kent sosyolojisi ile ilgili çalışmasında Louis Wirth kenti, “büyük, yoğun ve sosyal açıdan birbirine benzemeyen bireylerin olduğu daimi yerleşme” olarak tanımlamaktadır (Wirth, 1938).
- Türkiye’de Kent sosyolojisi çalışmaları ile tanınan Mübeccel Kıray “tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimleri” tanımını yapmıştır (Kıray, 1998).
- Cansever’e göre kent “insanın, hayatını düzenlemek üzere meydana getirdiği en önemli, en büyük fiziki ürün ve insan hayatını çevreleyen bir yapıdır. Bu yapıya biçim veren tercihleri ise insanlar ve toplumlar, inançlarından, dinden hareket ederek belirler. Kent; toplumsal hayata, insanlar arasındaki ilişkilere biçim veren, sosyal mesafelerin en aza indiği, ilişkilerin en büyük yoğunluk kazandığı yerdir” (Akt. Alver, 2012).

Coğrafyacılar kendi disiplinleri içerisinde birçok tanımlamalar yaparken genel olarak kent tanımlarında kentin nüfusunu ve fonksiyonlarını kullanmışlardır.

- Dörries’e göre “az veya çok plan dahilinde inşa edilmiş, toplu ve ekseriya bariz şekilde tefrik edilebilen bir çekirdek etrafında gruplanmış çok çeşitli unsurların birlikte yer aldığı bir yerleşme” (Akt. Göney, 1995)
- Besim Darkot’a göre, bir yerleşmeye birimine bilimsel anlamda kent denilebilmesi için, “yaşayışın hemen hemen toprağa bağlı kalmaması ve toprağa bağlı olmayan geçim kaynaklarının da katılarak işbölümünün belirmesi gerekmektedir” (Darkot, 1955).

- Hayati Doğanay ise kenti “ekonomik fonksiyonlar arasında tarımın çok az önem taşıdığı, çalışan nüfusun çoğunluğunun tarım dışı işlerde (veya işlerden birinde) çalıştığı yerleşme şekli veya yerleşme birimi” şeklinde tanımlamaktadır (Doğanay, 1997).

Kent ile ilgili farklı tanımlardan yola çıkarak her kentin ayrı bir kimlik yapısının olduğunu belirtmek gerekmektedir. Her kentin kendi yapısına bağlı bir kimlik, kişilik, imaj ve yaşam tarzı vardır. Alver’e (2012) göre kent kimliğinin kaynakları arasında coğrafi ve mekânsal özellikler, tarih, toplumsal ve kültürel özellikler, nüfus hareketleri, üretim-tüketim biçimleri, iklim ve elbette hayata yön veren tüm değerler sayılabilir. Bütün mekânsal organizasyonlar ve faktörler, bütün hayat şekilleri, bütün insanlar, kent kimliğinin esaslı unsurlarıdır.

Kent kimliğinin yanında, kentin fiziksel özellikleri, mimarisi, biçimi ve sınırları kentlerin referans alanları olarak kabul edilmektedir. Bir yaşam alanı olarak kent, insanın ürettiği ve geliştirdiği mekânsal biçimlerdir. Binalar, sokaklar, yollar, köprüler, anıtlar, kaldırımlar, eğlence ve spor alanları, sanat merkezleri, müzeler gibi sayısız mekânla donanan kent, kendi imgesini oluşturur. Burada kent planlaması hatırlanmalıdır. Yine Alver (2012), kent planlamanın esaslarını dönemlere, toplumlara, çağlara, inançlara ve medeniyetlere göre değişiklik gösterdiğini belirtmektedir. Siyasal erk burada merkezdir ve dönemseller koşullar, konjonktür planlamanın yönünü ve içeriğini belirlemektedir.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre, kentlerin oluşturduğu kimlikler ve fiziki yapıları da benzerlik göstermemektedir. Gelişmiş ülke kentlerini, kent planlaması kuralları, toplum sağlığını korumaya yönelik önlemler ve sınırlamalar, hizmet etiklerinin ön plana çıkması gibi özellikleri ile gelişmekte veya az gelişmiş olan ülke kentlerinden kolayca ayırt edilebilmektedir (Keleş, 2012). Gelişmiş ülkelerin kentleri günümüzde küresel kentler olarak da ifade edilirken, diğer büyük kentlerden ayrılan en önemli özellikleri küresel ekonominin ayrılmaz bir parçası olmalarıdır.

Gelişmekte olan ülke kentleri ise çağdaş sanayi kuruluşları çerçevesinde gelişen ticari uğraşların oluşturduğu pazar ekonomisine dayanmaktadır. Yine Alver’e göre (2012) az gelişen ülke kentlerinin yapıları ise hep hızlı, çarpık kentleşme ifadeleri ile anılırken;

- Nüfus yapılarının endüstrileşmiş ülkelere oranla hızla artması,
- Kentleşmenin ülkenin belirli bir coğrafi bölgesinde yoğunlaşması,

- Yetersiz kamu hizmetleri,
- Temel sanayi yatırımlarının yapılmaması yüzünden işgücünün marjinal mesleklerde ve türlü hizmet dallarında yığılması

az gelişmiş ülke kentlerinin de ortak özellikleri olarak belirtilmektedir.

2.2. Kent ve Göçmenler

Günümüzde neoliberal politikaların uygulanması ile ekonomik faaliyetler küreselleşirken, sermaye birikiminin de belirli bir çevrede toplanmasına neden olmaktadır. Gelir dağılımındaki bu dengesizlik, sosyal-demografik eşitsizliklerle birlikte göçlere de neden olmaktadır. Göç, toplumsal değişimin göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu bakımdan toplumbilimler alanında neredeyse ilgili tüm çalışmalarda, toplumdaki değişikliklere bağlı olarak nüfusun mekânda yeniden dağıtılmasını sağlayan süreç olarak tanımlanmaktadır (Erder, 2006).

Tümertekin ve Özgüç'e (2010) göre göç, mekân değiştirme sürecinde sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarda toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleridir. En basit anlamı ile kişi veya kişilerin sürekli yaşam alanlarını terk edip, yeni bir yaşam alanına sürekli olarak yerleşmesidir. Göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı veya uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir. Bu değişim kıtalar arası, uluslararası, bölgeler arası, kırdan şehre veya şimdi görüldüğü gibi şehirden kıra doğru herhangi bir ölçek ya da yönde meydana gelebilir. İnsanların bir yerden diğerine hareketleri önemli coğrafi bir olaydır ve hareketler nüfusun yeniden dağılımını oluşturur.

Tarihi çağlardan günümüze görülen göç olgusunu incelerken önemli güçlüklerden bir tanesi göç türünü belirlemektir. Göçler mesafeye, olayın gerçekleştiği yerlere ve sürekliliğine göre ele alınabileceği gibi, göç olayına yol açan nedenlere göre de ayırt edilebilir. Ayrıca göçlerin önemli bir ayrımı da göçlerin isteğe bağlı veya zoraki göçler şeklinde oluşmasıdır (Tümertekin ve Özgüç, 2010).

Göç ekonomik, doğal afet, siyasi veya dini nedenlere bağlı olarak yapılırsa da, bir yer değişim sürecidir. Bu süreç, uluslararası sınırlar kriter olarak ele alındığında ikiye ayrılarak incelenebilirler.

- Mesafeye bağılı olarak;
 - Ülke iç göçler (iç göçler)
 - Ülke dışı göçler (dış göçler)
- Kişisel tercihe bağılı olarak;
 - Zorunlu göçler
 - İsteğe bağılı göçler

Ülke içi göçler: Ülkelerin kendi ulusal sınırları içinde oluşan nüfus hareketliliğidir. Kırsal bölgelerden kentler göç veya kentlerden kırsal bölgelere göç, kentlerden kentlere göç, mevsimlik iş gücü göçleri gibi çeşitlilik göstermektedir.

Ülke dışı göçler: Bir ülkeden başka bir ülkeye olan göçlerdir. Beyin göçü, işçi veya mübadele göçü olarak bireylerin kendi ülkelerini sürekli olarak terk edip farklı bir ülkeye yerleşmesidir.

Baskı zulüm ve tehdide maruz kalan nüfusun göç hareketine katılmasıdır. Günümüzdeki (2016) en canlı örneği kıyı komşumuz Suriye’de yaşanan iç savaş. Çatışmaların başladığı Nisan 2011’den günümüze yaşanan şiddet olayları nedeniyle binlerce Suriyeli komşu ülkelere sığınmıştır.

İsteğe bağılı yapılan göç ise mübadele (değiştirme) göçüdür. Belli antlaşma esasına göre yapılır. Ayrıca bu konuda bir de kişinin kendi kişisel tercihine göre yaptığı gönüllü göçler vardır. Araştırmalara göre geçtiğimiz yüzyıl içerisinde ABD ve Kanada’ya olan göçler 60 milyon kişiyi ulaşmıştır (Tümer, 2010).

İnsanları göçe iten pek çok neden vardır. İşsizlik ve yaşam koşullarının kötü olması milyonlarca insanı yurdundan etmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelere gelişmiş olan ülkelere doğru göçler çeşitli önlemlere rağmen durdurulamamaktadır.

Göç, basitçe mekân değiştirme olarak ifade edilirken, oldukça karmaşık bir olgu olduğu göz ardı edilmemelidir. Herhangi bir nedenle mekân değiştirmenin ne anlam ifade edeceği düşünülecek olursa, alışlagelmiş tutumları terk edip yeni bir toplumsal çevreye gidileceği ve dolayısıyla yeniden uyum sağlama sorunlarıyla karşı karşıya kalınacağı bir süreç olarak algılanmalıdır. Yaşanacak olan sorunların boyutu, zorunlu veya gönüllü göç olması nedeniyle ve göç öncesi yaşanmışlıklardan kaynaklanan nedenler önem arz etmektedir.

Göç sonrası geride bırakılan, bir anlamda kaybedilen unsurların boyutu da çok önemlidir. Geride ne kadar çok şey bırakılıyorsa (yakın sosyal çevre, dil, kültür vb.), göçün etkisi de o ölçüde olumsuz olacaktır. Ayrıca göç sonrası, göç edilen yerin de özelliklerine bakılmalıdır. Göç edilen yerin ne kadar kabullenebilir veya dışlayıcı olduğu, göç eden kişi açısından kayıplarını telafi edebilmesinde önemli etken olacaktır. Ancak bu çok sayıda faktörün bileşik etkisi üzerinden yapılan çalışmalarda kişilerin ve grupların göçten nasıl etkilendiğini anlayabiliriz (Birikim Dergisi, 2014).

Göç toplumsal bir olaydır ve tarihin her evresinde değişen nedenlerle göçler ortaya çıkmıştır. İçte veya dışta olsun göçmenlik bir süreç olarak devam edecek ve göç olgusunun yarattığı ekonomik ve siyasi sonuçlar, toplumların ve devletlerin temel sorunlarından biri olarak gündemlerini meşgul edecektir.

2.3. Sosyo-Mekânsal Farklılaşma

Sanayi devriminden sonra ikinci dünya savaşının yıkıcı etkilerinin düzeltilmesi çabaları ile gelişen sosyo-ekonomik sürecin, dünya kentlerinde farklılaşma yarattığı söylenebilir. Farklılaşma birbirini tetikleyen etmenlerin sonucunda ortaya çıkan bir olgudur ve kentsel ölçekteki mekânda, sosyo-kültürel veya fiziksel-mekânsal olarak tartışılmaktadır. Andersen'e göre (Akt. Tümtaş, 2012) sosyo-kültürel farklılaşma, gruplar arasındaki farklılıkları ve bu farklılıklardan doğan eşitsiz ilişkileri yansıtmak amacı ile kullanılmaktadır. Fiziksel-mekânsal farklılaşma ise etnik veya sosyal açıdan farklılaşmayı artıran etmenler olarak görülmekte ve farklı bireylerin kentlerin farklı bölümlerinde yerleşmeleri anlamına gelmektedir. Fiziksel-mekânsal farklılaşma, en derin anlamıyla farklı gruplar arasında iletişimin yasaklanması ya da askıya alınmasıdır. Böylelikle farklı gruplar birbirlerine zorla yabancılaştırılırken, yabancılaştırmanın sonucunda mekânsal ayrışma etkin kılınır.

Günümüz dünya ülkeleri tarafından siyasi tartışma haline getirilen sosyo-mekânsal farklılaşmanın genel kabul görmüş bir tanımı yoktur. Kent bilimi literatüründe kentsel bölünmüşlüğü tanımlayabilmek adına pek çok terim kullanılmaktadır. Genel anlamda kullanılan farklılaşma (differentiation), kutuplaşma (polarization), dışlanma (exclusion) ve ayrışma (segregation) kentsel mekânın ve grupların birbirlerinden farklılığını dile getirmek

için kullanılmaktadır. Farklılaşma kavramları bazen kentin demografik yapısındaki kültürel ve etnik mozaik yapısını açıklamak için kullanılırken, bazen de kentin morfolojik yapısındaki farklı coğrafyayı açıklamak için kullanılmaktadır. Dolayısı ile farklılaşma birçok batı ülkesinde politik ve sosyo-ekonomik açıdan yaşanan gerçek bir kritik sorun olarak ele alınmaktadır.

Sosyo-mekânsal farklılaşma “Toplumla bireyin bütünleşmesini sağlayan ekonomik ve siyasi sistemlerin tümünden veya tamamen yoksun olma sürecini ifade etmektedir” (Çakır, 2002). Bir başka tanıma göre sosyo-mekânsal farklılaşma belirli bireylerin veya grupların yapısal ve/veya kişisel nedenlere bağlı olarak mekânsal anlamda olmasa da sosyal katılım anlamında tamamen veya kısmen içinde yaşadıkları toplumun dışında kalmaları ve toplumdaki yurttaşlığa ilişkin üretim, tüketim, tasarruf, siyasi, sosyal, nitelikteki eylemlere katılamamalarıdır (Tokol, 2013).

Erder (2006) aynı işleve sahip ekolojik birimlerin aynı mekanda toplanması eğilimi sonucu olarak birbirinden ayrılmış alanların ortaya çıkması süreci olarak tanımlıyor.

Pınarcıoğlu ve Işık’a (2009) göre ise mekânsal farklılaşma, bir grubun kendi iradesi veya iradesi dışında, ekonomik, kültürel ve etnik nedenlerle bir araya gelmesi olarak tanımlamaktadırlar.

Konx ve Pinch’e (2010) göre genel anlamıyla farklılaşma, nüfus içerisindeki azınlık veya sosyo-demografik grubun, yerleşim alanlarına eşit olarak dağıtılmamış olması şeklinde tanımlarlarken, çalışmalarında farklılaşmayı etnik kökene veya gelir dağılımına göre irdelemektedirler.

Massey ve Denton ise farklılaşmayı, yoksulluğu oluşturan ve bütünlüğü bozan faktörler olarak tanımlamaktadır. Irk ve sınıf ayrımları genellikle birbirlerine bağlı olarak oluştuğunu ifade etmektedirler (Akt. Bektaş, 2011).

Keleş’e göre (2012) sosyo-mekânsal farklılaşma belli insan öbeklerinin yasalara, toplumsal baskılara veya törelere uyularak, birbirlerinden ayrı yerlerde yaşamaya yalnızlığa itilmeleri olgusu olarak tanımlamaktadır.

Sosyo-mekânsal farklılaşma güncel bir konu olsa da geçen tarihsel süreç içerisinde de homojen nüfusun belirli bölgelere toplanması olguları tespit edilmiştir. Orta çağdaki birçok Avrupa kentinde kent merkezleri yoksul ve zengin bireylere göre bölümlenmekte, fakirlerin zenginlere göre kent merkezine daha uzak mesafeye yerleştiği belirlenmiştir. 19.

yüzyılda ise sanayileşme ile birlikte Avrupa kentleri bölgelere ayrılmış dolayısıyla varlıklı olanlar diğer gruplardan ayrılmışlardır (Tümtaş, 2012).

20. yüzyıl itibarı ile farklılıkları yücelten değerler önem kazanmış toplumsal katmanlardaki çeşitlenmeye bağlı olarak işlev ve tutumlardaki farklılaşma kendini kentlerde, sosyo-mekânsal farklılaşma olarak göstermiştir (Kurtuluş, 2005). Bu farklılıkları açıklamaya çalışan çeşitli kuramlar geliştirilmiştir. Kent sosyolojisinin kurucusu olarak bilinen Chicago Okulu 20. Yüzyılın başlangıcından yakın dönemlere kadar kent çalışmaları üzerine etkinliğini sürdürmüştür (Uğurlu, vd 2010).

Kentlerin analiz edilmesine yönelik kuramsal çerçeve ilk kez Chicago Okulu tarafından geliştirilmiştir. Chicago Okulu'nda kent sosyolojisi düşünürlerinin başında Robert Park, Ernest Burgess, Roderick Mckenzie ve Louis Wirth gelmektedir. Chicago Okulu'nun geliştirdiği birbirleri ile bağlantılı iki temel kuram kent sosyolojisinde etkili olmuştur. Bu kuramlardan ilki Park'ın kullandığı kent mahallelerinin dağılımına yönelik geliştirdiği “Kentsel Ekolojik” kuramı olmuştur. Burgess ve Mckenzie de ekolojik yaklaşım içerisinde kentlerin büyüme süreçlerini analiz etmişlerdir.

İkincisi ise Wirth'ın kentlerde yaşam evreni özelliklerini tanımlama amacı ile geliştirdiği “Bir Yaşama Biçimi Olarak Kentleşme” kuramıdır. (Uğurlu, vd 2010) .

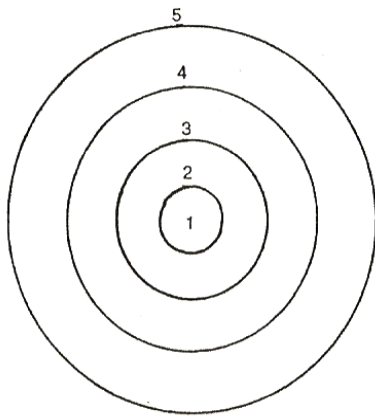
Chicago Kuzey Amerika topraklarında, doğu-batı, kuzey-güney yönlerinde demir ve su yolları bağlantılarıyla uzak coğrafyaları birbirine bağlayan, Misisipi havzasındaki kilit konumundadır. Tarım topraklarındaki ürünlerin miktarı ve çeşitliliği, mobilya sanayinde çığır açan Wisconsin ve Indiana orman kaynakları, hayvan sürülerinin zenginliği ile gıda endüstrisinde oluşan fabrikalar ve soğutma depoları, demiryolu sanayi altyapı türündeki teknolojik üstünlüğüyle 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın ilk yarısında sanayileşmenin bir özetidir. Ayrıca 1915'te Chicago'da yaşayan her üç kişiden biri Amerika dışında doğmuştu. I. Dünya Savaşı başladığında Avrupa'dan büyük bir göç hareketi başlamış ve II. Dünya Savaşı sonuna kadar devam etmiştir. Chicago kenti sanayileşme ve tekelleşme dönemlerinde öne çıkan kentlerin başında gelmekteydi. Chicago Okulu, Chicago kentinin bu özelliklerinden dolayı, kentin üzerinde yaptığı çalışmalarda, kenti bir laboratuvar olarak kullandılar (Alver, 2012).

2.3.1. Ekolojik Kuram

İlk kuram olan “kentsel ekoloji” kuramı, modern sanayi kentlerinde kentsel büyüme ve mekânsal farklılaşma sorununu açıklamayı amaçlayan bir kuramdır. Ekolojistlere göre kent, ortak sınıfsal konumları veya etnik kökenlerine göre doğal olarak bir araya gelmiş olan insan gruplarının birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışmalarının bir ürünüdür (Şahin, 2011). Diğer bir deyişle kentsel ekoloji bireylerin ve kurumların fiziksel dağılım, yerleşim ve örgütlenme biçimlerini analiz etmektedir.

Kent ekolojistleri kentlerin yerleşim biçimlerine ve içyapılarının kendi içlerinde benzerlikleri olduğunu ve bunların kendi içinde sınıflandırılabilirliğini söylemektedirler. Buradan hareketle üç farklı yapıdan söz etmektedirler.

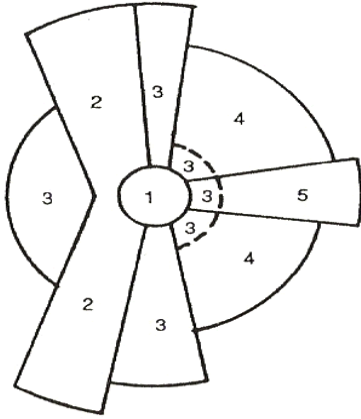
- Ortak merkezli halkalar yapısı

Bu kurama göre kentlerin içyapısı, ortak özellikli, iç içe çemberlerin birbirinden ayırdığı işlevsel bölgelerden oluşur. En içte bulunan çekirdek (1 nolu çember) merkezi iş ve ticaret bölgesidir. Bunun etrafındaki 2 nolu çember geçiş bölgesi olarak adlandırılır. Bu halkada kısmen iş ve küçük üretim ile çöküntü halindeki meskenler yer alır. Üçüncü halkada çöküntü alanlarından kaçan ancak işyerine yakın olmayı tercih eden işçi konutları yer almaktadır. Dördüncü halkada yüksek gelirli grupların yer

aldığı konutlar yer almaktadır. Kent mekânının ortak halkalar halinde kavramsallaştırılması, kentin nasıl büyümesi gerektiğini de belirtmektedir. Kent büyüyorsa ve halkaların birbirine konumunun değişmediği kabul ediliyorsa büyümenin tek çıkar yolu halkalardaki kullanımların bu şemayı koruyacak şekilde dönüşüm geçirmesi olmaktadır. İç halkadaki bir kullanım kendi dışındaki halkadaki bir kullanımı zaman içinde işgal etmektedir (Tekeli, 2011; Keleş, 2012).

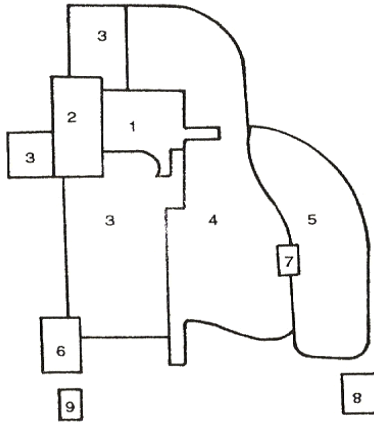
- Dilimler (sektör) yapısı

Bu kuram daha çok oturma bölgelerinin içyapısı ile ilgili olup, bir anlamda ortak merkezli halkalar kuramının geliştiricisi olarak da yorumlanabilir. Buna göre kentlerin büyümesi, ana ulaşım kanalları boyunca ve yıldız şeklindeki bir kentin oluşumuna en az direnç gösteren yönlerde fakat yine bir çemberin merkezinden çevresine doğru uzayan dilimler biçiminde olmaktadır. Kurama göre farklı gelir dilimlerinde ve farklı sınıflara üye olanlar farklı bölgelerde oturur ve gelirlerindeki yükselmeye,

aynı kesim içinde özekten çevreye doğru hareket ederler. Merkezi iş alanı halkasından dışa açılan ana yollar üzerindeki dilimlerde küçük üretim ve toptan ticaret faaliyetleri yer almaktadır. Bu dilimlere bitişik dilimlerde ve merkezi iş alanının çevresindeki ilk halkada düşük gelirli grupların konutları bulunmaktadır. Kentin dışa açılan ana yollarından birinin çevresindeki dilimde kentin yüksek gelirli grupların konutları yerleşmektedir. Orta sınıfların meskenleri de düşük gelirli grupların konutlarının dışındaki halkada, diğer kullanımların dilimleri dışında kalan alanlarda bulunmaktadır (Tekeli, 2011; Keleş, 2012).

- Çok çekirdekli kent yapısı

Bu kuram ise daha önceki iki kuramın, topraktan yararlanma biçimlerini açıklamaya yetersiz olmalarından kaynaklanmıştır. Bu kurama göre kentsel gelişmeler tek bir merkezin değil, birkaç çekirdeğin çevresinde yer alır. Bu çekirdekler kimi kentlerde öteden beri var olageldikleri halde, öteki kimi kentlerde, kent geliştikçe sonradan ortaya çıkmış olabilirler (Tekeli, 2011; Keleş, 2012).

Chicago okulunda Louis WRITH tarafından geliştirilen ikinci kuram olan “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme” kente kişilik ve zihniyet sorunu olarak yaklaşırken kentle ilgili üç özelliği öne çıkarmaktadır.

- Nüfus büyüklüğü
- Nüfus yoğunluğu
- Nüfusun heterojen oluşu

Writh kentlerdeki nüfus büyüklüğün bireysel farklılıklara neden olduğunu savunurken bu bireysel farklılıkların insanların etnik kökenleri, sosyo-ekonomik durumları, beğeni ve önceliklerinden kaynaklanan toplumsal farklılaşmalara yol açtığını belirtmektedir. Bu farklılıklar insanlar arasındaki birincil ilişkileri zayıf ve kısa ömürlü, ayrıca parçalanmış rollerle karşı karşıya gelerek, çıkar ilişkileri üzerine kurulu olduğunu söylemektedir. (Akt. Uğurlu, vd. 2010).

Writh, nüfus yoğunluğu ile ilgili olarak ekolojik görüşten hareketle aralarında duygu bağı olmayan insanların ilerleme güdüsü ile rekabeti artırdığını, rekabetinde sömürüyü artırdığını belirterek yoğun bir nüfusun farklılaşan bölgeler ortaya çıkarmasının kaçınılmaz bir durum olarak kabul etmektedir (Akt. Uğurlu, vd. 2010).

2.3.2. Davranışsal-Etnik Kuram

Knox-Pinch (2010) göre sosyo-mekânsal farklılaşma farklı etnik gruplar arasında gözlemlenmektedir. Bu tür çok kültürlü yapılarda, toplumu oluşturan erk sahibi baskıyla, farklılık gösteren grupların, kültür birikimleri ve kimliklerinin, baskın yapı içinde eriyerek yok olmasına veya azınlık durumundakileri dışlayarak farklılaştırmaya zemin oluşturmaktadırlar.

Knox ve Pinch (2010) etnik grupların bir mekânda kümelenmelerinin dört işlevi olduğundan söz etmektedirler;

- Savunma işlevi (Defensive Role)

Savunma işlevi, ilgili grubun ayrımcılığa maruz kaldığı durumlarda gözlemlenmektedir. Erk sahibi grubun baskısı nedeniyle, farklılık gösteren grubun kendi içine çekilmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Etnik

kümelenmenin savunmacı rolü dış baskıların sonucunda istenmeyen bir durum olarak gözlemlenmektedir.

- Destek işlevi (Support Role)

Etnik küme üyelerine çeşitli açılardan destek sağlanması durumudur. Bölgesel olarak kümelenen etnik grupların varlığı, toplumun çoğunluğu tarafından istenmeyen grup üyelerini korumayı sağlamaktadır. Etnik göçmen grupları, maddi/manevi destek sağlamak amacıyla kişisel yardım ağları ile örgütlenmektedirler.

- Kültürel Mirasın Korunması (Preserving Cultural Heritage)

Etnik kümelenme, grubun kültürel mirasını korumasını da sağlamaktadır. Birçok etnik ayırıcı kültürel kimlik, çoğunluğu oluşturan grup tarafından asimile edilmeye çalışılmaktadır. Etnik grupların fiziksel olarak kümelenmeleri yok olmalarını engellemektedir.

- Karşı Hamle (Attack Role)

Karşı hamle, etnik grubun yasal bir hamle yapmasıdır. Grup üyelerinin mekânsal yoğunlaşması, oy kullanma gücüne sahip olması ve etnik grupların kent siyasetinde resmiyet kazanması anlamına gelmektedir.

Davranışsal-etnik kümelenmeler istemli veya istemsiz olabilmektedirler (Knox ve Pinch, 2010).

2.3.3. Sosyo-Ekonomik Kuram

Harvey (1988) , mekânsal farklılaşmayı kapitalist ilişkilerin yeniden üretimi ile ilişkilendirmektedir. Kapitalist düzenin idamesi için kentsel farklılaşmaya işlevsel bir rol atfederek, her kentsel mekânın aynı zamanda bir çatışma mekânı olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım farklılaşma dinamiklerini sosyal-ekonomik yapı üzerinden açıklamaktadır. Bu bakış açısında ekonomik yapılanma sosyal yapılanmanın üst ve alt kısımdaki insanların sosyal eşitsizliği ve mekânsal ayrışmasına vurgu yapmaktadırlar.

Harvey (1988) mekânsal farklılaşmanın, toplumsal farklılaşma ve sınıflar arası ilişkilerin sürekli olarak yeniden üretilerek sürdürüldüğü bir süreçte araç olarak nitelendirilebileceğini; bunun, toplumsal ilişkilerin temelinde var olan bir sorun olarak tanımlanarak sıkıştırılmaması gerektiğini belirtmektedir.

“Sınıfsal Yapı ve Mekânsal Farklılaşma” konuları üzerine yoğunlaşmış olan David Harvey’e göre, nüfusun büyük kentlerde giderek artarak yoğunlaşması ile birlikte toplumsal farklılaşma da artmıştır. Harvey’e göre toplumsal farklılaşmaya etki eden üç tür faktör vardır. Bunlar;

- Sermaye ile emek arasındaki iktidar ilişkileri
- Kapitalist toplum dinamikleri;
 - Emegın bölünmesi ve işlevlerde uzmanlaşma,
 - Tüketim kalıpları ve yaşam biçimi,
 - Yetke (otoriter) ilişki,
 - İdeolojik ve politik bilincin yönlendirilmiş izdüşümleri,
 - Devingenlik olanaklarına getirilen engeller ile tanımlanan çizgiler doğrultusunda toplumsal farklılaşmayı güçlendiren bir dizi ikincil etmen.
- Daha önceki ya da coğrafi olarak ayrı, fakat bağımlı bir üretim biçimi içinde kurulmuş toplumsal ilişkileri yansıtan tortul etmenler (Hatt vd., 2002).

Ayrıca göç ile birlikte farklılaşmaya etki eden faktörler kenti ekonomik yönden geliştirip zenginleşmesine olanak verirken, ortaya çıkan bölgesel farklılaşma, birbirlerinden ayrılmış grupların sürekliliğini de sağlamaktadır (Hatt vd., 2002).

Bu tez çalışmasında sosyo-mekânsal farklılaşma süreçleri, davranışsal-etnik ve sosyo-demografik ve ekonomik yapı çerçevesinde ele alınmıştır.

2.3.4. Türdeş Mekânlar

Sosyo-mekânsal farklılaşma ayrışan grupların kendi içinde benzer oldukları bir kümelenme sürecidir. Küreselleşmenin tüm boyutlarıyla mekânsal yapılanma üzerine kentin kimliğine, dokusuna yansıyacak biçimde mekânsal farklılıklar yaratırken öte yandan benzeşen mekânlar da yaratmaktadır. Mekânsal benzeşme, farklılaşmayı yaratan dinamik yapının ortak değerlerinin, ortak bir amaç yaratması olarak değerlendirilebilir. Diğer bir deyişle sosyo-mekânsal farklılaşmaya neden olan kültürel, ekonomik, etnik orijin gibi değerlerin belirli bir mekânda toplanması farklılaşma yaratırken, yoğunlaştığı mekânda ise bir benzeşme olarak değerlendirilebilir. Fakat her ne şekilde olursa ortaya çıkan farklılaşma ve benzeşen mekânlar, kentsel yapılanmayı zaafa uğratmaktadır (Turut, 2012).

3. Lefkoşa kentine tarihsel bir bakış

Lefkoşa M.Ö. 7 yy. Lidra (bazı kaynaklarda Ledra olarak geçer) adıyla kurulmuş fakat kurulan bu ilk kent deprem nedeniyle yıkılınca tekrardan M.S. 312-285 yıllarında Mısır Kralı Ptoleme Soter'in oğlu Leucus tarafından yeniden restore edilmiş ve adı Lefkotheon (Levka) olmuştur (Gürkan, 2006).

Adanın tarihi sürecinde Lefkoşa, konum olarak merkezde olması nedeniyle, adaya hâkim olan medeniyetler için önemli bir yer olmuştur. Roma medeniyeti ile başlayan "Castrum" kavramı Bizans'la "Kaleye" dönüşmüş ve kısa bir süre Templar Şövalyelerinde kalan Lefkoşa, 1192'de Lüzinyan Krallığı idaresine geçmiştir (Atun, 2012; Erçin, 2014).

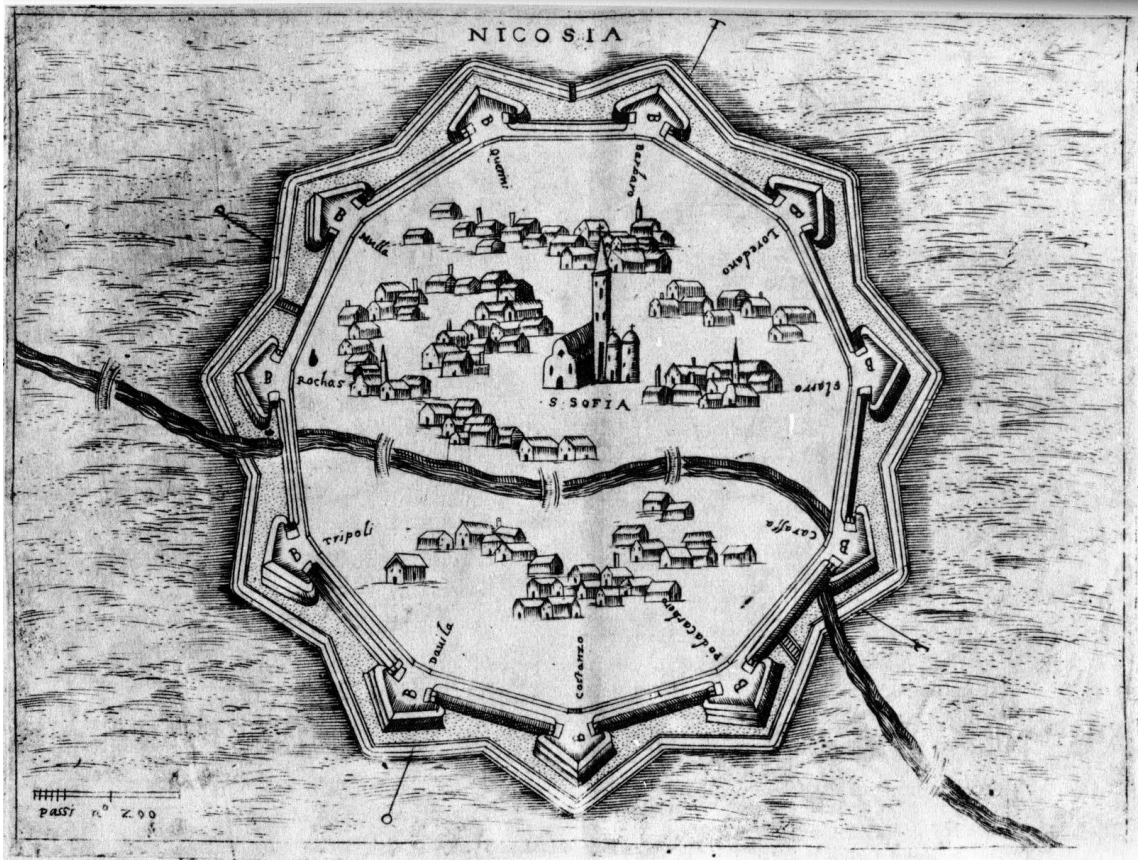
Kıbrıs'ta başlayan Lüzinyan dönemi (1192-1489) ile Lefkoşa, krallığın başkenti olmuştur. Lüzinyanların adaya hâkim oldukları yıllarda Latin Başpiskoposluğu Lefkoşa'yı Katolik inancının merkezi olarak seçmiş ve Katoliklik Kıbrıs'ta yayılmaya başlamıştır. Bu durum Ortodoks olan Kıbrıslılar arasında huzursuzluk yaratmış ve zaman zaman isyan etmelerine neden olmuştur. 300 yıla yakın süren Lüzinyan Krallığı döneminde Lefkoşa Ortaçağ Feodal Kent anlayışı ile yönetilmiş ve adanın idari başkenti olarak kalmıştır (Özkul, 2010).

Kıbrıs Adası'nda Lüzinyan döneminin ardından Venedik dönemi (1489-1571) yaşanmıştır. 100 yıla yakın süren Venedik dönemi ile başkent Lefkoşa'da feodal düzen aristokratik⁴ anlayışla devam etmiştir. Lefkoşa Venedik döneminde de adanın başkenti olmaya devam etmiştir.

1567 yılında Osmanlı'nın Kıbrıs adasını almak istedikleri açığa çıkınca, Venedikliler de bazı savunma önlemleri almışlardır. Gürkan'ın (2006) aktardığına göre Venedik'den gelen askeri mühendis ve mimarlar eski Lüzinyan surlarını kenti savunması için yeterli bulmazlar. Kentin çevresi 9 mil olduğundan savunmak için çok sayıda asker ve silah gerektirmiştir. Bu nedenle kenti küçültmeye kara verirler ve St. Sophia Katedrali (günümüzde Selimiye Cami) merkez olmak üzere üç millik bir daire üzerine yeni surları inşa edilir. Bu çerçevenin dışında kalan yerler tüm binalar yıkılıp ağaçlar kesilir ve surların inşasında kullanılır.

⁴ Aristokrasi, Ekonomik, toplumsal ve siyasi gücün soylular sınıfının elinde bulunduğu tarihi yönetim biçimidir. Sözcük "soylular sınıfı" anlamında da kullanılmaktadır.

1567-1570 yılları arasında şehri koruma amaçlı o dönemin mimarlarından “Giulio Savorgnano” tarafından yapılan surlar Kuzey İtalya’daki “Palmanova” şehrinin surları ile benzer plandadır (Şekil 3). Askeri mimarinin en mükemmel örneklerinden biri olan Lefkoşa Surları, 5 km uzunluğunda, birbirilerine uzaklıkları eş onbir burçtan ve üç anıtsal kapıdan oluşmaktadır. Magosa Kapısı (Güney Kıbrıs), Baf Kapısı (Güney Kıbrıs) ve Kuzey Kıbrıs'ta bulunan Girne Kapısı surlar içi ve dışının sirkülasyonunu günümüzde de halen sağlamaktadır (Erçin, 2014).

Şekil 3: Venedik döneminde Lefkoşa’yı gösteren gravür. Coronelli V. Maria 1706.

Kıbrıs adasında Osmanlı Döneminin (1571-1878) başlaması ile Lefkoşa’nın yapısında büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Osmanlı yaşamının gereksinimlerini karşılamak, kültürünü benimsetip sürdürülebilirliğini korumak ve adada iş hayatının canlanmasını sağlamak için birçok yapılar (hanlar, camiler, mescitler, tekkeler, hamamlar vb.) inşa edilmiştir (Bağışkan, 2005).

Osmanlı dönemi ile Lefkoşa'nın nüfus yapısındaki dini farklılıklardan dolayı, iki (Hristiyanlar ve Müslümanlar) toplumun karma olarak yaşadıkları bölgelerin yanı sıra ayrı ayrı gruplar halinde yaşadıkları bölgeler de söz konusu olmuştur. Doğal olarak bu dönemde şehir iki farklı bölgeden oluşmaktaydı. Bunlar mevcut Hristiyan, Ortodoks Rum nüfusunun bulunduğu bölge ve Anadolu'dan gelen Müslüman Türk nüfusunun bulunduğu bölgelerdi. Rum yerleşim alanları kiliseler etrafında yoğunlaşırken, Türk yerleşim alanları camiler etrafında yoğunlaşmaktaydı. Türkler konut bölgelerini şehrin kuzeydoğusu ve kuzeybatısı olan Çağlayan ve Köşklüçiftlik civarlarında kurarken, Rumlar da yoğunlukla doğu ve batı istikametinde kurmuşlardır (Atun, 2012).

Benzer bir ayrışmayı 1872 yılının Aralık ayı ve 1873 yılının Ocak ayında Kıbrıs'ı ziyaret eden, Avusturya İmparatorluk ailesiyle olan akrabalık bağından dolayı Arşidük unvanı taşıyan Lois Salvator, 1873 yılında Almanca olarak yayınlanan Lefkoşa izlenimleriyle ilgili notlarında da yazmıştır. Türkler özellikle Mağusa kapısı, Tahtakale Camii ve Baf kapısı civarındaki bölgelerde yoğun olarak yaşamışlardır. Rumlar ise, Episcopal konutları ile Ayia Sophia arasındaki bölgelerde yoğun olarak yaşamışlardır. Az sayıdaki Ermeni nüfusu ise Türklerin arasında yaşamayı tercih etmişlerdir (Akt. Yektaoğlu 2012).

1869 yılında Akdeniz'i Kızıldeniz'e bağlayan Süveyş kanalının açılması ve adadaki zengin bakır madenleri, İngiliz İmparatorluğu'nun adaya ilgisini artırmıştır. Rus tehdidi altındaki Osmanlı 1878 yılında yapmış olduğu antlaşma ile adayı İngilizlere kiralamıştır. Böylece adada İngiliz Sömürge Dönemi (1878-1960) başladı. Lefkoşa başkent özelliğini İngiliz döneminde de korumuştur. Ayrıca İngiliz idaresinin ihtiyaçları doğrultusunda birçok devlet binası (mahkeme, karakol, arkeoloji binası vb.), konut ve toplu konutlar inşa edilmiştir. Bu dönemde Lefkoşa Konak, Cami, Laventine ve Katedral olmak üzere dört ana bölgeye ayrılmıştı. İngiliz egemenliği süresince şehrin gelişiminin sağlanması için altyapı çalışmaları başarıyla sürdürülmüştür. Lefkoşa ve liman şehri Mağusa arasında ulaşımın rahat sağlanabilmesi ve ticaretin gelişmesi amacı ile bir tren yolu inşa edilmiştir (Şekil 4). Lefkoşa bu dönemde sur duvarlarının dışına doğru hızlı bir gelişim göstermiştir. Sur duvarları delinerek gelişen şehre yön verilmiştir (Öznergiz, 2011).

Şekil 4: 1905-1951 yıllarında faaliyet gösteren demir yolu ve durakları gösteren harita.

İngiliz döneminin ardından Türk ve Rumların kurmuş olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi (1960-1963) başlamıştır. Lefkoşa yine, yeni cumhuriyetin başkenti olmuştur. Cumhuriyet idaresinin bozulması ve adada yaşanan çatışmalardan sonra 1974 yılının 15 Temmuz günü önce Yunan subaylarının adaya müdahalesi ve ardından 20 Temmuz günü Türkiye tarafından yapılan “Mutlu Barış Harekâtı” ile ada ve başkent Lefkoşa ikiye bölünmüştür. Ancak Lefkoşa hem Türk hem de Rum yönetiminin başkenti olma özelliğini bölünerek de olsa günümüzde de korumaya devam etmektedir.

Tablo 1: Yıllara göre Lefkoşa'nın nüfus gelişimi. Kaynak Prio Cyprus.

Yıllar	TÜRK	RUM	Diğerleri	Toplam
1831	3028	2264	*	5292
1881	*	*	*	11536
1891	5351	7161	*	12512
1901	5992	8489	*	14481
1911	6040	10012	*	16052
1921	5780	6748	*	12528
1931	7681	15643	*	23324
1946	10330	20768	3387	34485
1960	14686	27645	3298	45629

(*) ayrıntı verilmedi.

Şekil 5: Ara bölge ile ayrılan Kuzey-Güney Lefkoşa uydu görüntüsü 2014.

Geçirdiği her tarihsel dönemde zenginleşen Lefkoşa 1974 yılından günümüze kadar bölünmüş, ayrık iki parça olarak varlığını devam ettirmektedir. Dairesel bir forma sahip olan Lefkoşa şehrinin doğu batı yönünde bölünmesi, şehrin yapısının bozulmasına neden olmuştur (Şekil 5).

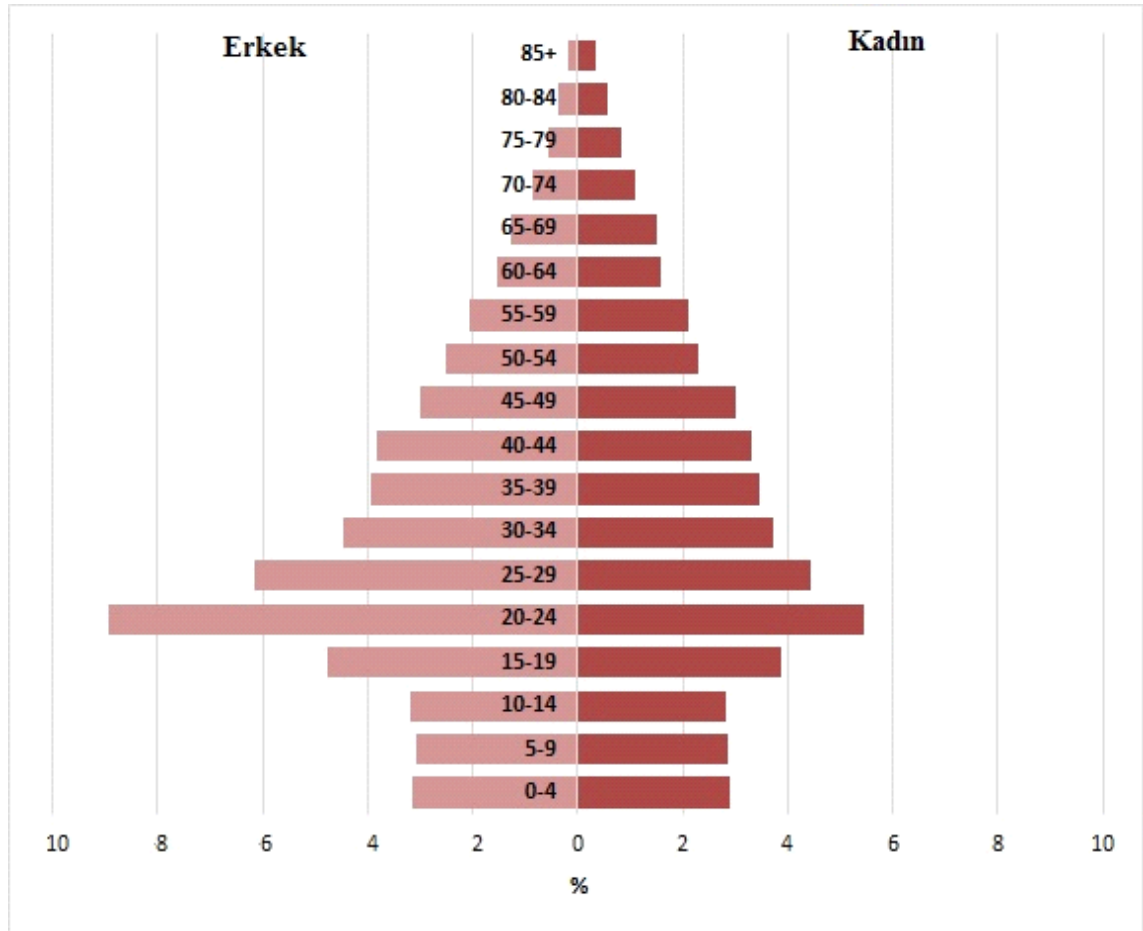
İlk fiziksel bölünme 1956 yılında Türk ve Rum toplumu arasındaki anlaşmazlıklar dolayısıyla İngiliz yönetiminin etnik farklılıklara göre iki toplum arasında dikenli tellerle çektiği “Mason-Dixon Hattı” olmuştur. 1958’de ise belediye hizmetleri Türkler ve Rumlar arasında ikiye ayrılmasıyla, hizmet sınırlarının belirlenmesi için “Mason-Dixon Hattı” yenilenmiştir. (Papadakis, 2006)

1963 yılında iki toplum arasında (Türk ve Rum) patlak veren toplumsal olaylar sonucu, adada bulunan Milletlere (United Nations- UN) bağlı barış kuvvetleri komutanı Peter Young, 1964 yılında “Yeşil Hat” olarak tanımlanan sınırı, yeşil renkli kalem ile çizdi. Çizilen yeşil kalemden dolayı “Yeşil Hat” adını alan sınır çizgisi, 1974 yılındaki Mutlu Barış Harekâtı ile son şeklini almış ve “Tampon Bölge” ye dönüşmüştür. Toplumlar arasında doğabilecek çatışmayı önlemek amacı ile oluşturulan tampon bölge, Birleşmiş Milletler Barış Gücü kontrolünde adadaki iki toplumun bölünmesinin sembolü olarak varlığını korumaktadır (Zafersoy ve Batırbaygil, 2014).

3.1. Kuzey Lefkoşa'nın genel özellikleri

Bugün Kuzey Lefkoşa'nın Güney sınırını yeşil hat oluştururken, kuzeyde Dikmen Belediyesi, doğuda Değirmenlik Belediyesi ve batıda Gönyeli Belediyesi sınırlamaktadır.

Kuzey Lefkoşa'nın Nisan 2006 nüfus sayımına göre nüfusu 26.848 erkek (%54), 23.020 (%46)kadın olmak üzere toplam 49.868 kişidir (Şekil 6). KKTC nüfusunun %19,4'ü Kuzey Lefkoşa'da ikamet etmektedir.

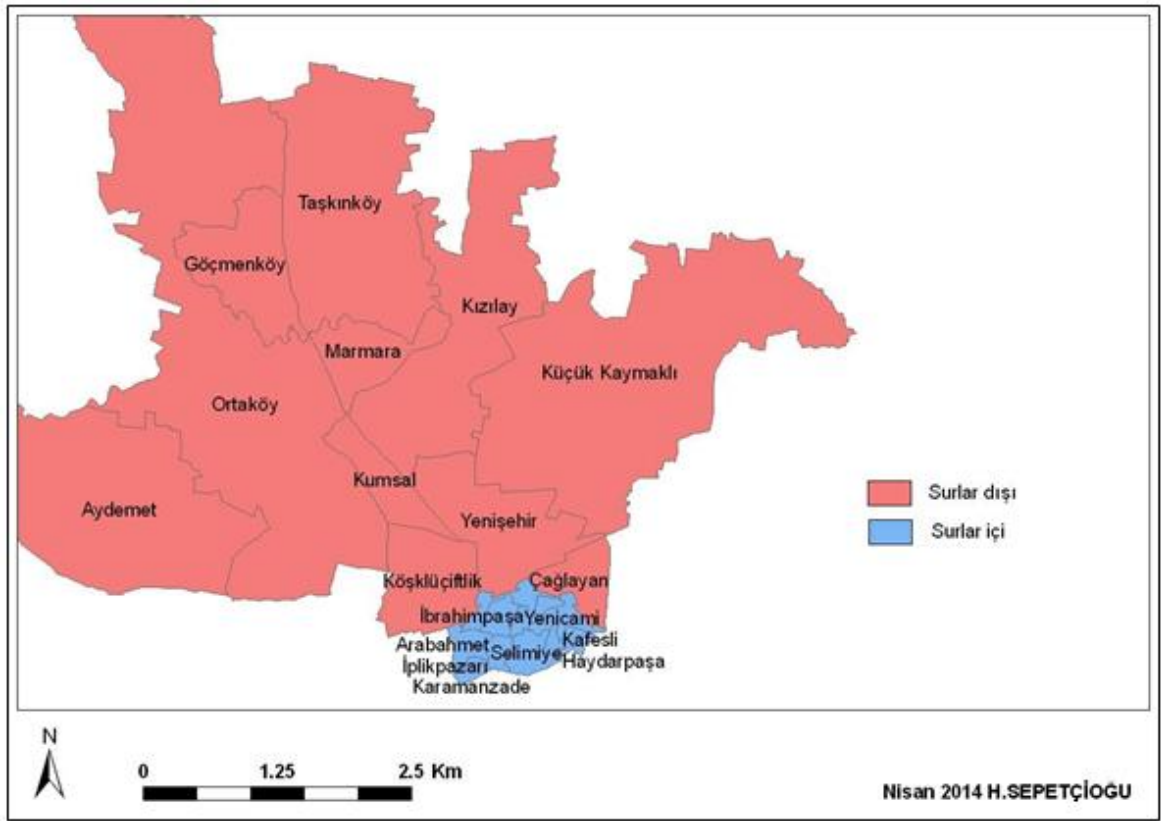
Şekil 6: Kuzey Lefkoşa nüfus piramidi 2006.

2006 nüfus sayımına göre Kuzey Lefkoşa'da 23 mahalle bulunmaktadır. Mahalle isimlerinin büyük bir kısmını şahıs adlarından oluşurken, mahallelere çoğunlukla paşa veya şehit isimleri verilmiştir. 23 mahallenin alfabetik sıralaması Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2: Kuzey Lefkoşa mahalleleri.

1	Abdi Çavuş Mahallesi	13	Kızılay Mahallesi
2	Akkavuk Mahallesi	14	Köşküçiftlik Mahallesi
3	Arabahmet Mahallesi	15	Küçük Kaymaklı Mahallesi
4	Aydemet Mahallesi	16	Kumsal Mahallesi
5	Ayyıldız Mahallesi	17	Mahmutpaşa Mahallesi
6	Çağlayan Mahallesi	18	Marmara Mahallesi
7	Göçmenköy Mahallesi	19	Ortaköy Mahallesi
8	Haydarpaşa Mahallesi	20	Selimiye Mahallesi
9	İbrahimpaşa Mahallesi	21	Taşkinköy Mahallesi
10	İplikpazarı Mahallesi	22	Yenicami Mahallesi
11	Kafesli Mahallesi	23	Yenişehir Mahallesi
12	Karamanzade Mahallesi		

23 mahallenin 12'si (Abdiçavuş, Arabahmet, Akkavuk, Ayyıldız, Haydarpaşa, İbrahimpaşa, İplik Pazarı, Karamanzade, Kafesli, Mahmutpaşa, Selimiye, Yenicami) eski Lefkoşa olarak tabir edilen surlar içinde, 11'i ise (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Kumsal, Köşküçiftlik, Küçükkaymaklı, Kızılay, Marmara, Ortaköy, Taşkinköy, Yenişehir) yeni Lefkoşa olarak ifade edilen surlar dışındadır (Şekil 7).

Şekil 7: Kuzey Lefkoşa Mahalleleri.

2006 nüfus sayımına göre Kuzey Lefkoşa nüfusunun 8601 kişisi (%17) surlar içinde (Şekil 8), 41.267 kişisi (%83) ise surlar dışında ikamet etmektedir.

Şekil 8: Lefkoşa Surlar içi uydu fotoğrafı 2014.

Lefkoşa Türk Belediyesi'nin yüz ölçümü 2008 öncesi 26.79 km² iken, üç köyün bağlanması ile birlikte 52.97 km² büyüyerek toplam 79.76 km² olmuştur (Korucu, 2012).

3.2. Kuzey Lefkoşa'da Sosyo-Ekonomik Yaşam

Kuzey Lefkoşa başkent olmakla birlikte aynı zamanda Kuzey Kıbrıs'ın da ekonomik faaliyetlerinin merkezidir. Bakanlıkların tümü ve bakanlıklara bağlı kamu dairelerinin büyük bir kısmı başkentte bulunmaktadır. Ayrıca Kuzey Lefkoşa belediye sınırları içerisinde iki sanayi bölgesi de vardır. Biri kent merkezinin kuzeyinde bulunan Lefkoşa Organize Sanayi Bölgesi, bir diğeri ise Kuzey Lefkoşa belediye sınırları içinde olan fakat çalışmaya dâhil edilmeyen Haspolat bölgesindedir. Sanayi bölgelerinde otomotiv tamiri, gıda, tekstil, inşaat, hayvan ve süt ürünleri sektörlerinde küçük ve orta ölçekli işletmeler vardır.

Kuzey Lefkoşa'nın her yerinde alış-veriş imkânı olmakla birlikte yoğunluk olarak üç merkezde toplanmıştır. Birincisi surlar içinde bulunan Arasta, Büyük Han, Asmaaltı ve Bandabuliya bölgesi, ikincisi ise Köşklüçiftlik ve Dereboyu bölgesi, diğer üçüncüsü ise Metropol Bölgesidir.

Yine kent merkezinin kuzeyinde, Girne çemberinin doğusunda bulunan bölgede, çeşitli zamanlarda ürünlerin sergilendiği fuar alanı bulunmaktadır. Bu alan aynı zamanda Pazar günleri, açık pazar yeri olarak da kullanılmaktaydı. Günümüzde açık pazar yeri Kuzey Lefkoşa'nın otobüs terminali (otogar) alanında yapılmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9: Kuzey Lefkoşa, Sanayi bölgesi (mavi alan), Otobüs terminali (yeşil alan), alış-veriş merkezleri (sarı çizgiler) 2016.

Lefkoşa Kenti'nin kuzey – güney geçişleri için yeşil hat üzerinde 3 kontrol noktası bulunmaktadır. Kuzey Lefkoşa'da bulunan üç geçiş noktasının ikisi kent merkezinde olup Ledra Palas ve Lokmacı sınır kapılarıdır. Bu iki kapıdan sadece yaya geçişi yapılmaktadır. Üçüncü sınır kapısı ise kent merkezinin batısında bulunan Metehan sınır kapısı olup buradan yaya ve araç geçişi yapılmaktadır. Bu sınır kapılarının az da olsa Kuzey Lefkoşa'nın ekonomik hayatına katkıları olmaktadır.

3.2.1. Lefkoşa Türk Belediyesi

Osmanlı İmparatorluğu 1571’de Venediklilerden aldığı adayı, 1878’de İngilizlere kiralamış ve İngilizler Adada yönetsel hak kazanmıştır. 29 Nisan 1882 tarihinde Belediyeler Yasası adı altında bir yasa çıkarılarak Osmanlılardan kalan ve o dönemde etkinliklerini sürdüren Lefkoşa Belediyesi ve diğer belediyeler (Mağusa, Larnaka, Limasol, Baf ve Girne) resmen kurulmuştur. 24 Haziran 1882’de çıkarılan bir emirname ile belediyelerin sınırları yeniden düzenlenmiştir. Yine söz konusu yasaya göre Lefkoşa Belediye Meclisi en az 8, en fazla 12 üyeden oluşmaktaydı. Üyelerin sayısı Lefkoşa’da yaşayan Türk ve Rum nüfusu dikkate alınarak İngiliz Yüksek Komiser tarafından belirlenmekteydi (Miralay, 1991).

1950’li yıllarda başlayan ve 1955’lerde ada üzerinde artan milliyetçilik hareketlerine paralel olarak, Lefkoşa başta olmak üzere diğer şehirlerde yaşayan Türkler birleşerek ayrı Türk Belediyelerini kurmaya karar vermişler ve Kıbrıslı Türkler, belediye hizmetlerinin yürütülmesi için belediye komiteleri oluşturmuşlardır. İlk Türk belediye komitesi 16 Haziran 1958’de Lefkoşa’da kurulmuş ve Lefkoşa’nın belediye sorunlarına çözüm üretmek için çalışmalara başlamıştır. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulması ile birlikte, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasının 173. maddesi Lefkoşa Türk Belediyesi’nin varlığı tanımıştır (Miralay, 1991).

1974 Mutlu Barış Harekâtı sonrası Güney Kıbrıs’ta ikamet eden birçok Türk nüfusunun kuzeye göç etmesi ve özellikle Kuzey Lefkoşa’da yoğunlaşması, belediye hizmetlerinin aksamasına neden olmuştur. Kentin bölünmüşlüğü’nün etkileri ile birlikte imar, ulaşım, konut, kanalizasyon gibi alt yapı eksiklikleri önemli sorunlar oluşturmaktaydı. Örneğin; 1974’den önce Dünya Bankasından alınan borç ile Lefkoşa kentinin kanalizasyon çalışmaları başlatılmıştı ve harekât ile bu alt yapı çalışması da kesintiye uğramıştı. Eski Lefkoşa Türk Belediyesi Başkanı Mustafa Akıncı’nın aktardığına göre Ekim 1977’de Birleşmiş Milletler aracılığı ile Mustafa Akıncı Güney Lefkoşa’ya geçerek dönemim Güney Lefkoşa Belediye Başkanı Lellos Demetriades ile yarım kalan proje ile ilgili olarak görüşmeye başladılar. Görüşmeler sonucu Eylül 1978’de uzlaşya varılır ve kanalizasyon sistemi Lefkoşa Kenti’ne kazandırılmıştır (Akıncı, 2010).

Kanalizasyon çalışmasında taraflar arasında sağlanan mutabakat sonrasında, Lefkoşa kenti için önemli olan fiziki planlama konusunda işbirliği imkânı sağlanmıştır. Ekim 1979’da M. Akıncı ve L. Demetriades her iki Lefkoşa’nın belediye başkanları olarak bir araya gelip

1984 yılında Lefkoşa'nın ilk Master Planını hazırlamışlardır. İlk Master Planına göre Lefkoşa'nın büyümesi, ara bölgesi ve ara bölgesiz olarak her iki senaryoya göre hazırlanmıştır (Akıncı, 2010).

3.2.2. Eğitim

Kuzey Lefkoşa'da Atatürk Öğretmen Akademisi, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Yakın Doğu Üniversitesi ve Akdeniz Karpaz Üniversitesi olmak üzere 4 üniversite, 5 Lise, 4 Mesleki teknik lisesi, 17 ortaokul ve 15 ilkokul bulunmaktadır. Kuzey Lefkoşa sayıca en çok eğitim kurumunu bulunduğu kenttir (Bozkurt, 2011).

3.2.3. Ulaşım

Küçük Kaymaklı bölgesinde bulunan Lefkoşa Otobüs Terminali'nden kent merkezlerine ve köylerine sabah, öğlen ve akşam saatlerinde ulaşım sağlanabilmektedir. Ayrıca her gün düzenli olarak kent içi minibüs seferleri yapılmaktadır. Fakat toplu taşıt hizmeti, toplum ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. Toplu taşıt servislerinin yetersiz oluşu KKTC'de araç enflasyonu oluşmasına neden olmuştur. Özellikle Kuzey Lefkoşa'nın ekonomik hayatın merkezi oluşu ve birçok çalışanın kendi araçları ile ulaşım sağlamaları ciddi trafik problemlerinin yaşanmasına neden olmaktadır. Sabahları mesai başlangıcı ve akşam mesai bitim saatlerinde trafik yoğunluğu görülmektedir. Okulların açık olduğu dönemlerde bu yoğunluk daha da artmaktadır (<https://www.lefkosabelediyesi.org>, 2014).

3.2.4. İletişim

Kuzey Lefkoşa, KKTC'nin iletişim alanında tek merkez konumundadır. Tek devlet televizyonu olan Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (BRTK) ve 6 özel kanal, Televizyon-

Radyo yayınlarını bu kentimizden yapmaktadırlar. Ayrıca günlük yazılı medyanın da yayına hazırlandığı merkezi Kuzey Lefkoşa'dır (Bozkurt, 2011).

3.2.5. Sağlık

Birçok açıdan merkez konumda olan Kuzey Lefkoşa, sağlık yönünden de merkez konumdadır. Diğer devlet hastanelerine göre daha büyük olan Dr. Burhan Nalbantoğlu Hastanesi ve KKTC'nin tek üniversite hastanesi olma özelliği taşıyan Yakın Doğu Hastanesi Kuzey Lefkoşa'dadır. Ayrıca değişik uzmanlık alanlarında hizmet veren 7 özel hastane daha bu kentte yer almaktadır (Bozkurt, 2011).

3.2.6. Kültür-Sanat

Kuzey Lefkoşa'nın kültür sanat yaşamı göreceli olarak diğer kentlerimize göre öncü durumda iken, son yıllarda Lefkoşa Türk Belediyesi'nin içinde bulunduğu mali sıkıntılardan dolayı bir takım aksaklıklar yaşanmaktadır. KKTC Devlet tiyatrosu ve Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, kültür sanat yaşamına katkı koymaktadır fakat kente yakışır bir tiyatro salonu bulunmamaktadır. KKTC Milli Kütüphanesi ve Atatürk Kültür Merkezi Kuzey Lefkoşa'da yer almaktadır. Ayrıca kentte üç de sinema salonu bulunmaktadır. Yıl içerisinde ise çeşitli sergiler, konserler ve etkinlikler Kuzey Lefkoşa'nın kültür sanat hayatına katkı sağlamaktadır (Bozkurt, 2011).

3.2.7. Turizm

Kuzey Lefkoşa'nın tarihi geçmişi birçok dönemim mimari özelliklerine de yansımıştır. Özellikle Surlar içi bölgesinin bu dokuyu yansıtır olması ve de nispeten Kuzey Lefkoşa'da eski dokunun korunmuş olması dikkate değerdir. Kuzey Lefkoşa Surlar

içinde kaldırım üzerine çizilen mavi çizgi izlenerek, tarihi yerleri ve müzeler ziyaret edile bilinmektedir.

3.2.8. Dinsel Mekânlar

Dünyevi inançlar açısından Kuzey Lefkoşa Kenti incelediğimizde çoğunluğu Müslüman'dır. Kuzey Lefkoşa içerisinde 33 cami olup, bunun 10'u surlar içerisinde. Lefkoşa kentinde yaşayan İngiliz nüfusuna bağlı olarak Protestan nüfustan söz edilmektedir fakat konu ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamakla birlikte, herhangi bir kilise veya dini merkezleri de bulunmamaktadır (Bozkurt, 2011).

3.3. Kuzey Lefkoşa'da Göçmenlik

Göç hareketlerinin çok dinamik ve sürekli devinim halinde olması nedeniyle, tespiti çok zor bir olgudur. Bazı göç hareketlerinde olduğu gibi, göç gönderen ülke, göç alan ülkeye dönüşebilmekte veya göç güzergâhında transit ülke olabilmektedir (Akt. Öner ve Öner, 2012).

Her ne kadar göçmenlik konusu Kuzey Lefkoşa'da dikkat çekici olsa da, özellikle Kuzey Lefkoşa'daki göçmenlik üzerine her hangi bir çalışmaya yapılmamıştır. Kuzey Kıbrıs'taki göçmenlik üzerine yapılan çalışmalar ise çok sınırlıdır.

Kuzey Kıbrıs'taki göçmenlik konulu çalışmalardan biri, TÜBİTAK destekli, 106K330 nolu proje olup, Kuzey Kıbrıs'ın De Facto nüfusu içinde Türkiyeli yerleşik göçmenler ve geçici göçmenler ile ilgili bir çalışmadır (Kurtuluş ve Purkis, 2014).

2007-2009 yılları arasında geniş ölçekli bir alan araştırması olan "Kuzey Kıbrıs'ta Türkiyeli Göçmenler" konulu çalışmaya göre, Türkiye'den Kuzey Kıbrıs'a üç göç dalgası gerçekleşmiştir.

- 1975 yılında TC ile KTFD arasında imzalanan Tarımsal İşgücü Protokolü çerçevesinde KKTC'ye gelenler.
- 1980'lerin ortalarından 1999'a kadar süren dönem

- 2000’li yılları ilk yarısından itibaren beliren dönem

Proje sonucuna göre, ikinci ve üçüncü göç dalgası ile Türkiye’den gelen göçmenlerin bir kısmının Kuzey Lefkoşa’ya yerleştikleri tespit etmiştir.

Kuzey Lefkoşa’da gözlemlenen bir diğer göçmenlik ise adadaki iki toplumlu çatışmalara bağlı olarak gelişen ada içindeki göç hareketleridir. Kıbrıslı Türkler 1963-1964 yılları arasında ada genelinde dağınık halde bulunan Türk köylerden ve Rum-Türk birlikte yaşadıkları karma köylerden ayrılarak kendirlerinkinden daha güvenli bölgelere kaçmışlardır. Bu dönemde Lefkoşa’ya gelen Türkler, Rum kontrolündeki bölgelere kaçan Rumların ve Ermenilerin boşalttığı evlere yerleştirilmişlerdir (PRIO, 2012).

20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtından sonra yeşil hattın güneyinden kuzeyine dört dalga halinde göç yaşanmıştır. Güneyden kuzeye göç eden Kıbrıslı Türklerin bir kısmı yine Kuzey Lefkoşa’da Rumlardan boşalan evlere yerleştirilmişlerdir (PRIO, 2012).

- Yeşil hatta yakın yerlerde bulunanlar, hızla güneyden kaçarak güvenli olarak algıladıkları Kıbrıs’ın kuzey bölgelerine yerleşmişlerdir.
- İngiliz üslerine sığınan Kıbrıslı Türkler 1975 Ocak ayında Türkiye üzerinden kuzeye bölgesine aktarılmışlardır.
- Güneyde esir alınan ve yaşları savaşıma müsait olmayan 6,000 kadar erkek ise Kıbrıslı Rum esirlerle mübadele edilerek kuzeye gönderilmiştir.
- Viyana Anlaşması’ndan sonra, 1975 Ağustos’unda, güneyde mahsur kalan kişiler, mübadele ile kuzeye aktarılmıştır.

4. Yöntem

Bu çalışmada öncelikle literatür taraması ile teorik arka plan oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın devamında DPÖ'den Kuzey Lefkoşa 2006 nüfus sayımı verileri, standardize edilerek CBS ile görselleştirilmiş ve veri analizinde de PASW Kümeleme analizi kullanılmıştır.

4.1. Verilerin standardizasyonu

Veri setindeki değişkenlerin değerleri birbirlerinden çok farklı olduğunda, büyük değerlere sahip değişkenler, diğer değişkenleri baskılamakta ve düşük değerli değişkenlerin etkilerini göreceli olarak azaltmaktadır. Diğer bir deyişle değişkenlerin aşırı uçta yer alan değerleri kümeleme analizi üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda verilerin standardize edilmesi ve belirli aralılarda gözlenen değerlere dönüştürülmesi (transformasyon) edilmesi gerekmektedir (Özdamar, 2010).

Z-Skor normalleştirilmesi; 1968 yılında New York Üniversitesi'nin Finans Profesörü olan Edward Altman'ın iflas tahminleri yapmak üzere geliştirdiği istatistiksel ölçüttür. Z-skor normalleştirilmesi, ortalama değer, değişken değerinden çıkarılması sonucunda oluşan değer, standart sapmaya bölünmesidir. Standart sapma, ortalamaya en yakın, doğru sonucu veren hesaplama yöntemidir (Özdamar, 2010).

Verilerin standardizasyonu sonucunda;

- Standartlaştırılmış sonuçlara ulaşılır,
- Standartlaştırılmış değerler ile değişkenler arası karşılaştırma daha kolaydır,
- Karmaşıklığı ortadan kaldırır.

Bu çalışmada analiz öncesinde tüm değişkenlere ilişkin veri, z-skoruna dönüştürülmüştür (Tablo 6-7-8 ve 9). Oransal ya da aralıklı ölçekle elde edilen ve normal dağılım gösterdiği varsayılan verilere uygulanan, en çok tercih edilen dönüştürme yöntemidir.

$$Z = \frac{Xi - X_{ort}}{S}$$

Z= z-skor

Xi= Veri değeri

$\bar{X}$ = Verilerin ortalaması

S= Standart sapma

4.2. Coğrafi Bilgi Sistemleri

Bilgisayar teknolojisi yaşamın birçok alanında yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu gelişmeye birlikte bilginin saklanması ve kolayca ulaşılabilmesi sürecinde bilgi sistemleri yaşamın her alanında kullanılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Buna paralel olarak coğrafi bilgi sistemleri de son yıllarda büyük gelişim göstermiştir.

Coğrafi bilgi sistemleri, coğrafi bir alana ait verilerin belli bir teknikle bilgisayar sistemine depolanması, işlenmesi, yönetimi, analizi, sorgulanması ve sonuçlarının görsel olarak çıktıların alınmasını sağlayan sistemlere denilmektedir.

Coğrafi bilgi sistemleri birçok disiplinler içinde kullanılmakta olup, verilerin mekânla ilişkilendirileceği çalışmalarda daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Coğrafi bilgi sistemlerinin sağladığı temel yararlar:

- Daha etkin planlama ve yönetim geliştirilmesi
- Hızlı karar alınabilmesi
- Zamana bağlı değişimin daha rahat gözlenebilmesi
- Maliyetin azalması
- Olguların görsel ve analitik yöntemle daha kolay anlatılması, aktarılması ve paylaşılmasıdır (Çabuk, Uyguçgil ve Küpcü, 2013).

Bu bağlamda CBS, çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler anlamlandırılarak genel bilgi dönüşümü sağlanmıştır. Elde edilen bilgiler Coğrafyanın dağılış prensibi doğrultusunda görsel hale getirilerek bilginin anlaşılmasında kolaylık sağlanmıştır.

4.3. Kümeleme analizi

Kümeleme analizi, gruplanmış verileri benzerliklerine göre sınıflandırmada sıklıkla kullanılan çok değişkenli istatistiksel yöntemler arasında yer alır (Şekil 10). Kalaycı'ya (2010) göre kümeleme analizi “araştırma sonucunda elde edilen gözlemlerin benzerliklerini

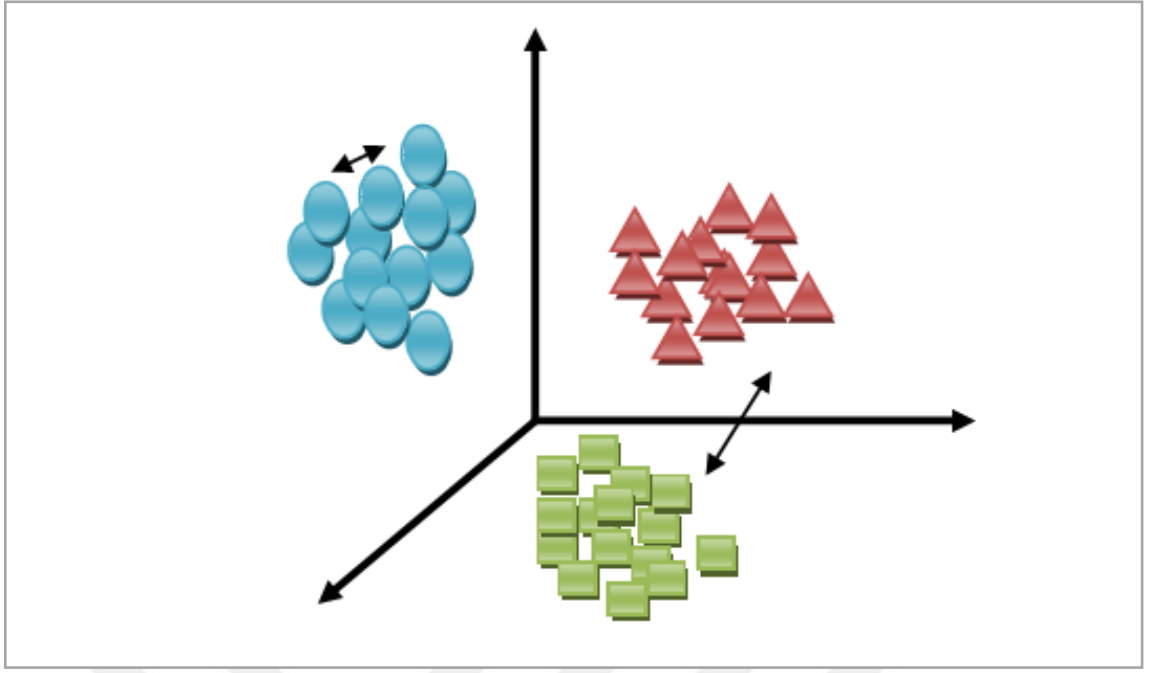
temel olarak onları iki veya daha fazla gruplar halinde bölümlenektir". Kümelenen analizinin en geleneksel kullanımı araştırma amaçlıdır. Öncelikli olarak bir araştırma tekniğı olarak görülen kümeleme analizi, aynı zamanda kanıtlayıcı amaçlar içinde kullanılır.

Veri matrisinde bulunan ve doğal gruplamaları tam olarak bilinmeyen birimleri ya da nesneleri (n) değişkenlerinin özellikleri bakımından birbirleri ile benzer olan doğru alt kümelerine ayırmaya olanak tanıyan bir yöntemler topluluğudur. (Özdamar, 2010; Çokluk vd., 2010). Diğer bir değişle kümeleme analizi heterojen olan birimleri, değişkenler arası benzerlik ya da farklılıklarına göre homojen gruplara bölerek tanımlama amacıyla kullanılır.

Kullanılan matematiksel yöntem her sınıf için merkez belirlenen noktaya uzaklığa (aynı zamanda bu hata miktarıdır) göre yeni kümelerin yerleştirilmesidir.

Algoritma temel olarak dört aşamadan oluşur:

- Küme merkezlerinin belirlenmesi
- Merkez dışındaki örneklerin mesafelerine göre sınıflandırılması
- Yapılan sınıflandırmaya göre yeni merkezlerin belirlenmesi (veya eski merkezlerin yeni merkeze kaydırılması)
- Kararlı hale (stable state) gelinene kadar 2. ve 3. adımların tekrarlanması (Özdamar, 2010).

Şekil 10: Küme içi ve kümeler arasındaki uzaklıklar.

Birçok bilim dalında kullanılan kümeleme analizi, coğrafyacılar tarafından da kullanılmaktadır. Dolayısıyla çok değişkenli istatistiksel analiz yöntemlerinden biri olarak, kümeleme analizi bu çalışmada da kullanılmıştır.

Kümeleme analizi veriyi anlama bakımından, ortak karakterlerin kümelenmesini otomatik olarak gerçekleştirir. Ortak karakteristikleri paylaşan nesne gruplarını belirlemek, insanlığın dünyayı anlamasına, tanımlamasına ve kavramasına yardımcı olmaktadır. Kümeleme analizi, psikoloji, tıp, ticaret, iklim ve hatta bilgi teknolojileri sektörü (world wide web) gibi değişik birçok bilim disiplinleri içinde kendi amaçları doğrultusunda kullanılmaktadır (Özdamar, 2010).

Kümeleme analizi dört temel amaca yönelik işlev görür:

- n sayıda birimi, nesneyi, oluşumu p değişkene göre saptanan özelliklerine göre olabildiğince kendi içinde türdeş ve kendi aralarında farklı alt gruplara ayırmak,
- p sayıda değişkeni, n sayıda birimde saptanan değerlere göre ortak özellikleri açıkladığı varsayılan alt kümelere ayırmak ve ortak faktör yapıları ortaya koymak,
- Hem birimleri hem de değişkenleri birlikte ele alarak ortak n birimi değişkene göre ortak özellikli alt kümelere ayırmak,

- Birimlerin p değişkenine göre saptanan yapılar aracılığı ile toplumdaki doğal olarak oluşturdıkları düşünülen biyolojik ve tipolojik sınıflamayı ortaya koymaktır (Özdamar, 2010).

Kümeleme analizi, çok sayıda değişik işlevi yerine getiren yöntemler topluluğudur. Bu analiz yöntemi kullanılacağı zaman genel olarak şu aşamaları uygulanır.

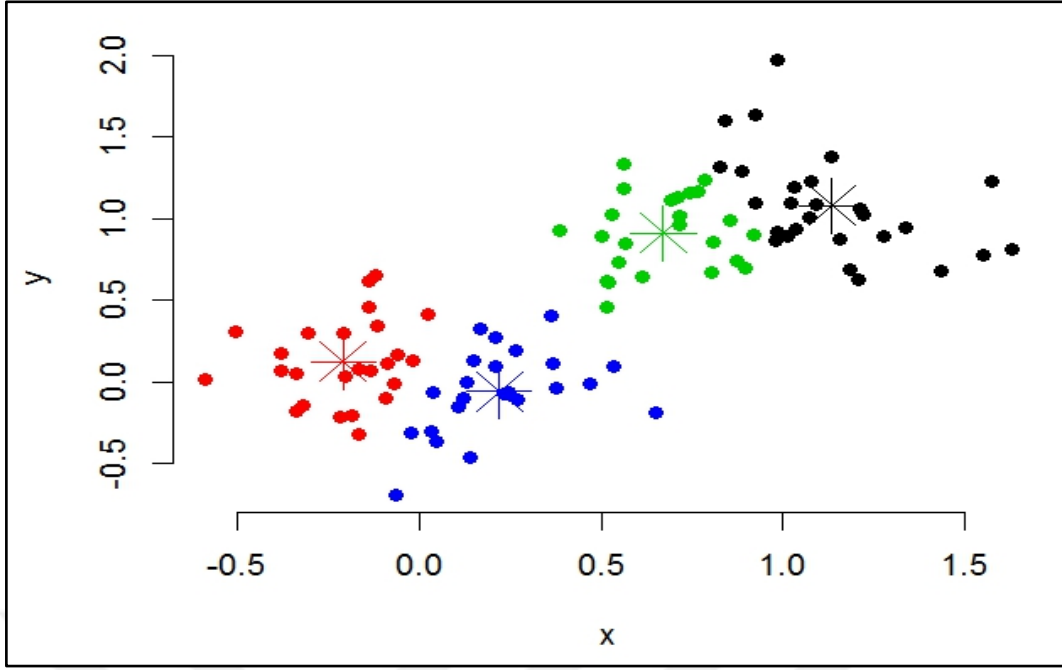
- Veri matrisinin belirlenmesi
- Benzerlik veya farklılık matrisinin belirlenmesi
- Uygun küme yöntemi yardımı ile benzerlik veya farklılık matrisine göre birimlerin uygun sayıda kümeler ayrılması
- Elde edilen kümelerin yorumlanması ve bu kümeleme yapısına dayalı olarak kurulan hipotezlerin doğrulanması için gerekli analitik yöntemlerin uygulanması

Değişik işlevleri yerine getiren kümeleme analizi farklı amaçlar için farklı yöntemler kullanır. Ayrıca değişkenlerin ölçü birimlerinin ve ölçme tekniklerinin farklı olmasından dolayı birimlerin benzerliklerinin ortaya konmasında da değişik hesaplama yöntemleri kullanılır. Kümeleme analizi iki algoritma üzerinden yapılabilmektedir.

- Hiyerarşik olan kümeleme yöntemi
- Hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemi

Bu çalışmada yöntem olarak hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemi kullanıldığı için, yalnızca bu kümeleme yöntemi açıklanmaya çalışılmıştır.

Hiyerarşik olmayan kümelerde en yaygın olarak kullanılan yöntem k-ortalamlar kümesi yöntemidir. Ayrıca hiyerarşik olmayan kümeleme yönteminde, küme sayısı konusunda ön bilgi var ise veya araştırmacı tarafından anlamlı bir kümeleme sayısına karar verilmiş ise de K-ortalamlar yöntemi tercih edilmektedir (Şekil 11).

Şekil 11: K-ortalamlar yöntemiyle elde edilen küme yapısı örneği.

K-ortalamlar yönteminin uygulanabilmesi için en önemli koşul, veri setindeki değişkenlerin en azından aralık ölçekte bulunmasıdır. Çünkü küme merkezleri oluşturulurken her bir iterasyonda (tekrarlama) oluşan kümeler için değişkenlerin ortalamaları alınır. İkinci önemli koşul ise, oluşturulacak olan küme sayısının başlangıçta biliniyor olmasıdır. K-ortalamlar yönteminin kullandığı algoritma aşağıdaki gibidir:

- K adet birim başlangıç küme merkezleri olarak rasgele seçilir
- Küme merkezi olmayan birimler belirlenerek uzaklık ölçütlerine başlangıç küme merkezlerinin ait oldukları kümelere atanır
- Yeni küme merkezleri oluşturulan k adet başlangıç kümesindeki değişkenlerin ortalamaları alınarak oluşturulur.
- Birimler en yakın oldukları oluşturulan yeni küme merkezlerine birimlerin uzaklıkları hesaplanarak kümeye atanır.
- Bir önceki küme merkezlerine olan uzaklıklar ile yeni oluşturulan küme merkezlerine olan uzaklıklar karşılaştırılır.
- Uzaklıklar makul görülebilir oranda azalmış ise 4. adıma dönülür.

Eğer çok büyük bir değişiklik söz konusu olmaması ise, iterasyon sona erdirilir. (Özdamar, 2010).

4.4. Veri Kaynağı, değişkenlerin seçimi

Bu çalışmanın veri kaynağı, KKTC 2006 Nüfus sayımı (DPÖ, 2008) sonucuna bağlı olarak, Lefkoşa Türk Belediyesi hizmet alanı içerisinde bulunan 23 mahallenin nüfus sayımı sonuçlarından elde edilen mikro verilerin PASW Kümeleme analizi ile yorumlanmasına dayanmaktadır. KKTC’de en son nüfus sayımı 2011 yılında yapılmıştır ancak verilerle ilgili çalışmalar tamamlanmadığından sonuçlar yayınlanmamıştır.

2006 yılı KKTC nüfus sayımında 38 şahıslarla; 14’ü konutlarla ve 9’u ise hane halkıyla iliği olmak üzere toplam 61 soruya cevap alınmıştır (Ek1). Tezde DPÖ’den elde edilen mikro verilerin 18’i fertlerle, 4 tane de konut özellikleriyle ilgili olmak üzere toplam 22 sorunun mikro verileri kullanılmıştır. Mikro verilerden;

- 21 değişken fertlerle ilgili (XS, Şahıs değişkeni)
- 7 değişken kentin fiziksel yapısına ait konut özellikleri (XF, Fiziki yapı değişkeni)
- 9 değişken ekonomik gösterge olan çalışma hayatı ile ilgili (XE, Ekonomik yaşam değişkeni)

toplamda 37 değişken belirlenmiştir (Tablo 3-4 ve 5).

Tablo 3: 1-21 nolu bireylerle ilgili olan değişkenler.

Bireyler ile ilgili olan değişkenler (%)		
Değ. No	Değ. Kod	Değişken
1	XS1	65 yaş üzeri nüfusun mahalle nüfusuna oranı
2	XS2	0-14 yaş nüfusun mahalle nüfusuna oranı
3	XS3	Eşi ölmüş nüfusun mahalle nüfusuna oranı
4	XS4	Hiç evlenmemiş nüfusun mahalle nüfusuna oranı
5	XS5	Doğum yeri TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
6	XS6	Güney Kıbrıs doğumlu nüfusun mahalle nüfusuna oranı
7	XS7	Bulgaristan doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
8	XS8	İngiltere doğumlu nüfusun mahalle nüfusuna oranı
9	XS9	Pakistan doğumlu nüfusun mahalle nüfusuna oranı
10	XS10	Tabiiyeti KKTC ve Diğer ülkeler (çift vatandaşlık sahipleri) olanlar.
11	XS11	Tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
12	XS12	Tabiiyeti sadece TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
13	XS13	KKTC'ye güneyden göç eden nüfusun mahalle nüfusuna oranı
14	XS14	KKTC'ye çalışmak için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
15	XS15	KKTC'ye eğitim için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
16	XS16	KKTC'ye evlenerek gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
17	XS17	KKTC'ye hanede birine bağımlı olarak gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
18	XS18	Ülkeye geri dönüş nedeniyle gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
19	XS19	Okuryazar olmayan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
20	XS20	Üniversite mezunu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
21	XS21	Üniversite öğrencisi nüfusun mahalle nüfusuna oranı

Tablo 4: 22-28 nolu fiziksel yapı ile ilgili olan değişkenler.

Kentin fiziksel yapısına ilişkin değişkenler (%)		
Değ. No	Değ. Kod	Değişken
22	XF1	1975 yılı öncesi yapımı tamamlanmış bina sayısının mahalledeki toplam bina sayısına oranı
23	XF2	Mülkiyet durumuna göre ev sahipliği olan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
24	XF3	Binada oturuyor olup da kira ödenmeyen binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
25	XF4	Lojmanda oturan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
26	XF5	Özel kiracı olunan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
27	XF6	Tek odalı olan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
28	XF7	Altı odalı olan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı

Tablo 5: 29-37 nolu ekonomik yaşamla ilgili olan değişkenler.

Ekonomik değişkenler (%)		
Değ. No	Değ. Kod	Değişken
29	XE1	Kanun yapıcı olan nüfusunun mahalle nüfusuna oranı
30	XE2	Profesyonel meslek sahibi olan nüfusunun mahalle nüfusuna oranı
31	XE3	Büro elemanı olarak çalışan nüfusunun mahalle nüfusuna oranı
32	XE4	Zanaatkâr olarak çalışan nüfusunun mahalle nüfusuna oranı
33	XE5	Niteliksiz olarak çalışan mahalle nüfusunun mahalle nüfusuna oranı
34	XE6	Emekli olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
35	XE7	İşveren olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
36	XE8	Kendi hesabına çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
37	XE9	İşyerinde ücretli çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı

Belirtilen değişkenler, mahalle içerisinde sorulara verilen yanıtların aynı mahalle içerisindeki nüfusa olan yüzdelik oranı belirlenip analiz yapılmıştır.

$\% = (\text{Değişkene verilen toplam yanıt} \times 100) / \text{mahalle toplam nüfusu}$

Değişkenler belirlenirken çalışmanın amacına uygun mekânsal farklılaşmayı en iyi ölçebileceği düşünölen değişkenler sosyal coğrafyaları ve mekânsal farklılaşmayı en iyi yansıtacak göstergeler arasından seçilmiştir (Yüceşahin ve Tuysuz; 2011).

Demografik nitelikler, sosyo-mekânsal farklılaşmanın önemli dinamikleridir. Mahalleler arasında yaş, cinsiyet doğurganlık özellikleri bakımından farklılıklar ortaya çıkabilmektedir, özellikle toplumsal cinsiyet ve kentteki işlerin bölüşölme biçimlerinin birbirine uyumu sonucuyla belirlenen cinsiyete dayalı ayrışmanın oluştuğu mekânlarla karşılaşılmaktadır (Knox ve Pinch, 2010; Yüceşahin ve Tuysuz, 2011). Bu farklılıkları sorgulamak için fertler ile ilgili olan değişkenlerden (XS) dört tane belirlendi.

- (XS1) 65 yaş ve üzeri nüfus
- (XS2) 0-14 yaş grubu nüfus
- (XS3) eşi ölmüş nüfus
- (XS4) hiç evlenmemiş nüfus

Mekânsal farklılaşma nedenleri belirtilirken özellikle dış göçlerin yoğunlaştığı alanlarda, alt gelir grubuna ait meslek grupları ve bu grupların konut yer seçimiyle ilişki kurulmaktadır. Yoğun dış göç alan Kuzey Kıbrıs'ta, Kuzey Lefkoşa'nın başkent olması yanında ekonomik faaliyetlerinde merkezi konumundadır. Belirli sektör ve iş gruplarında yerel işęücü yetersiz kalmaktadır ki buda düz işçi ve ara eleman açığı oluşturmaktadır. Bunlar arasında inşaat, sanayi, tarım, ev hizmetleri, kurpiyer, tezgâhtar gibi işler bulunmaktadır. Bu meslekler toplum tarafından tercih edilmemekte ve bu işęücü açığı, göçmen işçiler tarafından giderilmektedir. Kuzey Lefkoşa mahallelerindeki göçmenlik durumunu belirlemek için altı farklı değişken belirlenmiştir.

- (XS5) Doğum yeri Türkiye olanlar
- (XS6) Güney Kıbrıs doğumlu olanlar
- (XS7) Bulgaristan doğumlu olanlar
- (XS8) İngiltere doğumlu olanlar
- (XS9) Pakistan doğumlu olanlar
- (XS10) Tabiiyeti KKTC ve Diğer ölkeler (ift vatandaşlık sahipleri) olanlar

- (XS11) Tabiiyeti sadece KKTC olanlar
- (XS12) Tabiiyeti sadece TC olanlar

Lefkoşa kenti bölünmüş bir kent olduğundan, Yeşil Hattın güneyinde doğmuş fakat 1974 sonrası kuzeyde yaşayanlarla, Güney Kıbrıs'tan, Kuzey Lefkoşa'ya göç edenlerde (XS13) değişken olarak belirlendi.

Sosyo-mekânsal farklılaşmanın nedenlerini belirlenirken göçmenlik önemli bir etken iken, göçlerin nedenleri de büyük önem taşımaktadır. Göç nedenlerini belirlemek amacı ile beş farklı değişken kullanılmıştır.

- (XS13) KKTC'ye güney Kıbrıs'tan göç edenler
- (XS14) Çalışmak için gelenler
- (XS15) Eğitim için gelenler
- (XS16) Evlenerek gelenler
- (XS17) Birine bağımlı olarak gelenler
- (XS18) Ülkeye geri dönüş nedeniyle gelenler

Harvey'in de (1988) belirttiği gibi eğitim düzeyindeki farklılaşmalar nüfus içerisindeki sosyal-mekânsal ayrışmayı yaratan niteliklerden biridir. Kuzey Lefkoşa nüfusu içerisindeki eğitim düzeyine ilişkin mekânsal farklılaşmayı gösterebileceği düşünülerek üç değişken belirlendi.

- (XS19) Okur-yazar olmayan,
- (XS20) Üniversite mezunu olan
- (XS21) Üniversite öğrencisi

Ekonomik göstergelerde sosyo-mekânsal farklılaşmayı göstermektedir. Kentli nüfusun gelir durumuna, işgücünde olup olmamasına, istihdam durumuna, istihdam edilen nüfusun mesleki profillerine göre mekânsal birimlerdeki yoğunlaşma düzeyleri sosyo-mekânsal farklılaşmaları yansıtabilecek önemli göstergelerdir (Hatt vd., 2002; Knox ve Pinch 2010; Yüceşahin ve Tuysuz, 2011). Sosyal farklılaşma en fazla liberal ekonomik sistemlerin yürütüldüğü devletlerde görülmektedir (Akt. Tümtaş, 2012). Bu bağlamda çalışmadaki veri seti içerisinde doğrudan gelir düzeyini gösterecek değişken olmadığından, gelir düzeyine ait bilgi sunabileceği düşünülen dokuz değişken analize alınmıştır.

- (XE1) kanun yapıcılar,

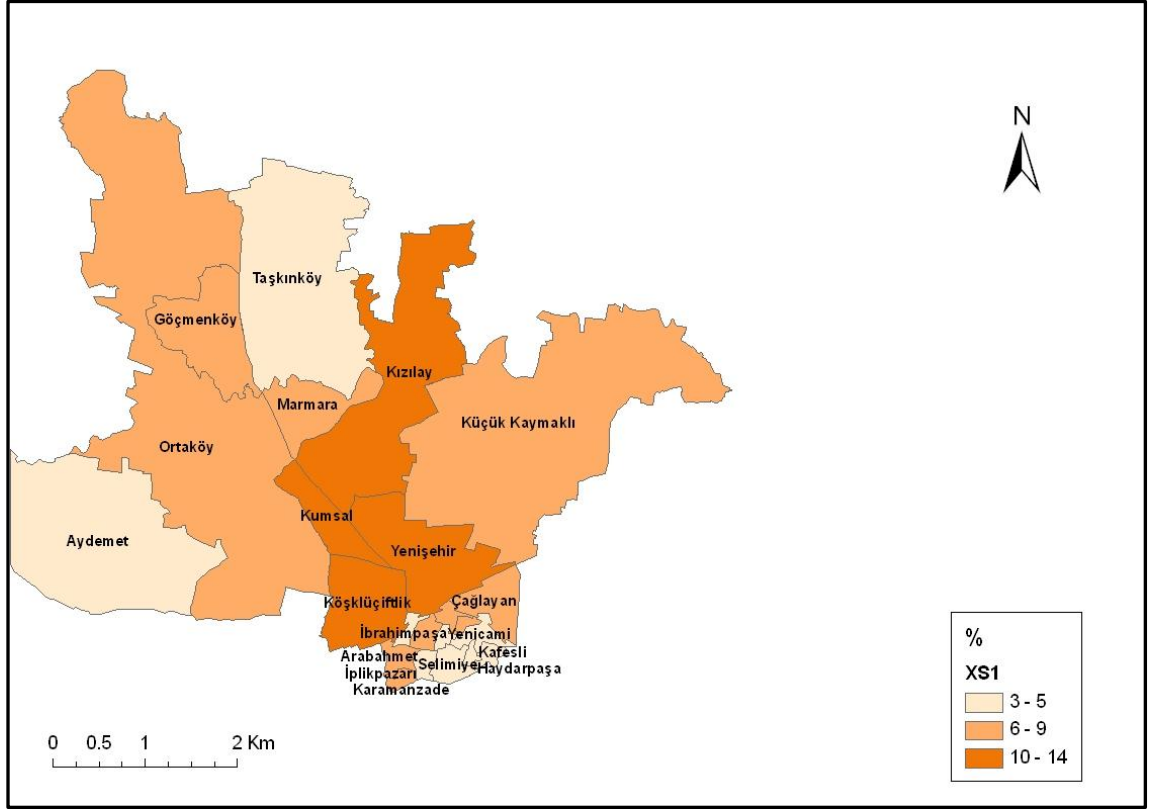
- (XE2) prof. meslek sahipleri,
- (XE3) büro elemanları,
- (XE4) zanaatkârlar,
- (XE5) niteliksiz işçiler,
- (XE6) emekli,
- (XE7) işveren,
- (XE8) kendi hesabına
- (XE9) ücretli

Konut yaşı, mülkiyet durumu, konutun oda sayısı gibi değişkenlerde gelir düzeyine ilişkin göstergeler sunacağı düşünülerek yedi değişken belirlenmiştir.

- (XF1) 1975 öncesi inşası tamamlanan binalar
- (XF2) mülkiyet durumuna göre
- (XF3) kira ödemedenden oturanlar
- (XF4) lojmanda oturanlar
- (XF5) özel kiracı olanlar,
- (XF6) tek odalı binalar
- (XF7) 6 odalı binalar

4.5. Değişkenlerin Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Görselleştirilmesi

Mekânsal analiz CBS'nin güçlü yanlarından biridir. Verilerden yararlanarak görseller üreten CBS, bir ön analiz olarak (Kümeleme Analizi öncesinde), verilerin mekânsal dağılımının anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Çalışmanın değerlendirme sürecine katkı sağlaması amacı ile kullanılan değişkenlerin mahalle nüfusuna olan yüzde (%) oranları, CBS ile Kuzey Lefkoşa'nın 2006 demografik yapısı görselleştirilmiştir (Şekil 12-48). Üretilen haritalarda sosyo-demografiklerin mekânsal dağılımına ilişkin üç basamak (az, orta ve çok yoğun kategorilerinde) kullanılmıştır.

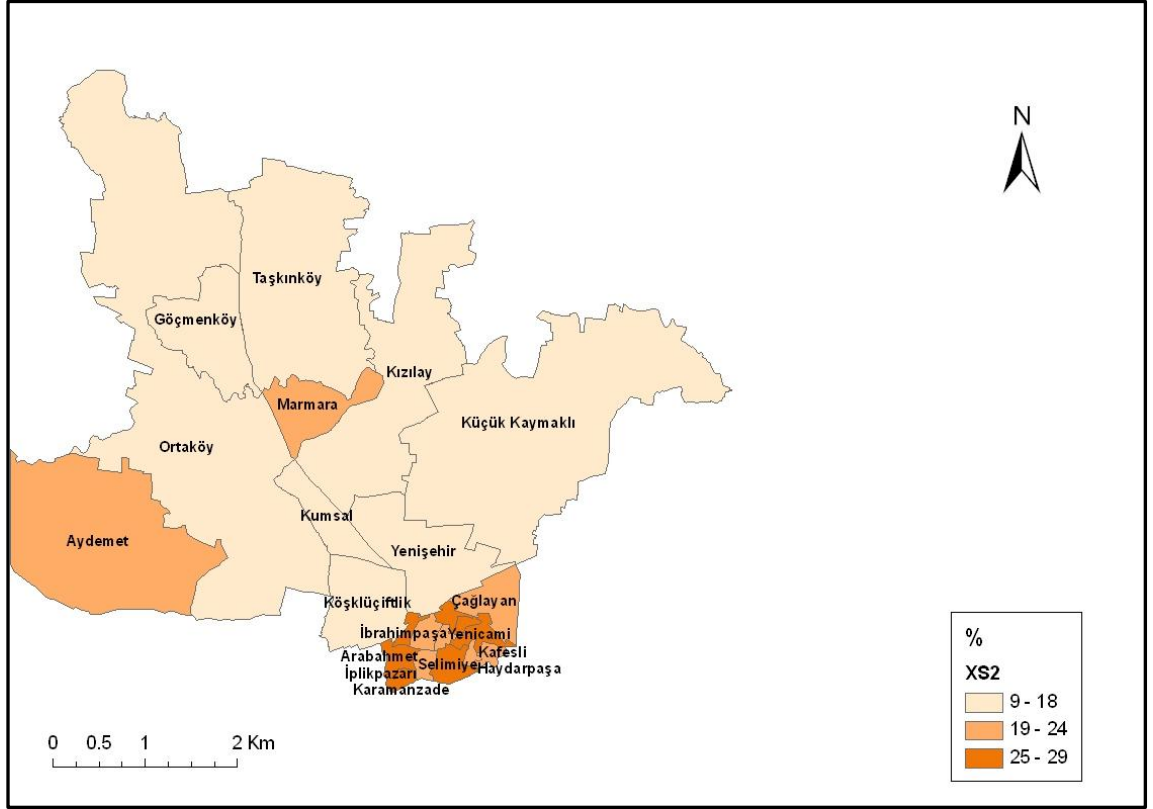

Şekil 12: 65 yaş üzeri nüfusun mahalle nüfusuna oranı

XS1, BM (Birleşmiş Milletler) verilerine göre, 65 yaş ve üstü yaşlı nüfus olarak ayrılmaktadır. Ayrıca 73/2007 sayılı, KKTC Sosyal Güvenlik Yasası kapsamında, her KKTC yurttaşının çalışabileceği üst yaş sınırlaması 65 yaş olmasından dolayı, ekonomik hayata katkısı olmadığı düşünülen 65+ yaş grubu çalışmaya değişken olarak belirlendi. 65+ yaş grubu Kuzey Lefkoşa genelinde;

- 9 mahalle az yoğunlukta (Abdi Çavuş, Aydemet, Haydar Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Mahmut Paşa, Selimiye, Taşkinköy, Yeni Cami),
- 10 mahalle orta yoğunlukta (Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Çağlayan, Göçmenköy, İbrahim Paşa, Karamanzade, Küçük Kaymaklı, Marmara, Ortaköy),
- 4 mahalle de çok yoğunlukta (Kızılay, Köşklüçiftlik, Kumsal, Yenişehir) gözlemlenmektedir (Şekil 12).

65 yaş üzeri nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %7,5 olarak belirlenmiştir.

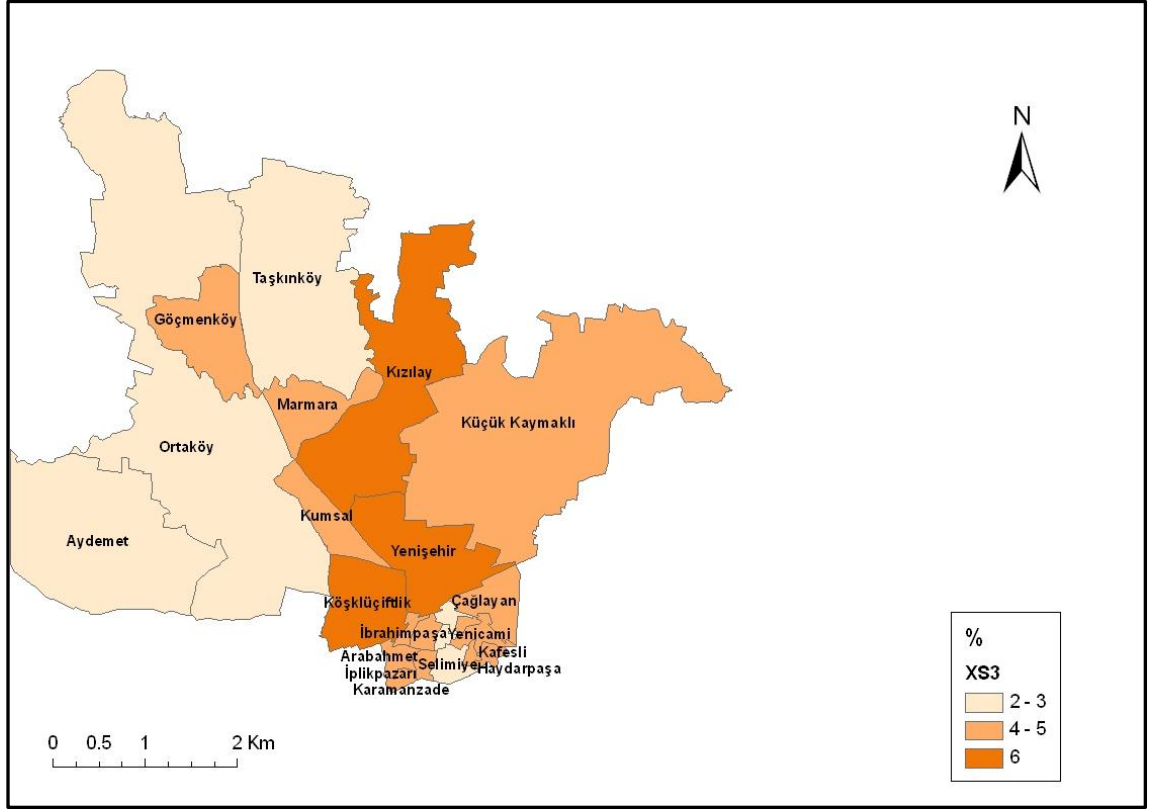

Şekil 13: 0-14 yaş grubunun mahalle nüfusuna oranı.

XS2 olarak belirlenen 0-14 yaş grubu, Birleşmiş milletler yaş gruplamasına göre çocuk nüfus olarak belirlenmiştir.

- 8 mahallede az yoğunluk (Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Ortaköy, Taşkınıköy, Yenışehir),
- 8 mahallede orta yoğunlukta (Abdi Çavuş, Aydemet, Çağlayan, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Marmara),
- 7 mahallede de çok yoğunlukta (Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami) görülmektedir (Şekil 13).

0-14 yaş grubu nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %18 olarak belirlenmiştir.

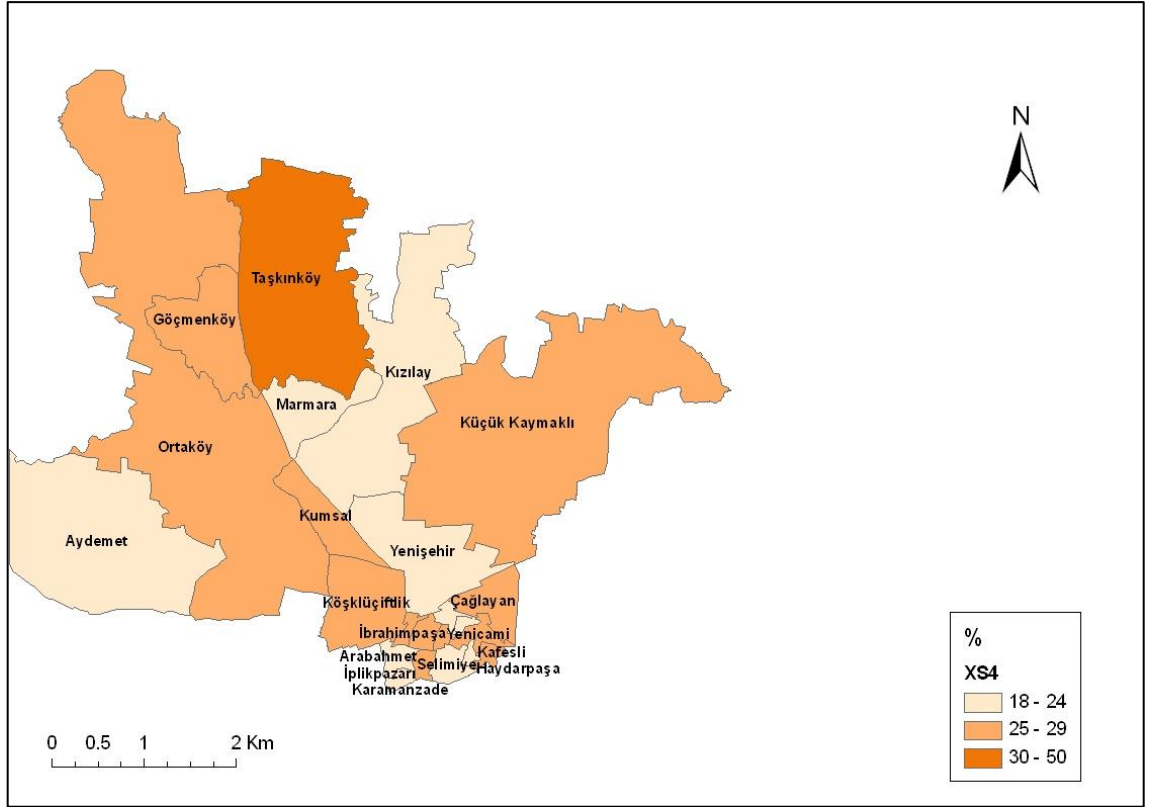

Şekil 14: Eşi ölmüş nüfusun mahalle nüfusuna oranı

XS3, Nüfus sayımlarının incelediği konulardan olan medeni durumun evlilikle ilgilidir. Evliliklerin demografik açıdan önemi, aile ve doğurganlıkla ilişkisidir. Kuzey Lefkoşa mahalle dağılımına bakacak olursak;

- 6 mahallede az yoğunlukta (Abdi Çavuş, Akkavuk, Aydemet, Ortaköy, Selimiye, Taşkinköy),
- 14 mahallede orta yoğunlukta (Arabahmet, Ayyıldız, Çağlayan, Göçmenköy, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, Kafesli, Karamanzade, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Mahmut Paşa, Marmara, Yeni Cami),
- 3 mahallede de çok yoğun (Kızılay, Köşklüçiftlik, Yenişehir) olduğu görülmektedir (Şekil 14).

Eşi ölmüş nüfusun Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %3,6 olarak belirlenmiştir.

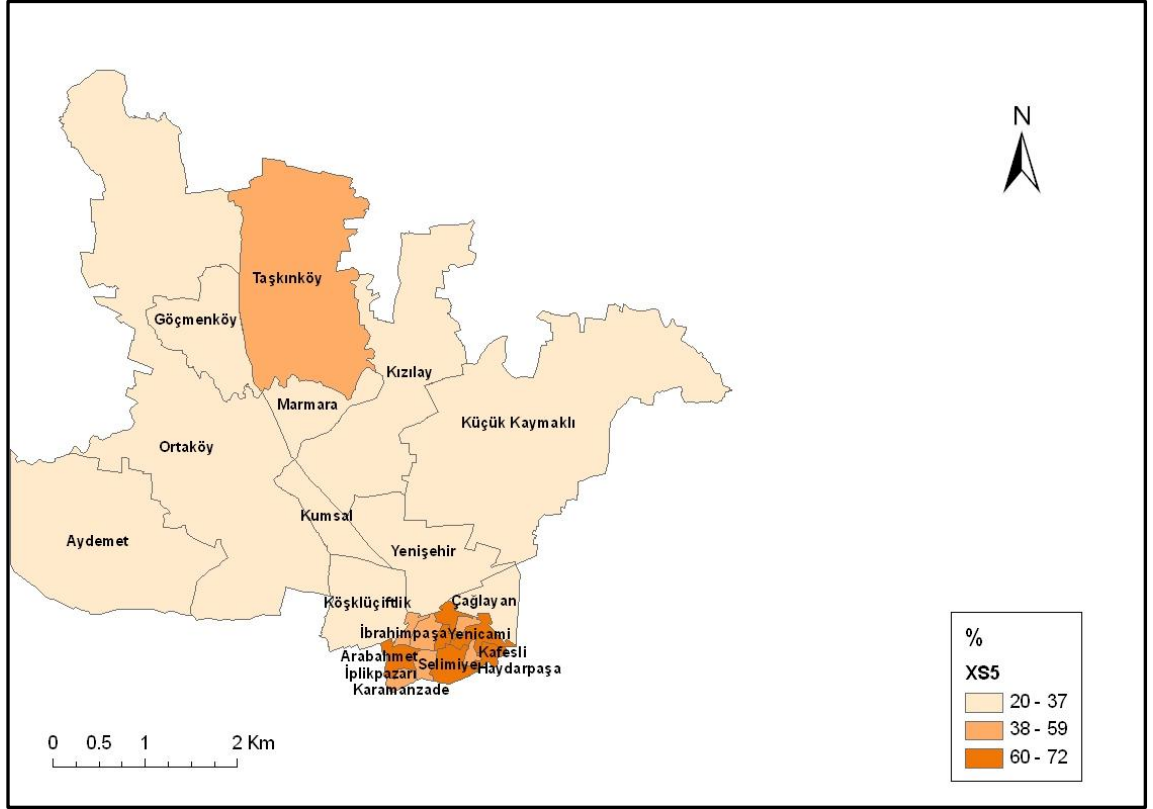

Şekil 15: Hiç evlenmemiş nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS4 medeni durum değişkenlerinden bir diğeridir. Hiç evlenmemiş nüfus Kuzey Lefkoşa mahalle dağılımında;

- 10 mahallede az yoğun (Akkavuk, Arabahmet, Aydemet, Ayyıldız, Haydar Paşa, Karamanzade, Kızılay, Marmara, Selimiye, Yenişehir),
- 12 mahallede orta yoğunlukta (Abdi Çavuş, Çağlayan, Göçmenköy, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Köşklüçiftlik, Küçükkaymaklı, Kumsal, Mahmut Paşa, Ortaköy, Yeni Cami),
- 1 mahallede de çok yoğun (Taşkinköy) görülmektedir (Şekil 15).

Hiç evlenmemiş nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %28,3'dır.

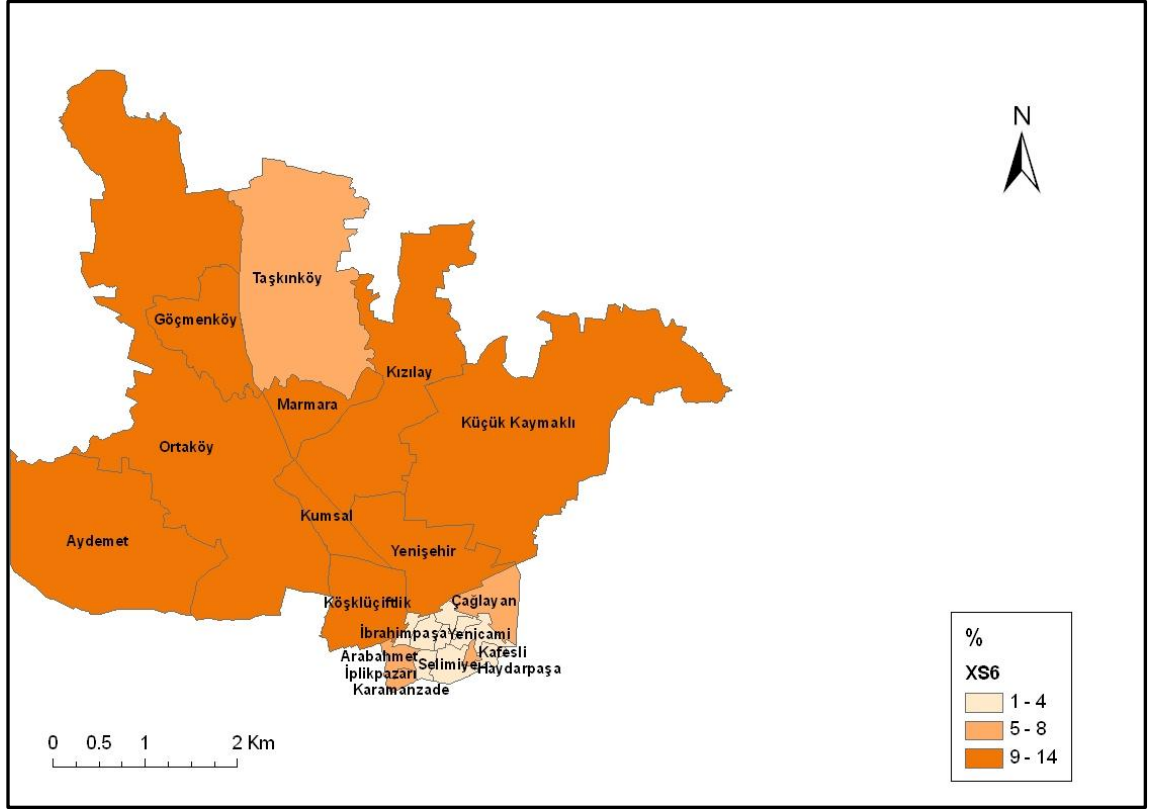

Şekil 16: Doğum yeri TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

Etnisitenin sosyal-mekânsal farklılaşmadaki etkisini belirlemek üzere seçilen, XS5 doğum yeri Türkiye Cumhuriyeti olanların Kuzey Lefkoşa'daki yoğunluğuna bakıldığında;

- 10 mahallede az yoğun (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Yenişehir),
- 7 mahallede orta yoğun (Ayyıldız, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Karamanzade, Mahmut Paşa, Taşkinköy),
- 6 mahallede çok yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Kafesli, Selimiye, Yeni Cami) olduğu görülmüştür (Şekil 16).

Doğum yeri TC olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %36,8 olarak belirlenmiştir.

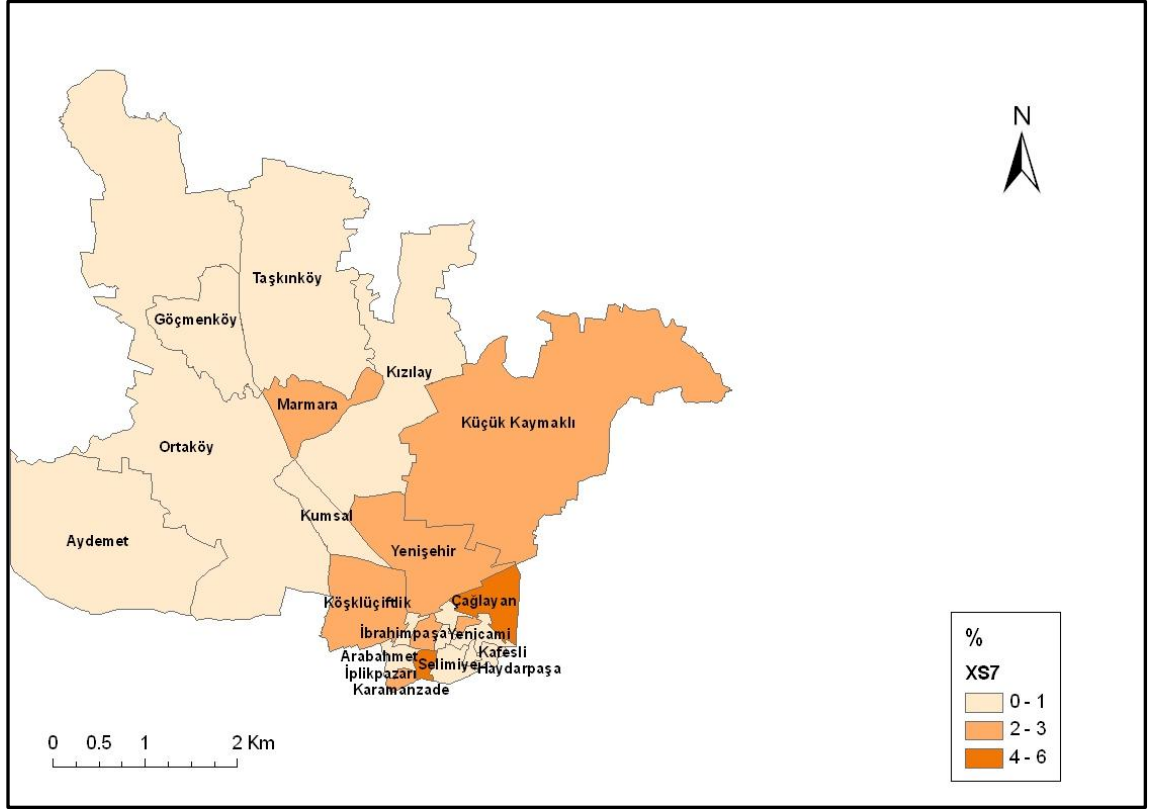

Şekil 17: Güney Kıbrıs doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS6, 20 Temmuz 1974 Mutlu Barış Harekatı öncesi doğmuş olan kişiler, harekât sonrası adanın doğu batı doğrultusunda ikiye bölünmesiyle birlikte hattın kuzeyine geçmek zorunda kalmışlardır. Bu kişiler göçmen oldukları için değişken olarak belirlenmiştir. Kuzey Lefkoşa’da Güney Kıbrıs Doğumlu olanlar;

- 9 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Ayyıldız, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 5 mahallede orta yoğun (Arabahmet, Çağlayan, Haydar Paşa, Karamanzade, Taşkinköy),
- 9 mahallede ise çok yoğun (Aydemet, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Yenişehir) görülmektedir (Şekil 17).

Güney Kıbrıs doğumlu olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %9,1 olarak belirlenmiştir.

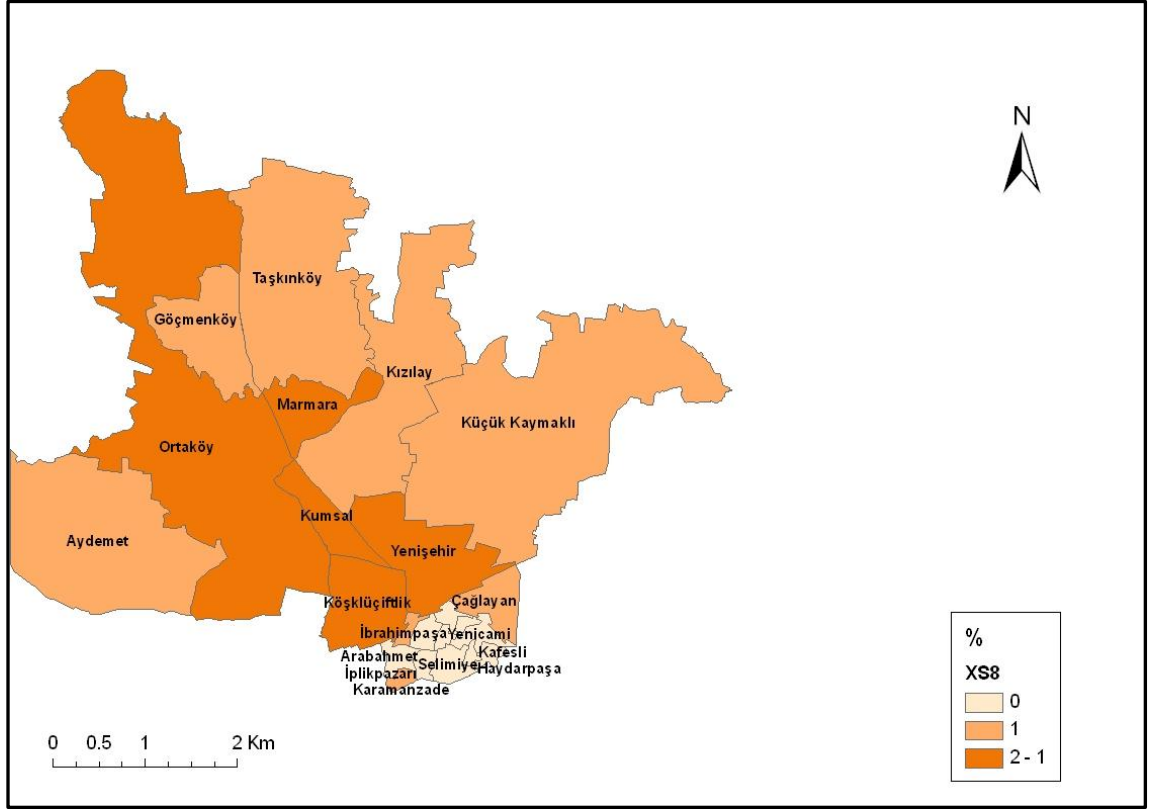

Şekil 18: Bulgaristan doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS7 değişkeni Bulgaristan doğumlu olarak Kuzey Lefkoşa’da bulunan nüfus olarak belirlendi. Bulgaristan’da yaşayan Bulgar Türklerine uygulanan asimilasyon politikaları neticesinde, bir kısım Bulgar Türkü KKTC’ye göç etmişlerdir. Kuzey Lefkoşa mahallelerine bakıldığında;

- 14 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Aydemet, Göçmenköy, Haydar Paşa, Kafesli, Kızılay, Kumsal, Mahmut Paşa, Ortaköy, Selimiye, Taşkinköy, Yeni Cami),
- 7 mahallede orta yoğun (Ayyıldız, İbrahim Paşa, Karamanzade, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Marmara, Yenişehir),
- 2 mahallede de çok yoğun (Çağlayan, İplik Pazarı) olarak görüldü (Şekil 18).

Bulgaristan doğumlu olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %1,6 olarak belirlenmiştir.

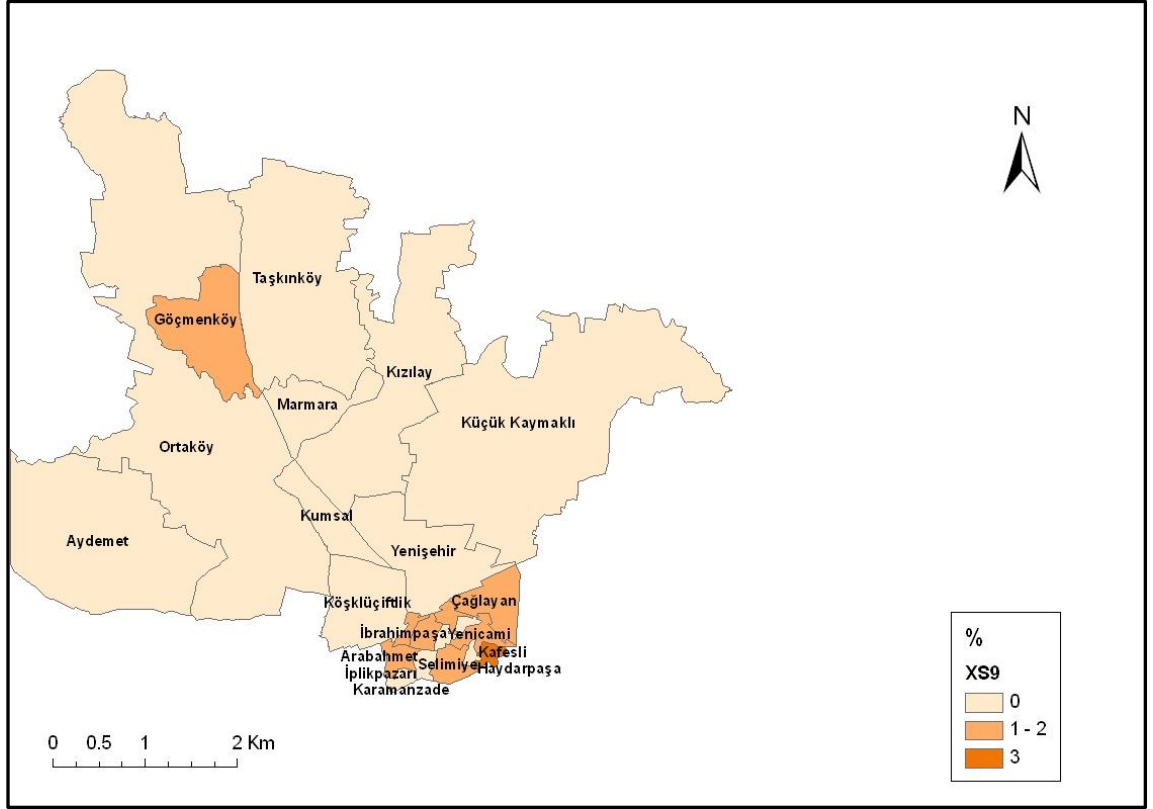

Şekil 19: İngiltere doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS8 değişkeni İngiltere doğumlu olup Kuzey Lefkoşa’da ikamet eden nüfus olarak belirlendi. Kıbrıs’ın 1879-1960 yılları döneminde eski bir İngiliz kolonisi olması nedeniyle, Kıbrıslı Türklerin günümüzde de hala daha sıkı bağlar bulunmaktadır. Dolayısıyla İngiltere doğumlu nüfusun Kuzey Lefkoşa mahallelerine dağılıma bakıldığında;

- 10 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Selimiye, Yeni Cami),
- 8 mahallede orta yoğun (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Karamanzade, Kızılay, Küçük Kaymaklı, Mahmut Paşa, Taşkinköy),
- 5 mahallesinde ise çok yoğun (Köşklüçiftlik, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Yenişehir) olduğu görülmektedir (Şekil 19).

İngiltere doğumlu olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %0,9 olarak belirlenmiştir.

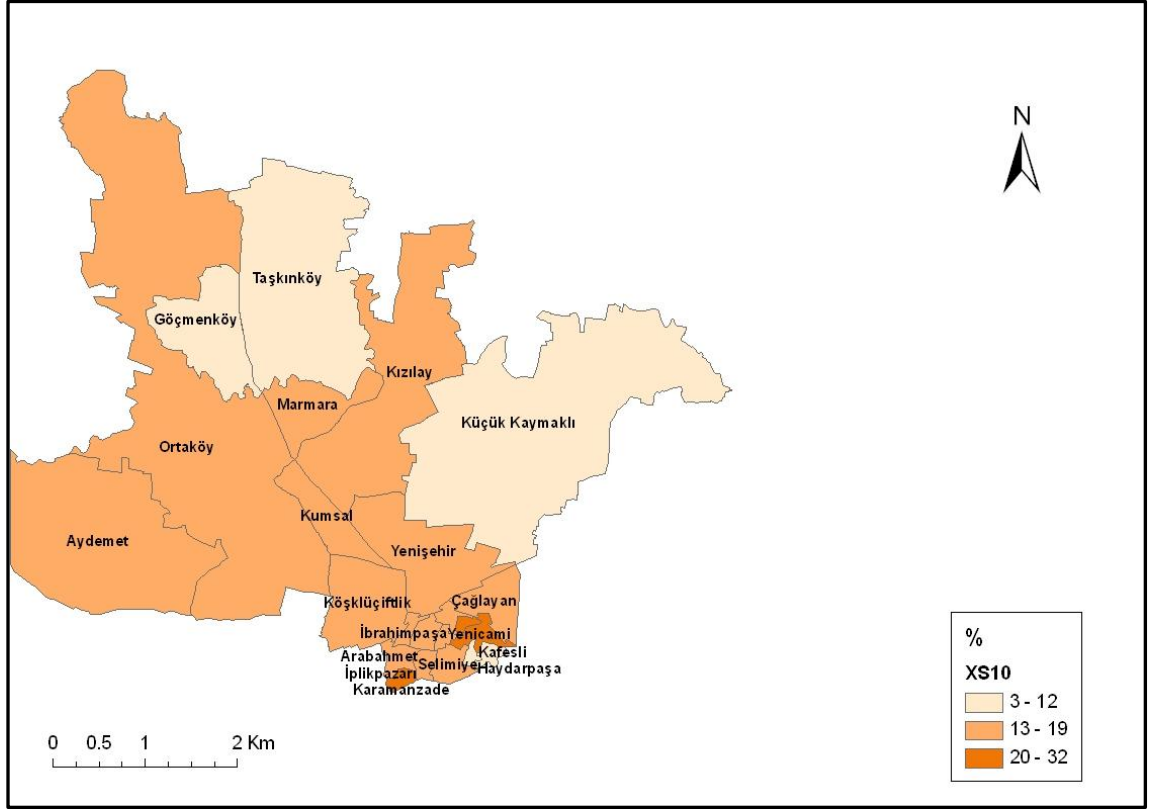

Şekil 20: Pakistan doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS9 değişkeni Pakistan doğumlu olup Kuzey Lefkoşa’da ikamet eden nüfus olarak belirlendi. Ucuz iş gücü olarak adaya gelen kişilerin Kuzey Lefkoşa’daki mahalle dağılımı;

- 14 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Aydemet, Ayyıldız, Haydar Paşa, İplik Pazarı, Karamanzade, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Taşkinköy, Yenişehir),
- 8 mahallede orta yoğun (Akkavuk, Arabahmet, Çağlayan, Göçmenköy, İbrahim Paşa, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 1 mahallede ise çok yoğun (Kafesli) olarak görülmektedir (Şekil 20).

Pakistan doğumlu olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %0,4 olarak belirlenmiştir.

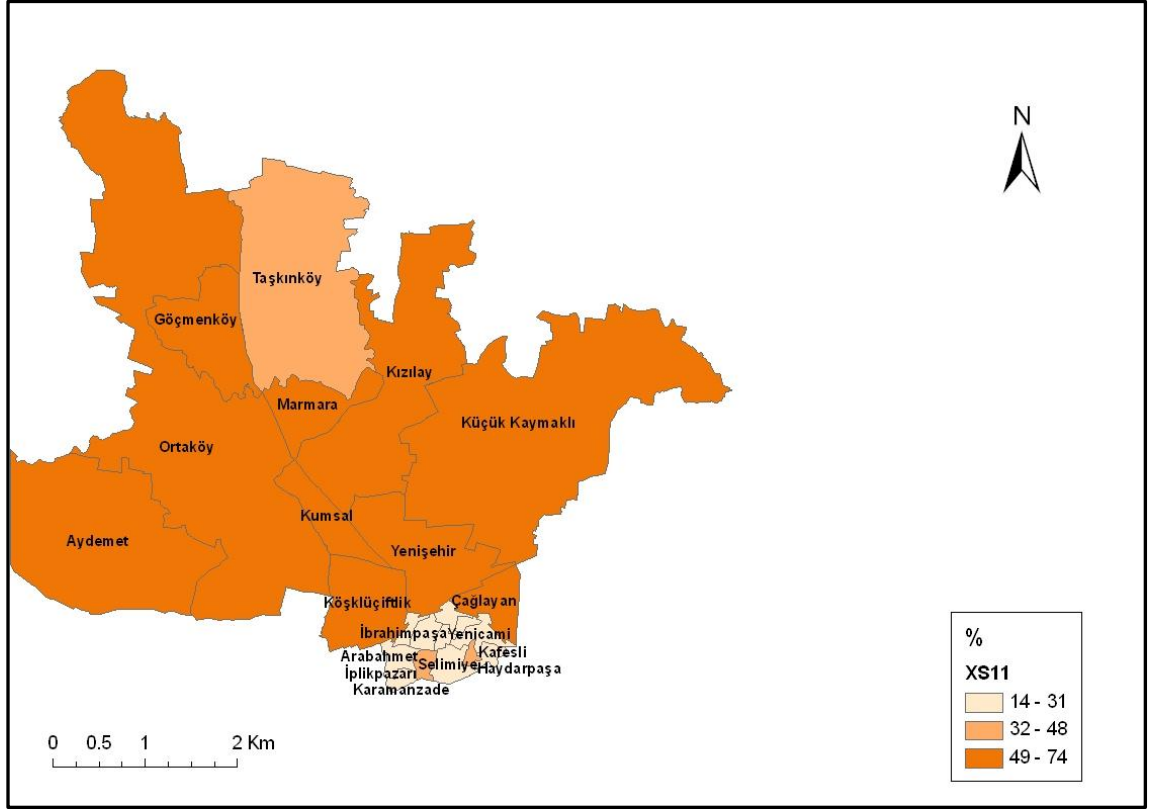

Şekil 21: Tabiiyeti KKTC ve diğer ülkeler (çift vatandaşlık sahipleri) olanlar.

XS10 değişkeni, çift vatandaşlığı olanların Kuzey Lefkoşa'ya dağılımını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa dağılımında;

- 5 mahallede az yoğun (Göçmenköy, Haydar Paşa, Kafesli, Küçük Kaymaklı, Taşkın Köy),
- 15 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Aydemet, Çağlayan, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kızılay, Köşklüçiftlik, Kumsal, Mahmut Paşa, Marmara, Ortaköy, selimiye, Yenişehir),
- 3 mahallede de çok yoğun (Ayyıldız, Karamanzade, Yeni Cami) olarak görülmektedir (Şekil 21).

Tabiiyeti KKTC ve diğer ülkeler olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %13,7 olarak belirlenmiştir.

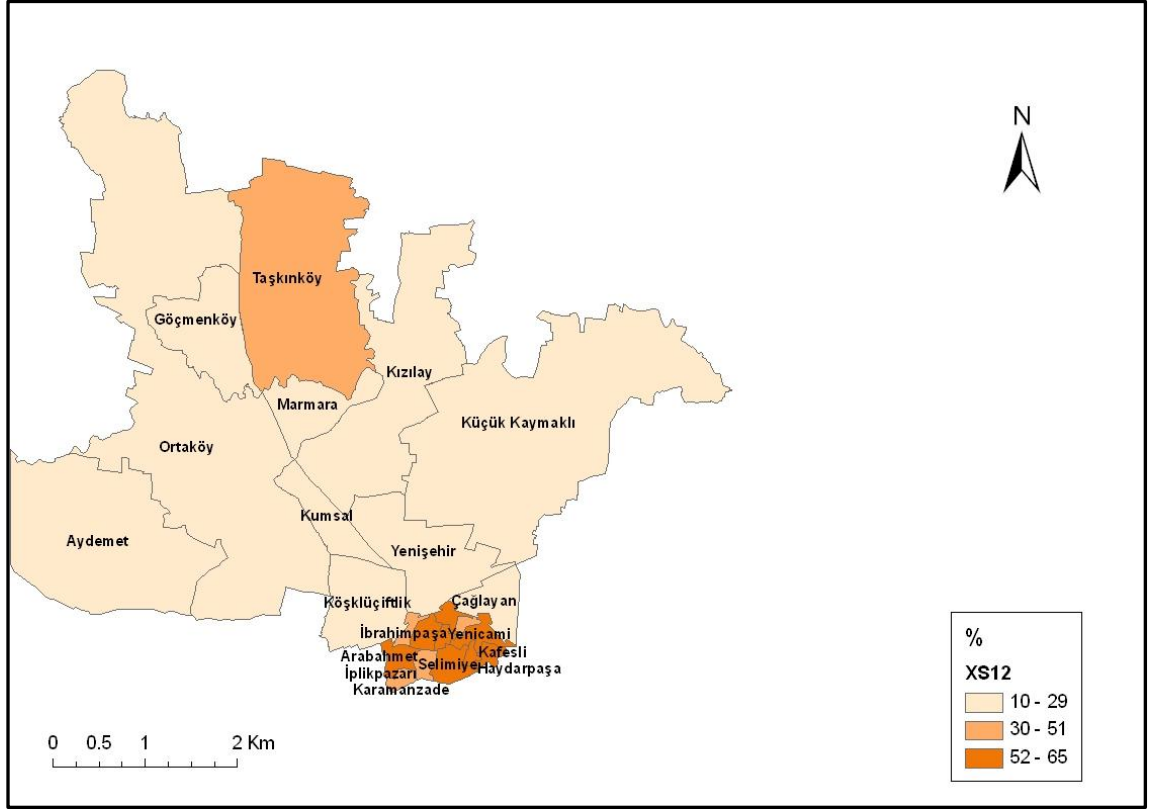

Şekil 22: Tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS11 değişkeni tabiiyeti sadece KKTC olan kişilerin, Kuzey Lefkoşa Mahalle nüfusunun, Kuzey Lefkoşa nüfusuna oranını vermektedir. Kuzey Lefkoşa'nın;

- 10 mahallesinde az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, İbrahim Paşa, Kafesli, Karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 3 mahallesinde orta yoğun (Haydar Paşa, İplik Pazarı, Taşkinköy),
- 10 mahallesinde çok yoğun (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Yenışehir) görülmektedir (Şekil 22).

Tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %53,1 olarak belirlenmiştir.

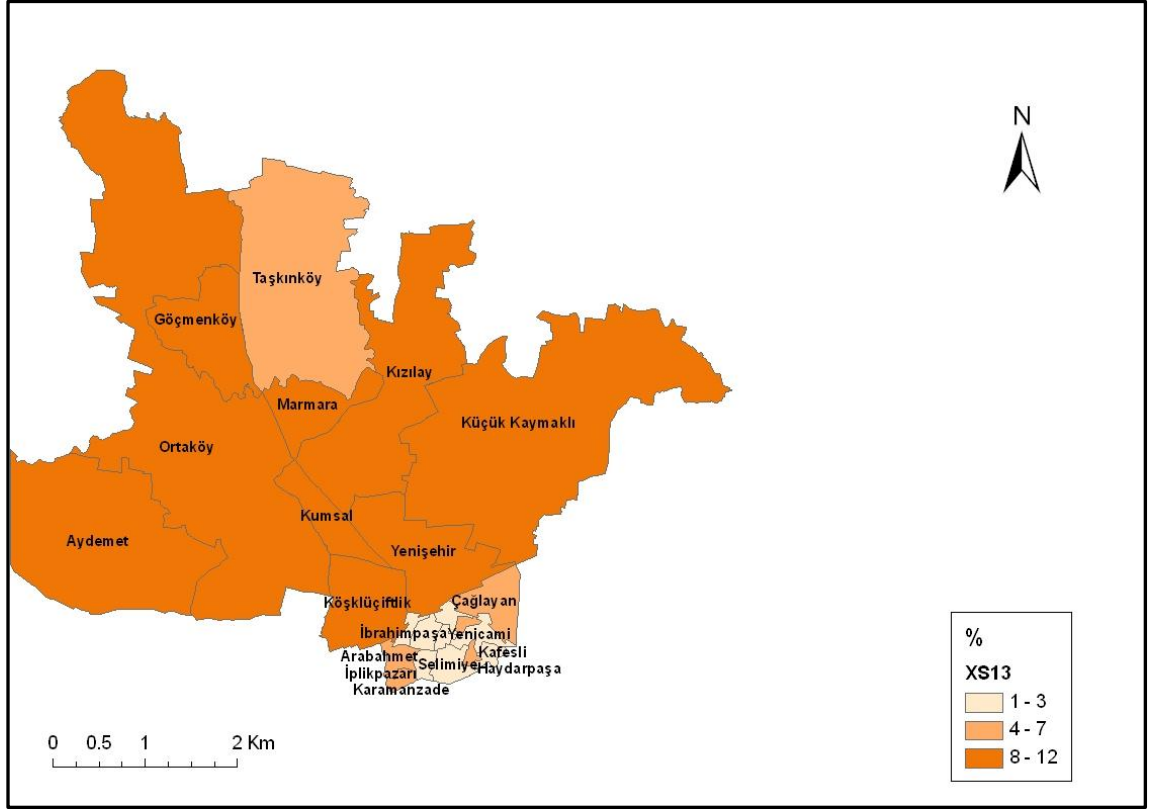

Şekil 23: Tabiiyeti sadece TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS12 değişkeni tabiiyeti sadece TC olan kişilerin, Kuzey Lefkoşa Mahalle nüfusunun, Kuzey Lefkoşa nüfusuna oranını vermektedir. Göçmen durumunda olan bu kişilerin Kuzey Lefkoşa'ya dağılımı;

- 10 mahallede az yoğun (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Yenişehir),
- 5 mahallede orta yoğun (Ayyıldız, İplik Pazarı, Karamanzade, Mahmut Paşa, Taşkinköy),
- 8 mahallede çok yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, Kafesli, Selimiye, Yeni Cami) olarak görülmektedir (Şekil 23).

Tabiiyeti sadece TC olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %30,9 olarak belirlenmiştir.

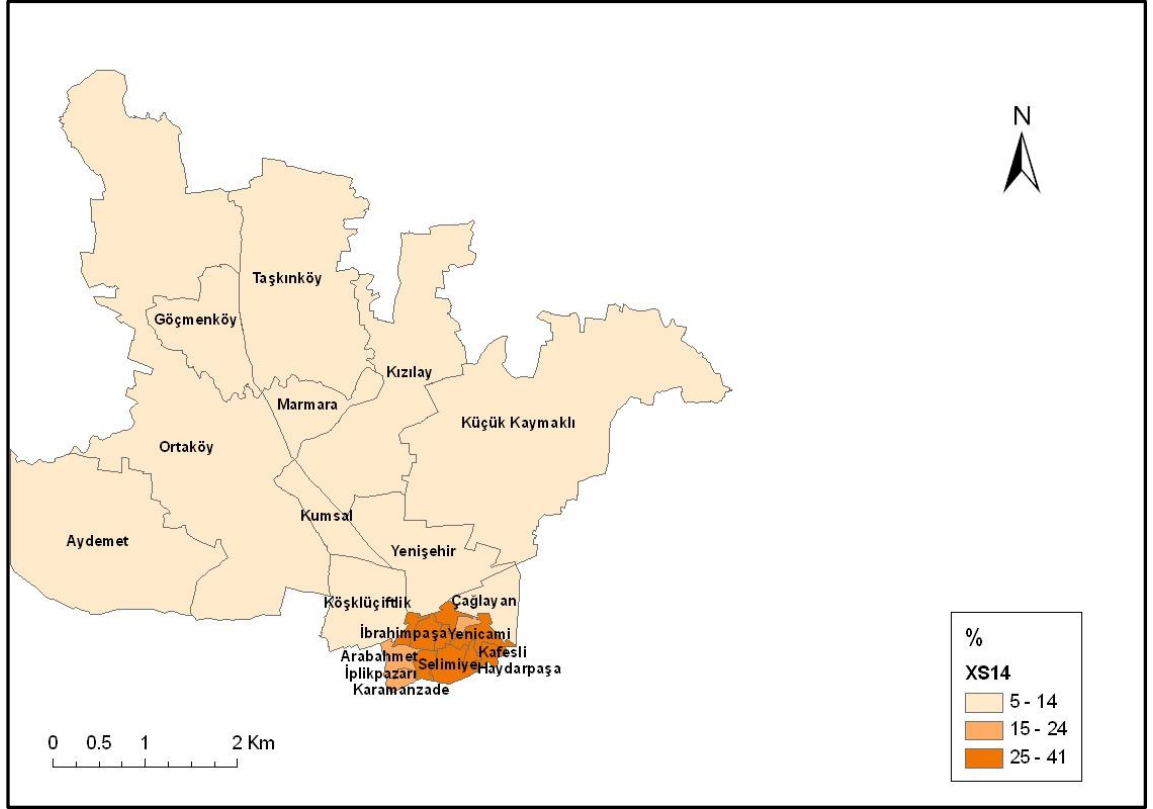

Şekil 24: KKTC’ye Güneyden göç eden nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS13 değişkeni Kuzey Lefkoşa’ya, 20 Temmuz 1974 Mutlu Barış Harekâtı sonrası, Güney Kıbrıs’ın değişik bölgelerinden gelip, Kuzey Lefkoşa’ya yerleşen nüfusu ifade etmektedir. Mahalle dağılımına baktığımızda;

- 8 mahallede az (Abdi Çavuş, Akkavuk, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 6 mahallede orta (Arabahmet, Ayyıldız, Çağlayan, Haydar Paşa, Karamanzade, Taşkinköy),
- 9 mahallede de daha yoğun (Aydemet, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Yenişehir) olarak görülmektedir (Şekil 24).

KKTC’ye Güneyden göç eden nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %7,7 olarak belirlenmiştir.

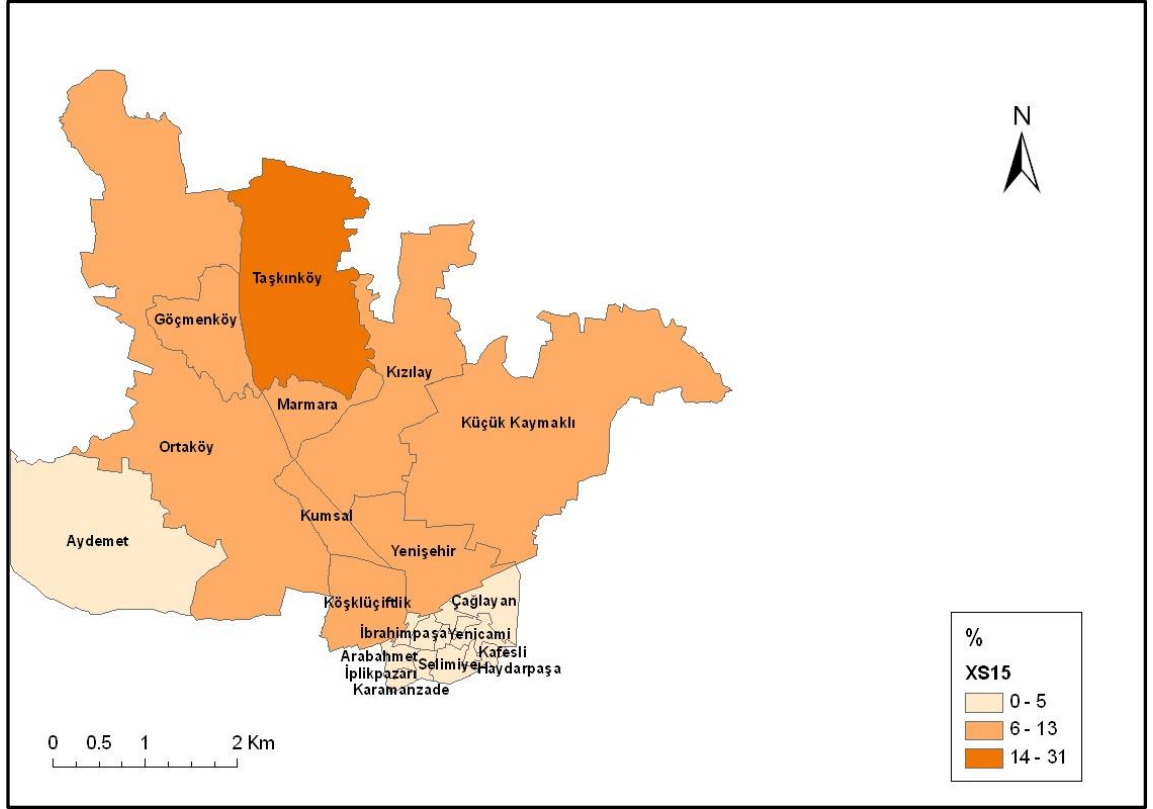

Şekil 25: KKTC’ye çalışmak için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS14 değişkeni KKTC’ye yurt dışından gelen yabancı uyrukluların, Kuzey Lefkoşa Mahalle nüfusunun, Kuzey Lefkoşa nüfusuna oranını vermektedir. Kuzey Lefkoşa mahallelerine dağılımı;

- 11 mahallede az yoğun (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Taşkinköy, Yenişehir),
- 3 mahallede orta yoğun (Arabahmet, Ayyıldız, Karamanzade),
- 9 mahallede de çok yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami) olarak görülmektedir (Şekil 25).

KKTC’ye çalışmak için gelen nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %13,5 olarak belirlenmiştir.

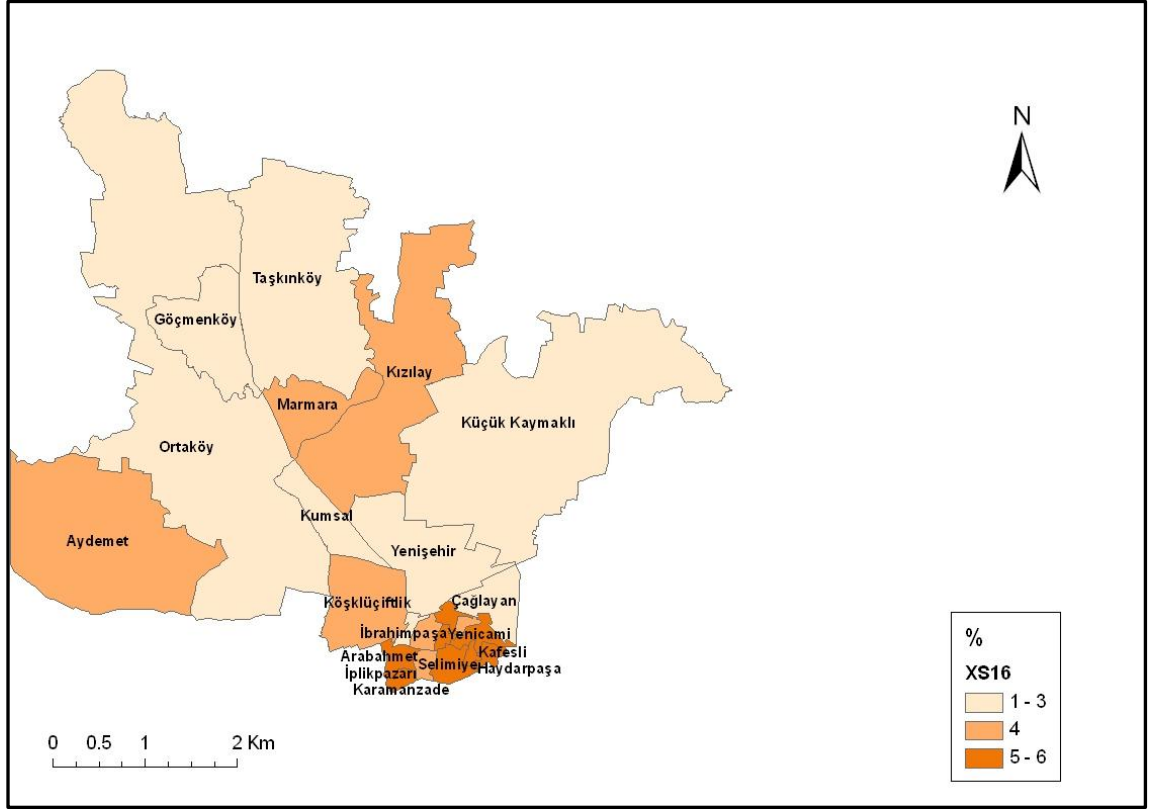

Şekil 26: KKTC’ye Eğitim için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS15 değişkeni KKTC’ye eğitim için gelen nüfusu ifade etmektedir. Günümüzde faal olan 14 üniversite bulunmaktadır. Nüfus sayımının yapıldığı dönemde bunların 8 tanesi faal olup, bunlardan 4 tanesi Kuzey Lefkoşa sınırları içerisinde bulunmaktadır. KKTC’ye eğitim amacı ile gelip, Kuzey Lefkoşa’da ikamet eden kişilerin mahalle dağılımına baktığımızda;

- 14 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Aydemet, Ayyıldız, Çağlayan, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 8 mahallede orta yoğun (Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Yenişehir),
- 1 mahallede de çok yoğun (Taşkinköy) olarak görülmektedir (Şekil 26).

KKTC’ye Eğitim için gelen nüfusun Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %10,2 olarak belirlenmiştir.

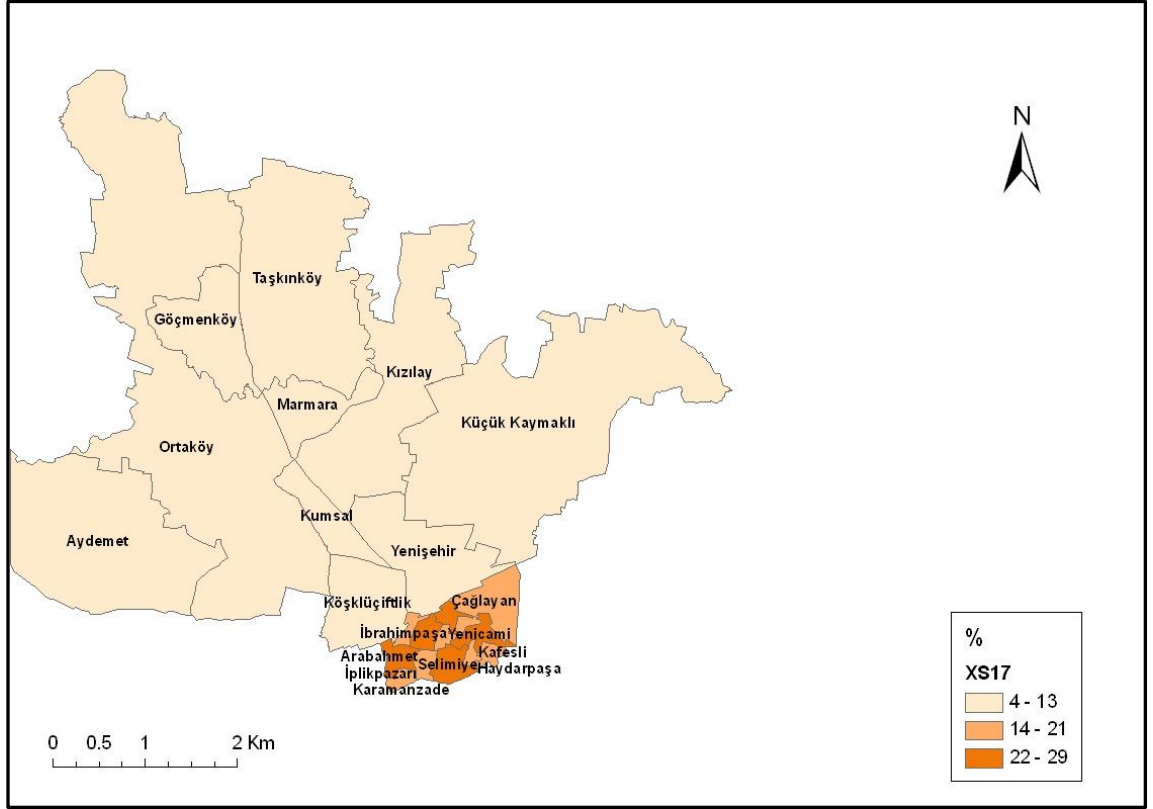

Şekil 27: KKTC’ye evlenerek gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS16 değişkeni KKTC’ye evlenerek gelen kişileri ifade etmektedir. KKTC’ye çalışmak amacı ile gelen kişiler, yanlarında ailelerini de getirmektedirler. Evlilik dolayısı ile Adaya gelip Kuzey Lefkoşa’da ikamet eden kişilerin Kuzey Lefkoşa dağılımı;

- 8 mahallede az yoğun (Çağlayan, Göçmenköy, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Mahmut Paşa, Ortaköy, Taşkinköy, Yenişehir),
- 7 mahallede orta yoğun (Aydemet, Ayyıldız, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kızılay, Köşklüçiftlik, Marmara),
- 8 mahallede ise çok yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Haydar Paşa, Kafesli, Karamanzade, Selimiye, Yeni Cami) görülmektedir (Şekil 27).

KKTC’ye evlenerek gelen nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %3,1olarak belirlenmiştir.

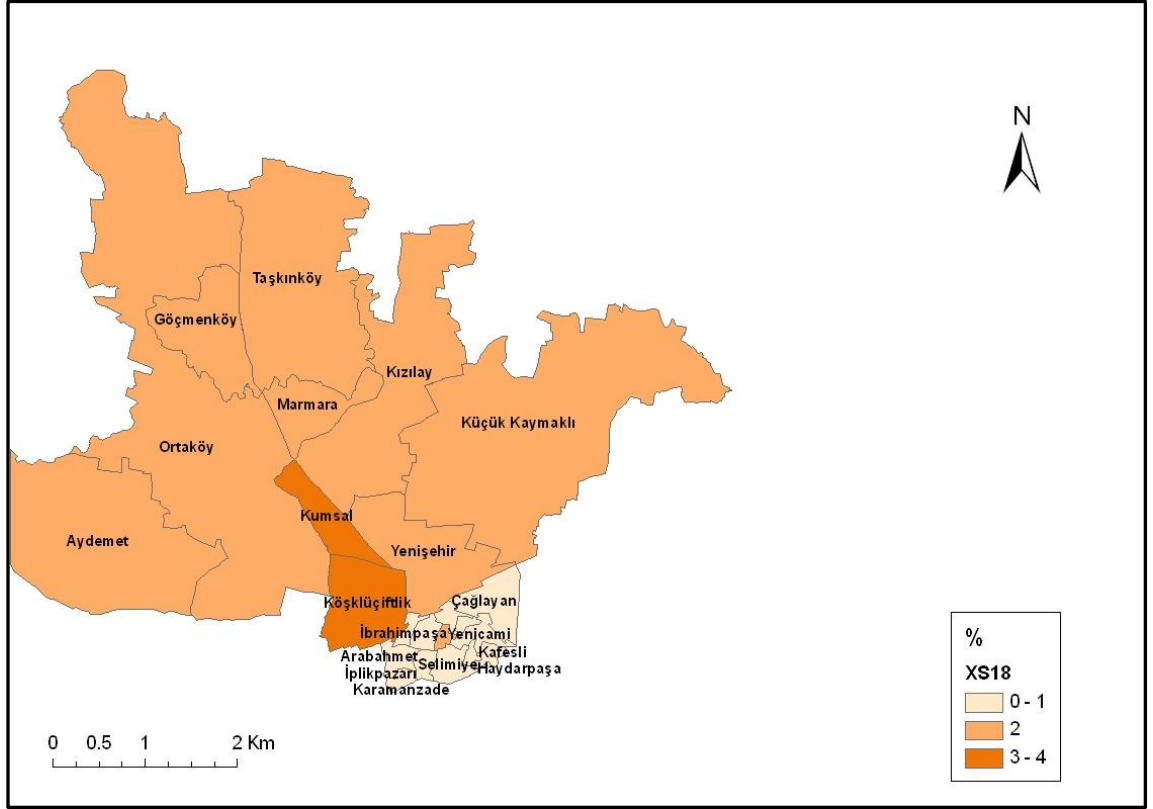

Şekil 28: KKTC’ye hanede birine bağlı olarak gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS17 değişkeni, hanede birine bağımlı olarak gelen kişileri ifade etmektedir. KKTC’ye çalışmak amacı ile gelen kişiler, evlilik yolu ile yanında birini getirebildiği gibi, aynı zamanda bakmakla yükümlü olduğu yaşlı büyükleri veya çocuklarını da beraberinde getirmektedir. Bağımlı olarak gelen kişilerin Kuzey Lefkoşa mahallelerine dağılımı;

- 10 mahallede az yoğun (Aydemet, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Taşkınıköy, Yenişehir),
- 8 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Ayyıldız, Çağlayan, Haydar Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Karamanzade, Mahmut Paşa),
- 5 mahallede de çok yoğun (Akkavuk, Arabahmet, İbrahim Paşa, Selimiye, Yeni Cami) olduğu görülmektedir (Şekil 28).

KKTC’ye hanede birine bağlı olarak gelen nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması, %11,6 olarak belirlenmiştir.

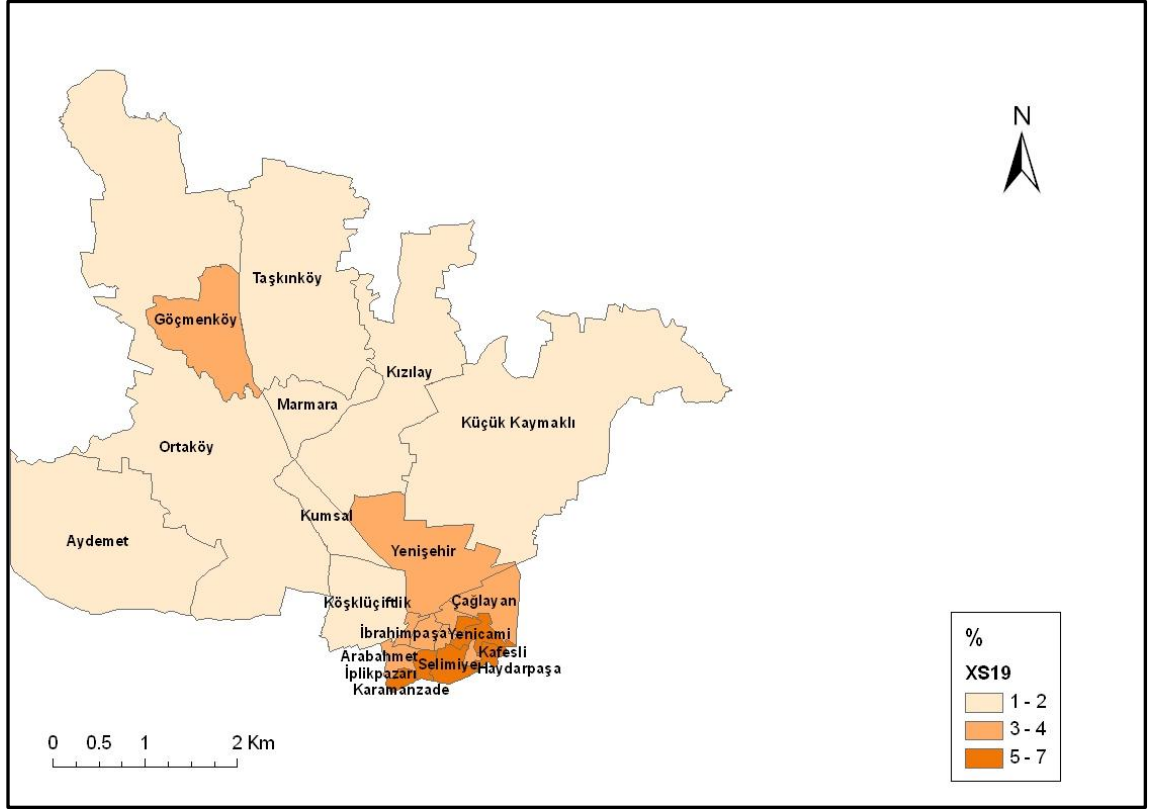

Şekil 29: KKTC'ye geri dönüş nedeniyle gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS18 değişkeni çalışma amacı ile yurtdışına çıkıp, adaya geri dönenleri ifade etmektedir. Kuzey Lefkoşa'da ikamet eden kişilerin dağılışıma bakıldığında;

- 12 mahallede az yoğun (Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Çağlayan, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 9 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Aydemet, Göçmenköy, Kızılay, Küçük Kaymaklı, Marmara, Ortaköy, Taşkinköy, Yenişehir),
- 2 mahallede de çok yoğun (Köşklüçiftlik, Kumsal) olduğu görülmektedir (Şekil 29).

KKTC'ye geri dönüş nedeniyle gelen nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması % 1,7 olarak belirlenmiştir.

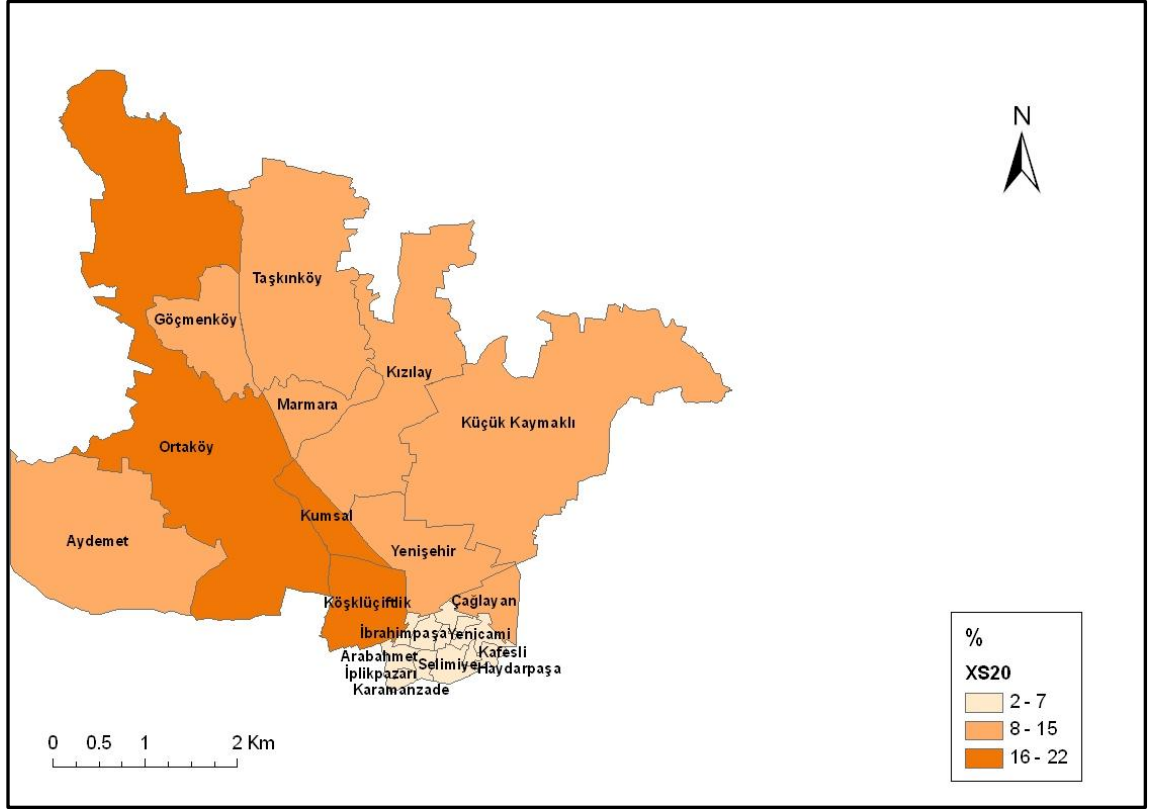

Şekil 30: Okuryazar olmayan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS19 değişkeni Kuzey Lefkoşa'nın okuryazar oranını göstermektedir. Mahalle dağılımına bakıldığında;

- 8 mahallede az yoğun (Aydemet, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Taşkınıköy),
- 9 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Çağlayan, Göçmenköy, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, Mahmut Paşa, Yenişehir) ve
- 6 mahallede çok yoğun (Ayyıldız, İplik Pazarı, kafesli, Karamanzade, Selimiye, Yeni Cami) olarak görülmektedir (Şekil 30).

Okuryazar olmayan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %2,2 olarak belirlenmiştir.

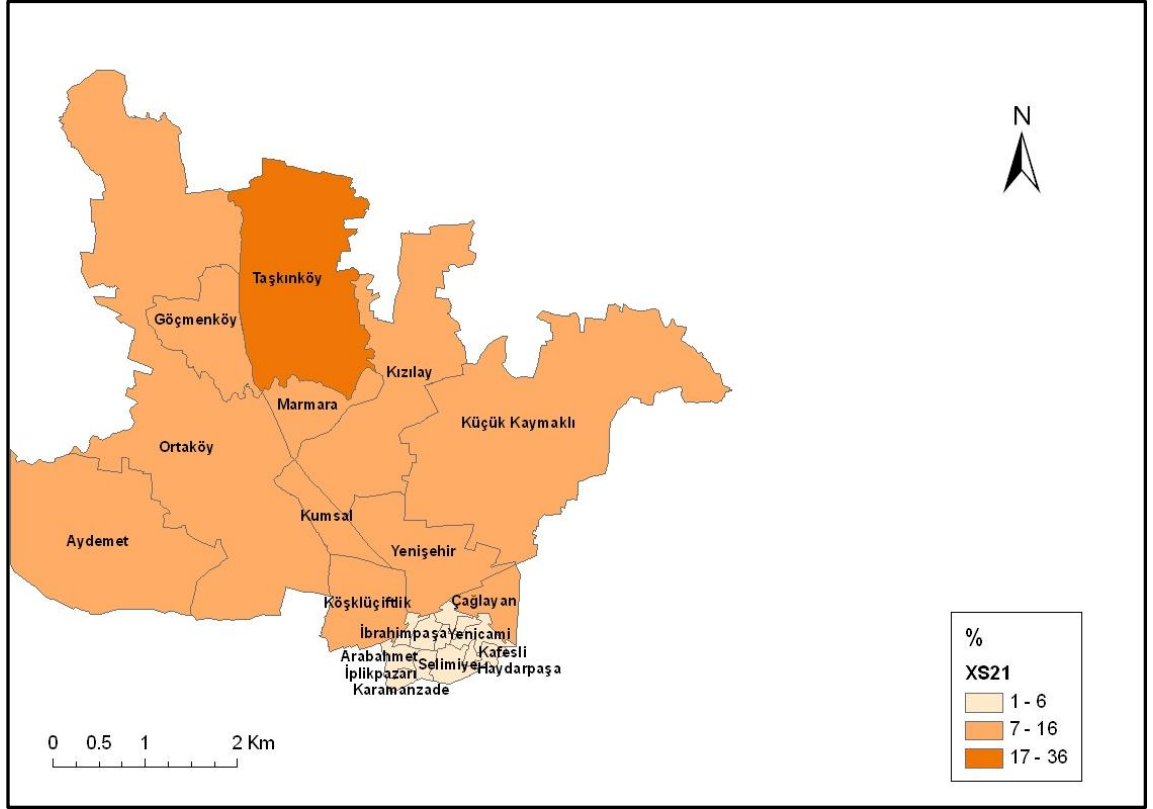

Şekil 31: Üniversite mezunu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS20 değişkeni üniversite mezunu olan Kuzey Lefkoşa Mahalle nüfusunun, Kuzey Lefkoşa nüfusuna oranını vermektedir. Mahalle dağılımına bakıldığında;

- 12 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Haydarpaşa, İbrahimpaşa, İplikpazarı, Kafesli, Karamanzade, Mahmutpaşa, Selimiye, Yeniceami),
- 8 mahallede orta yoğun (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Kızılay, Küçük Kaymaklı, Marmara, Taşkinköy),
- 3 mahallede de çok yoğun (Köşklüçiftlik, Kumsal, Ortaköy) görülmektedir (Şekil 31).

Üniversite mezunu olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %12,7 olarak belirlenmiştir.

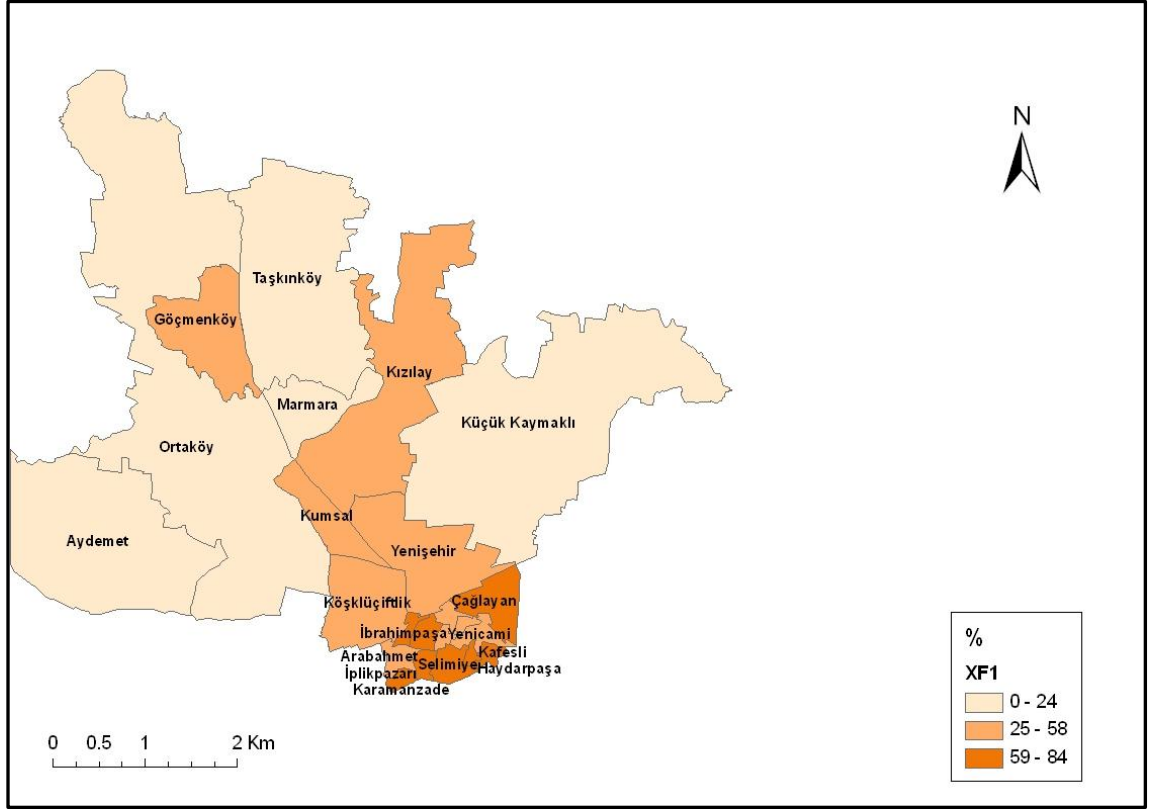

Şekil 32: Üniversite öğrencisi olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XS21 değişkeni, üniversite öğrencisi olan nüfusu belirtmektedir. Üniversite öğrencisi olan Kuzey Lefkoşa Mahalle nüfusunun, Kuzey Lefkoşa nüfusuna oranı;

- 12 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Haydarpaşa, İbrahimpaşa, İplikpazarı, Kafesli, Karamanzade, Mahmutpaşa, Selimiye, Yenicami),
- 10 mahallede orta yoğun (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Yenışehir),
- 1 mahallede de çok yoğun (Taşkinköy) görülmektedir (Şekil 32).

Üniversite öğrencisi olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %13,9 olarak belirlenmiştir.

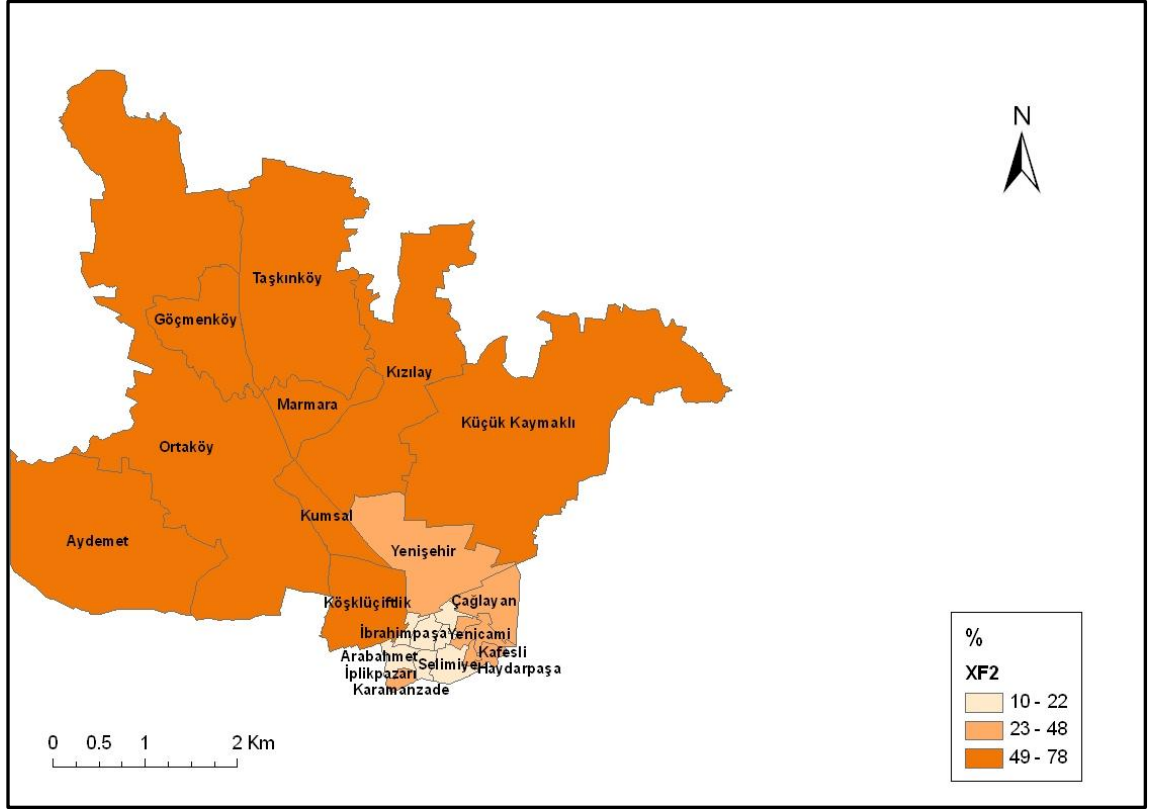

Şekil 33: 1975 öncesi yapımı tamamlanmış binaların mahalle binalarına olan oranı.

XF1 değişkeni, Kuzey Lefkoşa mahallerinde bulunan, yapımı 1975 yılından önce tamamlanmış bina sayısının, mahalledeki toplam bina sayısına oranını belirtmektedir. Bu değişkenin Kuzey Lefkoşa mahallelerine dağılımı;

- 5 mahallede az yoğun (Aydemet, Küçük Kaymaklı, Marmara, Ortaköy, Taşkınköy),
- 10 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Kumsal, Yenicami, Yenişehir),
- 8 mahallede de çok yoğun (Çaglayan, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye) olduğu görülmektedir (Şekil 33).

1975 öncesi yapımı tamamlanmış binaların, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %31,1 olarak belirlenmiştir.

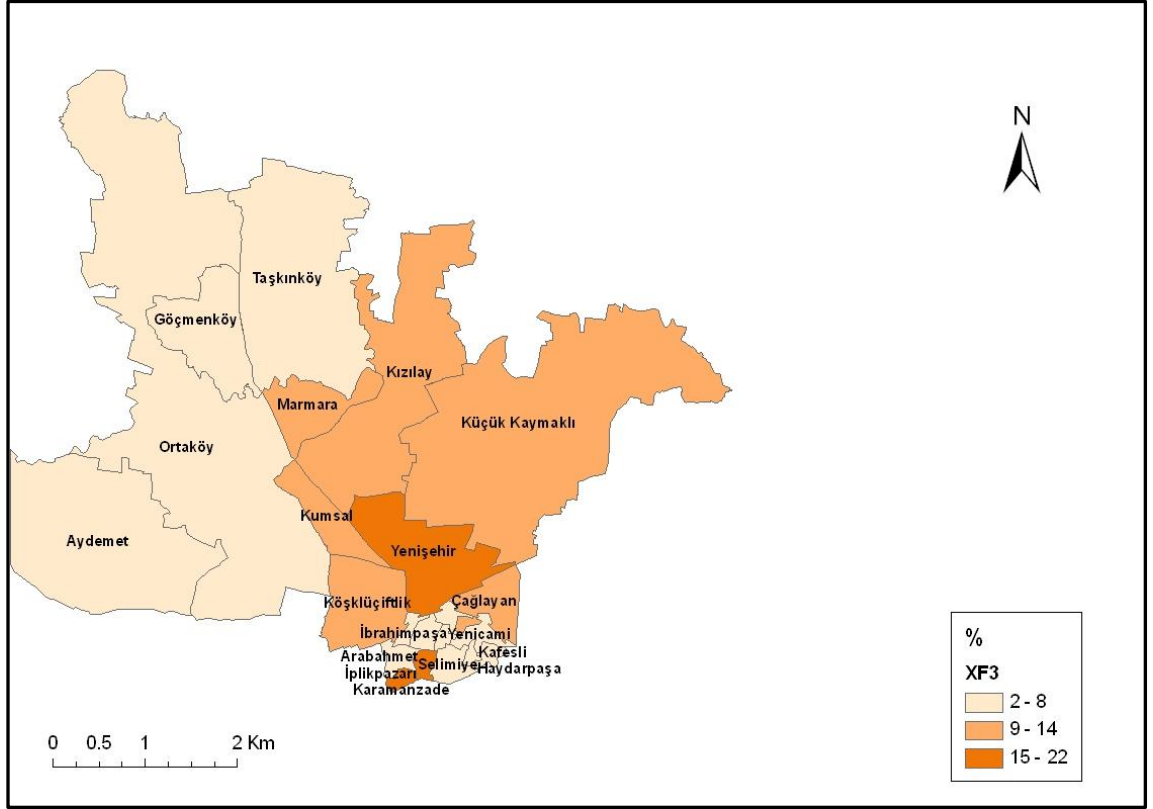

Şekil 34: Mülkiyetine göre ev sahipliği olan binaların mahalle binalarına olan oranı.

XF2 değişkeni Kuzey Lefkoşa mahallerinde mülkiyet sahipliğine göre binaların, mahalledeki toplam bina sayısına oranını belirtmektedir. Bu değişkene göre Kuzey Lefkoşa'nın mahalle dağılımı;

- 7 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Mahmut Paşa, Selimiye),
- 7 mahallesinde orta yoğun (Ayyıldız, Çağlayan, Haydar Paşa, Kafesli, Karamanzade, Yeni Cami, Yenişehir),
- 9 mahallesinde de çok yoğun (Aydemet, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Kumsal, KüçükKaymaklı, Marmara, Ortaköy, Taşkinköy) olarak görülmektedir (Şekil 34).

Mülkiyet durumuna göre ev sahipliği olan binaların, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %54,2 olarak belirlenmiştir.

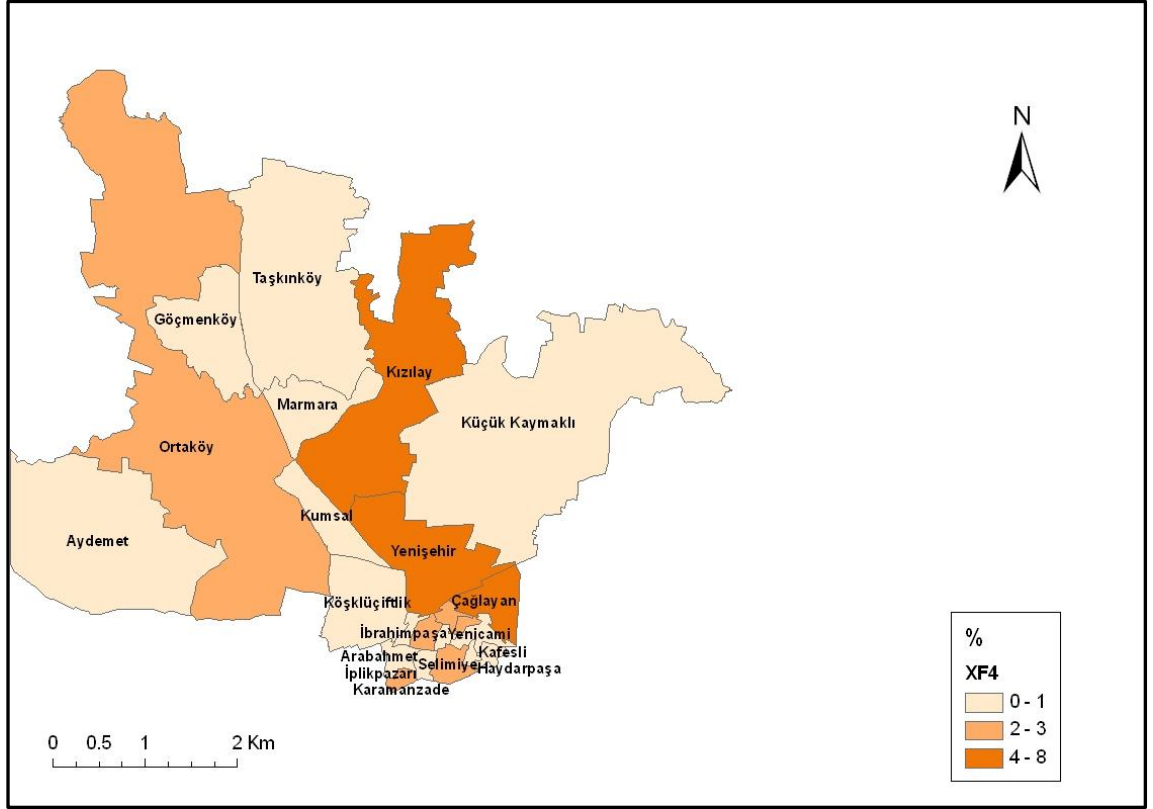

Şekil 35: Binada oturulup kira ödenmeyen binaların mahalle binalarına olan oranı.

XF3 değişkeni binanın kullanılıp kira ödenmemesi durumunu ifade etmektedir. Değişkenin Kuzey Lefkoşa mahallelerine dağılımı;

- 13 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Aydemet, Göçmenköy, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, Kafesli, Mahmut Paşa, Ortaköy),
- 8 mahallede orta yoğun (Ayyıldız, Çağlayan, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Mahmut Paşa, Marmara),
- 3 mahallede de çok yoğun (İplik Pazarı, Karamanzade, Yenişehir) olduğu görülmektedir (Şekil 35).

Binada oturulup kira ödenmeyen binaların, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %10,1 olarak belirlenmiştir.

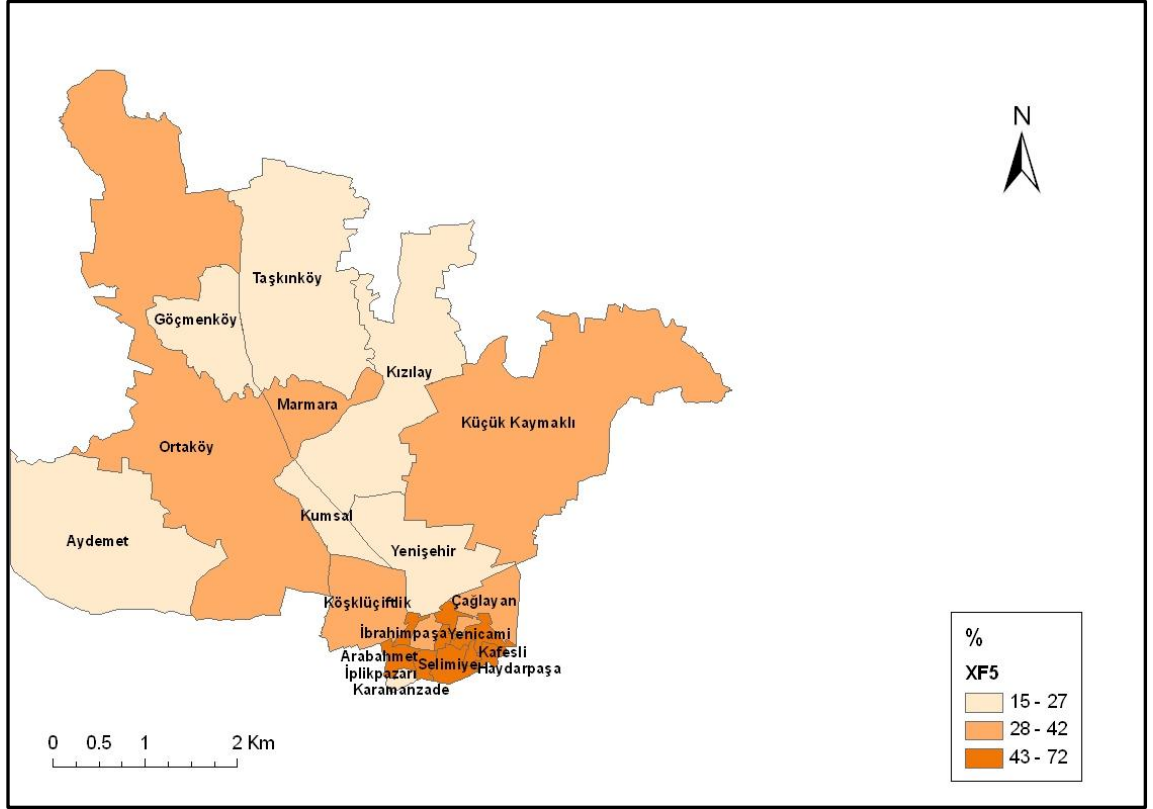

Şekil 36: Lojman olarak kullanılan binaların mahalle binalarına olan oranı.

XF4 değişkeni mahallelerde lojman olarak kullanılan binaların, Mahalledeki toplam bina sayısına oranını vermektedir. Kuzey Lefkoşa mahalle dağılımı;

- 14 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Arabahmet, Aydemet, Göçmenköy, Haydar Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Mahmut Paşa, Marmara, Taşköy, Yeni Cami),
- 6 mahallede orta yoğun (Akkavuk, Ayyıldız, İbrahim Paşa, Karamanzade, Ortaköy, Selimiye),
- 3 mahallede de çok yoğun (Çağlayan, Kızılay, Yenişehir) görülmektedir (Şekil 36).

Lojman olarak kullanılan binaların, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %2,5 olarak belirlenmiştir.

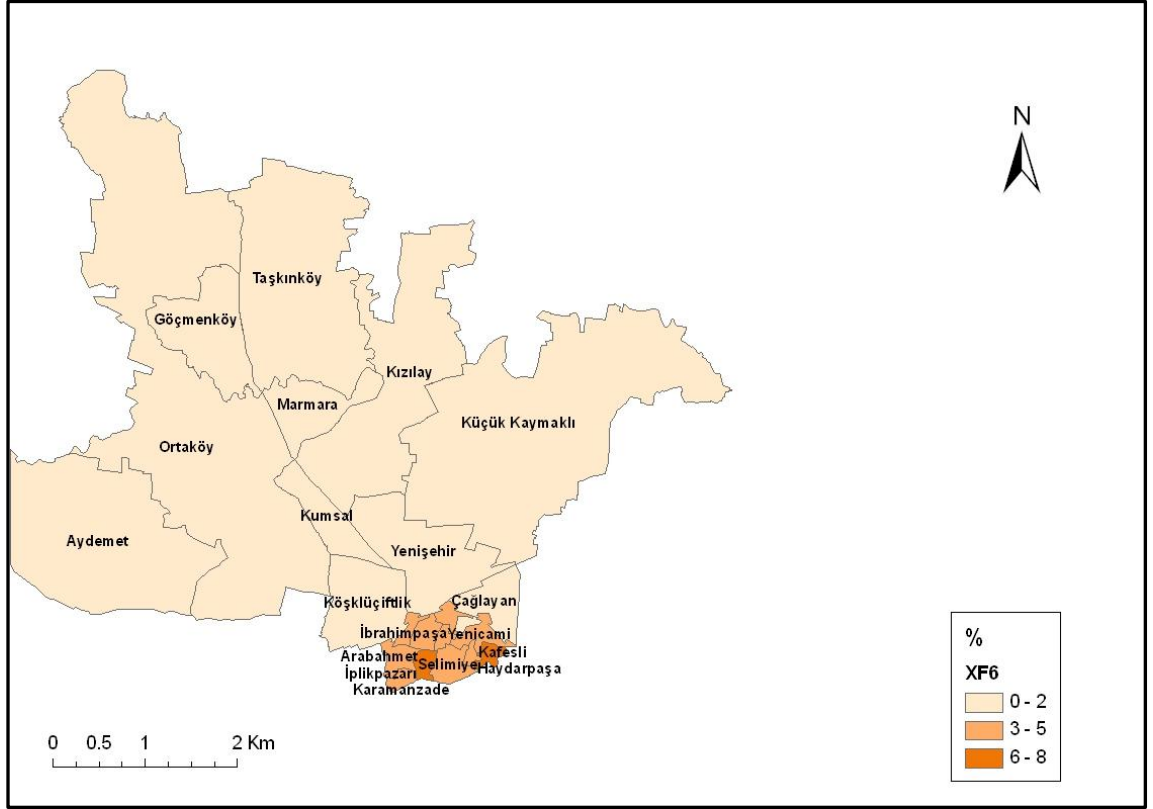

Şekil 37: Kiracı olunan binaların mahalle binalarına olan oranı.

XF5 değişkeni mahallelerde kiralanılan binaların, Mahalledeki toplam bina sayısına oranını vermektedir. Kuzey Lefkoşa mahalle dağılımı;

- 7 mahallede az yoğun (Aydemet, Göçmenköy, Karamanzade, Kızılay, Kumsal, Taşkınıköy, Yenişehir),
- 7 mahallede orta yoğun (Ayyıldız, Çağlayan, İbrahim Paşa, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Marmara, Ortaköy),
- 9 mahallede de çok yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arapahmet, Haydar Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami) görülmektedir (Şekil 37).

Kiracı olunan binaların, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %29,9 olarak belirlenmiştir.

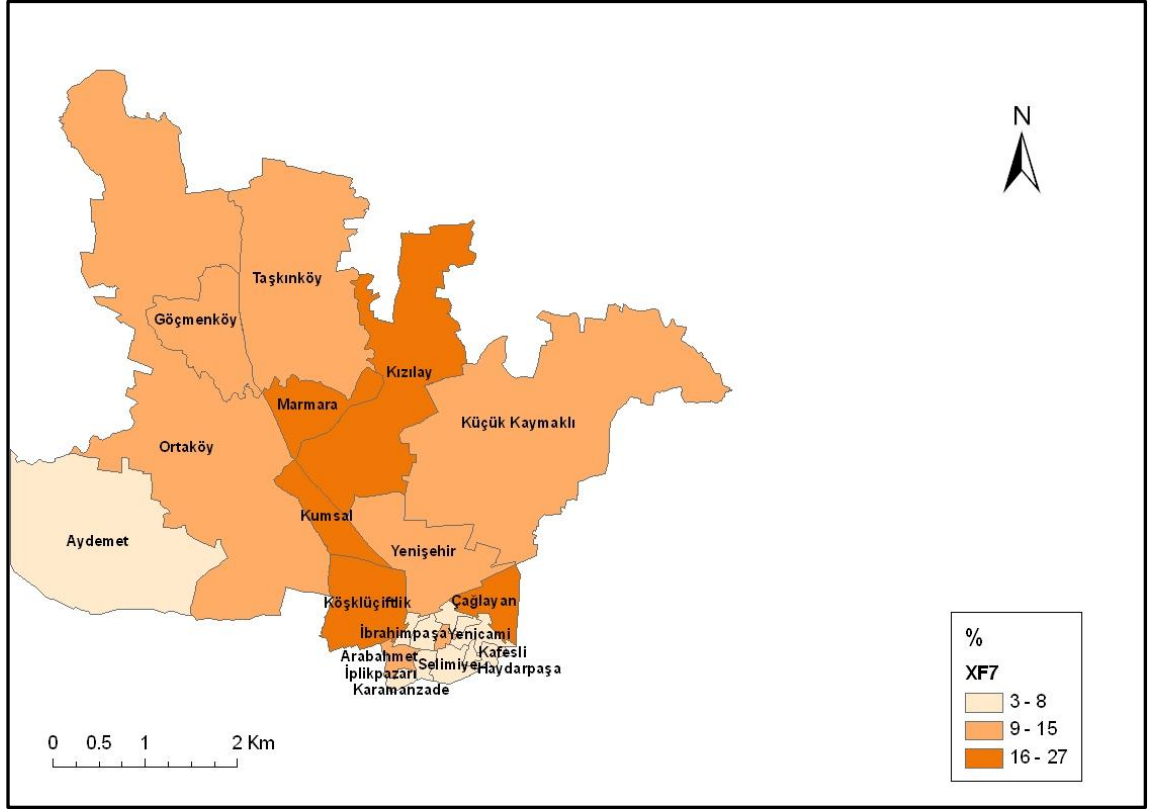

Şekil 38: Tek odalı konutların mahalle binalarına olan oranı

XF6 değişkeni mahallelerdeki tek odalı konutların mahalledeki toplam bina sayısına oranını vermektedir. Kuzey Lefkoşa mahalle dağılımı,

- 12 mahallede az yoğun (Aydemet, Ayyıldız, Çağlayan, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Taşköy, Yenişehir),
- 9 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, Karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 2 mahallede çok yoğun (İplik Pazarı, Kafesli) görülmektedir (Şekil 38).

Tek odalı konutların, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %0,9 olarak belirlenmiştir.

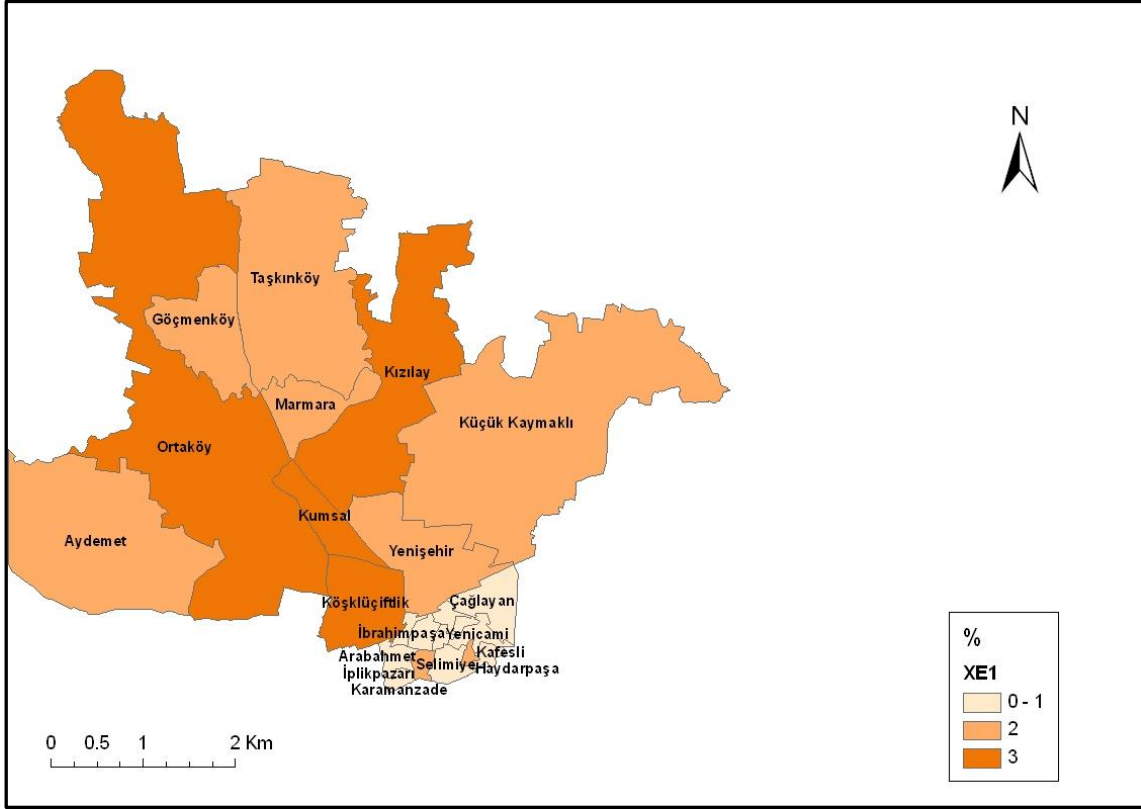

Şekil 39: Altı odalı konutların mahalle binalarına olan oranı.

XF7 değişkeni mahallelerdeki altı odalı binaların, mahalledeki toplam bina sayısına oranını vermektedir. Kuzey Lefkoşa mahalle dağılımı;

- 11 mahallede az yoğun (Akkavuk, Aydemet, Ayyıldız, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 7 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Arabahmet, Göçmenköy, Küçük Kaymaklı, Ortaköy, Taşkınköy, Yenışehir),
- 5 mahallede de çok yoğun (Çağlayan, Kızılay, Köşklüçiftlik, Kumsal, Marmara) olduğu görülmektedir (Şekil 39).

Altı odalı konutların mahalle, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %13,6 olarak belirlenmiştir.

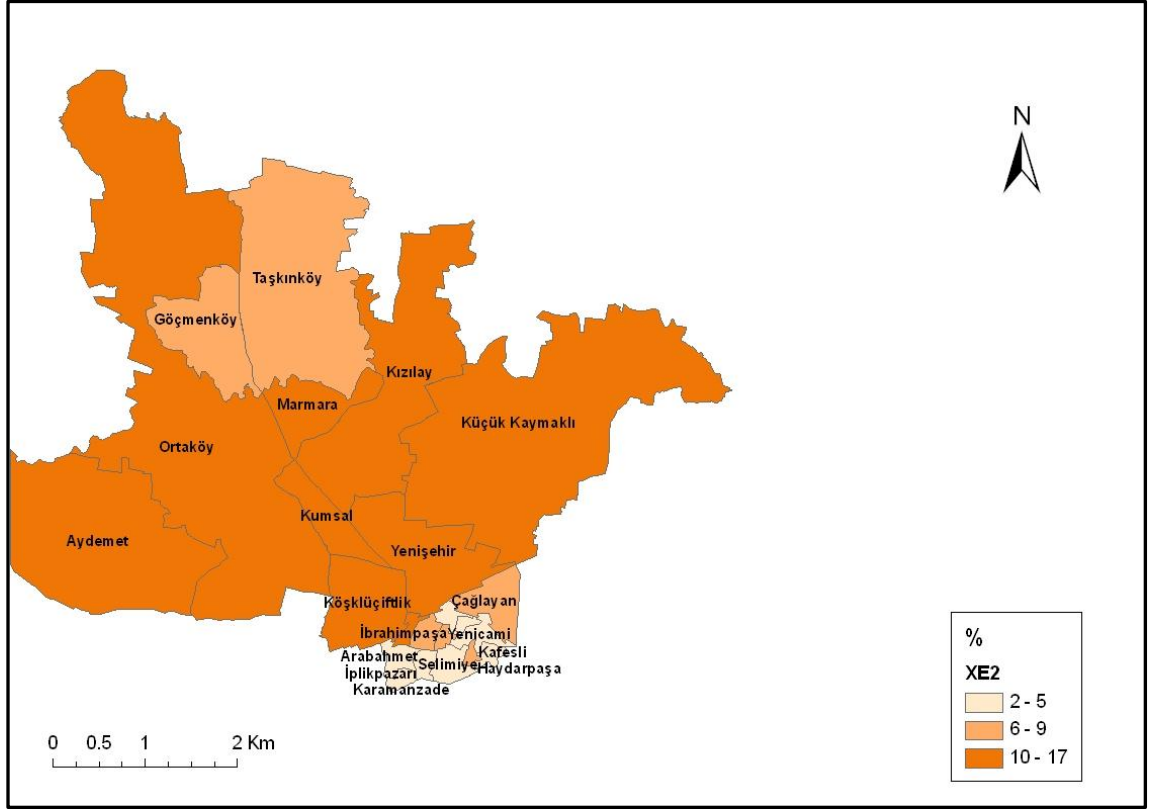

Şekil 40: Kanun yapıcı nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE1 değişkeni meslek olarak kanun yapıcı olarak çalışan kişilerin, mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa mahallelerine bakıldığında;

- 11 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Çağlayan, İbrahim Paşa, Kafesli, Karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye),
- 8 mahallede orta yoğunlukta (Aydemet, Göçmenköy, Haydar Paşa, İplik Pazarı, Küçük Kaymaklı, Marmara, Taşköy, Yenişehir),
- 4 mahallede de çok yoğun (Kızılay, Köşklüçiftlik, Kumsal, Ortaköy) olduğu görülmektedir (Şekil 40).

Kanun yapıcı nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %1,5 olarak belirlenmiştir.

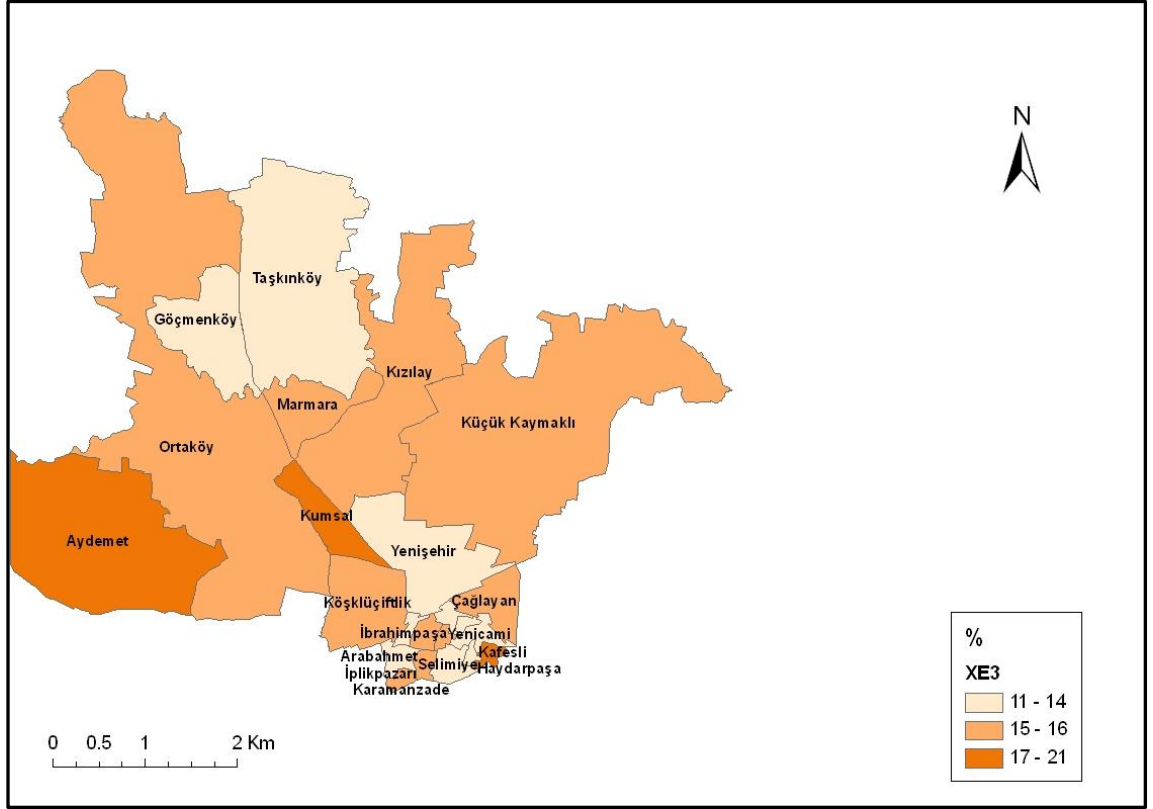

Şekil 41: Profesyonel meslek sahibi nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE2 değişkeni profesyonel meslek sahibi olan kişilerin, mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa dağılımı;

- 8 mahallede az yoğun (Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, İplik Pazarı, Kafesli, Karamanzade, Selimiye, Yeni Cami),
- 6 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Çağlayan, Göçmenköy, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, Taşkinköy),
- 9 mahallede çok yoğun (Aydemet, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçükkaymaklı, Kumsal, Mahmut Paşa, Marmara, Ortaköy, Yenişehir) olarak görülmektedir (Şekil 41).

Profesyonel meslek sahibi nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %10,5 olarak belirlenmiştir.

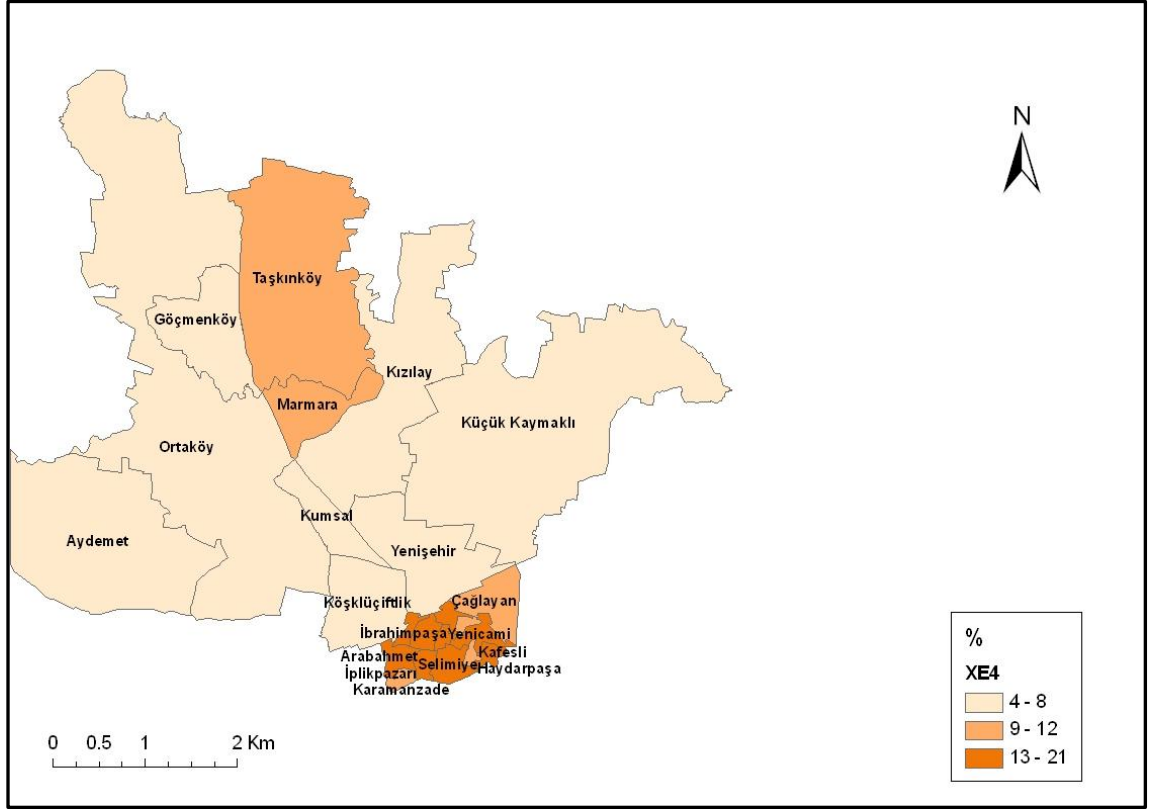

Şekil 42: Büro çalışanı olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE3 değişkeni büro çalışanı olan kişilerin, mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa mahalle dağılımı;

- 10 mahallede az yoğun (Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, Göçmenköy, Haydar Paşa, Mahmut Paşa, Selimiye, Taşköy, Yeni Cami, Yenışehir),
- 11 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Çağlayan, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Karamanzade, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Marmara, Ortaköy, Yenışehir),
- 3 mahallede de çok yoğun (Aydemet, Kafesli, Kumsal) görülmektedir (Şekil 42).

Büro çalışanı olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %14,2 olarak belirlenmiştir.

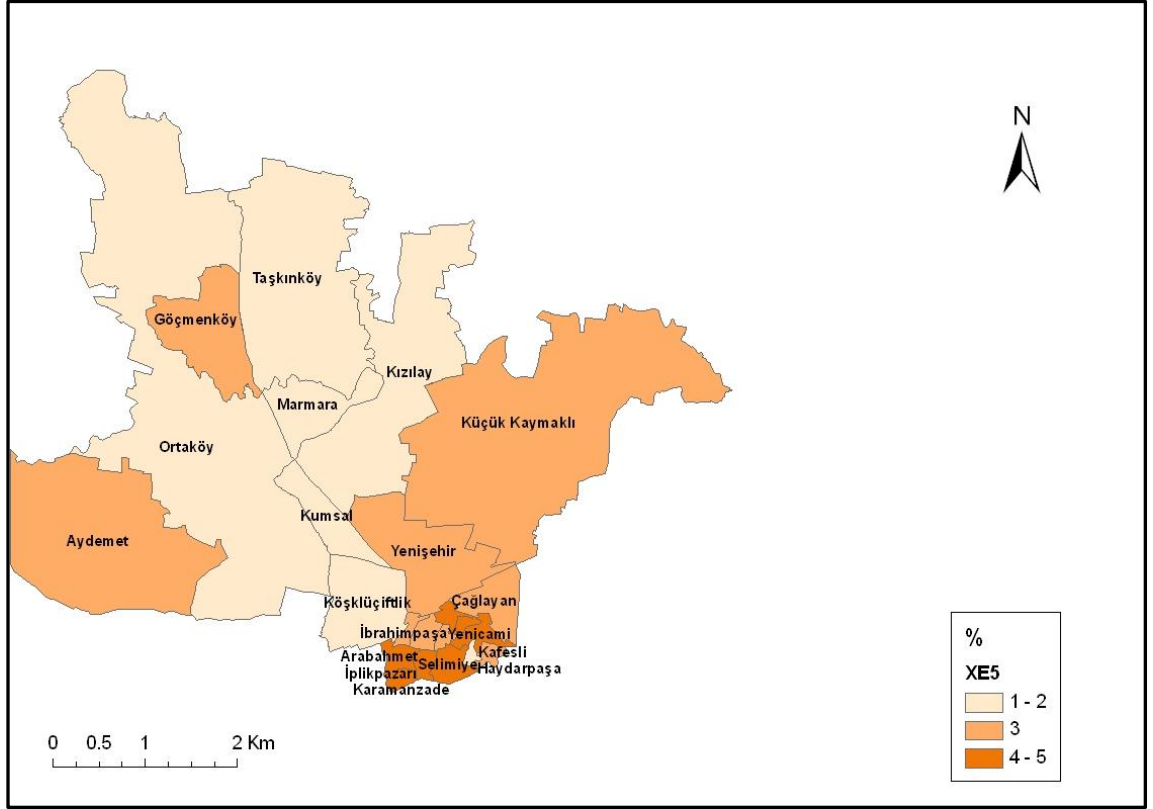

Şekil 43: Zanaatkâr olarak çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE4 değişkeni zanaatkâr olarak çalışan kişilerin, mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa dağılımı;

- 8 mahallede az yoğun (Aydemet, Göçmenköy, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Ortaköy, Yenişehir),
- 6 mahallede orta yoğun (Ayyıldız, Çağlayan, Haydar Paşa, Karamanzade, Marmara, Taşkinköy),
- 9 mahallede de çok yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Kafesli, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami) olarak görülmektedir (Şekil 43).

Zanaatkâr olarak çalışan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %8,2 olarak belirlenmiştir.

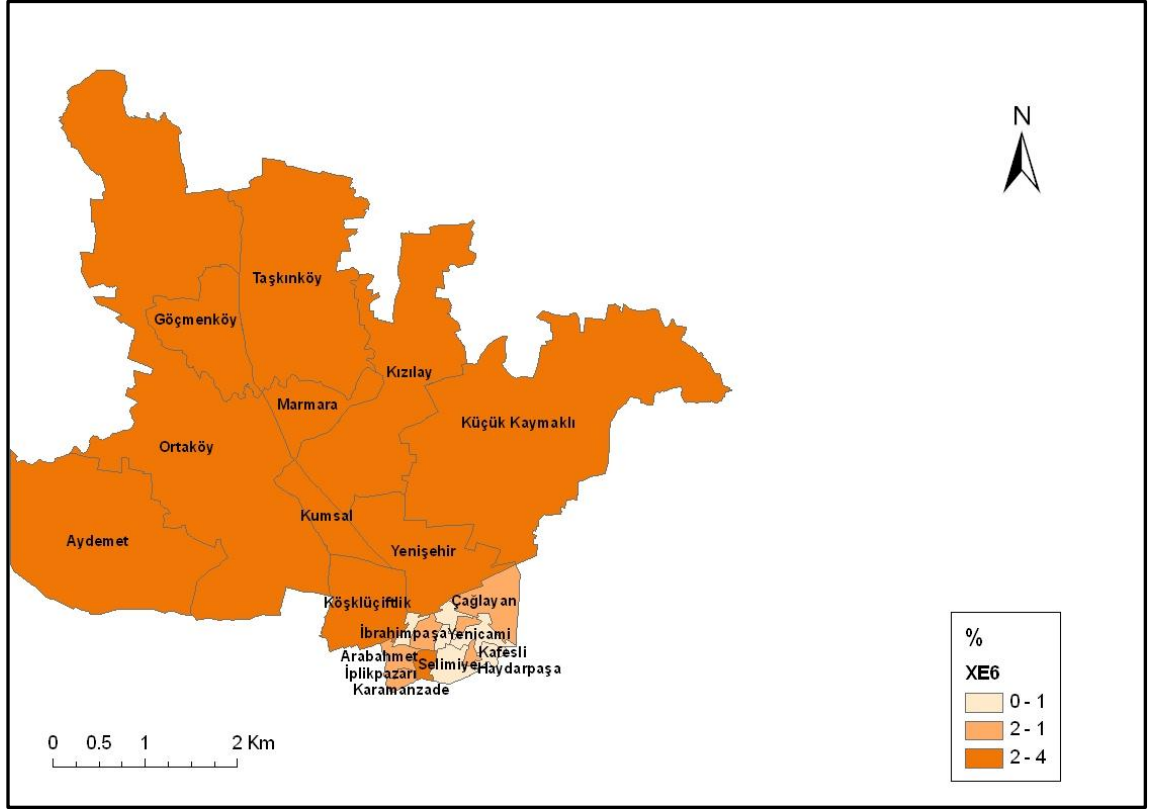

Şekil 44: Niteliksiz olarak çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE5 değişkeni niteliksiz olarak çalışan kişilerin, mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa dağılımı;

- 7 mahallede az yoğun (Haydar Paşa, Kızılay, Köşklüçiftlik, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Taşkinköy),
- 9 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, İbrahim Paşa, Kafesli, Küçük Kaymaklı, Mahmut Paşa, Yenişehir),
- 7 mahallede çok yoğun (Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, İplik Pazarı, Karamanzade, Selimiye, Yeni Cami) görülmektedir (Şekil 44).

Niteliksiz olarak çalışan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %2 olarak belirlenmiştir.

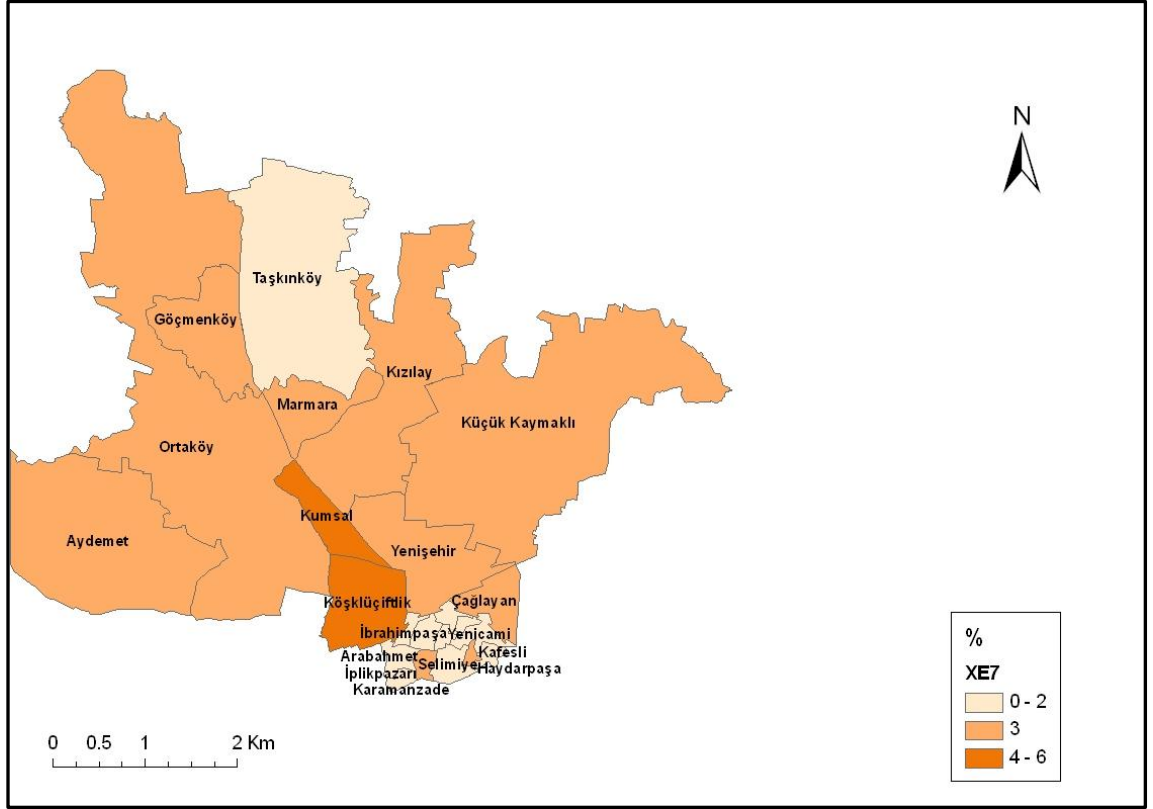

Şekil 45: Emekli olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE6 değişkeni emekli olan kişilerin, mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa dağılımı;

- 6 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Kafesli, Mahmut Paşa, Selimiye, Yeni Cami),
- 6 mahalle orta yoğun (Arabahmet, Ayyıldız, Çağlayan, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, Karamanzade),
- 11 mahallede de çok yoğun (Aydemet, Göçmenköy, İplik Pazarı, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçükaymaklı, Kumsal, Marmara, Ortaköy, Taşkinköy, Yenisehir) olduğu görülmektedir (Şekil 45).

Emekli olan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %2,3 olarak belirlenmiştir.

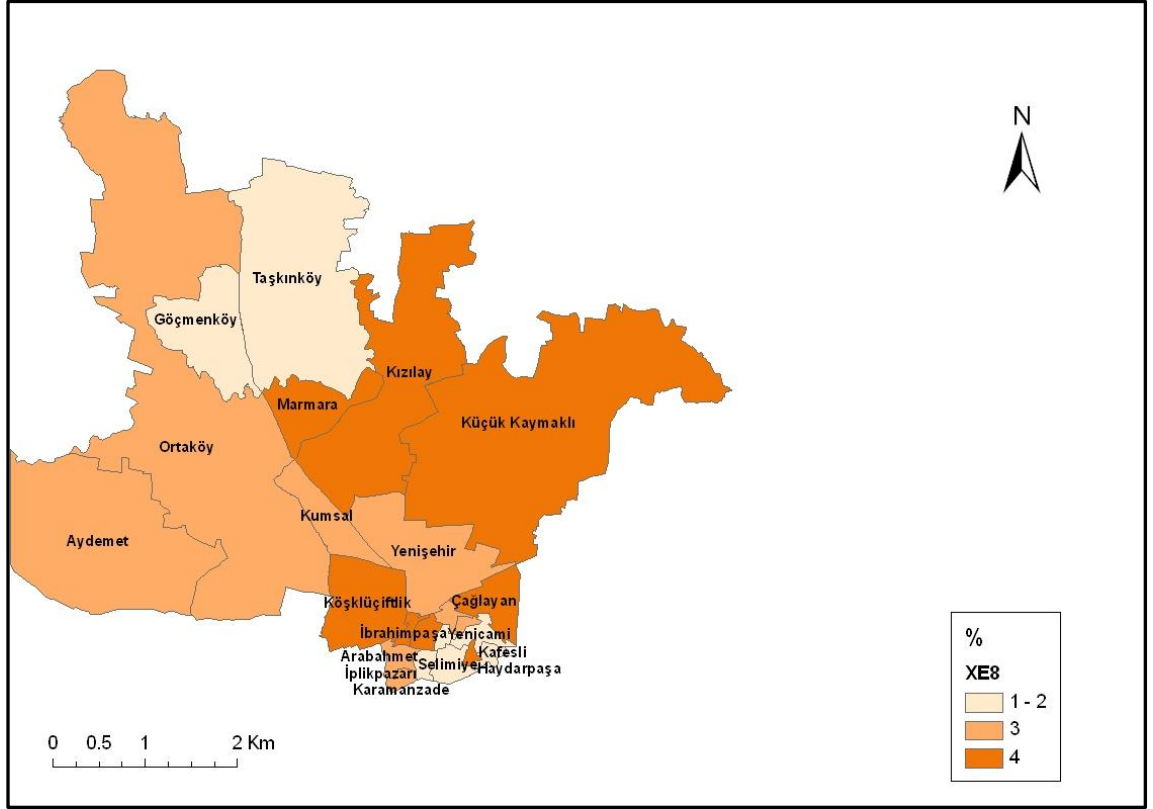

Şekil 46: İşveren nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE7 işveren nüfusun mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa dağılımı;

- 11 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Arabahmet, Ayyıldız, İbrahim Paşa, Kafesli, karamanzade, Mahmut Paşa, Selimiye, Taşköy, Yeni Cami),
- 10 mahallede orta yoğun (Aydemet, Çağlayan, Göçmenköy, Haydar Paşa, İplik Pazarı, Kızılay, Küçük Kaymaklı, Marmara, Ortaköy, Yenişehir),
- 2 mahalle çok yoğun (Köşklüçiftlik, Kumsal) görülmektedir (Şekil 46).

İşveren nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %2,6 olarak belirlenmiştir.

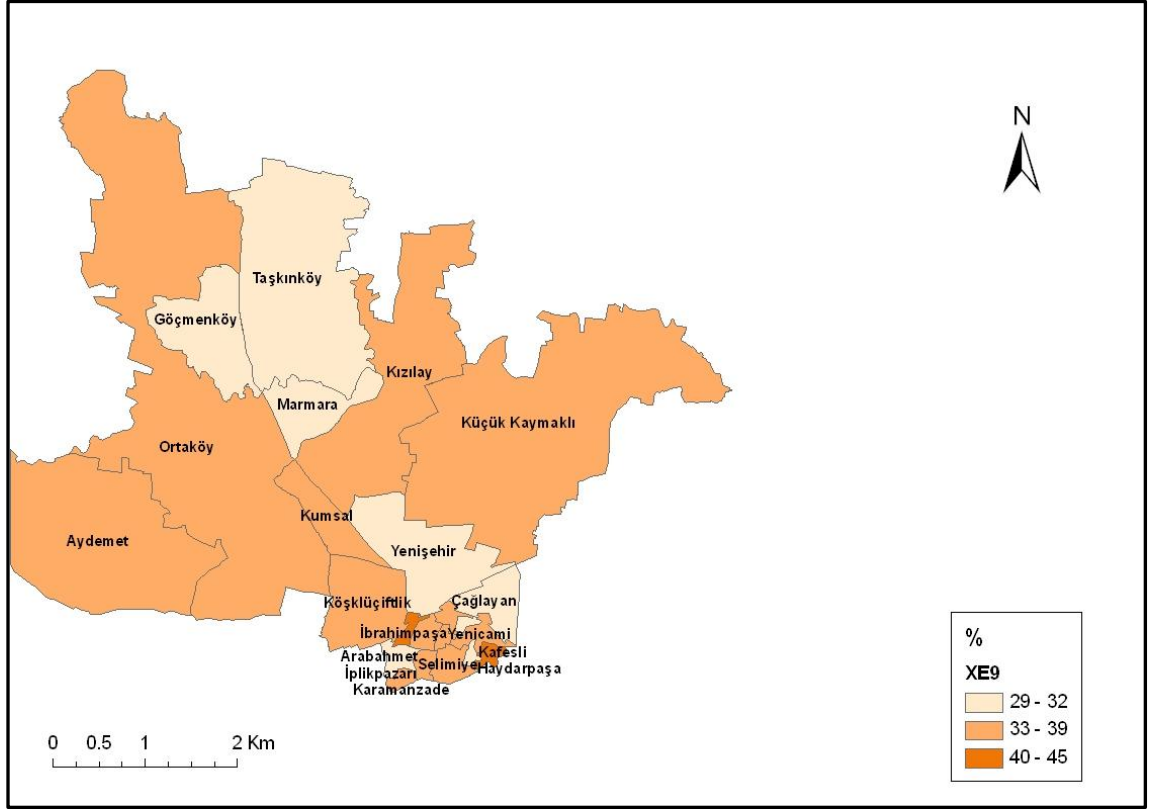

Şekil 47: Kendi hesabına çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE8 kendi hesabına çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa dağılımı;

- 7 mahallede az yoğun (Abdi Çavuş, Göçmenköy, İplik Pazarı, Kafesli, Selimiye, Taşkınıköy, Yeni Cami),
- 8 mahallede orta yoğun (Akkavuk, Arabahmet, Aydemet, Ayyıldız, Karamanzade, Kumsal, Ortaköy, Yenişehir),
- 8 mahallede de çok yoğun (Çağlayan, Haydar Paşa, İbrahim Paşa, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Mahmut Paşa, Marmara) görülmektedir (Şekil 47).

Kendi hesabına çalışan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %2,8 olarak belirlenmiştir.

Şekil 48: İşyerinde ücretli çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı.

XE9 işyerinde ücretli çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranını göstermektedir. Kuzey Lefkoşa dağılımı;

- 8 mahallede az yoğun (Arabahmet, Ayyıldız, Çağlayan, Göçmenköy, Haydar Paşa, Marmara, Taşkınıköy, Yenişehir),
- 13 mahallede orta yoğun (Abdi Çavuş, Akkavuk, Aydemet, İbrahim Paşa, İplik Pazarı, Karamanzade, Kızılay, Köşklüçiftlik, Küçük Kaymaklı, Kumsal, Ortaköy, Selimiye, Yeni Cami),
- 2 mahallede de çok yoğun (Kafesli, Mahmut Paşa) görülmektedir (Şekil 48).

İşyerinde ücretli çalışan nüfusun, Kuzey Lefkoşa genel ortalaması %33,1 olarak belirlenmiştir.

5. Kuzey Lefkoşa'nın Sosyo-Mekânsal Farklılaşma Analizi

Çalışmada Kuzey Lefkoşa'nın sosyo-mekânsal analizi için K-ortalamalar yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem çok sayıda birimlerden oluşan sürekli değişkenli veri setlerini küme içi karelere toplamalarını asgari düzeye indirgeyerek k sayıda kümeye ayırmayı amaçlamaktadır (Özdamar, 2010).

5.1. Kuzey Lefkoşa'nın Kümeleme Analizi

DPÖ'den elde edilen 2006 nüfus sayımına ait Kuzey Lefkoşa Türk Belediyesi'nin hizmet sınırları içerisinde yer alan 23 mahalleye ait mikro verilerden 37 değişken belirlendi. Belirlenen değişkenlerin mahalle nüfusu içerisindeki miktarın oranı yüzde olarak hesaplandı. Elde edilen yüzdelik değerler PASW'de z-skora dönüştürülmüştür (Tablo 6-7-8 ve 9).

Tablo 6: 1 den 10'a kadar olan değişkenlerin Z skor değerleri.

:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
V1	ZXS1	ZXS2	ZXS3	ZXS4	ZXS5	ZXS6	ZXS7	ZXS8	ZXS9	ZXS10
Abdi Çavuş Mahallesi	-0.70243	0.17445	-0.66199	-0.17228	1.31036	-1.19813	-0.69070	-0.83827	-0.63470	-0.36271
Akkavuk Mahallesi	-0.27685	1.08845	-0.83827	-0.25106	1.07939	-0.84313	-0.39953	-0.79985	0.10211	0.08183
Arabahmet Mahallesi	-0.28737	1.41644	-0.06362	-1.10213	0.94902	-0.38593	-1.21907	-0.42529	0.08762	0.14794
Aydemet Mahallesi	-0.93660	0.44846	-0.97674	-0.79498	-1.52640	0.75084	-0.45938	0.68638	-0.76831	-0.13516
Ayyıldız Mahallesi	0.32705	0.95315	0.27942	-0.62064	0.41870	-0.62994	0.36078	-0.89557	-0.76831	1.10396
Çağlayan Mahallesi	0.62045	-0.17403	0.61698	0.19333	-0.48817	-0.33698	2.21849	-0.20431	0.15365	0.14492
Göçmenköy Mahallesi	0.69765	-1.17597	0.76176	0.42218	-1.38293	1.54226	-0.56956	0.12229	1.04472	-0.95591
Haydarpaşa Mahallesi	-0.98074	0.51468	-0.43792	-1.02494	0.59324	-0.45087	-0.29914	-1.28627	-0.36121	-0.92070
İbrahimpaşa Mahallesi	0.08339	0.17902	0.86082	0.40137	0.77876	-0.92955	0.08928	-0.96271	0.19668	0.14829
İplikpazarı Mahallesi	-0.93309	-0.41576	-0.29758	0.31543	0.67367	-0.73455	2.95497	-1.28627	-0.76831	-0.04330
Kafesli Mahallesi	-0.60364	0.13772	-0.17964	0.23376	1.15829	-1.02525	-0.54850	-1.28627	3.68293	-2.15259
Karamanzade Mahallesi	0.03236	0.84675	0.50968	-1.04118	0.22572	-0.18209	0.32488	0.24101	-0.76831	2.90041
Kızılay Mahallesi	1.35358	-0.77050	1.87687	-0.28892	-1.22825	1.78299	-0.48312	0.49329	-0.43057	0.13506
Köşklüçiftlik Mahallesi	2.43893	-1.44250	1.72894	0.61074	-0.82868	0.89769	-0.02541	1.41878	-0.38414	0.56128
Küçük Kaymaklı Mahallesi	-0.15640	-0.72332	-0.21473	0.16748	-1.08425	0.65136	0.79122	0.77463	-0.41246	-0.63583
Kumsal Mahallesi	1.48504	-0.85876	0.14642	-0.18682	-1.12113	0.85919	-0.34591	1.42831	-0.69471	0.71911
Mahmutpaşa Mahallesi	-0.71832	1.01680	-0.40187	0.37856	0.46931	-1.05728	-0.12269	-0.06615	1.41504	0.09802
Marmara Mahallesi	0.46389	-0.19442	0.04231	-0.48838	-1.09274	0.74795	1.25980	1.57452	-0.52454	-0.33602
Ortaköy Mahallesi	-0.34363	-0.59186	-1.06045	0.56643	-0.70608	0.81745	-0.39836	1.42765	-0.14569	-0.22147
Selimiye Mahallesi	-1.42478	1.58182	-1.49983	-0.54176	1.51064	-1.38418	-0.92082	-0.84371	0.28760	0.62170
Taşkinköy Mahallesi	-0.96735	-2.36190	-1.75127	3.90035	0.07276	0.36521	-1.01006	0.12655	-0.46000	-1.51997
Yenicami Mahallesi	-0.83413	1.05609	-0.47401	-0.17577	1.08521	-0.99649	-0.65162	-0.89765	0.69977	1.15749
Yenişehir Mahallesi	1.66297	-0.70483	2.03475	-0.50078	-0.86643	1.73943	0.14445	1.49892	-0.54889	-0.53636

Tablo 7: 11 den 20'ye kadar olan değişkenlerin Z skor değerleri.

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
V1	ZXS11	ZXS12	ZXS13	ZXS14	ZXS15	ZXS16	ZXS17	ZXS18	ZXS19	ZXS20
Abdi Çavuş Mahallesi	-0.93876	1.14965	-1.29892	1.39567	-0.20718	0.63559	0.64189	-0.04235	-0.12443	-0.69544
Akkavuk Mahallesi	-1.20461	1.21182	-0.88341	1.03585	-0.76079	1.76460	0.99984	-1.01026	0.40844	-1.19798
Arabahmet Mahallesi	-0.97135	0.96926	-0.27894	0.25420	-0.34282	0.62253	1.31058	-0.21472	0.20666	-0.99503
Aydemet Mahallesi	1.72784	-1.67392	1.16581	-1.33468	-0.32246	-0.22612	-1.30184	1.00598	-1.28267	0.40159
Ayyıldız Mahallesi	-0.64146	0.36967	-0.54636	0.30397	-0.28185	0.23106	0.37098	-0.53704	1.35972	-0.74988
Çağlayan Mahallesi	0.52753	-0.58537	-0.31247	-0.55501	-0.11052	-0.80560	0.09930	-0.61253	-0.20726	0.47597
Göçmenköy Mahallesi	1.36985	-1.21858	1.38272	-1.09206	0.65821	-1.20028	-1.25652	-0.01818	-0.46975	0.05574
Haydarpaşa Mahallesi	-0.55785	0.89798	-0.27694	1.22177	-0.75345	0.69383	0.05994	-0.32394	0.14290	-0.64650
İbrahimpasha Mahallesi	-0.74271	0.74278	-0.94179	0.72514	-0.69119	-0.22033	1.43348	-0.51287	0.29655	-0.59600
İplikpazarı Mahallesi	-0.55656	0.37966	-0.79916	1.06318	-0.33745	-0.19890	0.41593	-1.22411	0.91556	-0.33813
Kafesli Mahallesi	-0.71014	1.31050	-1.17445	1.76261	-0.82926	0.77144	0.35632	-1.00539	1.31432	-0.97881
Karamanzade Mahallesi	-0.76180	-0.09147	-0.02517	-0.35160	-0.42425	1.04975	0.64580	-0.32884	1.38788	-0.65163
Kızılay Mahallesi	1.23455	-1.28748	1.76269	-1.00048	-0.00955	-0.48954	-1.07696	0.30506	-0.55857	0.94529
Köşklüçiftlik Mahallesi	0.63899	-0.89808	0.65126	-0.75649	0.37475	-0.01954	-0.64064	2.25870	-1.26251	2.08632
Küçük Kaymaklı Mahallesi	1.12772	-0.99614	0.56662	-0.91220	0.52874	-0.80558	-0.98153	0.42109	-0.61574	0.72434
Kumsal Mahallesi	0.92269	-1.16940	0.83178	-1.04747	0.22774	-0.85608	-1.00153	2.68170	-1.41732	2.09747
Mahmutpaşa Mahallesi	-0.65296	0.65908	-1.00499	0.67517	-0.66658	-0.68555	0.66131	-1.04530	0.09352	-0.34046
Marmara Mahallesi	0.94219	-0.91855	0.79797	-0.85160	0.14697	-0.28092	-0.62955	0.60857	-0.82596	0.44434
Ortaköy Mahallesi	0.70584	-0.65874	0.73684	-0.94543	1.08884	-0.64726	-0.89414	0.64210	-0.88491	1.34756
Selimiye Mahallesi	-1.58599	1.45715	-1.45912	1.16653	-0.59811	2.14493	1.75592	-0.83498	2.19394	-1.18236
Taşköy Mahallesi	0.28739	0.24872	0.34760	-0.67209	3.96109	-1.94501	-1.72705	-0.05759	-1.38590	0.15965
Yenicami Mahallesi	-1.18396	0.93100	-0.95005	0.89752	-0.65835	1.36294	1.13774	-0.82546	0.93181	-1.20223
Yenişehir Mahallesi	1.02355	-0.82955	1.70847	-0.98248	0.00746	-0.89597	-0.37926	0.67037	-0.21629	0.83620

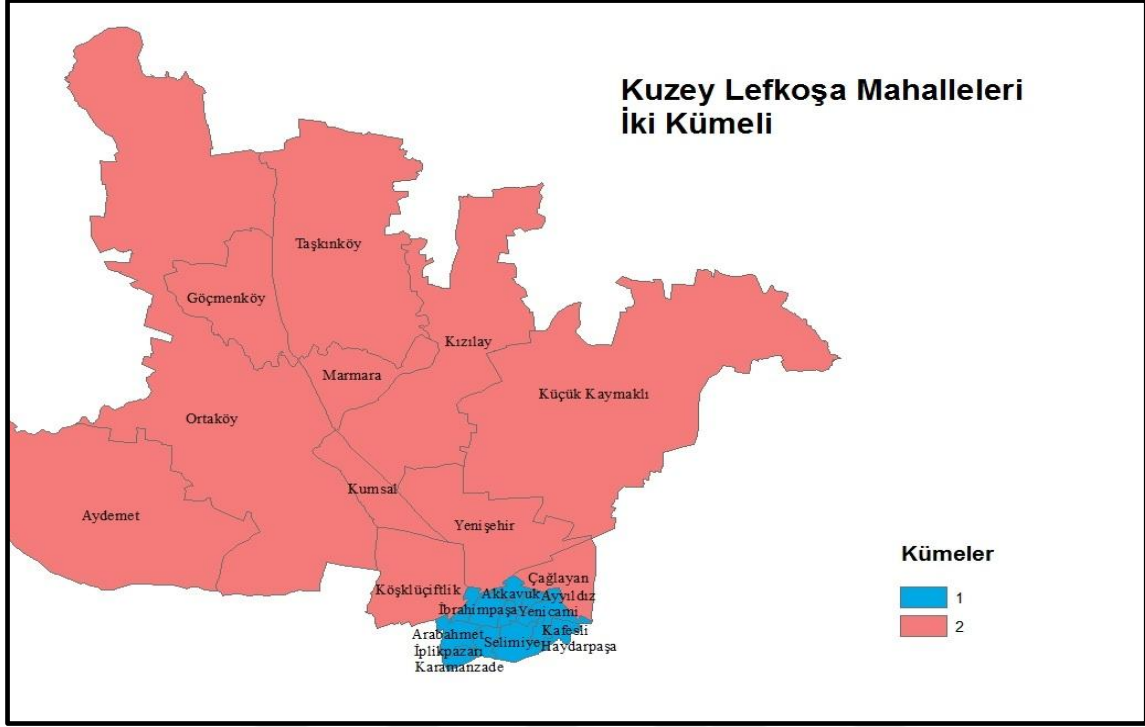
Tablo 8: 21 den 30'ye kadar olan değişkenlerin Z skor değerleri.

	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
V1	ZXS21	ZXF1	ZXF2	ZXF3	ZXF4	ZXF5	ZXF6	ZXF7	ZXE1	ZXE2
Abdi Çavuş Mahallesi	-0.37356	-0.04243	-1.04632	-0.32125	-0.59758	0.54121	0.13633	-0.05058	-0.74949	-0.30851
Akkavuk Mahallesi	-0.82650	0.41471	-0.89168	-0.34877	-0.05708	1.08737	0.42725	-1.00880	-0.44641	-0.62204
Arabahmet Mahallesi	-0.48747	-0.24981	-1.27802	-0.82112	-0.39957	1.19813	0.43642	-0.27722	-0.81792	-0.59464
Aydemet Mahallesi	0.15086	-1.94239	1.50265	-0.57907	-0.88650	-1.35045	-1.00019	-0.64576	0.12913	0.33364
Ayyıldız Mahallesi	-0.52822	0.27835	-0.21149	-0.01178	0.32572	0.05449	-0.40411	-0.58458	-0.57920	-0.51747
Çağlayan Mahallesi	-0.04144	0.57950	0.11601	0.32852	2.29836	-0.15298	-1.00019	1.26918	-0.10960	-0.04532
Göçmenköy Mahallesi	0.84073	-0.24528	1.36512	-0.57455	-0.33908	-0.93581	-0.95533	0.16174	-0.20640	-0.05475
Haydarpaşa Mahallesi	-0.76395	0.72505	-0.55725	-1.00531	-0.88650	1.30924	0.46944	-0.74613	0.01613	-0.38248
İbrahimpaşa Mahallesi	-0.56105	0.86816	-1.48803	-1.27167	0.51146	0.09217	1.19952	-1.02659	-0.52137	-0.46185
İplikpazarı Mahallesi	-0.41187	1.42920	-0.99832	2.23917	-0.88650	0.54121	2.32945	-1.04111	0.37714	-0.62069
Kafesli Mahallesi	-1.03853	0.90756	-0.45341	-0.85786	-0.26740	0.85939	2.04405	-0.87388	-0.66593	-0.66560
Karamanzade Mahallesi	-0.55146	1.48810	-0.40543	2.13727	-0.08396	-0.95394	0.97293	-0.82433	-0.50685	-0.49198
Kızılay Mahallesi	0.11997	-0.33488	1.04484	0.05516	1.88535	-1.11280	-0.26628	0.98968	0.54128	0.26423
Köşklüçiftlik Mahallesi	0.38590	-0.30492	0.62723	0.33498	-0.37153	-0.46655	-0.84436	1.72207	1.05139	0.69883
Küçük Kaymaklı Mahallesi	0.65619	-1.02625	0.79345	0.47583	-0.41124	-0.63032	-0.74053	0.62708	-0.37055	-0.57264
Kumsal Mahallesi	0.28027	-0.45409	0.96095	0.33704	-0.35335	-0.75541	-0.92529	2.40810	3.93196	4.12273
Mahmutpaşa Mahallesi	-0.65534	1.13033	-1.25412	-0.28360	-0.47766	1.74940	0.20602	-0.40398	-0.69367	0.41342
Marmara Mahallesi	0.30451	-0.95982	0.67659	0.76465	-0.88650	-0.53317	-0.89835	1.62429	0.18095	0.14627
Ortaköy Mahallesi	1.06821	-1.57247	0.70003	-0.32483	0.43402	-0.41972	-0.85852	-0.03861	0.53209	0.56999
Selimiye Mahallesi	-0.67772	1.22922	-1.12739	-0.93151	-0.16821	1.72560	0.88354	-0.77495	-0.81792	-0.62329
Taşkinköy Mahallesi	3.75563	-1.87202	1.83605	-0.94286	-0.66176	-1.39104	-0.88968	-0.13402	0.15062	-0.18472
Yenicami Mahallesi	-0.75319	0.02595	-0.27273	-0.44759	-0.44541	0.70415	0.51806	-0.79480	-0.69920	-0.67387
Yenişehir Mahallesi	0.10803	-0.07177	0.36128	2.04915	2.72490	-1.16017	-0.84021	0.42319	0.27382	0.27074

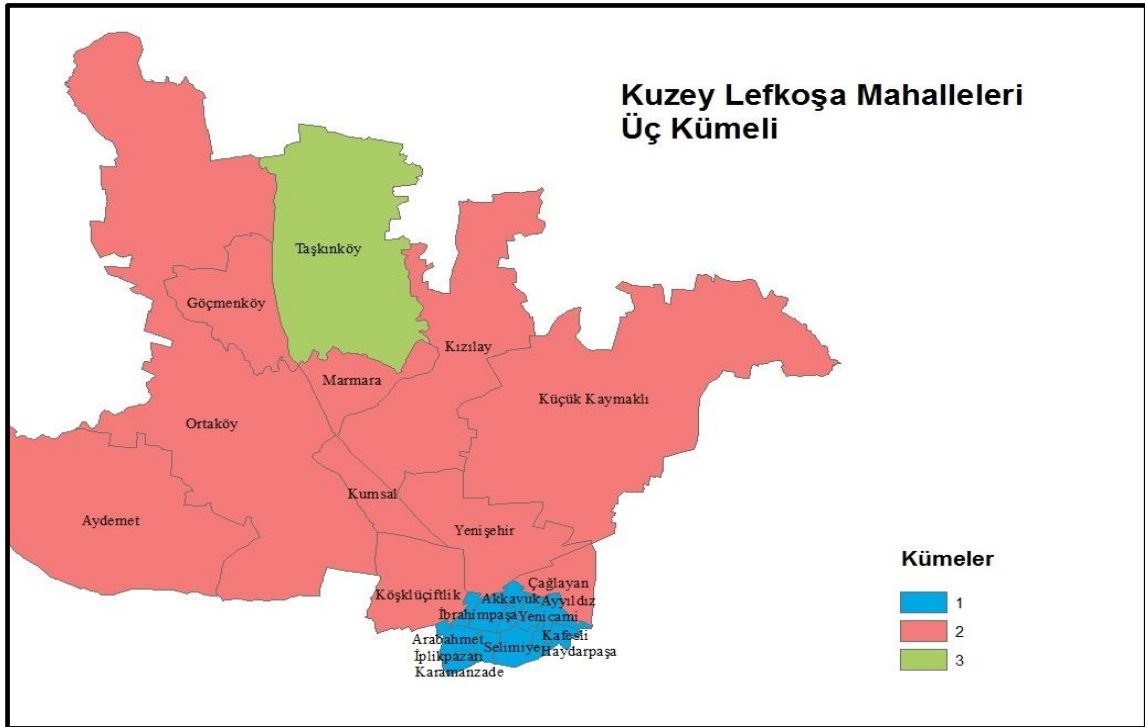
Tablo 9: 31 den 37'e kadar olan değişkenlerin Z skor değerleri.

	31	32	33	34	35	36	37
V1	ZXE3	ZXE4	ZXE5	ZXF22	ZXF23	ZXF24	ZXF25
Abdi Çavuş Mahallesi	-0.26922	0.45971	-0.02030	-1.09305	-0.91321	-1.01882	1.10068
Akkavuk Mahallesi	-0.30068	0.77432	0.20740	-0.96691	-0.86329	-0.27725	0.55973
Arabahmet Mahallesi	-0.31097	0.17544	0.75411	-0.54126	-0.56300	0.01108	-0.89977
Aydemet Mahallesi	0.29746	-0.93183	-0.26944	0.33099	0.61041	0.31386	0.67144
Ayyıldız Mahallesi	-0.29485	0.10501	0.09679	-0.52224	-0.47993	0.16047	-1.03025
Çağlayan Mahallesi	0.04077	-0.50865	-0.22362	-0.65422	0.26219	0.62938	-0.58656
Göçmenköy Mahallesi	-0.16362	-0.60163	-0.40250	0.71609	0.21468	-0.74392	-1.18163
Haydarpaşa Mahallesi	-0.41748	-0.30508	-0.84214	-0.37017	-0.16497	0.99697	-1.08901
İbrahimpaşa Mahallesi	0.00458	0.43663	-0.02573	-0.80856	-0.44420	1.16864	0.09006
İplikpazarı Mahallesi	-0.14243	0.53899	0.12708	0.86647	-0.01273	-1.39725	0.45710
Kafesli Mahallesi	-0.32849	1.29216	0.29916	-1.44621	-1.17216	-2.34551	2.78430
Karamanzade Mahallesi	-0.22523	0.21558	0.33965	-0.44291	-0.83382	0.40484	-0.30571
Kızılay Mahallesi	-0.00837	-0.68849	-0.64355	0.78557	0.18653	0.84550	-0.22810
Köşklüçiftlik Mahallesi	0.06815	-1.10069	-0.72109	1.54930	2.06187	1.05848	-0.09284
Küçük Kaymaklı Mahallesi	-0.92539	-1.55558	-1.33138	1.01208	0.42520	0.67457	-0.27087
Kumsal Mahallesi	4.45682	3.26260	3.86668	2.25001	3.03463	-0.46901	-0.28964
Mahmutpaşa Mahallesi	-0.25515	0.09841	-0.01784	-1.12560	-1.36329	1.41417	2.01157
Marmara Mahallesi	-0.07695	-0.50458	-0.65307	0.45457	0.54938	1.33167	-0.57462
Ortaköy Mahallesi	0.00412	-0.90216	-0.64064	0.85775	0.69762	0.21459	0.14228
Selimiye Mahallesi	-0.41408	0.53597	0.63850	-1.09734	-0.63272	-1.20242	0.75152
Taşkınköy Mahallesi	-0.28790	-0.45798	-0.76863	0.69975	-0.30870	-1.01906	-1.30188
Yenicami Mahallesi	-0.35184	0.53292	0.68223	-1.03775	-0.48535	-0.98300	-0.23183
Yenişehir Mahallesi	-0.09925	-0.87108	-0.45166	0.58366	0.19485	0.23201	-0.48594

K-ortalama kümeleme yöntemi ile yapılan çalışmada Kuzey Lefkoşa'nın 23 mahallesi karar verme aşamasında 2 (Şekil 49) ve 3 (Şekil 50) kümeli olarak analiz edildi.

Şekil 49: İki kümeli Kuzey Lefkoşa Mahalleleri.

Şekil 50: Üç kümeli Kuzey Lefkoşa Mahalleleri

Kümeleme analizinin kritik konularından birisi, küme sayısına karar verme aşamasıdır. Küme sayısının belirlenmesinde kesin kurallar bulunmamaktadır. Tek bir yöntem olmadığı gibi, farklı yöntemler farklı küme sayıları ortaya koyacaktır. Küme sayısını belirlemede, araştırmacının bilgi düzeyi, mesleki deneyim ve sonuçların anlamlı olup olmaması küme sayısına karar verecektir.

K-Ortalamalar yöntemi kullanılırken küme sayısını belirlemek amacı ile 2'li ve 3'lü, kümeler ilgili analiz yöntemine uygun olarak ayrı ayrı oluşturuldu. Farklı küme sayıları için elde edilen sonuçlar; kümeler arası anlamlılık seviyeleri, kavramların kümelere atanmasındaki ilgi ve anlamı araştırmanın amacına yönelik olarak incelenmiş ve son olarak da Varyans Analiz kontrolü yapılmıştır.

Kümeleme analizi bir sonuç çıkarmaktan çok, araştırma ve tanımlama amaçlı kullanılan bir yöntemdir. Gözlem konusunun birimler üzerindeki etkisini görme olanağı vermesi açısından önemli bir yöntemdir (Atbaş, 2008).

Yaygın olarak kullanılan ve küçük örneklemli çalışmalarda kullanılması tavsiye edilen küme sayısını hesaplama uygulaması;

$$k=(n/2)^{1/2}$$

şeklindeir. Burada k küme sayısını, n birim sayısını göstermektedir. Çalışma sahamızda 23 mahalle olmasından dolayı;

$$k=(23/2)^{1/2}$$

$$k=(11.5)^{1/2}$$

$$k= \sqrt{11.5}$$

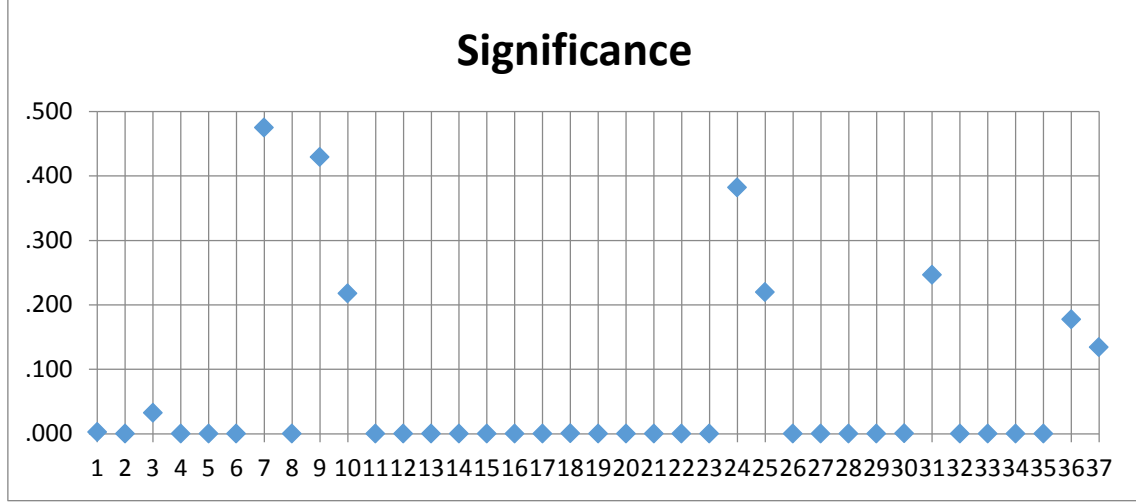
$$k=3.391$$

sonucu elde edilmiştir.

Değerlendirmeler sonucunda Kuzey Lefkoşa mahalleleri 3 kümeli olarak analiz edilmesine karar verilmiştir.

Tablo 10: 37 Değişkenli anova tablosu.

ANOVA							
		Cluster		Error		F	Sig.
		Mean Square	df	Mean Square	df		
1	Zskor(XS1)	4,919	2	,608	20	8,090	,003
2	Zskor(XS2)	7,749	2	,325	20	23,839	,000
3	Zskor(XS3)	3,190	2	,781	20	4,084	,033
4	Zskor(XS4)	8,151	2	,285	20	28,611	,000
5	Zskor(XS5)	9,713	2	,129	20	75,441	,000
6	Zskor(XS6)	8,505	2	,249	20	34,089	,000
7	Zskor(XS7)	,790	2	1,021	20	,774	,475
8	Zskor(XS8)	7,899	2	,310	20	25,474	,000
9	Zskor(XS9)	,892	2	1,011	20	,883	,429
10	Zskor(XS10)	1,557	2	,944	20	1,648	,217
11	Zskor(XS11)	9,865	2	,113	20	86,949	,000
12	Zskor(XS12)	9,425	2	,157	20	59,860	,000
13	Zskor(XS13)	8,249	2	,275	20	29,981	,000
14	Zskor(XS14)	9,010	2	,199	20	45,277	,000
15	Zskor(XS15)	9,969	2	,103	20	96,679	,000
16	Zskor(XS16)	6,613	2	,439	20	15,073	,000
17	Zskor(XS17)	8,735	2	,227	20	38,564	,000
18	Zskor(XS18)	5,776	2	,522	20	11,056	,001
19	Zskor(XS19)	7,427	2	,357	20	20,789	,000
20	Zskor(XS20)	8,264	2	,274	20	30,209	,000
21	Zskor(XS21)	10,227	2	,077	20	132,385	,000
22	Zskor(XF1)	6,562	2	,444	20	14,785	,000
23	Zskor(XF2)	9,159	2	,184	20	49,739	,000
24	Zskor(XF3)	1,010	2	,999	20	1,011	,382
25	Zskor(XF4)	1,548	2	,945	20	1,638	,219
26	Zskor(XF5)	7,100	2	,390	20	18,203	,000
27	Zskor(XF6)	7,406	2	,359	20	20,604	,000
28	Zskor(XF7)	6,601	2	,440	20	15,007	,000
29	Zskor(XE1)	6,121	2	,488	20	12,545	,000
30	Zskor(XE2)	5,732	2	,527	20	10,880	,001
31	Zskor(XE3)	1,437	2	,956	20	1,503	,247
32	Zskor(XE4)	8,355	2	,265	20	31,587	,000
33	Zskor(XE5)	6,297	2	,470	20	13,389	,000
34	Zskor(XE6)	6,425	2	,457	20	14,046	,000
35	Zskor(XE7)	6,060	2	,494	20	12,266	,000
36	Zskor(XE8)	1,747	2	,925	20	1,888	,177
37	Zskor(XE9)	2,001	2	,900	20	2,224	,134

Şekil 51: 37 değişkenli anova tablosunun istatistiksel açıdan anlamlılık değerleri.

Anova sonuçları (Tablo 10 ve Şekil 51), kümeleme analizindeki değişkenlerin kümelere göre farklılıklarının öğrenilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Burada Anova tablosunu yorumlarken hipotezlerimizi kurmamız gerekmektedir. (Kalaycı, 2010)

H0: Değişkenlere göre kümeler arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Değişkenlere göre kümeler arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Anova tablosundaki 37 değişkenden 29'unun 0.05'den küçük olduğu için H0 reddedilir, H1 hipotezi kabul edilir. 29 değişkene göre kümeler arasında anlamlı bir farklılık vardır.

37 değişkenin kümeler içindeki ortalamaları gözlemlendiğinde 8 değişkenin;

- 7 nolu değişken (XS7) Bulgaristan doğumlu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
- 9 nolu değişken (XS9) Pakistan doğumlu nüfusun mahalle nüfusuna oranı
- 10 nolu değişken (XS10) Tabiiyeti KKTC ve diğer ülke (çift vatandaşlık sahipleri) olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
- 24 nolu değişken (XF3) Binada oturuyor olup da kira ödenmeyen binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
- 25 nolu değişken (XF4) Lojmanda oturan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
- 31 nolu değişken (XE3) Büro elemanı olarak çalışan nüfusunun mahalle nüfusuna oranı

- 36 nolu değişken (XE8) Kendi hesabına çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
- 37 nolu değişken (XE9) İşyerinde cretli çalışan nüfusun mahalle nüfusuna oranı

anlamlılık (significance) değerleri 0,05’den büyük olduğundan kümeleme çalışmasına bir katkıları olmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın devamında, analize katkısı olmayan değişkenler çıkartılıp, anlamlı olan 29 değişken ile çalışmaya devam edilmiştir.

5.2. Bulgular

Küme sayısı 3 olarak belirlendikten sonra 29 değişkenle, PASW programı (Ver.18) ile yapılan işlemler sonucunda elde edilen bulgular şoyledir:

Tablo 11: 29 değişkenli anova tablosu.

ANOVA							
		Cluster		Error		F	Sig.
		Mean Square	df	Mean Square	df		
1	Zskor(XS1)	4.919	2	.608	20	8.090	.003
2	Zskor(XS2)	7.749	2	.325	20	23.839	.000
3	Zskor(XS3)	3.190	2	.781	20	4.084	.033
4	Zskor(XS4)	8.151	2	.285	20	28.611	.000
5	Zskor(XS5)	9.713	2	.129	20	75.441	.000
6	Zskor(XS6)	8.505	2	.249	20	34.089	.000
7	Zskor(XS8)	7.899	2	.310	20	25.474	.000
8	Zskor(XS11)	9.865	2	.113	20	86.949	.000
9	Zskor(XS12)	9.425	2	.157	20	59.860	.000
10	Zskor(XS13)	8.249	2	.275	20	29.981	.000
11	Zskor(XS14)	9.010	2	.199	20	45.277	.000
12	Zskor(XS15)	9.969	2	.103	20	96.679	.000
13	Zskor(XS16)	6.613	2	.439	20	15.073	.000
14	Zskor(XS17)	8.735	2	.227	20	38.564	.000
15	Zskor(XS18)	5.776	2	.522	20	11.056	.001
16	Zskor(XS19)	7.427	2	.357	20	20.789	.000
17	Zskor(XS20)	8.264	2	.274	20	30.209	.000
18	Zskor(XS21)	10.227	2	.077	20	132.385	.000
19	Zskor(XF1)	6.562	2	.444	20	14.785	.000
20	Zskor(XF2)	9.159	2	.184	20	49.739	.000
21	Zskor(XF5)	7.100	2	.390	20	18.203	.000
22	Zskor(XF6)	7.406	2	.359	20	20.604	.000
23	Zskor(XF7)	6.601	2	.440	20	15.007	.000
24	Zskor(XE1)	6.121	2	.488	20	12.545	.000
25	Zskor(XE2)	5.732	2	.527	20	10.880	.001
26	Zskor(XE4)	8.355	2	.265	20	31.587	.000
27	Zskor(XE5)	6.297	2	.470	20	13.389	.000
28	Zskor(XE6)	6.425	2	.457	20	14.046	.000
29	Zskor(XE7)	6.060	2	.494	20	12.266	.000

Tablo 12: İlk küme merkezleri.

Başlangıç Kümeleme Merkezleri				
		Cluster		
		1	2	3
1	Zskor(XS1)	-1.47435	2.33670	-.95987
2	Zskor(XS2)	1.58182	-1.44250	-2.36190
3	Zskor(XS3)	-1.49983	1.72894	-1.75127
4	Zskor(XS4)	-.54176	.61074	3.90035
5	Zskor(XS5)	1.51064	-.82868	.07276
6	Zskor(XS6)	-1.39325	.89788	.35012
7	Zskor(XS8)	-.84371	1.41878	.12655
8	Zskor(XS11)	-1.58599	.63899	.28739
9	Zskor(XS12)	1.45715	-.89808	.24872
10	Zskor(XS13)	-1.45912	.65126	.34760
11	Zskor(XS14)	1.16653	-.75649	-.67209
12	Zskor(XS15)	-.59811	.37475	3.96109
13	Zskor(XS16)	2.14493	-.01954	-1.94501
14	Zskor(XS17)	1.75592	-.64064	-1.72705
15	Zskor(XS18)	-.83498	2.25870	-.05759
16	Zskor(XS19)	2.19394	-1.26251	-1.38590
17	Zskor(XS20)	-1.18236	2.08632	.15965
18	Zskor(XS21)	-.67772	.38590	3.75563
19	Zskor(XF1)	1.22922	-.30492	-1.87202
20	Zskor(XF2)	-1.12739	.62723	1.83605
21	Zskor(XF5)	1.72560	-.46655	-1.39104
22	Zskor(XF6)	.88354	-.84436	-.88968
23	Zskor(XF7)	-.77495	1.72207	-.13402
24	Zskor(XE1)	-1.19538	2.09744	.49372
25	Zskor(XE2)	-1.05693	1.90620	-.27541
26	Zskor(XE4)	1.12732	-1.48270	-.46473
27	Zskor(XE5)	1.32377	-1.13383	-1.37799
28	Zskor(XE6)	-1.09734	1.54930	.69975
29	Zskor(XE7)	-.63272	2.06187	-.30870

İlk küme merkezleri (Tablo 12); önceden belirlenen kümelerin, değişkenlere göre merkezlerini bilmek gerekmektedir. İlk küme merkezleri, aritmetik ortalama değildir, sadece her kümenin o değişkene göre merkezini gösterir (Kalaycı, 2010).

Tablo 13: kümeleme işlemi tekrar sayısı.

Yineleme Geçmişi			
Iteration	Change in Cluster Centers		
	1	2	3
1	3,620	4,044	,000
2	,000	,000	,000

Tekrarlama bilgileri (Tablo 13); işlemin tekrarlama sayısını gösterir. En fazla 10 tekrar önerilmektedir. Ancak kümeleme işlemi daha az işlemle oluşuyorsa, tekrarlamamanın 10'a kadar devam etmesine gerek yoktur (Kalaycı, 2010). Çalışmada değişkenlerin kümelere ayrılma işlemi ikinci tekrarda sonlanmıştır.

Tablo 14: Kümelerdeki üye sayısı.

Kümelerdeki Üye Sayısı		
Cluster	1	12,000
	2	10,000
	3	1,000
Valid		23,000
Missing		,000

Kümelerdeki birim sayısı (Tablo 14); her kümede kaç üye olduğunu belirtir. Kuzey Lefkoşa çalışmamızda, birinci kümeye 12 mahalle düşerken, on iki mahallenin tamamı surlar içinde yer almıştır. İkinci kümeye 10 mahalle düşerken bu mahalleler de surlar dışında gözlemlenmiştir. Üçüncü kümeye ise 1 mahalle düşmüştür ve surlar dışında yer almıştır (Şekil 50).

Tablo 15: Küme üyelikleri.

Küme Üyeliği			
Mahalle No	V1	Küme	Uzaklık
1	Abdi Çavuş Mahallesi	1	2.297
2	Akkavuk Mahallesi	1	1.935
3	Arabahmet Mahallesi	1	2.462
4	Aydemet Mahallesi	2	3.947
5	Ayyıldız Mahallesi	1	2.403
6	Çağlayan Mahallesi	2	4.064
7	Göçmenköy Mahallesi	2	2.688
8	Haydarpaşa Mahallesi	1	2.610
9	İbrahimpaşa Mahallesi	1	2.497
10	İplikpazarı Mahallesi	1	3.795
11	Kafesli Mahallesi	1	3.034
12	Karamanzade Mahallesi	1	3.331
13	Kızılay Mahallesi	2	2.406
14	Köşklüçiftlik Mahallesi	2	4.044
15	Küçük Kaymaklı Mahallesi	2	1.643
16	Kumsal Mahallesi	2	4.371
17	Mahmutpaşa Mahallesi	1	3.514
18	Marmara Mahallesi	2	1.808
19	Ortaköy Mahallesi	2	2.823
20	Selimiye Mahallesi	1	3.620
21	Taşkinköy Mahallesi	3	.000
22	Yenicami Mahallesi	1	1.691
23	Yenişehir Mahallesi	2	2.749

Hiyerarşik olmayan kümelemedeki, önemli çıktılardan birisi küme üyeliğidir (Tablo 15). Burada hangi gözlemin, hangi kümenin üyesi olduğunu belirtir. Her gözlemin üyesi olduğu kümeden uzaklığını da bu tabloda görülmektedir (Kalaycı, 2010).

23 Mahalle olan Kuzey Lefkoşa'nın üç kümeye ayrılması şöyle oluştu; Eski Lefkoşa olarak bilinen surlar içindeki 12 mahallenin tamamı birinci kümeye atanmıştır. Geri kalan surlar dışı bölgedeki 11 mahallenin 10'u ikinci kümeye ve tek kalan mahalle de üçüncü kümeye toplanmıştır (Tablo 16).

Tablo 16: Küme üyeleri

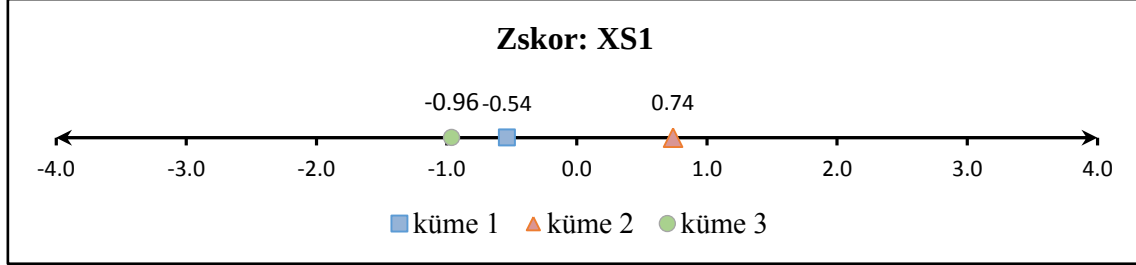
Küme Üyeleri			
	1. Küme Surlar içi	2. Küme Surlar dışı	3. Küme Surlar dışı
1	Abdi Çavuş	Aydemet	Taşkinköy
2	Akkavuk	Çağlayan	
3	Arabahmet	Göçmenköy	
4	Ayyıldız	Kızılay	
5	Haydar Paşa	Köşklüçiftlik	
6	İbrahim Paşa	Küçük Kaymaklı	
7	İplik Pazarı	Kumsal	
8	Kafesli	Marmara	
9	Karamanzade	Ortaköy	
10	Mahmut Paşa	Yenişehir	
11	Selimiye		
12	Yeni Cami		

Tablo 17: Değişkenlerin kümelere göre ortalamaları.

Son Küme Merkezleri			
	Cluster		
	1	2	3
Zskor(XS1)	-,53619	,73941	-,95987
Zskor(XS2)	,71247	-,61877	-2,36190
Zskor(XS3)	-,26707	,49561	-1,75127
Zskor(XS4)	-,30005	-,02997	3,90035
Zskor(XS5)	,85436	-1,03251	,07276
Zskor(XS6)	-,81558	,94368	,35012
Zskor(XS8)	-,77892	,92205	,12655
Zskor(XS11)	-,87568	1,02208	,28739
Zskor(XS12)	,83226	-1,02358	,24872
Zskor(XS13)	-,80327	,92917	,34760
Zskor(XS14)	,84583	-,94779	-,67209
Zskor(XS15)	-,54594	,25902	3,96109
Zskor(XS16)	,68099	-,62269	-1,94501
Zskor(XS17)	,81581	-,80627	-1,72705
Zskor(XS18)	-,65877	,79629	-,05759
Zskor(XS19)	,76057	-,77410	-1,38590
Zskor(XS20)	-,79787	,94148	,15965
Zskor(XS21)	-,63574	,38732	3,75563
Zskor(XF1)	,68370	-,63324	-1,87202
Zskor(XF2)	-,83202	,81481	1,83605
Zskor(XF5)	,74237	-,75174	-1,39104
Zskor(XF6)	,76824	-,83292	-,88968
Zskor(XF7)	-,70058	,85410	-,13402
Zskor(XE1)	-,69627	,78616	,49372
Zskor(XE2)	-,64416	,80053	-,27541
Zskor(XE4)	,81131	-,92710	-,46473
Zskor(XE5)	,69654	-,69805	-1,37799
Zskor(XE6)	-,71546	,78858	,69975
Zskor(XE7)	-,66072	,82374	-,30870

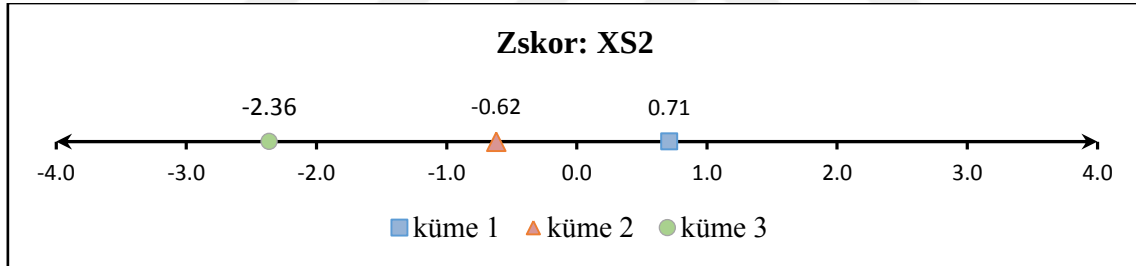
Son (final) küme merkezleri (Tablo 17); değişkenlerin, kümelere göre ortalamalarını göstermektedir. Değişkenler ve kümeler hakkında oldukça önemli sonuçlar içermektedir (Şekil 52-80) (Kalaycı, 2010).

Son küme merkezi, kümeler ve değişkenler hakkında bilgi veriyor olmasından dolayı grafik üzerinde gösterilmesi daha anlaşılır olacaktır.

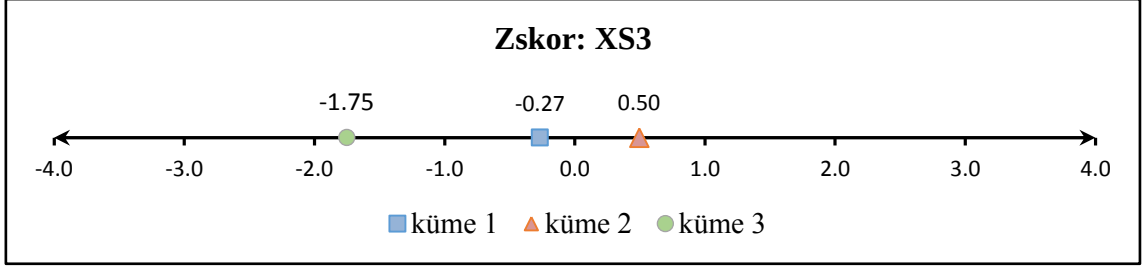
Şekil 52: XS1, 65+ yaşın kümelere dağılımı.

65 yaş üzeri nüfus, 1'inci ve 3'üncü küme negatif değer almıştır. 2'inci Küme pozitif değere sahiptir. 2'inci küme 0.74 Z-skor değeri ile 65 yaş üzeri nüfusun en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 52).

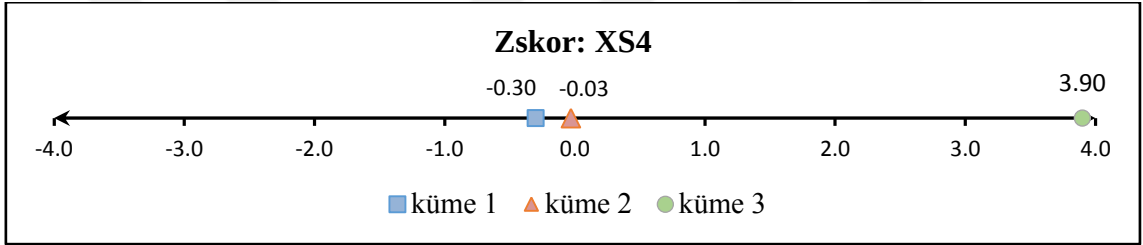
Şekil 53: XS2, 0-14 yaşın kümelere dağılımı.

0-14 çocuk yaş grubu, 3'üncü ve 2'inci küme negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.71 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 53).

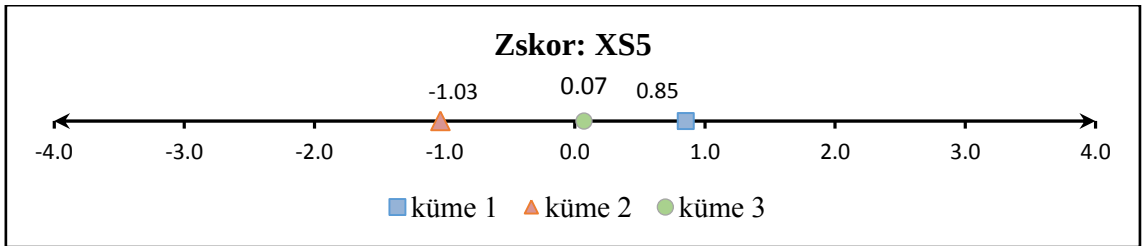
Şekil 54: XS3, eşi ölmüş nüfusun kümelere dağılımı.

Eşi ölmüş nüfus, 3'üncü ve 1'inci kümelerde negatif değer almıştır. 2'inci küme 0.50 Z-skor değeri ile eşi ölmüş nüfusun en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 54).

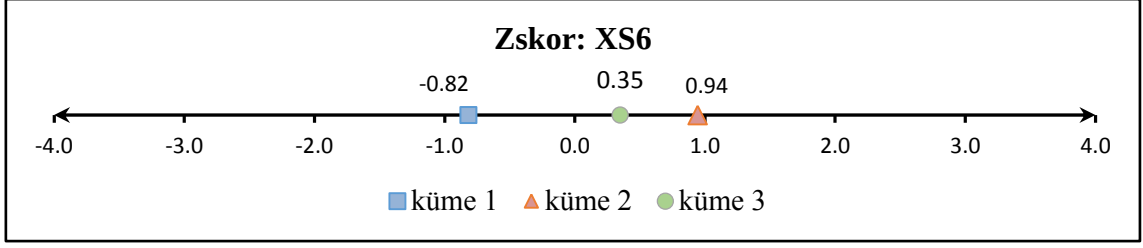
Şekil 55: XS4, hiç evlenmemiş nüfusun kümelere dağılımı.

Hiç evlenmemiş nüfus, 1'inci ve 2'inci kümelerde negatif değer almıştır. 3'üncü küme 3.90 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 55).

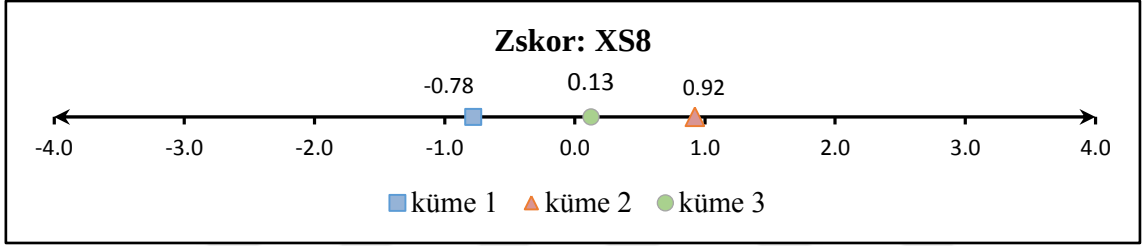
Şekil 56: XS5, TC doğumlu nüfusun kümelere dağılımı.

Doğum yeri TC olan nüfus, 2'inci kümede negatif değer almıştır. 3'üncü ve 1'inci kümeler pozitif değer alırken, 1'inci küme 0.85 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 56).

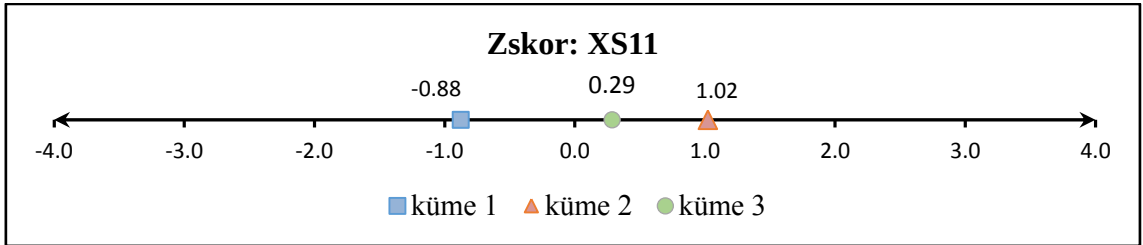
Şekil 57: XS6, güney Kıbrıs doğumluların kümelere dağılımı.

Güney Kıbrıs doğumlu nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 2'inci küme 0.94 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 57).

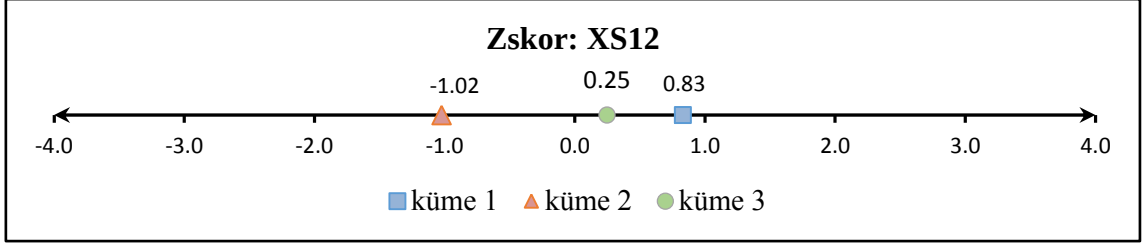
Şekil 58: XS8, İngiltere doğumluların kümelere dağılımı.

İngiltere doğumlu nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 2'inci küme 0.92 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 58).

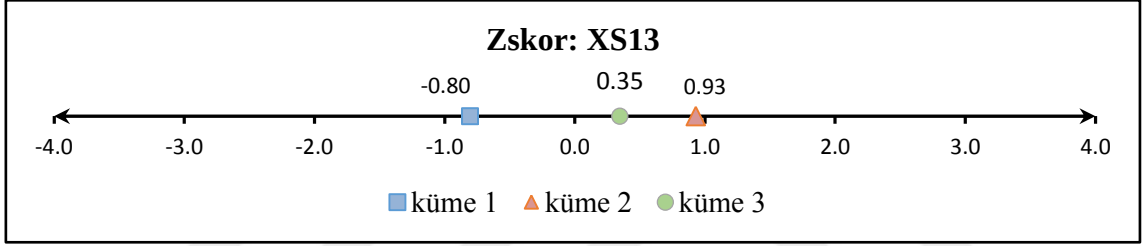
Şekil 59: XS11, tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun kümelere dağılımı.

Tabiiyeti sadece KKTC olan nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 2'inci küme 1.02 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 59).

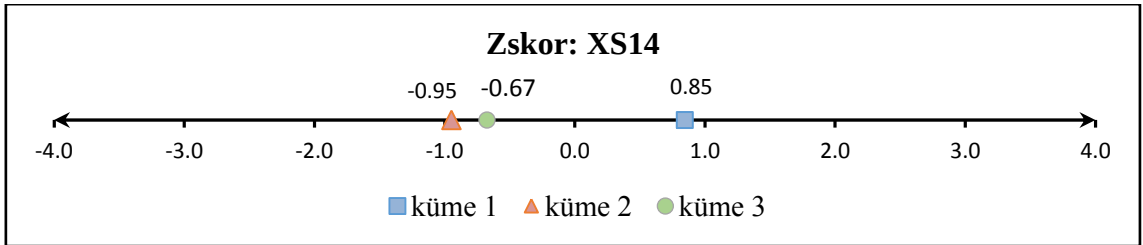
Şekil 60: XS12, tabiiyeti sadece TC olan nüfusun kümelere dağılımı.

Tabiiyeti sadece TC olan nüfus, 2'inci kümede negatif değer almıştır. 1'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 1'inci küme 0.83 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 60).

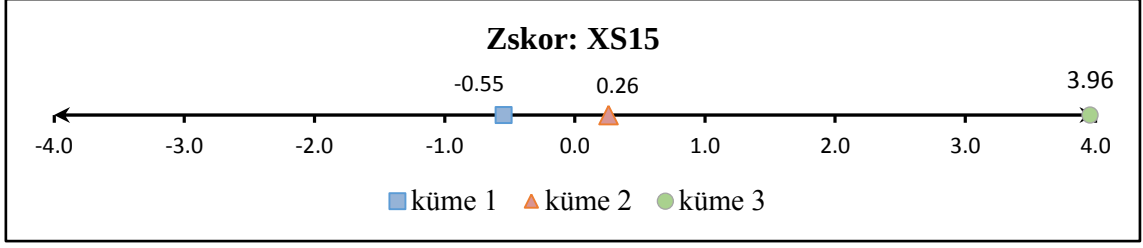
Şekil 61: XS'13, KKTC'ye Güney Kıbrıs'tan göç eden nüfusun kümelere dağılımı.

KKTC'ye güneyden göç eden nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 2'inci küme 0.93 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 61).

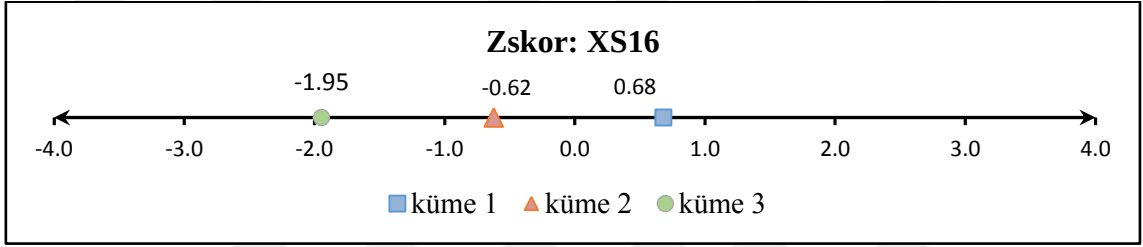
Şekil 62: XS14, KKTC'ye çalışmaya gelen nüfusun kümelere dağılımı.

KKTC'ye çalışmak için gelen nüfus, 2'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.85 Z-skor ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 62).

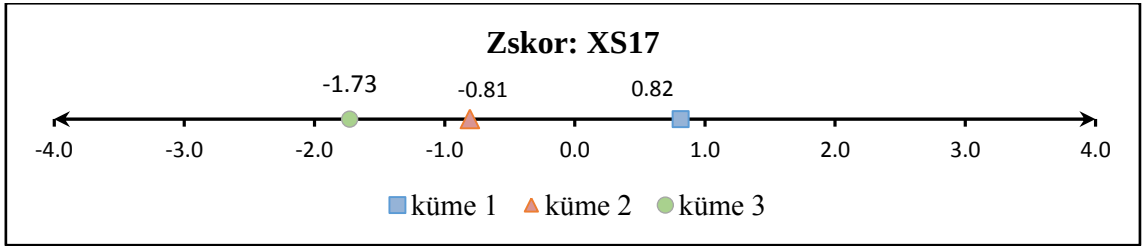
Şekil 63: XS15, KKTC'ye eğitim için gelen nüfusun kümelere dağılımı.

KKTC'ye eğitim için gelen nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 3.96 Z-skor değeri ile 3'üncü kümenin en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 63).

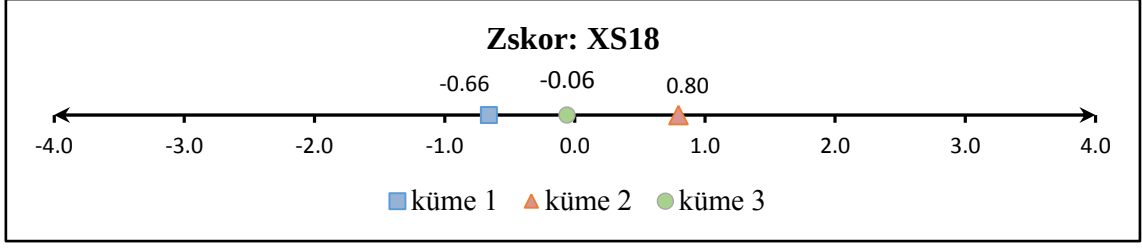
Şekil 64: XS16, KKTC'ye evlenerek gelen nüfusun kümelere dağılımı.

KKTC'ye evlenerek gelen nüfus, 2'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.68 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 64).

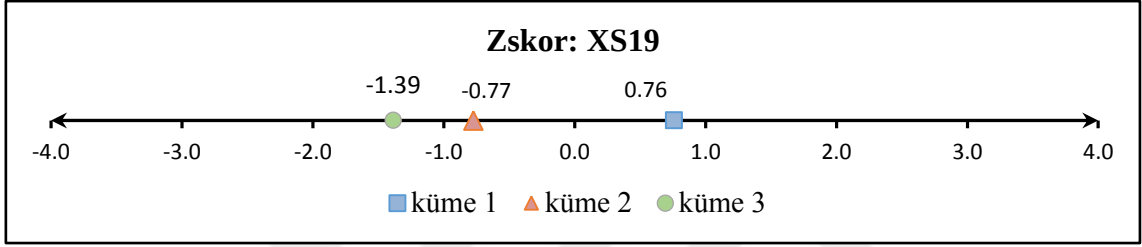
Şekil 65: XS17, KKTC'ye hanede birine bağımlı gelen nüfusun kümelere dağılımı.

KKTC'ye hanede birine bağımlı olarak gelen nüfus, 2'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.82 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 65).

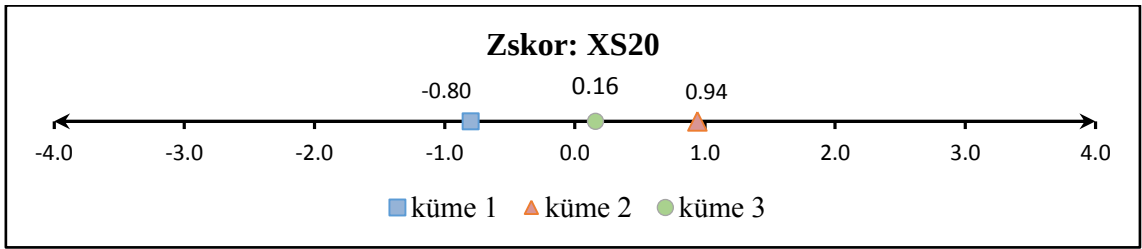
Şekil 66: XS18, KKTC'ye geri dönüş nedeniyle gelen nüfusun kümelere dağılımı.

Ülkeye geri dönüş nedeniyle gelen nüfus, 1'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 2'inci küme 0.80 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 66).

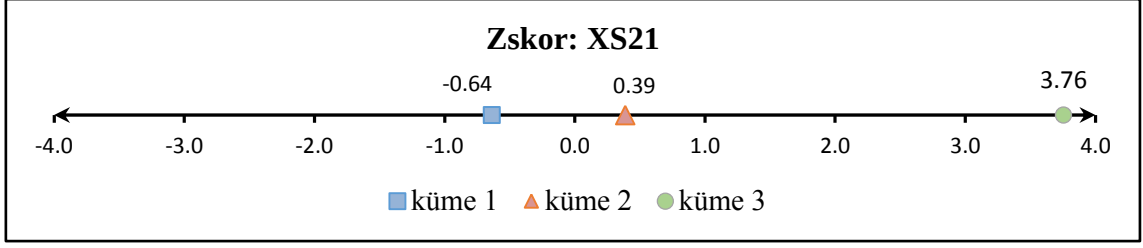
Şekil 67: XS19, okuryazar olmayan nüfusun kümelere dağılımı.

Okuryazar olmayan nüfus, 2'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.76 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 67).

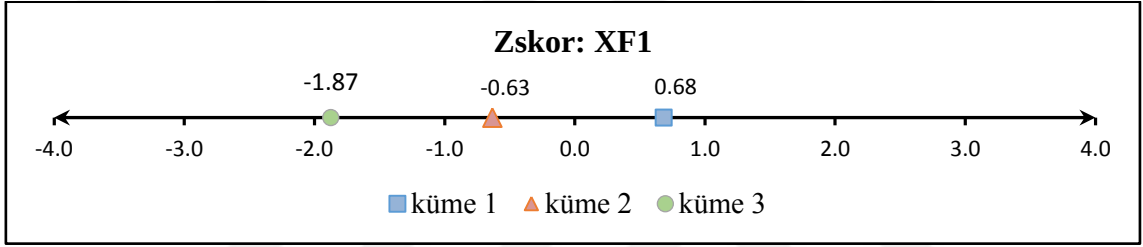
Şekil 68: XS20, üniversite mezunu olan nüfusu kümelere dağılımı.

Üniversite mezunu olan nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 2'inci küme 0.94 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 68).

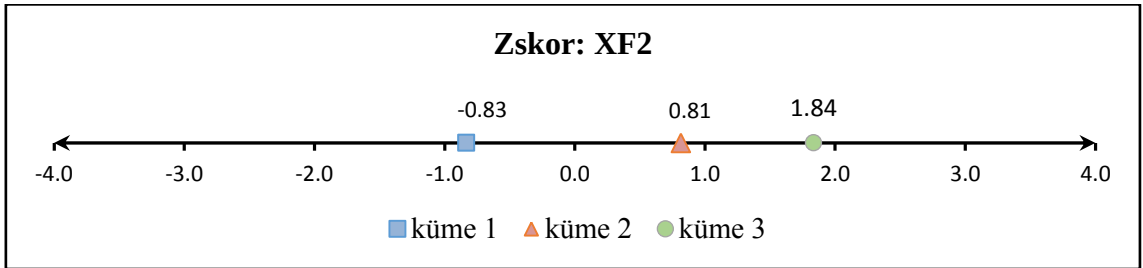
Şekil 69: XS21 üniversite öğrencisi nüfusun kümelere dağılımı.

Üniversite öğrenci nüfusu, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümelerde pozitif değer alırken, 3'üncü küme 3.76 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 69).

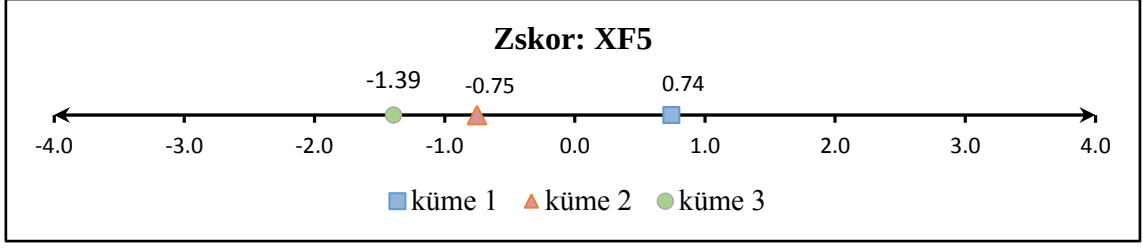
Şekil 70: XF1, 1975 öncesi yapımı tamamlanmış bina sayısının kümelere dağılımı.

1975 öncesi yapımı tamamlanmış bina sayısı, 2'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.68 Z-skor ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 70).

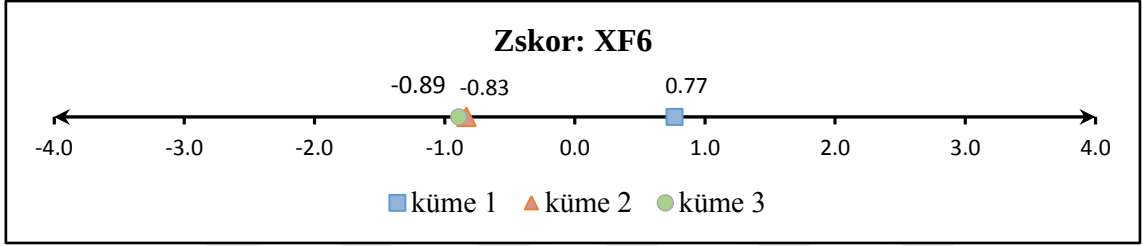
Şekil 71: XF2, mülkiyet durumuna göre ev sahipliği olan binaların kümelere dağılımı

Mülkiyet durumuna göre ev sahipliği olan binalar, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 3'üncü küme 1.84 Z-skor değeri ile en yoğun olduğu gözlenmiştir (Şekil 71).

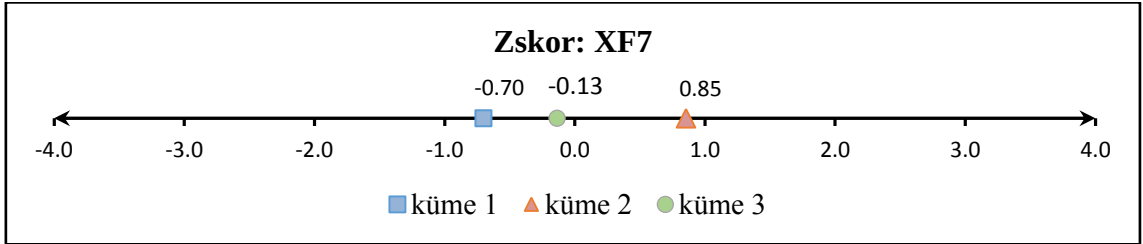
Şekil 72: : XF5, özel kiracı olunan binaların kümelere dağılımı.

Özel kiracı olunan binaların mahalledeki toplam bina sayısı, 2'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.74 Z-skor değeri ile en yoğun küme olarak gözlenmiştir (Şekil 72).

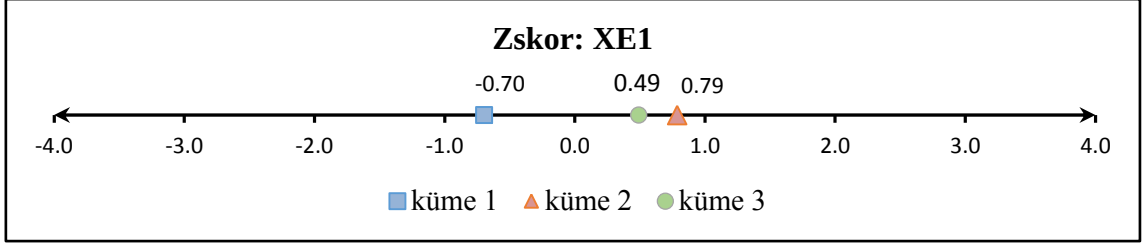
Şekil 73: XF6, tek odalı binaların kümelere dağılımı.

Tek odalı olan binalar, 2'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.77 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 73).

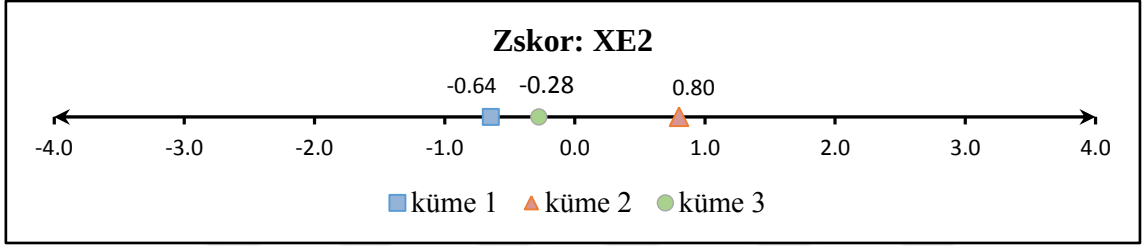
Şekil 74: XF7: altı odalı binaların kümelere dağılımı.

Altı odalı olan binalar, 1'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 2'inci küme 0.85 Z-skor değeri en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 74).

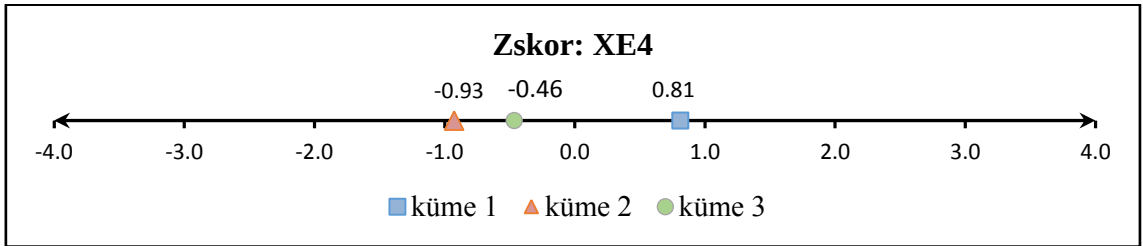
Şekil 75: XE1, kanun yapıcı nüfusun kümelere dağılımı.

Kanun yapıcı olan nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 2'inci küme 0.79 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 75).

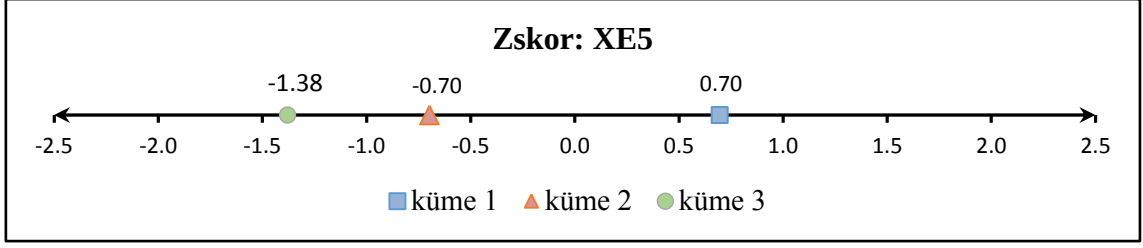
Şekil 76: XE2, profesyonel meslek sahibi nüfusun kümelere dağılımı.

Profesyonel meslek sahibi olan nüfus, 1'nci ve 2'inci kümelerde negatif değer almıştır. 2'inci küme 0.80 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 76).

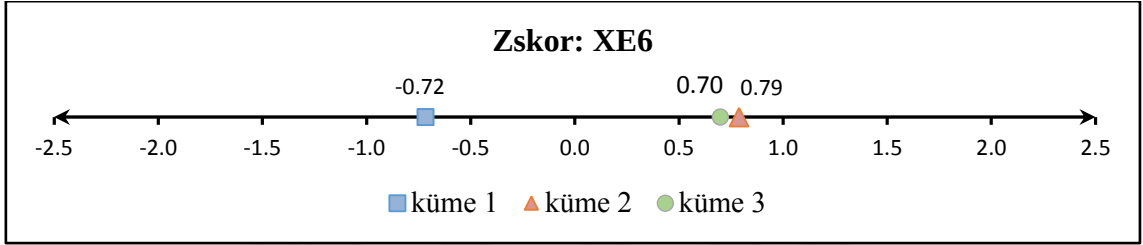
Şekil 77: XE4, zanaatkâr olarak çalışan nüfusun kümelere dağılımı.

Zanaatkâr olarak çalışan nüfus, 2'inci ve 3'üncü kümeler negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.81 Z-skor değeri en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 77).

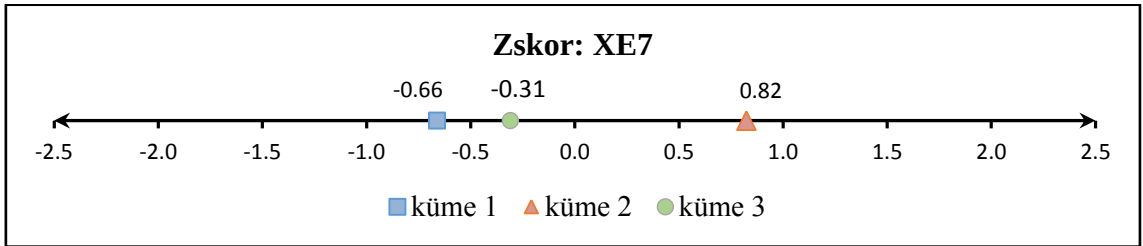
Şekil 78: XE5, nitelihsiz olarak çalışan nüfusun kümelere dağılımı.

Nitelihsiz olarak çalışan nüfus, 2'inci ve 3'üncü kümelerde negatif değer almıştır. 1'inci küme 0.70 Z-skor değeri ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 78).

Şekil 79: XE6, emekli olan nüfusun kümelere dağılımı.

Emekli olan nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 2'inci küme 0.79 Z-skor ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 79).

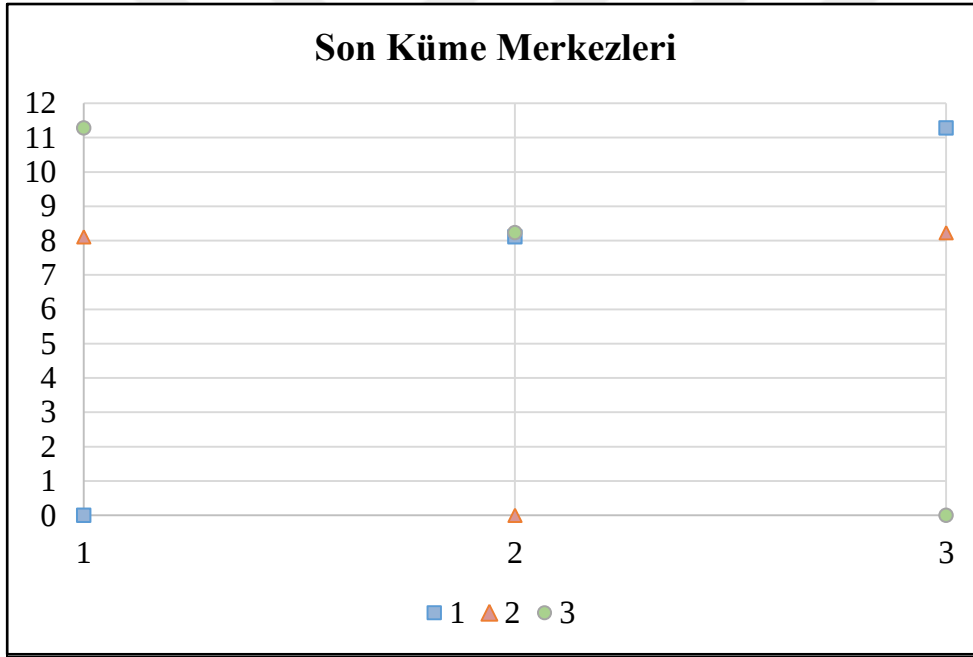
Şekil 80: XE7, işveren nüfusun kümelere dağılımı.

İşveren olan nüfus, 1'inci kümede negatif değer almıştır. 2'inci ve 3'üncü kümeler pozitif değer alırken, 2'inci küme 0.82 Z-skor ile en yoğun küme olduğu gözlenmiştir (Şekil 80).

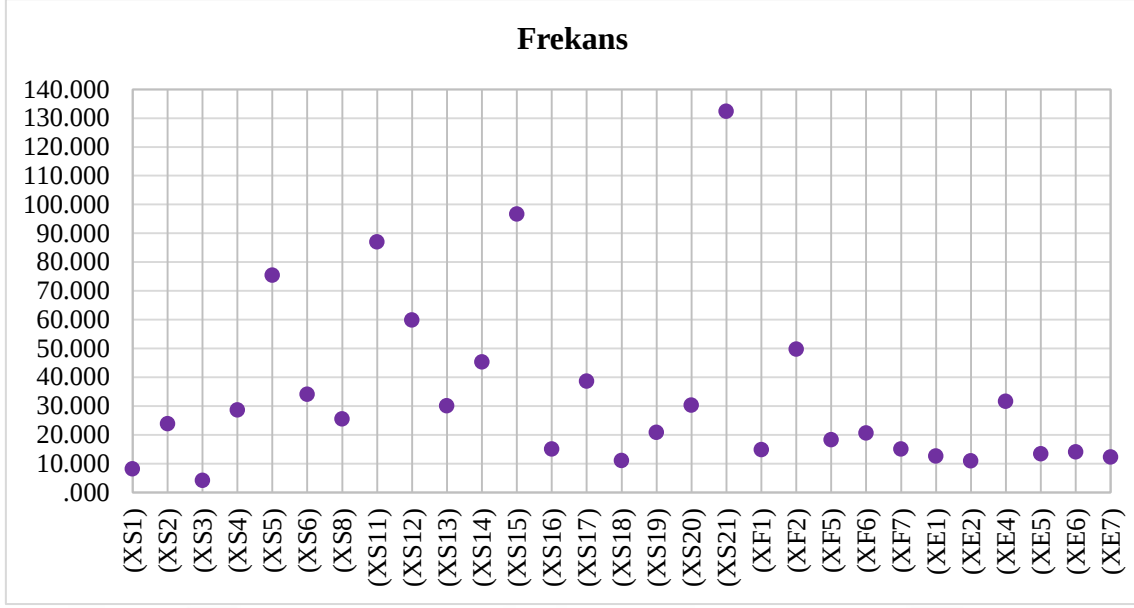
Tablo 18: Final küme merkezleri arasındaki mesafe.

Son Küme Merkezleri Arasındaki Mesafe			
Küme	1	2	3
1		8,110	11,283
2	8,110		8,230
3	11,283	8,230	

Son küme merkezleri arasındaki mesafeler (Tablo 18); hangi kümenin diğerinden ne kadar uzak olduğunu gösterir. İki küme arasındaki uzaklık değeri ne kadar küçükse, bu iki kümenin birbirlerine, diğer kümelerle göre daha benzer oldukları söylenir. Kümeler arasındaki uzaklık değeri büyüdükçe benzerlik azalmaktadır (Şekil 81) (Kalaycı, 2010).

Şekil 81: Son küme merkezleri arasındaki mesafeler.

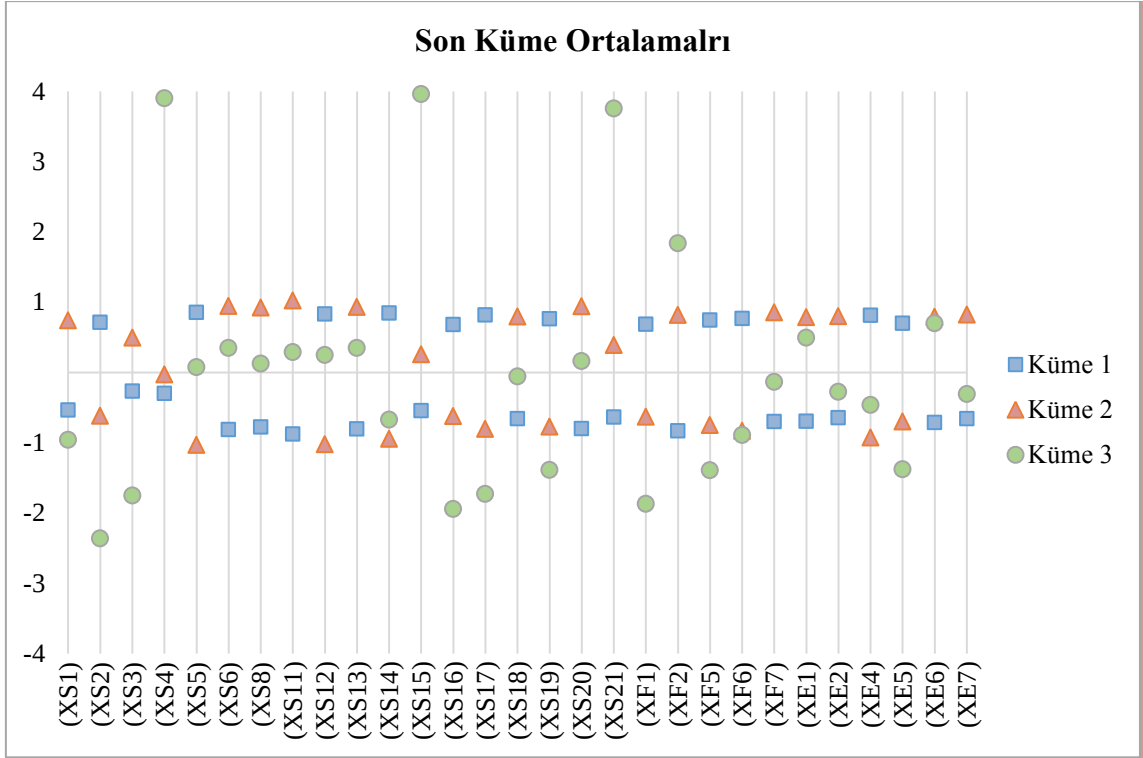
Şekil 82: Frekans değerleri

Anova tablosunun frekans sütunu incelendiğinde (Şekil 82) üniversite öğrenci nüfusunun mahalle nüfusuna oranını gösteren XS21 değişkeninin yüksek frekans (F) değeri ile diğer değişkenlerinden farklılaştığı gözlenmiştir. Aynı şekilde;

- KKTC'ye eğitim için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı XS15
- Tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı XS11
- Doğum yeri TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı XS5
- Tabiiyeti sadece TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranını gösteren XS12

değişkenlerinin frekans (F) değerleri 59.000'den yüksek olduğu gözlenmiştir.

Buradan da 3 kümeli çalışmamızda, kümelerin belirlenmesinde önem kazanan ilk beş değişkenin hangileri olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 83: Değişkenlerin son küme ortalamaları.

Son küme merkezleri (Final Cluster Centers); değişkenlerin kümelerdeki ortalamalarını göstermektedir (Şekil 83).

5.3. Kuzey Lefkoşa'nın sosyo-mekânsal bölgeleri

5.3.1. Birinci Küme Özellikleri

Birinci kümede 29 değişkenden, 12 değişkenin ortalaması yüksek çıkmıştır.

XS2	0-14 yaş nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS5	Doğum yeri TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS12	Tabiiyeti sadece TC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS13	KKTC'ye güneyden göç eden nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS14	KKTC'ye çalışmak için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS16	KKTC'ye evlenerek gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS17	KKTC'ye hanede birine bağımlı olarak gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS19	Okuryazar olmayan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XF1	1975 yılı öncesi yapımı tamamlanmış bina sayısının mahalledeki toplam bina sayısına oranı
XF5	Özel kiracı olunan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
XF6	Tek odalı olan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
XE4	Zanaatkâr olarak çalışan nüfusunun mahalle nüfusuna oranı
XE5	Niteliksiz olarak çalışan mahalle nüfusunun mahalle nüfusuna oranı

TC doğumlu, KKTC ye çalışmak için gelmiş, okuryazarlık oranı düşük, çocuk nüfusun yoğun olduğu, 1975 öncesi yapımı tamamlanan eski binalarda yaşayan, tek odalı binalarda kiracı, zanaatkâr ve niteliksiz olarak çalışan nüfusun birinci kümeye dahil olan mahallelerde yoğunluk kazandığı gözlemlendi.

Düşük sosyo-ekonomik yapıya sahip birinci küme, yoksulluk ve güvencesiz çalışan kendi aralarında homojen bir yapı sergilemektedir. Sosyal dışlanmanın dezavantajı ile kent içinde ancak kent ile uyumsuz bir yaşamla zorunlu bir farklılaşma birinci kümede yaşanmaktadır.

Aile desteği ve hemşeri yakınında olmak, özellikle gelir düzeyi düşük olan hane halkı için büyük önem taşırken aynı zamanda ikametgâh memnuniyetini de artırmaktadır. İkametgâh yer seçimi veya ikametgâh memnuniyeti ile ilgili çok sayıda araştırma, kişilerin hem yer seçiminde hem de ikametgâh memnuniyetinde aile desteği, arkadaşlık ve hemşeri bağları gibi topluluk bağlarının da önemini yansıtmıştır.

Kentsel açıdan gerileyen bu bölgelerde genellikle düşük gelir grupları yer almakta, kısmen belirli alanlarda ise orta sınıfın talepleriyle günümüzde bir soylulaştırma süreci yaşanmaktadır.

5.3.2. İkinci Küme Özellikleri

İkinci kümede 29 değişkenden, 13 değişkenin ortalaması yüksek çıkmıştır.

XS1	65 yaş üzeri nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS3	Eşi ölmüş nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS6	Güney Kıbrıs doğumlu nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS8	İngiltere doğumlu nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS11	Tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS13	KKTC'ye güneyden göç eden nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS18	Ülkeye geri dönüş nedeniyle gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS20	Üniversite mezunu olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XF7	Altı odalı olan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı
XE1	Kanun yapıcı olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XE2	Profesyonel meslek sahibi olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XE6	Emekli olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XE7	İşveren olan nüfusun mahalle nüfusuna oranı

Güneyden göçmen KKTC vatandaşlarının eğitim düzeyi yüksek ve profesyonel mesleğe sahip işveren konumunda olan Kuzey Lefkoşa nüfusu bu kümede yoğunlaşmaktadır.

İki nolu kümede yoğunlaşan Güneyden Göçmen olan kişiler, 1955-1974 yılları arasında yaşanan etnik kökene dayalı çatışmalardan kaçarak veya “1975 Mübadele Anlaşmasıyla” kendi yerlerinden göçmen olmuş kişilerdir. Bu kişiler Kuzey Lefkoşa’da yerleştikleri bölgelerde kendi hayatlarına yön vermeye çalışan insanlardır. Bu tür göçmenlikler, nüfusu yapısının değişimine neden olurken, doğrudan bireyleri ilgilendiren ciddi psikolojik travma etkileriyle de önem kazanmaktadır.

Ayrıca yine ikinci kümede emekli, 65 yaş üzeri ve eşi ölmüş nüfusunda bu kümede yoğunlaşması dikkate değerdir. Emekli olan nüfusun, emekliliğe özgü toplumsal, kültürel ve ekonomik sorunlarla mücadele ederken, kişinin yaşına bağlı olarak uzun yaşamın getirdiği yalnızlık, yoksulluk, özürllülük, kronik hastalıklar, bakım ve destek gereksinimi ihtiyaçları doğmaktadır.

Yaşlı nüfusun ikinci kümede yoğunlaşması, bu küme içerisinde yer alan bölgelerde yaşlılıkla ilgili sorunları daha sık gündeme getirmektedir. Dolayısıyla yaşlı sorunları ve yaşlılık hizmetlerinin tüm yönleri ile yeniden ele alınmasını gerektirmektedir.

5.3.3. Üçüncü Küme Özellikleri

Üçüncü kümede 29 değişkenden, 4 değişkenin ortalaması yüksek çıkmıştır.

XS4	Hiç evlenmemiş nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS15	KKTC'ye eğitim için gelen nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XS21	Üniversite öğrencisi nüfusun mahalle nüfusuna oranı
XF2	Mülkiyet durumuna göre ev sahipliği olan binaların mahalledeki toplam bina sayısına oranı

Hiç evlenmemiş, üniversite öğrencilerinin yoğun olarak yaşadığı mahalle olarak gözlemlendi. Üniversite öğrencileri, ergenlik dönemlerinde olan genç nüfustan oluşmaktadır. Gençler, kendi kimlik ve görüşlerini oluşturup bunları ifade etmeyi, çevrelerinde etkili olmayı arzu eden yaş grubudur. Aynı zamanda gençlik, sosyal sistem ve yapılar çerçevesinde bir arada yaşamayı, işbirliği yapmayı ve katkıda bulunmayı öğrendikleri dönemdir.

Çalışma alanımızda belirlenen üçüncü kümede yer alan üniversite öğrencilerinin büyük bir kısmı ailelerinden uzak, yurt dışında, Kuzey Lefkoşa kentinde öğrenimlerini sürdürmek durumunda olan bireylerdir. Öğrencilerin aileden uzak yaşaması kaygı ve stres üretecek bir ortamın oluşmasına da zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla öğrenciler yeni bir çevrede, tanımadığı bireylerle ilişki kurma ve geliştirme, barınma, beslenme, ekonomik zorlukları aşma, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılama, toplumsal

baskılar ve gençliğin kendine özgü genel sorunları gibi birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Kuzey Lefkoşa'nın kentsel ulaşım ağının yetersiz oluşu, üniversite öğrencilerinin mekân tercihinine önemli etkisi olmaktadır. Taşkinköy'ün Yakın Doğu Üniversitesine yakın olması ve doğu-batı uzantılı ana arter karayolunun Taşkinköy mahallesinden geçmesi, öğrencilerin ulaşım odaklı tercih nedenidir. Bölgede çok katlı yapıların bulunması ve bunların kiralık olması öğrencilerin barınma tercihlerine de zemin oluşturmaktadır.

Öğrencilerin sorunlarının kendi algılarına göre ortaya konması ve sınıflandırılması önemlidir. Buradan üçüncü kümede gözlemlenen öğrenci yoğunluğundan yola çıkarak, öğrenci sorunlarının tanımlanması ve bu sorunların çözümü üzerinde çalışılması Kuzey Lefkoşa için önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6. Tartışma ve Sonuç

Adanın merkezi konumunda bulunan Lefkoşa Kentinin bulunduğu lokasyon, tarihi süreç içerisinde Kıbrıs'ta bulunan medeniyetler için her zaman önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Lefkoşa civarı yapılan arkeolojik kazı çalışmalarına istinaden M.Ö. 2500 yıllarından günümüze kadar yaklaşık 4500 yıllık bir yerleşim tarihi sürecini barındırmaktadır. Bu süreç içerisinde Lefkoşa, 1192'de Lüzinyan Krallığı'nın adada hâkimiyeti ile ilk kez başkent olmuş ve Kıbrıs Adasının değişmez başkenti olma özelliğini günümüze kadar devam ettirmiştir. Lefkoşa, başkent oluşundan 1960 yılına kadar, Lüzinyan, Venedik, Osmanlı ve İngiliz sömürge dönemlerine tanıklık etmiş zengin bir kültürel geçmişe sahip bir başkenttir. Lefkoşa 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, uluslararası platformda tanınan bir başkent özelliğini de kazanmıştır.

Adada 1963'te başlayan Türk Rum olayları ardından Lefkoşa yeşil hatla ikiye bölünürken, bu bölünme 15 Temmuz 1974 Yunan Cuntası ve 20 Temmuz 1974 "Mutlu Barış Harekâtı" ile günümüzdeki şeklini alarak, Lefkoşa Kenti Kuzey ve Güney olarak ikiye ayrılmıştır. Kent, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Lefkoşa, Güney Kıbrıs'ta ise Nicosia olarak Kıbrıs Adasının başkenti olma özelliğini devam ettirmektedir.

Bu çalışmada Kuzey Lefkoşa kenti sosyal coğrafyası bakımından incelenmiştir. Teorik çerçevenin sunulduğu üçüncü bölümün ardından dördüncü bölümde, genelde Lefkoşa Kenti, özelde ise Kuzey Lefkoşa Kenti sosyo-mekânsal perspektiften ele alınmıştır. Kuzey Lefkoşa genel morfolojik yapısı itibarı ile surlar içi (Eski Lefkoşa) ve surlar dışı (Yeni Lefkoşa) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Lefkoşa surlar içi, İngiliz Koloni Yönetimi döneminde (1878-1960) surlar dışına taşmaya başlamıştır. KKTC yönetiminin 1983 Anayasası'nda Lefkoşa Kentini, başkent olarak belirlemesi, kentin mekânsal yayılımına zemin hazırlamış oldu. Surlar içinde tarihe tanıklık etmiş eski binaların varlığına bağlı olarak bölgede koruma amaçlı fakat yapıcı olmayan bir süreç yaşanmaktadır. Bu süreçte bölgede alınan önlemler sadece fiziksel yapıyı iyileştirme (restorasyon) çalışmaları ile sınırlı kalmaktadır.

Çalışmanın beşinci bölümünde, çalışmanın amacına yönelik kullanılan veri yapısından bahsedildi. Bilimsel çalışmalar için önemli olan veriye ulaşmak kolay olmamakla birlikte, elde edilen veriler 2006 yılına ait nüfus ve konut sayımında DPÖ tarafında elde edilen verilerdir. 2006 yılına ait veri seti dezavantaj gibi görülse de, 2006'dan bu yana

Kuzey Lefkoşa'nın sosyal yapısını ciddi ölçüde farklılaştıracak önemli bir değişim yaşanmadığı öngörülmektedir. Dolayısıyla 2006 nüfus sayımı verilerinin kullanılmış olması bir dezavantaj olarak değerlendirilmemiştir.

Çalışmada kullanılan kümeleme analizi yöntemi, günümüzde birçok değişik disiplinler tarafından ama özellikle coğrafyacılar tarafından kullanılan bir yöntemdir. Kümeleme analizi ile birlikte kullanılan Coğrafi Bilgi Sistemleri ise çalışmaya görsel bir yaklaşım getirerek mekânsal dağılımların daha kolay anlaşılmasına katkı sağlamıştır.

Bu tez çalışmasında Kuzey Lefkoşa kentinin özellikle, sosyo-mekânsal farklılaşması incelenmiştir. Dünyanın hemen hemen bütün kentlerinde gözlemlenen sosyo-mekânsal farklılaşma, aslında kent yaşamının bir dereceye kadar doğal bir sonucu ve temel araştırma konularından biridir. Çünkü kentlerdeki sosyo-mekânsal farklılaşma arttığında çeşitli sosyal grupları bir araya getiren ama bu grupları birbirinden ayıştıran yeniden bir mekânsal yapılanma ortaya çıkarmaktadır. Bu ayrışma kimi zaman kentin farklı bölgelerinde yaşayan nüfusların karşılaşmakta olduğu sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlar Londra'da olduğu gibi etnik nüfusların bir ayrışması olabilir (Knox ve Pinch, 2010). Örneğin, Almanya'da yaşayan 4 milyondan fazla Türk nüfus çoğu kez kendilerine özgü bölgelerde (mahallelerde) yaşamaktadır. Avrupa'nın kentlerinde nüfusun etnik (göçmen ve yerli nüfus) kökene göre kümelenmesi ön plana çıkarken, İstanbul dâhil pek çok kentte sosyo-ekonomik farklılıklar belirleyici olmaktadır. Böylesine bir yapılanmada ise kentin mahalleleri arasında bazen etnik köken dâhil, gelir eşitsizlikleri, eğitim farklılıkları, yaşa göre farklılıklar, göçmenlik, yerli nüfus gibi demografik, sosyal ve ekonomik keskin farklılıklar ayırtıcı özellikler olmaktadır. Kentler yerel yönetimlerin çoğu kez politik iktidarın tavrına göre yönetilen bir mekânsal politikayla karşı karşıya kalır. Her ne kadar çoğu mekânsal politika söylemsel bakımdan toplumsal eşitliği icra etmeyi hedeflese de yürütülen beledi ve sosyal hizmetler bakımından dezavantajlı gruplar (yoksullar, yaşlılar, öğrenciler, işsizler vb.) hizmet alımı açısından bir eksikle yüz yüze kalırlar. Zaten bu grupların yaşadığı kent içi bölgeler çoğu kez yıpranmış konutlardan oluşan, alt yapı eksikliklerinin belirgin olduğu yerlerdir. Kırılgan grupların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi bireysel tercihler, kültür, ekonomik yetersizlikler ve tesislere uzaklık gibi nedenlerle de çoğu kez sekteye uğrar. Böylece farklılaşan bölgelerin toplumsal yapısına özgü sorunları çok olan kent içi bölgeler ortaya çıkmaktadır.

Kuzey Lefkoşa'nın Kentsel mekânındaki sosyo-ekonomik farklılaşmanın izdüşümleri incelendiği zaman belirgin toplumsal farklılaşmanın var olduğu, ancak bu sosyal uzaklığın kutuplaşma ya da ayrışma yaratmadığı anlaşılmaktadır. Genel bir ifade ile Kuzey Lefkoşa kentine yerleşen kişilerin sosyo-ekonomik ve demografik özellikleriyle ilgili eşitsizlikler mekândaki farklılaşmayı belirleyen en önemli etkidir.

Kümeleme analizi sonucunda elde edilen 23 mahallenin 29 değişkene göre atanmış olduğu üç kümenin Kuzey Lefkoşa Kentine dağılımı Şekil 50'de gösterilmiştir. Tablo 11'da sunulan anova tablosunda ise F değerleri dikkate alındığında Kuzey Lefkoşa Kentinde sosyo-mekânsal farklılaşmayı sağlayan önemli dinamikler; KKTC'ye yükseköğrenim için gelen üniversite öğrencileri, doğum yeri TC olup KKTC'ye çalışma amacı ile gelenler ve tabiiyeti sadece KKTC olan nüfusun demografik verileri, kentteki farklılaşmaya ait en belirgin dinamikler olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı tablonun P değerlerine bakıldığında tüm değişkenlerin mekânsal farklılaşmaya önemli katkıları olduğu istatistiksel bakımdan da dikkate değerdir.

Düşük sosyo-ekonomik yapıya sahip birinci küme, yoksulluk ve güvencesiz çalışanların yoğunlaştığı ve aslında en dezavantajlı grupların yaşadığı bir bölgedir. İkinci kümede emekli, 65 yaş üzeri ve eşi ölmüş nüfusunun yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Bu bölge, emekli olan nüfusun, yaşlılık dönemine ilişkin toplumsal, kültürel ve ekonomik sosyal hizmet ihtiyacının belirginleştiği bir alandır. Bu sosyal coğrafya, bölgede yaşayan sosyal grubun geleceğine ilişkin olarak uzun yaşamın getirdiği yalnızlık, yoksulluk, özürllülük, kronik hastalıklar, bakım ve destek gereksinimi ihtiyaçlarının olduğu bir alandır. Üçüncü kümenin en belirgin özelliği olarak ön plana çıkan üniversite öğrencilerinin yoğunluğu ise Kuzey Lefkoşa'da farklı diğer bir bölgeyi oluşturmaktadır. Bu bölgede yaşayanların büyük bir kısmı ailelerinden uzak, yurt dışında, Kuzey Lefkoşa kentinde öğrenimlerini sürdürmek durumunda olan bireylerden oluşmaktadır. Öğrencilerin aileden uzak yaşaması kaygı ve stres üretecek bir ortamın oluşmasına da zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla öğrenciler yeni bir çevrede, tanımadığı bireylerle ilişki kurma ve geliştirme, barınma, beslenme, ekonomik zorlukları aşma, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılama, toplumsal baskılar ve gençliğin kendine özgü genel sorunları gibi birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Kent içi mekânsal farklılaşma yeni bir tartışma değildir. Bu konudaki en eski çalışmalar olarak kabul edilen ve Chicago okulunun geliştirdiği eş merkezli çemberler ve sektör

modelleri ekoloji biliminin etkisiyle, kenti yaşayan bir organizma olarak tanımlamaktadır. Ancak Chicago Okulu doğa bilimlerine dayanarak, sosyal değişkenler üzerinden yaptığı tanımlamalarda, fiziki çevre olgusunu göz önüne almayarak mekândan soyutlanmış bir farklılaşma modeli geliştirmişlerdir. Bu bakış açısı kent nüfusunu bireylerden oluşan bir kalabalık olarak algılayarak, sınıfsal ilişkilerden bağımsız, sadece kültürel özellikler açısından tanımlamaktadır.

Chicago Okulu'nun aldığı bir diğer eleştiri ise çalışma alanı ve zaman aralığıdır (Serter, 2013). Chicago Okulu çalışma alanı olarak özelde Chicago kentini çalışmış olup, sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan gelişmeleri açıklamaya çalışmıştır. Dolayısıyla çalışmamızda Chicago Okulunun Kuzey Lefkoşa'daki üç küme tipolojisini analiz edilmesinde uygun olmadığı düşünülmüştür.

Chicago okulunun geliştirdiği modellerden bu yana bölünmüş kent olgusu üzerine çok çeşitli bakış açılarının üretildiğini biliyoruz. Kentleşmenin özellikle 20. Yüzyılın ortalarından sonra hızlanması ve yeni boyutlar kazanması, nüfusun kentlerdeki kompozisyonunda çeşitli değişimlerin gerçekleşmesine neden olmuştur. Bu değişimler neticesinde kentler çok kültürlü bir yapıya kavuşmuş ve farklı sosyal grupların karşılaşma alanı haline gelmiştir.

1974'de Lefkoşa kentinin bölünmesinden sonra, önce kuzey-güney arasında gerçekleştirilen nüfus mübadelesi, sonra Türkiye üzerinden alınan ikinci ve üçüncü göç dalgaları ile Kuzey Lefkoşa sosyal, ekonomik ve kültürel boyuta bir dönüşüm geçirmiştir. Bu toplumsal dönüşüme paralel plansız kentleşme kamusal mekânların azalmasına ve/veya kaybolmasına, kentte yaşayanların birbirlerinden uzaklaşmalarına ve insani ilişkilerin azalmasına da neden olmaktadır.

Günümüzde Kuzey Lefkoşa'da birbirinden aralarında belirgin farklılıkları olan üç farklı küme (bölge) vardır. Bu yapısıyla Kuzey Lefkoşa'nın sosyo-mekânsal yapılanması, göçmenlik nedeniyle davranışsal-etnik kurama uygun gibi gözükmektedir. Fakat Kuzey Lefkoşa'nın üç küme tipolojisine tarihsel sürecin gelişimi ile beraber bakıldığında, Anadolu yarımadasının Kıbrıs adasına yakın oluşu, sürekli karşılıklı göç hareketliliğine yol açmıştır. Özellikle Osmanlı'nın Adayı fethinden sonra ilk önceleri Karaman, İçel, Bozok (Yozgat), Alaiyye (Alanya) ve Teke (Antalya) bölgelerinden Kıbrıs'a gelip yerleşenler olmuştur. Osmanlı'nın nüfus politikası nedeniyle de ilerleyen yıllarda ise Konya, Akşehir, Niğde, Kırşehir, Aydın, Çorum, Kayseri, Samsun, Çankırı, Eskişehir,

Ankara, Darende, Uşak vb yerlerden Türk aileler Kıbrıs'a gelip yerleşmişlerdir (Bedevi, 1966). Bu tarihi bilgi ışığında Kıbrıs'taki Türklerin varlığı ve 1974'ten sonra Türkiye'den Kıbrıs'a gerçekleşen göçmenleri bir arada değerlendirirsek aralarında belirgin düzeyde dil, din, ırk ve kültür farklılıklarını olmadığı söylenebilir. Bu nedenle çalışmada gözlemlenen birinci ve üçüncü kümelerin birbirlerine olan benzerlikleri ile ikinci kümeden farklılaşmasını (Şekil 81) davranışsal etnik kuram üzerinden açıklamak mümkün gözükmemektedir.

Kuzey Lefkoşa da gözlemlenen üç küme tipolojisini, KKTC'deki sermaye dolaşımının Kuzey Lefkoşa'da yoğunlaşması nedeniyle, Harvey'in sosyo- ekonomik modeliyle açıklamak daha uygun gözükmemektedir. Kuzey Lefkoşa'da gözlemlenen dinamiklerin yarattığı sosyo-mekânsal farklılaşmada; sınıfsal yapının üzerinden gerçekleştiği gözlemlenmektedir.

İnşaat sektörünün büyümesi ile Türkiye'den Kıbrıs'a akan vasıfsız enformel iş gücü, Kuzey Lefkoşa'da göçmenlerin kümelenmesine yenilerini eklemektedir. Kuzey Lefkoşa'da birinci küme özelliği olarak gözlemlenen göçmenlerin yoğunluğuna bağlı olarak, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak fiziksel altyapı bulunmamaktadır. Kıbrıslı Türklerin 1974'ten sonra boşalttıkları Kuzey Lefkoşa Surlar içinde, kentsel çöküntü alanlarında bakımsız ve sağlıksız evlerde birden fazla aile aynı evi paylaşarak bulunmakta ya da işçi yatı evine dönüştürülmüş eski evlerde ortak banyo ve mutfak alanlarını kullanmaktadır (Kurtuluş ve Purkins, 2014).

İkinci küme gelir düzeyi yüksek, eğitilmiş, hizmet sektöründe çalışan, profesyonel meslek sahibi bireyler, Kuzey Lefkoşa surlar içini terk edip, surlar dışında daha geniş, bahçeli ve çok odalı konutlara yerleşmişlerdir.

Kuzey Lefkoşa surlar içinin tarihi bir alan olması nedeniyle, planlı programlı bir şekilde bakım, tamirat tadilat işlemlerinin yapılmaması/yapılamaması, bir çöküntü alanına dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Kuzey Lefkoşa Surlar içini terk ederek, surlar dışında daha modern, altı odalı hanelerde yaşam süren bireylerin bulunduğu ikinci küme gelişmekte olan bölgeleri ifade etmektedir. Yeni bir yaşam alanı olan bu konutlar bölgesi, mekânsal ayrışmanın önemli göstergelerinden birisidir.

Üçüncü küme, yüksek öğretim yaşındaki bireylerin yoğunlaştığı bölge olarak Kuzey Lefkoşa'nın eğitilmiş bir nüfusu barındırmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti tabiiyeti öğrencilerinin ağırlıkta olduğu üçüncü küme, tabiiyet yönünden birinci kümeyle

benzerlik gösterirken, eğitim ve tek kişilik veya iki, üç, dört kişilik hanehalklarının yaşadığı bölge olarak diğer kümelerden farklılaşmaktadır.

Dolayısıyla Kuzey Lefkoşa'nın kentsel alanındaki sosyo-mekânsal farklılaşma temelinde gelir dağılımı, göçmenlik ve öğrenci gruplarının mekâna yansması şeklinde oluşmaktadır. Diğer bir deyişle Harvey'in de işaret ettiği gibi kentlerdeki kümelenmelerin sermaye birikimi doğrultusunda oluştuğunu ve üretim ile oluşan artı değer dolaşımına bağlı olarak gelir durumu, konut, eğitim, sosyal güvencesizlik gibi sosyal-ekonomik eşitsizliklerin barındıran sınıf temelli farklılaşmalar gözlemlenmiştir. Gözlemlenen bu yapıyla Kuzey Lefkoşa'nın sosyo-mekânsal farklılaşmasının dinamikleri daha çok kentin toplumsal yapısının alt ve üst kısmındaki insanların sosyal eşitsizliğine vurgu yapmaktadır.

Aynı kent içinde yaşamalarına rağmen aralarında sosyal, ekonomik ve kültürel farklılaşma gözlemlenmektedir. Özellikle Kuzey Lefkoşa'da birinci kümede (Surlar içi) ikamet edenlerin eğitim ve sağlık başta olmak üzere sosyal hizmetlere ulaşmada yaşadığı sıkıntılar, sosyal adaletsizlikle birlikte kent yaşamındaki uyumsuzlukları ile birlikte farklılaşmaya zemin hazırlamıştır. Kuzey Lefkoşa kentindeki bu farklılaşma buradaki bölge insanının ilerideki yaşamlarında diğer sosyal dışlanma biçimleriyle de karşılaşmalarına neden olabilecek; meslek edinme, gelir elde etme, konut sahibi olamama gibi olumsuzluklarla da yüz yüze bırakmaktadır. Olumsuzlukların artmasına bağlı olarak bireyin yasal olmayan aktivitelere yönelebileceği ise toplumsal sorunların bir diğer boyutudur.

Sonuç olarak toplumsal farklılaşma en basit anlamı ile toplum üyelerinin birbirlerine benzer olanların yakın yaşam alanları oluşturmalarından kaynaklanmaktadır. Kuzey Lefkoşa kentindeki farklılaşma bir dezavantaj iken, bu yapının avantaja dönüşmesinin yolu; birbirlerine yakın yaşayanları, etkin sosyo-mekânsal uyum politikaları temelinde, toplumun bütününe uygulanmasından geçmektedir. Bu çalışma Kuzey Lefkoşa Kent yaşamının, sosyal, ekonomik ve farklı kültürler arasındaki karşılıklı etkileşiminin daha derinlemesine araştırılmasının ve geleceğe dönük olarak coğrafi ve sosyal hizmetler bakımından planlamanın yapılmasının/uygulanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- AKINCI, M. (2010). Belediye Başkanlığı'nda 14 Yıl. Ateş Matbaacılık Ltd., Lefkoşa.
- ALPAR, R. (2001). Bölünmüş Kentler: Lefkoşa Suriçinin Sosyal ve Fiziksel Değişimi ve Yeniden Oluşumu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ALPAR, R. (2004). Kentsel Bütünleşme Sürecinde Sürdürülebilir Kentsel Yenileşme: Lefkoşa. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- ALVER, K. (2012). Kent Sosyolojisi. Hece Yayınları, Ankara.
- ARSLANGAZİ, H. (2007). Lefkoşa Kent Dokusunda Mimari Üsluplar. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Doktora Tezi, İstanbul.
- ATBAŞ, A.C.G. (2008). Kümeleme Analizinde Küme Sayısının Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ATUN, A. (2012). Sevdası Krallıklardan Bir Kent: Lefkoşa. Samatay Vakfı Yayınları, Mağusa.
- ATUN, C. (2002). Lefkoşa Suriçi'nin Kültürel Turizm Destekli Kentsel Yerleşimi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- BAĞIŞKAN, T. (2005). Kıbrıs'ta Osmanlı-Türk Eserleri. Mavi Basım-Yayın Ltd. Lefkoşa.
- BEDEVİ, V. (1966). Kıbrıs Tarihi. İkinci Baskı, Kıbrıs Türk Tarih Kurumu Yayınlarından No1, Lefkoşa.
- BEKTAŞ, Y. (2011). Ankara Eski Altındağ Yerleşim Bölgesinde Mekânsal Ayrışma. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kayseri.
- BERKAY, E. (2014). Tarihi Kent Alanlarında Sürdürülebilir Gelişmeye Yönelik Bir Model Önerisi: Lefkoşa, Arabahmet Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri

Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

BOZKURT, İ. (2011). Evliya Çelebi'nin İzinde: Kuzey Kıbrıs Seyahatnamesi. Bengü Yayınları, Ankara.

CALAME, J. and CHARLESWORTH, E. (2009). Divided Cities – Belfast, Beirut, Jerusalem, Mostar and Nicosia. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

CIPOLLA, M.C. (1962). The Economic History of World Population. Çev. Gezgin, M.S. (1980) Dünya Nüfusunun İktisat Tarihi. 1. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

ÇABUK, A., UYGUÇGİL, H. ve KÜPCÜ, S. (2013). Coğrafi Bilgi Sistemleri. A. ÇABUK (Ed.), I ünite, sayfa 3-49, Açıköğretim Fakültesi Yayını, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

ÇAKIR, Ö. (2002). “Sosyal Dışlanma”. Dokuz Eylül Üni., Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 3, Cilt 4, Sayfa 83-104.

ÇELİK, Y. M. (2012). “Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme”. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 32, Cilt 2, Sayfa 57-73.

ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G. ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları. Pegem Akademi, Ankara.

DARKOT, B. (1955). “Altıncı Genel Nüfus Sayımı” Türk Coğrafya Dergisi 15-16, 1955.

DOĞANAY, H. (1997). Türkiye Beşeri Coğrafyası. İstanbul: Milli Eğitim BakanlığıYayını.

DPÖ (Devlet Planlama Teşkilatı), (2008). KKTC 2006 Nüfus ve Konut Sayımı. Lefkoşa.

DURMUŞ, M. A. (1997). Hicri 1120-21 Tarihli Lefkoşa'nın 7 Numaralı Şer'iyye Sicili (Transkripsiyon-Değerlendirme). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

ERÇİN, Ç. (2014). “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa Kentinin 13yy. – 15yy. Arasındaki Fiziksel Biçimlenişi”. Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, Megaron, Sayı 9, cilt 1, sayfa 34-44.

ERDER, S. (2006). Refah Toplumunda Getto. İstanbul Bilgi Üni. Yayınları, İstanbul.

ERTÜRK, H. ve TOSUN, E. K. (2009). “Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekânsal, Sosyal ve Kültürel Değişim: Bursa Örneği”. Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:10, Sayı:16, 2009/1.

GEZER, C. Z. (2010). Tüketim Çağı: Sosyal, Kültürel ve Mekânsal Farklılaşmalar; Nişantaşı, Abdi İpekçi Caddesi Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

GÖNEY, S. (1995). Şehir Coğrafyası I. 3. Baskı, İst. Üni. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

GÜRKAN, H. M. (2006). Dünkü ve Bugünkü Lefkoşa, 3. Baskı, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa.

HARVEY, D. (1988). Sosyal Adalet ve Şehir. Çev. M. Moralı (2009), 3. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.

HATT, P.K., REISS A.J., SJOBERG G., HARIS, C.D., ULLMAN, E.L., WRITH, L., FISHMAN, R., HARVEY, D., REINER, T.A., WILSON, R.H., MACKENZIE, S., ve SOJA, E.W., (2002). 20. Yüzyıl Kenti. Derleme ve Çeviri, DURU, B. ve ALKAN A., İmge Kitapevi, Ankara.

IŞIK, D. (2004). Akdağ-Alaçam Dağları Kuzey Yamaçlarındaki Kırsal Yerleşmelerin Mekânsal Farklılaşması. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

KALAYCI, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. 5’inci Baskı, Öz Baran Ofset, Ankara.

KARA, Ö. (2006). Lefkoşa’nın 5 Numaralı Şeriye Sicili (1087-1089) tarihli (transkripsiyon-değerlendirme). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

- KELEŞ, R. (2012). Kentleşme Politikası, 12. Baskı, İmge Kitapevi, Ankara.
- KIRAY, M. B. (1998). Örgütlemeyen Kent: İzmir. 2. Baskı, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- KNOX, P. ve PINCH, S. (2010). Urban Social Geography an Introduction, 6th Edition, Pearson, England.
- KORUCU, M.K. (2012). Lefkoşa Belediye Sınırları İçerisinde Mimari Yapılanmadaki Gelişmelerin Kent Bilgi Sistemi Oluşturulması ile Takip ve Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- KÖKSAL, A. (2012). Kent Sosyolojisi, Hece Yayınları, Ankara.
- KURTULUŞ, H. (2005). İstanbul'da Kentsel Ayrışma, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- KURTULUŞ, H. ve PURKİS, S. (2014). Kuzey Kıbrıs'ta Türkiyeli Göçmenler. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- MARX, K. ve ENGELS, F. (1845). Alman İdeolojisi. Çev. GERİDÖNMEZ, O. ve OK, T. (2013), Evrensel Basım Yayım, İstanbul.
- MİRALAY, M. (1991). Lefkoşa Türk Belediyesi. Lefkoşa Belediye Yayınları, Genel Yayın Dizisi 6, Lefkoşa.
- MUTLU, E. (2015). Bursa Metropolitan Alanının Demografik ve Sosyo-Ekonomik Özelliklerinin Mekânsal Farklılaşması. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- NALBANTOĞLU, M. (1993). Lefkoşa Tarihsel Kent Mekanı Bütününe Yönelik İyileştirme Önerileri Konusunda Analitik Bir İncelenme ve Arab Ahmet Mahallesi Özelinde Bir Örnekleme Denemesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÖNER, G.I. ve ÖNER A.Ş. (2012). Küreselleşme Çağında Göç. Derleme, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- ÖZDAMAR, K. (2010). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-2. Cilt 2, Kaan Kitapevi, Eskişehir.

ÖZGÜR, E.F. (2006). Sosyal ve Mekânsal Ayrışma Çerçevesinde Yeni Konutlaşma Eğilimleri: Kapalı Siteler İstanbul Çekmeköy Örneği. Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

ÖZGÜR, E.M. (2010). Yerleşme Coğrafyasına Giriş. (Yayımlanmamış ders notu), Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara.

ÖZKUL A.E. (2010). Kıbrıs'ın Sosyo-Ekonomik Tarihi: 1726-1750. Dipnot Yayınları, Ankara.

ÖZKUL, A. E. (1998). Lefkoşa'nın 17 Numaralı Şer'i Mahkeme Sicili (H. 1157-1161, M. 1744-1748). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

ÖZNERGİZ, P. (2011). Lefkoşa Şehri'nin (KKTC) Gelişim Planlama Süreçlerinin Coğrafi Yaklaşımla Analizi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

PAPADAKIS, Y. (2006). "Nicosia after 1960: a River, a Bridge and a Dead Zone". Global Media Journal, Mediterranean Edition Spring-2006, Page 1-16.

PINARCIOĞLU, M. M. ve IŞIK, O. (2009). "Segregation in Istanbul: Patern and Processes". Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, vol 100, issue 4, page 469-484.

PRIO (PEACE RESEARCH INSTITUTE OSLO) CYPRUS CENTRE, (2012). Kıbrıs'ta yerinden olmak, Sivil ve Askeri Çatışmanın sonuçları. Rapor 5, Norway.

SALMAN, S. (2010). Lefkoşa'nın 8 numaralı Şer'ie Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirme. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Tarih Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

SALVATOR, L. (1873). Levkosia, the Capital of Cyprus. Çev. Yektaoğlu, V. (2012) Kıbrıs'ın Başkenti Levkosia. 1. Baskı, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa.

SERTER, G. (2013). "Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram". Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Şehir Plancıları Odası Yayını, Cilt:23, Sayı:2, Sayfa 67-76.

SOYGÜR, A. (2003). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tarihi Değerleri Koruma Anlayışı ve Lefkoşa Suriçi Öneri Koruma Plan Yaklaşımı. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- ŞAHİN, Y. (2011). Kentleşme Politikası, 2. Baskı, Murathan Yayınevi, 2011.
- TEKELİ, İ. (2011). Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- TOKOL, A. (2013). Sosyal Dışlanma-Ayrımcılık. ORAL, İ. ve ŞİŞMAN, Y. (Ed.) Sosyal Politika, Sayfa 150-172, Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir.
- TURKAN, Z. (2000). K.K.T.C. Lefkoşa'da XIX.yy. Türk Evleri. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- TURUT, H. (2012). Metropol Kentlerdeki Sosyal ve Mekânsal Ayrışma Üzerine Bir Değerlendirme: İstanbul Kemerpark Evleri örneği. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Coğrafya Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- TÜMERTEKİN, E. ve ÖZGÜÇ N. (2010). Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekan. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- TÜMTAŞ, S. (2012). Kent, Mekan ve Ayrışma. Detay Yayıncılık, Ankara.
- TÜZEL, H. (2002). Lefkoşa Yeni Cami-Lüzinyan Evi Yöresi Rehabilitasyon Projesi ve Kadı Ahmet Efendi Evi Restorasyon Önerisi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- UĞURLU, Ö., PINARCIOĞLU, N. Ş., KANBAK, A. ve ŞİRİNER, M., (2010). Kent Sosyolojisi Çalışmaları. Örgün Yayınevi, İstanbul.
- WRITH, L. (1938). "Urbanism as a Way of Life" The American Journal of Sociology, Vol. 44, No. 1. Page 1-24.
- YILDIRIM, M. (1994). Lefkoşa'da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde, Arab Ahmet Kentsel Tarihi Konut Dokusunun Korunması ve Sağıklaştırılması Projesi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YÜCEŞAHİN M.M. ve TUYSUZ S. (2011). "Ankara Kentinde Sosyo-Mekânsal Farklılaşmanın Örüntüleri". Coğrafi Bilimler Dergisi, sayfa 159-188.
- ZAFERSON, H. ve BATIRBAYGİL H. (2014). "Kentsel Bütünleşiklik: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa Kenti Örneği". Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, Megaron, Sayı 9, cilt 4, sayfa 289-311.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- <http://skorer.milliyet.com.tr/2020-olimpiyat-oyunlari-tokyo-da/-/detay/1760306/default.htm> (Milliyet Gazetesi, 12/02/2014).
- <http://www.mahkemeler.net/> (51/1995 Belediyeler İdüzeni Yasası) (12/02/2014)
- <http://www.tdk.gov.tr/> (30/04/2014)
- <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/46/psikolojik-acidan-goc> (22/04/2014)
- <http://www.prio-cyprus-displacement.net/default.asp?id=336> (04/05/2014)
- <https://www.lefkosabelediyesi.org> (06/05/2014)

ÖZET

Kentsel mekânlar insanlar tarafından şekillendirilirken, şekillenen kentlerin de insan yaşamları üzerinde etkileri olmaktadır. Günümüzde ekonomik faaliyetlere bağlı olarak büyüyen kentsel mekânlar, aynı zamanda değişik sınıf, grup veya kültürlerin bir arada yaşam sürdürdükleri mozaik bir yapı görünümündedirler. Kentsel yaşamın mozaik yapısına demografik ölçütlerle daha yakından bakıldığında ise kentlerde sosyo-mekânsal farklılaşmaların örüntülerini gözlemlemek mümkündür.

4500 yıllık bir yerleşim tarihi sürecini barındıran Lefkoşa kenti, zengin bir kültürel geçmişe sahiptir. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Lefkoşa Kenti, uluslararası platformda tanınan bir başkent özelliği kazanırken, günümüzde Lefkoşa kenti siyasi nedenlerle kuzey-güney olmak üzere ikiye ayrılan dünyanın tek bölünmüş başkentidir. Yeşil hat boyunca doğu batı doğrultusunda ikiye bölünen Lefkoşa kenti, hem Güney Rum Yönetiminin hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin başkenti olmaya devam ederken, Güneyde Nicosia, Kuzeyde ise Lefkoşa olarak anılmaktadır.

Bu çalışma modern coğrafya disipliniyle diğer disiplinlerin yaklaşımlarını gözeterek, dünya kentleşmelerinde de gözlemlenebilen düzeyde olan mekânsal farklılaşma yapılanmalarını Kuzey Lefkoşa ölçeğinde konu edinmektedir. Çalışma Giriş; Literatür taraması; Kavramsal çerçeve; Lefkoşa kentine tarihsel bakış; Yöntem; Veri Kaynağı, değişkenlerin seçimi ve verilerin yeniden düzenlenmesi; Kuzey Lefkoşa'nın sosyo-mekânsal farklılaşma analizi ve Tartışma-Sonuç olmak üzere sekiz bölümden oluşmaktadır.

Çalışma sonucunda Kuzey Lefkoşa nüfusunun, sosyo-ekonomik dinamikler bakımından üç kümeye ayrıldığı tespit edilmiştir. Günümüzde Kuzey Lefkoşa'da birbirinden farklı dünyaları olan üç farklı küme tipolojisi vardır. Aynı kent içinde yaşamalarına rağmen üç küme tipolojisinin aralarında sosyal, ekonomik ve kültürel farklılaşma gözlemlenmektedir.

ANALYSIS of DYNAMICS and STRUCTURES of SOCIAL SPATIAL DIFFERENTIATION in NORTH NICOSIA

ABSTRACT

While urban spaces are shaped by people, cities shaped also have effects on human lives. Today, urban spaces that grow due to economic activities are also in the form of a mosaic structure where different classes, groups or cultures live together. When we look closer to the mosaic structure of urban life with demographic criteria, it is possible to observe the patterns of socio-spatial differentiation in the cities.

The town of Nicosia, which has a history of 4500 years of settlement, is a city with a rich cultural background. With the establishment of the Republic of Cyprus in 1960, the city of Nicosia has also gained a recognized international capital. Today, Nicosia is the only divided capital of the World into two region for political reasons, north and south. The city of Nicosia, which is divided into two region the east and west direction along the green line, is known as Nicosia in the south and Lefkoşa in the North, while being the capital of both the South Greek Administration and the Turkish Republic of Northern Cyprus.

This study takes into consideration the approaches of other disciplines with contemporary geography discipline and the subject of spatial differentiation structures that are at a level that can be observed in the world urbanization in Northern Nicosia scale. Study consists of eight sections as Introduction; Literature search; Conceptual framework; Historical overview of the city of Nicosia; Method; Data Source, selection of variables and rearrangement of data; Northern Nicosia's socio-spatial differentiation analysis and Discussion-Conclusion.

As a result of the study, the population of North Nicosia has been divided into three groups in terms of socio-economic dynamics. Today, there are three different cluster typologies in North Nicosia, which are different worlds. Despite living in the same city, social, economic and cultural differences are observed among the three cluster typologies.

EKLER

Ek I: 2006 Nüfus ve Konut Sayımı Soru Kağıdı örneği

2006 NÜFUS VE KONUT SAYIMI SORU KAĞIDI

SAYIM MEMURUNUN DİKKATİNE

Hanehalkı teşkil etmeyen yerler için sadece Bölüm I ve Bölüm II'yi doldurarak Bölüm V Fert Soru Kağıdına geçiniz. Bu yerlerde bulunan kişilerin kişisel nitelik bilgilerini, birinci fertten başlayarak her fert için ayrı fert soru kağıdı doldurarak alınız.

BÖLÜM I : ADRES

Cadde, Meydan veya Bulvar Adı

Sokak, Küme Adı veya Numarası

Bina Dış Kapı No

İç Kapı veya Daire No

BÖLÜM II : SAYIMIN YAPILDIĞI YERİN NİTELİĞİ

Konut	1 ☐	Cezaevi	6 ☐
Otel, motel, pansiyon	2 ☐	Kışla, garnizon, ordu vb.	7 ☐
Hastane, sağlık ocağı	3 ☐	Liman, sınır kapısı, terminal vb.	8 ☐
Yurt	4 ☐	Şantiye, inşaat vb.	9 ☐
Yetiştirme yurdu, huzurevi	5 ☐	Diğer	10 ☐

Belirtiniz

BÖLÜM III : KONUT ÖZELLİKLERİ

1. Konutunuzun bulunduğu binanın türü nedir ?

Tek bağımsız konut	1 ☐
Yan yana veya üst üste ikiz konut	2 ☐
Sıra konutlar	3 ☐
Yardımcı konut	4 ☐
Apartman	5 ☐
Diğer	6 ☐

→ Kat sayısı

2. Bu konut hangi yılda inşa edildi ?
(İnşaatın tamamlandığı yılı belirtiniz.)

1975 yılı öncesi inşa edildi	1 ☐
1975 yılı sonrası inşa edildi	2 ☐
Bilinmiyor	3 ☐

→ Yıl Belirtiniz

3. Konutunuzun yapı malzemesi nedir ?

Betonarme (taş, tuğla, briket)	1 ☐
Yığma (taş, tuğla, briket)	2 ☐
Kerpiç	3 ☐
Prefabrik	4 ☐
Diğer	5 ☐

4. Bu konuttaki mülkiyet durumunuz nedir ?

Kiracı - özelden (gerçek veya tüzel)	1 ☐
Kiracı - vakıftan	2 ☐
Kiracı - devletten	3 ☐
Ev sahibi	4 ☐
Lojman	5 ☐
Ev sahibi değil ama kira ödemiyor	6 ☐
Diğer	7 ☐

→ Soru 6'ya geçiniz.

5. Bu konuta ödediğiniz aylık kira ne kadardır ?

, **YTL**

6. Konutunuzda kaç oda (4 metrekareden daha büyük mutfak dahil) bulunmaktadır ?

7. Konutunuzda aşağıdakilerden hangisi mevcuttur ?

	Konut İçinde	Konut Dışında	Yok
Sifonlu tuvalet	11 ☐	12 ☐	13 ☐
Küvetli veya duşlu banyo	21 ☐	22 ☐	23 ☐
Mutfak	31 ☐	32 ☐	33 ☐
Şebeke suyu	41 ☐	42 ☐	43 ☐

→ Soru 9'a geçiniz.

8. Konutunuzdaki şebeke suyunu içme suyu olarak kullanıyor musunuz ?

Evet 1 ☐ Hayır 2 ☐

9. Konutunuzda aşağıdakilerden hangisi mevcuttur ve mevcut olanların sayısı nedir ?
(Mevcut olmayanlar için '0' yazınız.)

	Sayı
1. Sabit telefon hattı	
2. Cep telefonu	
3. Televizyon	
4. Uydu anteni	
5. Bilgisayar	
6. İnternet bağlantısı	
7. Araba (hanehalkının kullanımına ait)	
8. Kapalı garaj	
9. Jeneratör	
10. Klima	
11. Şömine	

10. Konutunuzda güneş enerjisi ile su ısıtma sistemi var mı ?

Var 1 ☐ Yok 2 ☐

11. Konutunuzda merkezi ısıtma sistemi var mı ?

Var 1 ☐ Yok 2 ☐

12. Konutunuzda ısınma amacıyla aşağıdaki yakut türlerinden hangisi / hangileri kullanılmaktadır ?

Elektrik	1 ☐
Akaryakıt / gazyağı	2 ☐
LPG	3 ☐
Odun	4 ☐

13. Yüzme havuzunuz var mı ?

Var, müstakil 1 ☐
Var, müşterek 2 ☐
Yok 3 ☐

14. Bu hanehalkında arazi sahibi veya kiracı olarak tanımsal arazi işleyen, kendi hesabına veya işveren olarak hayvancılıkla uğraşan bir kişi var mı ?

Evet 1 ☐ Hayır 2 ☐

Şu anda hanede bulunan hanehalkı üyesi ve misafir sayısı :

Fert Sıra No	Adı ve soyadı ? A. Evde bulunan hanehalkı üyelerini referans kişiden başlayarak yazınız B. Evde bulunmayan hanehalkı üyelerini (eğitim ya da iş nedeniyle yurtdışında bulunanlar dahil) yazınız. C. Kan bağı (akraba) olsun veya olmasın bu hanede ikamet etmeyen ancak şu anda hanede bulunan kişileri "misafir" olarak yazınız.	'nın referansı (Referans kişiye kan bağı (akraba) olsa bile hanehalkı üyesi olmayanları misafir olarak yazınız.) 1. Referans kişi 2. Eşi 3. Kız / Oğlu 4. Annesi / Babası 5. Kardeşi 6. Kayınvalidesi / Kayınpederi 7. Gelini / Damadı 8. Tonunu 9. Diğer 10. Misafir (Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz.)	'nın cinsiyeti ?	'nın referansı (Referans kişiye kan bağı (akraba) olsa bile hanehalkı üyesi olmayanları misafir olarak yazınız.) 1. Referans kişi 2. Eşi 3. Kız / Oğlu 4. Annesi / Babası 5. Kardeşi 6. Kayınvalidesi / Kayınpederi 7. Gelini / Damadı 8. Tonunu 9. Diğer 10. Misafir (Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz.)	'nın cinsiyeti ?	'nın referansı (Referans kişiye kan bağı (akraba) olsa bile hanehalkı üyesi olmayanları misafir olarak yazınız.) 1. Referans kişi 2. Eşi 3. Kız / Oğlu 4. Annesi / Babası 5. Kardeşi 6. Kayınvalidesi / Kayınpederi 7. Gelini / Damadı 8. Tonunu 9. Diğer 10. Misafir (Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz.)	'nın cinsiyeti ?	'nın referansı (Referans kişiye kan bağı (akraba) olsa bile hanehalkı üyesi olmayanları misafir olarak yazınız.) 1. Referans kişi 2. Eşi 3. Kız / Oğlu 4. Annesi / Babası 5. Kardeşi 6. Kayınvalidesi / Kayınpederi 7. Gelini / Damadı 8. Tonunu 9. Diğer 10. Misafir (Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz.)	'nın cinsiyeti ?
15	16	17	18	19	20	21	22	23	
1	Adı _____ Soyadı _____	1. Kadın ☐ 2. Erkek ☐	1. Evet ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 2. Hayır ☐	1. Yurtiçi ☐ İlçe : _____ Bucak : _____ Köy : _____ Bitti. 2. Yurtdışı ☐ Ülke : _____	☐	1. 3 aydan az ☐ 2. 3 ay - 1 yıl ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 3. 1 yıldan fazla ☐ Bitti.	Gün _____ Ay _____ Yıl _____ Bitti.	☐	
2	Adı _____ Soyadı _____	1. Kadın ☐ 2. Erkek ☐	1. Evet ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 2. Hayır ☐	1. Yurtiçi ☐ İlçe : _____ Bucak : _____ Köy : _____ Bitti. 2. Yurtdışı ☐ Ülke : _____	☐	1. 3 aydan az ☐ 2. 3 ay - 1 yıl ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 3. 1 yıldan fazla ☐ Bitti.	Gün _____ Ay _____ Yıl _____ Bitti.	☐	
3	Adı _____ Soyadı _____	1. Kadın ☐ 2. Erkek ☐	1. Evet ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 2. Hayır ☐	1. Yurtiçi ☐ İlçe : _____ Bucak : _____ Köy : _____ Bitti. 2. Yurtdışı ☐ Ülke : _____	☐	1. 3 aydan az ☐ 2. 3 ay - 1 yıl ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 3. 1 yıldan fazla ☐ Bitti.	Gün _____ Ay _____ Yıl _____ Bitti.	☐	
4	Adı _____ Soyadı _____	1. Kadın ☐ 2. Erkek ☐	1. Evet ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 2. Hayır ☐	1. Yurtiçi ☐ İlçe : _____ Bucak : _____ Köy : _____ Bitti. 2. Yurtdışı ☐ Ülke : _____	☐	1. 3 aydan az ☐ 2. 3 ay - 1 yıl ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 3. 1 yıldan fazla ☐ Bitti.	Gün _____ Ay _____ Yıl _____ Bitti.	☐	
5	Adı _____ Soyadı _____	1. Kadın ☐ 2. Erkek ☐	1. Evet ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 2. Hayır ☐	1. Yurtiçi ☐ İlçe : _____ Bucak : _____ Köy : _____ Bitti. 2. Yurtdışı ☐ Ülke : _____	☐	1. 3 aydan az ☐ 2. 3 ay - 1 yıl ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 3. 1 yıldan fazla ☐ Bitti.	Gün _____ Ay _____ Yıl _____ Bitti.	☐	
6	Adı _____ Soyadı _____	1. Kadın ☐ 2. Erkek ☐	1. Evet ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 2. Hayır ☐	1. Yurtiçi ☐ İlçe : _____ Bucak : _____ Köy : _____ Bitti. 2. Yurtdışı ☐ Ülke : _____	☐	1. 3 aydan az ☐ 2. 3 ay - 1 yıl ☐ Bölüm V Fert Soru Kağıdını doldurunuz. 3. 1 yıldan fazla ☐ Bitti.	Gün _____ Ay _____ Yıl _____ Bitti.	☐	

BÖLÜM V: FERT SORU KAĞIDI

24. Adınız ve Soyadınız ? Fert Sıra No :

Adı Soyadı

25. Cinsiyetiniz ?
Erkek ☐ Kadın ☐

26. Doğum tarihiniz ?
Gün Ay Yıl

27. Doğum yeriniz ?

1. KKTC	Lefkoşa 11	2. Güney Kıbrıs	Lefkoşa 16	3. Türkiye	☐
	Gazimağusa 12		Mağusa 17	4. Diğer	☐
	Girne 13		Lamaka 18		
	Güzelyurt 14		Limasol 19		
	İskele 15		Baf 20		

28. Annenizin doğum yeri neresidir ?
1. Kıbrıs ☐ 2. Türkiye ☐ 3. Diğer

29. Babanızın doğum yeri neresidir ?
1. Kıbrıs ☐ 2. Türkiye ☐ 3. Diğer

30. Tabiyetiniz ?
1. KKTC ☐ 2. KKTC ve Diğer ülke 3. TC ☐ 4. Diğer ülke **Belirtiniz** **→ Soru 33'e geçiniz.**

31. Milliyetiniz ?
1. Türk ☐ 2. Rum ☐ 3. İngiliz ☐ 4. Maronit ☐ 5. Diğer ☐

32. KKTC Kimlik Numaranız nedir ? (11 yaşından büyükler sorunuz.)

33. Çoğunlukla bu adreste mi ikamet ediyorsunuz ?
1. Evet ☐ **→ Soru 36'ya geçiniz.** 2. Hayır ☐

34. Nerede ikamet ediyorsunuz ?
Yurt içi ☐ Yurt dışı ☐
İlçe Bucak Köy **→ Soru 36'ya geçiniz.**

35. KKTC'de bulunma nedeniniz nedir ?
1. Seyahat, turizm ☐ 2. Görevli (konferans, toplantı vb.) ☐ 3. İş ziyareti ☐ 4. Kısa süreli çalışma ☐ 5. Diğer ☐

SORU 40'a GEÇİNİZ.

36. Doğduğunuzdan beri mi KKTC'de yaşıyorsunuz ?
1. Evet ☐ **→ Soru 39'a geçiniz.** 2. Hayır ☐ **→ (Yıl Belirtiniz.)**

37. KKTC'ye gelme nedeniniz nedir ?
1. Güney Kıbrıs'tan göç ☐ 2. Çalışmak için ☐ 3. Tayin / görevli ☐ 4. Eğitim ☐ 5. Evlilik ☐ 6. Hanedeki fertlerden birine bağımlı göç ☐ 7. Ülkeye geri dönüş ☐ 8. Diğer ☐

38. Hangi ülkeden geldiniz ? (Güney Kıbrıs'tan göç edenlere sormayınız.)
Ülke adı

39. Bir yıl önce nerede ikamet ediyordunuz ? (1 yaşından küçükler sormayınız.)
1. KKTC ☐ 2. Yurt dışı ☐ Lefkoşa 11 Gazimağusa 12 Girne 13 Güzelyurt 14 İskele 15

40. Bedensel veya zihinsel bir özürünüz var mı ?
1. Var ☐ 2. Yok ☐ **→ Soru 42'ye geçiniz.**

41. Özürünüzün türü nedir ?
1. Görme özürü ☐ 2. İşitme ve konuşma özürü ☐ 3. Fiziksel / ortopedik özür ☐ 4. Zihinsel özür ☐ 5. Diğer ☐

5 ve daha küçük yaşta kişiler için anketi bitti.

6 ve daha yukarı yaştaki kişilere sorunuz.

42. En son bitirdiğiniz eğitim düzeyi nedir ?
1. Bir okul bitirmede ☐ **→ Soru 44'e geçiniz.** 2. İlkokul ☐ 3. Ortaokul veya dengi ☐ 4. Genel lise ☐ 5. Mesleki veya teknik lise ☐ 6. 2 veya 3 yıllık meslek yüksekokulu ☐ 7. Üniversite ☐ 8. Master veya doktora ☐

43. Hangi bölümden mezun oldunuz ?
 → Soru 45'e geçiniz.

44. Okuma ve yazma biliyor musunuz ?
1. Evet ☐ 2. Hayır ☐ **→ Soru 47'ye geçiniz.**

45. Halen bir öğrenim kurumuna devam ediyor musunuz ?
1. Evet ☐ 2. Hayır ☐ **→ Soru 47'ye geçiniz.**

46. Hangi eğitim düzeyinde öğrenime devam ediyorsunuz ?
1. İlkokul ☐ 2. Ortaokul veya dengi okul ☐ 3. Genel lise ☐ 4. Mesleki veya teknik lise ☐ 5. 2 veya 3 yıllık meslek yüksekokulu ☐ 6. Üniversite ☐ 7. Master veya doktora ☐

14 ve daha küçük yaşta kişiler için anketi bitti.

15 ve daha yukarı yaştaki kişilere sorunuz.

47. Medeni durumunuz nedir ?
1. Hiç evlenmedi ☐ 2. Evli ☐ 3. Boşandı ☐ 4. Eşi öldü ☐

15 ve daha yukarı yaştaki kadınlara sorunuz.

48. Bugüne kadar hiç canlı doğum yaptınız mı ? (Şu anda yaşıyor veya ölmüş olsun)
1. Evet ☐ 2. Hayır ☐ **→ Soru 52'ye geçiniz.**

49. Kaç canlı çocuk doğurdunuz ?
1. Kız ☐ 2. Erkek ☐

50. Bu çocuklarınızın halen kaç yaşında ?
1. Kız ☐ 2. Erkek ☐

15 ve 50 yaş arasındaki kadınlara sorunuz.

51. Son bir yıl içerisinde hiç canlı doğum yaptınız mı ?
1. Evet ☐ **→ Doğurduğunuz canlı çocuk sayısını belirtiniz** 2. Hayır ☐

15 ve daha yukarı yaştaki kişilere sorunuz.

52. Geçen hafta içinde aynı veya nakdi gelir elde etmek amacıyla herhangi bir işte çalıştınız mı ? (Geçen hafta içinde izin, hastalık, seyahat, vb. nedenlerle çalışmayanlar ile mevsim gereği işinde çalışmayan işveren ve kendi hesabına çalışanlar "çalışmadı fakat işi ile ilgisi devam ediyor" olarak alınız.)
1. Çalıştı ☐ 2. Çalışmadı fakat işi ile ilgisi devam ediyor ☐ 3. Çalışmadı ☐ **→ Soru 59'a geçiniz.**

53. Geçen hafta içinde çalıştığınız veya ilginizi kesmediğiniz işiniz nedir ? (Örneğin; çiftçi, makine mühendisi, banka müdürü, sekreter, manav gibi yapılan işin faal ünvanı yazılacaktır. Esnaf, memur, işçi, serbest meslek gibi genel isimler yazılmayacaktır.)

54. Çalıştığınız veya ilginizi kesmediğiniz yer, kuruluş veya iş yerini belirtiniz ? (Örneğin; tarla, belediye, emniyet müdürlüğü, karayolları dairesi, mahkeme, bakkal, manav, ev, ilkokul, lise gibi açıkça yazılacaktır.)

55. Çalıştığınız veya ilginizi kesmediğiniz yer, kuruluş veya iş yerinin ana faaliyeti nedir ? (Örneğin; kamu hizmeti, perakende ticaret, bankacılık, buzdolabı imalatı, inşaat işi, besicilik, tavukçuluk gibi açıkça yazılacaktır.)

56. Geçen hafta içinde çalıştığınız veya ilginizi kesmediğiniz işteki durumunuz nedir ?
1. Ücretli, maaşlı, yevmiyeli ☐ 2. İşveren ☐ 3. Kendi hesabına ☐ 4. Ücretsiz aile işçisi ☐

57. Çalıştığınız veya ilginizi kesmediğiniz iş yerinin bulunduğu yeri belirtiniz ?
1. KKTC ☐ 2. Güney Kıbrıs ☐ 3. Diğer ☐ Lefkoşa 11 Gazimağusa 12 Girne 13 Güzelyurt 14 İskele 15

58. Herhangi bir emeklilik kurumundan emekli oldunuz mu ?
1. Evet ☐ **Bitti.** 2. Hayır ☐

59. İş arıyor musunuz ?
1. Evet ☐ 2. Hayır ☐ **→ Soru 61'e geçiniz.**

60. Son 6 ay içinde iş aramak için herhangi bir girişimde bulundunuz mu ?
1. Evet ☐ **Bitti.** 2. Hayır ☐

61. Çalışmama veya iş aramama nedeniniz nedir ?
1. İş buldu, başlamak için bekliyor ☐ 2. Öğrenci ☐ 3. Emekli ☐ 4. Ev hanımı ☐ 5. İrad sahibi ☐ 6. Mevsimlik işçi ☐ 7. Diğer ☐

BİTTİ.